

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**GÖLCÜK TABİAT PARKI (ISPARTA) VE ÇEVRESİNİN
EKOTURİZM POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Atilla GÖKDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ömer Kürşad TÜFEKÇİ

ISPARTA - 2016

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	Atilla GÜLDENİZ	
Anabilim Dalı	İktisat	
Tez Başlığı	İsparta'nın Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Bir Değerlendirme	
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	Göller, Tatil ve Parkları (İsparta) ve Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma	
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında jürimiz 26/08/2018 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için; ☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU² ile aşağıdaki kararı almıştır. ☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ³ kararlaştırılmıştır. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ⁴ kararlaştırılmıştır.		
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	İmza
Danışman	Yrd.Dok.Dr. Ömer Kırpaç TÜRKER	
Jüri Üyesi	Yrd.Dok.Dr. Ahmet SONGUR	
Jüri Üyesi	Yrd.Dok.Dr. Özgürhan ÇARILCI	
Jüri Üyesi		
Jüri Üyesi		

¹Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

²OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 28-(4) Tezi hakkında DÜZELTME kararı verilen öğrenci sınav tarihinden itibaren en geç üç ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur.

⁴Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrenci, yeni tez konusu belirler.

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Gölcük Tabiat Parkı (Isparta) ve Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmanın, tez safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Atilla GÖKDEMİR

ISPARTA, 2016

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

GÖLCÜK TABİAT PARKI (ISPARTA) VE ÇEVRESİNİN EKOTURİZM POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Atilla GÖKDEMİR

Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İşletme Anabilim Dalı, 213 Sayfa, Isparta, 2016

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ömer Kürşad TÜFEKÇİ

Turizm sektörü, dinlenme, eğlenme, gezme, görme, gözlemleme, inceleme, araştırma, hoş vakit geçirme ve boş zamanları değerlendirme ile bütünleşmiş; teknik, ekonomik, sosyal ve kültürel içeriğe sahip, çevre unsurlarının tanıtılması ve çevre değerlerinin pazarlanması kadar korunması ve geliştirilmesinde de etkili; ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmalarına yardımcı olan ve bu değerlerin tanıtımı, pazarlanması ile birlikte sosyal ve kültürel etkileşimle dünya kültürüne ve barışına katkıda bulunan önemli bir hizmet sektörüdür. Günümüzde küresel bazda hayat standartlarının yükselmesi sonucu klasik turizm anlayışı da değişerek, sportif turizm, dağ turizmi, yayla turizm, ekoturizm, sağlık turizm, kongre turizm, doğa turizmi, kültürel turizm gibi amaca göre turizm çeşitleri ortaya çıkmıştır. Ekoturizm de bu yeni anlayış ve uygulamanın bir çeşidi olarak alternatif turizm türleri içinde yer almaktadır.

Her ülke veya bölgede özellikle turizme konu olan doğal kaynakların kullanımı sınırlıdır. Bu kaynakların tükenmeden, kirlenmeden, bozulmadan kullanımı ve bu kullanımın sürekliliği ile turizm faaliyetleri sürdürülebilir. Bu sınırlılık da turizme konu kaynak kullanımında sürdürülebilirliği zorunlu hale getirmektedir. Bunun temel yollarından birisi doğal kaynakları klasik turizm ve diğer alternatif turizm çeşitlerine göre en az bozulma, kirlenme veya tükenmeye yol açarak kullanan ekoturizmdir.

Türkiye, çoğu ülkede bulunmayan coğrafi yapısı, iklim çeşitliliği, faunası, florası, dağları, nehirleri, gölleri, denizleri, doğal oluşumları, tarihi ve arkeolojik zenginliği, geleneği, göreneği, yaşantısı ile kendine özgü folklorik özellikleri ve sahip olduğu değişik yaşam ortamlarının varlığı ile gelişen ve çevreye saygılı bir turizm şekli olarak günümüzün ve geleceğin yeni turizm anlayışı olan ekoturizm aktivitelerinin uygulanması için çok önemli bir potansiyele sahiptir.

Gölcük Gölü, piknik, eğlenme, dinlenme, orman gezisi, dağcılık, dağ yürüyüşü, kuş gözlemciliği, su sporları, jeoloji, vahşi yaşamı inceleme, bisiklet, balon ve yamaç paraşütçülüğü, tarım ve çiftlik turizmi gibi çok çeşitli aktivite olanakları ve çevresinde yer alan doğal korunan alanları ile önemli bir potansiyele sahiptir. İyi bir tanıtım, eğitim, organize ve ulusal ve yerel yönetimlerin başta altyapı olmak üzere destekleriyle ülke çapında hatta uluslararası düzeyde bir ekoturizm merkezi olabilir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Ekoturizm, Sürdürülebilir Turizm, Gölcük Gölü.

ABSTRACT

Master Thesis

A STUDY ON THE EVALUATION OF THE NATURE PARK AND ENVIRONMENTAL OF ECOTOURISM POTENTIAL GÖLCÜK

Atilla GÖKDEMİR

**University of Suleyman Demirel, Institute of Social Science,
Department of Business, 213 Pages, Isparta, 2016**

Supervisor: Ass. Prof. Ömer Kürşad TÜFEKÇİ

The tourism industry, recreation, entertainment, sightseeing, see, observe, study, research, integrated with pleasant to spend time and leisure; technical, economic, social and cultural content owners, effective protection as the marketing of introducing environmental factors and environmental values and development; countries' economic, social and cultural development and to help the promotion of these values, with social and cultural interaction with the world of marketing is an important cultural and service sectors which contribute to peace. Today, on a global basis in the living standards of the increase as a result of classic tourism understanding of the changing, sports tourism, mountain tourism, mountain tourism, ecotourism, health tourism, conference tourism, nature tourism, it has emerged types of tourism according to the purpose, such as cultural tourism. Ecotourism at this as a kind of new understanding and application of alternative types of tourism are located.

In each particular country or region it is limited to the use of natural resources that are the subject of tourism. The depletion of these resources from pollution, the use of distortion and tourism activities and continuity of this use is sustainable. These limitations also make it mandatory sustainability issues in tourism resources. One of the basic ways of natural resources compared with conventional tourism and other alternative forms of tourism minimal distortion, use, ecotourism, leading to pollution or depletion.

Turkey, geographic structures exist in most countries, climate diversity, fauna, flora, mountains, rivers, lakes, seas, natural formations, historic and archaeological richness, tradition, custom, life with its unique folklore properties owned and developed by the presence of different habitats and for the implementation of an environmentally friendly form of tourism and ecotourism activities as of today, the new understanding of the future of tourism has a huge potential.

Gölcük Lake, picnic, entertainment, recreation, forest excursions, climbing, hiking, bird watching, water sports, geology, wildlife investigation, bicycles, balloons and paragliding, agriculture and farm tourism as a wide range of activities and facilities located around natural protected areas and has an important potential. A good introduction, training, and support to be organized in an ecotourism center nationwide or even international level, mainly in infrastructure of national and local governments.

Key words: Tourism, Ecotourism, Sustainable Tourism, Lake Gölcük.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xiv
ÖNSÖZ.....	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. TURİZMLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR.....	4
1.1.1. Turizmin Tanımı	4
1.1.2. Turizmin Özellikleri ve Sosyo- Kültürel Etkileri.....	6
1.1.3. Turizm ve Sürdürülebilirlik.....	6
1.1.3.1. Sürdürülebilir Turizm Özellikleri ve İlkeleri.....	8
1.2. EKOLOJİK TURİZM (EKOTURİZM).....	9
1.2.1. Ekoturizm Tanımı	10
1.2.2. Ekoturizmin Önemi	13
1.2.3. Ekoturizmin Amacı	15
1.2.4. Ekoturizmin Özellikleri.....	16
1.2.5. Ekoturizmin İlkeleri	18
1.2.5.1. Ekoturizmin Çevresel Nitelikli İlkeleri	20
1.2.5.1.1. Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi	20
1.2.5.1.2. Çevre İçin Eğitim Verilmesi	20
1.2.5.1.3. Ekolojik Değerlere Duyarlı Turizm Tesislerinin Kurulması	21
1.2.5.1.4. Ekosisteme Uygun Ulaşım Ağının Kurulması.....	21
1.2.5.1.5. Taşıma Kapasitesinin Saptanması	22
1.2.5.1.6. Belgeleme Sisteminin Uygulanması	22
1.2.5.2. Ekoturizmin Sosyo - Kültürel İlkeleri	22
1.2.5.2.1. Halk Katılımının Sağlanması.....	23
1.2.5.2.2. Yerel Kültürün Kullanılması	23
1.2.5.3. Ekoturizmin Yönetmel İlkeleri	24

1.2.6. Ekoturizmin Sektörel Yapısı	24
1.2.6.1. Ekoturizm Endüstrisi	24
1.2.6.2. Tur Operatörleri ve Seyahat Acentaları	25
1.2.6.3. Eko Konaklama Tesisleri	26
1.2.6.4. Ulusal ve Yerel Yönetimler	27
1.2.6.5. Sivil Toplum Örgütleri	27
1.2.7. Ekoturizm Pazarı	28
1.2.7.1. Ekoturizm Pazarının Yapısı	31
1.2.7.2. Ekoturizm Arzı ve Talebi	32
1.2.7.3. Ekoturizmin Ekonomisi	37
1.2.8. Ekoturizmin Kitle Turizmi ile Karşılaştırılması	39
1.2.9. Sürdürülebilir Turizm, Alternatif Turizm ve Ekoturizm İlişkisi	41
1.2.10. Ekoturistler	43
1.3. EKO TURİZM KAPSAMINDAKİ FAALİYET TÜRLERİ	45
1.3.1. Akarsu Turizmi (Rafting)	45
1.3.2. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji), Çiçek ve Böcek Toplayıcılığı	46
1.3.3. Mağara Turizmi	48
1.3.4. Bisiklet Turları	50
1.3.5. Doğa Yürüyüşü (Trekking)	52
1.3.6. Atlı Doğa Yürüyüşü	53
1.3.7. Dağcılık	54
1.3.8. Agro (Çiftlik) Turizmi	56
1.3.9. Sportif Olta Balıkçılığı	58
1.3.10. Av ve Yaban Hayatı (Vahşi Yaşam) Turizmi	59
1.3.11. Yön - Hedef Bulma (Orienteering)	60
1.3.12. Hava Sporları (Balon - Yamaç Paraşütü) Turizmi	61
1.3.13. Termal Turizm	62
1.3.14. Yayla Turizmi	64
1.3.15. Karavan Turizmi ve Kampçılık	65
1.3.16. Piknik Alanlar ve Orman İçi Dinlenme Yerleri	66
1.3.17. Milli Parkları Ziyaret Etme	67
1.3.18. Botanik Turizmi	68
1.3.19. Macera – Spor Turizmi	69
1.3.20. Fotoğrafçılık Turizmi	70

1.3.21. Sualtı Dalış Turizmi	71
1.3.22. Golf Turizmi.....	72
1.4. EKOTURİZMİN ETKİLERİ	73
1.4.1. Ekoturizmin Ekonomik Etkileri	73
1.4.2. Ekoturizmin Çevresel Etkileri.....	75
1.4.3. Ekoturizmin Kültürel Etkileri.....	75
1.4.4. Ekoturizmin Yerel Halkla İlişkisi	77
1.5. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE EKOTURİZMİN GELİŞİMİ.....	78
1.5.1. Dünyada Ekoturizmin Gelişimi.....	78
1.5.2. Türkiye’de Ekoturizmin Gelişimi	89
1.5.2.3. Ekoturizmin Türkiye’deki Gelişimi.....	103

İKİNCİ BÖLÜM

EKOTURİZM KAPSAMINDA ISPARTA GÖLCÜK TABİAT PARKI

2.1. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	106
2.2. GÖLCÜK GÖLÜ GENEL BİLGİLERİ.....	110
2.2.1. Bölgenin Kısa Tarihi	114
2.2.2. Gölcük Tabiat Parkı	114
2.2.3. Fauna	114
2.2.4. Flora	115
2.2.5. Doğal Yaşamı	116
2.2.6. Doğal, Kültürel ve Arkeolojik Değerler.....	117
2.2.7. Ulaşım	117
2.2.8. Mevcut Kullanım Durumu	118
2.3. GÖLCÜK GÖLÜ JEOLJİSİ	118
2.3.1. Gölcük Gölü Konumu	118
2.3.2. Jeomorfoloji	120
2.3.3. İklim ve Bitki örtüsü	123
2.3.4. Ulaşım ve Ekonomik Durum.....	123
2.3.5. Bölge Jeolojisi ile İlgili Önceki Çalışmalar	123
2.4. GÖLCÜK VOLKANİKLERİ	125
2.4.1. Piroklastik Seri	125
2.4.2. Trakiandezit.....	126
2.4.3. Pomza	127
2.4.4. Alüvyon	127

2.5. YAPISAL JEOLJİ	128
2.5.1. Faylar	128
2.5.2. Çatlaklar	129
2.5.3. Diskordanslar	129
2.5.4. Kıvrımlar	129
2.6. ARAŞTIRMA ALANINDA YAPILABİLECEK EKOTURİZM ÇEŞİTLERİ.....	130
2.6.1. Milli Parkları Ziyaret Etme	130
2.6.2. Fotoğrafçılık Turizmi	131
2.6.3. Botanik Turizmi	131
2.6.4. Macera Turizmi	133
2.6.5. Hava Sporları Turizmi (Balon Turizmi – Yamaç Paraşütü).....	134
2.6.6. Tarım ve Çiftlik Turizmi	135
2.6.7. Yayla Turizmi	136
2.6.8. Karavan ve Kampçılık Turizmi.....	138
2.6.9. Orman İçi Piknik ve Dinlenme Turizmi.....	139
2.6.10. Sportif Olta Balıkçılığı	140
2.6.11. Yön – Hedef Bulma (Orienteering).....	140
2.6.12. Kuş Gözlemciliği Turizmi.....	141
2.6.13. Bisiklet Turizmi.....	141
2.6.14. Yaban Hayat Turizmi	142
2.6.15. Dağcılık ve Orman Turizmi	142
2.6.16. Atlı Doğa Yürüyüşü Turizmi	143
2.6.17. Doğa Yürüyüşü Turizmi (Trekking)	144
2.6.18. Suatı Dalış ve İnceleme Turizmi	145
2.6.19. Jeolojik İnceleme Turizmi.....	145
2.6.20. Kış Turizmi	146

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖLCÜK TABİAT PARKI EKOTURİZM POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. ARAŞTIRMA AMACI, ÖNEMİ, YÖNTEMİ, EVRENİ VE SINIRLILIĞI	147
3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	147
3.1.2. Araştırmanın Yöntemi.....	147
3.1.3. Araştırmanın Evreni, Örneklemi	148

3.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	149
3.2. ARAŞTIRMADAN ELDE EDİLEN BULGULAR.....	150
3.2.1. Demografik Bilgiler	150
3.2.2. Tanımlayıcı İstatistikler.....	153
3.2.3. Faktör Analizi.....	159
3.2.4. Hipotez Analizleri	164
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	178
SONUÇ.....	178
ÖNERİLER	192
1. Altyapı ve Üstyapı ile İlgili Öneriler.....	192
2. Tanıtım ve Pazarlamaya Yönelik Öneriler	193
3. Ekoturizm Geliştirme Plan Önerisi	194
3.1. Gölcük Ekoturizm Geliştirme Kooperatifi Kurulması	195
3.2. Turizm Geliştirme Kooperatifi Kurulması	195
3.3. Finansman Kaynak Sağlanması.....	196
4. Eğitim – Bilgilendirme Çalışmaları	197
KAYNAKLAR	200
EKLER.....	211
Ek -1. Anket Çalışması	211
ÖZGEÇMİŞ.....	213

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AIEST	Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği
BAKA	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
CEAC	Kanada Çevresel Danışma Konseyi
CEAC	Kanada Çevresel Danışma Konseyi
DSİ	Devlet Su İşleri
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
Ha	Hektar
IUCN	Dünya Tabiatı Koruma Birliği
IUCN	International Union of Conservation of Nature (Uluslararası Doğa ve
Km	Kilometre
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
RSCN	Royal Society for the Conservation of Nature
RSCN	Royal Society for the Conservation of Nature
SKT	Sivil Toplum Kuruluşları
TC	Tourism Concern (Turizm Konsern)
TIES	The International Ecotourism Society (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu)
TL	Türk Lirası
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UN Environment Programme)
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu
UNWTO	Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (The United Nations World Tourism Organization)
Vb.	Ve benzeri
Vs.	Ve sair
WRI	World Resources Institute (Dünya Kaynakları Enstitüsü)
WTO	Dünya Turizm Örgütü
WTTC	Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi
WWF	Doğa İçin Dünya Fonu
WWF	Doğal Hayatı Koruma Vakfı

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1. Ekoturizm Sektörünün Genel Yapısı	25
Şekil 1.2. Ekoturizmin Turizm Pazarındaki Yeri.....	29
Şekil 1.3. 1950-2020 Uluslararası Ziyaretçi Sayısı ve Tahminleri	30
Şekil 1.4. Dünya Turizm Sıralamasında Türkiye.....	33
Şekil 1.5. Sürdürülebilirlik, Kitle Turizmi, Alternatif Turizm (AT) ve Ekoturizm Arasında Algılanan İlişki	42
Şekil 1.6. Bir Akarsu Turizmi (Rafting) Etkinliği	45
Şekil 1.7. Düzce’de Kuş Gözlemciliği Kulesi	47
Şekil 1.8. Mağara Ekoturizmi	49
Şekil 1.9. Aydın, Didim’de Bisiklet Ekoturistleri.....	51
Şekil 1.10. Balıkesir, Kaz Dağlarında Dağ Yürüyüşü Yapan Ekoturistler	52
Şekil 1.11. Muğla, Marmaris’te Atlı Doğa Yürüyüşü Yapan Ekoturistler	54
Şekil 1.12. İsviçre Alplerinde Dağ Turizmi Yapan Ekoturistler.....	55
Şekil 1.13. Erzincan Kemaliye’de Tarım ve Çiftlik Ekoturistleri.....	57
Şekil 1.14. Muğla, Bodrum Yalıkavak’ta Sportif Olta Balıkçılığı Ekoturistleri	58
Şekil 1.15. Antalya, Akseki’de Av Turizmine Katılan Bir Ekoturist ve Avı.....	60
Şekil 1.16. Orienteering İçin Haritası ve Parmak Pusulası	61
Şekil 1.17. Muğla, Fethiye’de Yamaç Paraşütü Etkinliği.....	62
Şekil 1.18. Bursa’da Termal Turizme Katılan Bir Grup.....	63
Şekil 1.19. Karadeniz Bölgesi’nde Ekoturizm Yapılabilecek Bir Yayla	65
Şekil 1.20. Ankara, Nallıhan’da Bir Karavan Kampı	66
Şekil 1.21. Isparta Gölcük - Milas Mesireliği	67
Şekil 1.22. Botanik Ekoturistleri	68
Şekil 1.23. Antalya, Kemer’de Macera Turizmine Katılan Ekoturistler	70
Şekil 1.24. Fotoğrafçılık İçin İdeal Bir Ortam: Fırtına Vadisi (Rize).....	71
Şekil 1.25. Sualtı Dalışı Yapan Ekoturistler (Mısır, Kızıldeniz)	72
Şekil 1.26. Golf Turizmi	72
Şekil 1.27. Dünyadaki Ekoturizm Bölgelerinin Dağılışı	86
Şekil 1.28. Türkiye’de Milli Park Sayısının Yıllara Göre Artım Grafiği	98
Şekil 1.29. Türkiye’de Milli Park Alanının Yıllara Göre Artım Grafiği	98
Şekil 1.30. Türkiye’de Tabiat Parkı Sayısının Yıllara Göre Artım Grafiği	100

Şekil 1.31. Türkiye’de Tabiat Parkı Alanının Yıllara Göre Artım Grafiği.....	100
Şekil 2.1. Göller Bölgesinin Doğal Yapısı.....	112
Şekil 2.2. Gölcük Gölü’nün Bir Görüntüsü	113
Şekil 2.3. Gölcük Gölü’nden Bir Görüntü	115
Şekil 2.4. Gölcük Gölü Çevre Yolu ve Ağaçlar.....	116
Şekil 2.5. Gölcük Gölü’nde Yabani At Sürüsü	116
Şekil 2.6. Gölcük Gölü Etrafındaki Piknik Alanları	117
Şekil 2.7. Güneybatı Türkiye’nin Birleştirilmiş Jeoloji Haritası	118
Şekil 2.8. Gölcük Gölü ve Civarının Yer Bulduru Haritası	119
Şekil 2.9. Gölcük Gölü’nün Uydu Görüntüsü.....	120
Şekil 2.10. Gölcük Volkanı Jeolojisi ve Kesiti	121
Şekil 2.11. Bölgedeki Gevşek Tüflerden Bir Görünüm.....	126
Şekil 2.12. Bölgedeki Sıkı Tüflere Örnek Görünüm	126
Şekil 2.13. Bölgedeki Tektonizma Hareketleri Sonucu Oluşan Kıvrımlar.....	129
Şekil 2.14. Gölcük Tabiat Parkı’ndan Bir Görüntü	130
Şekil 2.15. Gölcük Gölü’nde Kış	131
Şekil 2.16. Gölcük Gölü Etrafındaki Bazı Yöreğe Has Bitkiler	132
Şekil 2.17. Macera Turizmine Katılan İki Yerli Turist.....	133
Şekil 2.18. Gölcük Gölü ve Çevresinin Yukarıdan Bir Görüntüsü.....	134
Şekil 2.19. Gölcük Pilav Tepe Altındaki Çiftlik Turizmi Olabilecek Meyve Bahçeleri Alanı.....	136
Şekil 2.20. Yörede Yayla Ekoturizmi Olabilecek Bir Alan	137
Şekil 2.21. Gölcük Gölü Güney-Batısındaki Yayla Ekoturizmine Açılabilir Plato.....	138
Şekil 2.22. Gölcük Gölü Kenarında İki Kamp Çadırı.....	139
Şekil 2.23. Gölcük Tabiat Parkı İçinde Bir Piknik - Dinlenme Alanı	140
Şekil 2.24. Gölcük Gölü Etrafındaki Çevre Yolu	141
Şekil 2.25. Göl Kenarına Kadar İnen Yaban Atları	142
Şekil 2.26. Gölcük Gölü Etrafındaki Dağlar ve Ormanlık Alanlar.....	143
Şekil 2.27. Gölcük Gölü Etrafında Atlı Doğa Yürüyüşü Olabilecek Yerler.....	144
Şekil 2.28. Gölcük Gölü Çevresi İçin Planlanan Bir Yürüyüş Planı	145
Şekil 2.29. Kış Mevsiminde Gölcük Gölü	146

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1. 2014 Varış İstikametine Göre En Çok Ziyaret Edilen Ülkeler	35
Tablo 1.2. 2014 Avrupa’da Varış İstikametine Göre En Çok Ziyaret Edilen Ülkeler	35
Tablo 1.3. 2014’de Ülkelerin Elde Ettikleri Uluslararası Turizm Gelirleri.....	36
Tablo 1.4. 2015 Yılıının İlk Beş Ayında Türkiye’ye Gelen Yabancı Turist Sayısı	36
Tablo 1.5. Turist Sayısına Göre İlk 15 Ülke (Ocak-Mayıs).....	37
Tablo 1.6. Kitle Turizmi ile Ekoturizmin Karşılaştırmalı Kriterleri	40
Tablo 1.7. Tipik Ekoturist Profili	43
Tablo 1.8. Bazı Ülkelerde Koruma Alanlarının Ülke Alanlarına Oranları	92
Tablo 1.9. Türkiye’de Milli Parkların Genel Özellikleri	94
Tablo 1.10. Türkiye’de Tabiat Parklarının Genel Özellikleri	99
Tablo 4.1. Demografik Bilgiler (Cinsiyet, Yaş, Medeni Durum, Eğitim Düzeyi, Meslek ve Aylık Gelir Düzeyi).....	151
Tablo 4.2. Demografik Bilgiler (Doğum Yerleri)	152
Tablo 4.3. Tanımlayıcı İstatistikler (1)	154
Tablo 4.4. Tanımlayıcı İstatistikler (2)	156
Tablo 4.5. Tanımlayıcı İstatistikler (3)	158
Tablo 4.6. Faktör Analizi	161
Tablo 4.7. Faktörlerin Araştırmaya Katılanların Cinsiyet Durumlarına Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermediği (T-Testi).....	166
Tablo 4.8. Faktörlerin Araştırmaya Katılanların Yaş Düzeylerine Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermediği (ANOVA-Tukey).....	167
Tablo 4.9. Faktörlerin Araştırmaya Katılanların Medeni Durumlarına Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermediği (ANOVA-Tukey).....	169
Tablo 4.10. Faktörlerin Araştırmaya Katılanların Eğitim Düzeylerine Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermediği (ANOVA-Tukey).....	171
Tablo 4.11. Faktörlerin Araştırmaya Katılanların Mesleklerine Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermediği (ANOVA-Tukey).....	174
Tablo 4.12. Faktörler Arası Korelasyon İlişkisi.....	176
Tablo 4.13. Hipotez Listesi	177

ÖNSÖZ

Bu çalışmamı hazırlarken bana her konuda yardımcı olan Danışman Hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ömer Kürşad TÜFEKÇİ'ye teşekkür ederim.

Atilla GÖKDEMİR

Isparta - 2016

GİRİŞ

Turizm, ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmalarına yardımcı olan önemli bir hizmet sektörü olmakla birlikte, turizm bölgelerinde var olan dokunun zedelenmesine, tarihi, kültürel ve doğal değerlerin yok olmasına neden olmaktadır.

Son yıllarda hem turist profilindeki hem de tüketim alışkanlıklarındaki gözlenen değişiklikler doğal, kültürel çevrenin koruma, kullanma dengesi içinde kullanımını öngören Ekoturizmi ön plana çıkarmaya başlamıştır. Kontrolsüz gelişen kitlesel turizm hareketinin çevre ve toplum üzerindeki olumsuz etkileri karşısında ekoturizm, sürdürülebilir gelişme için önemli bir turizm faaliyeti olarak görülmektedir. Turizmde yeni bir kavram olan ekoturizmin temelini; ekolojik sorunlar yaratmayan, sürdürülebilir, ekonomik açıdan verimli ve sosyal sorumluluk ilkelerine duyarlı faktörler oluşturmaktadır.

“Mevcut ve ev sahibi yörelerin ihtiyaçlarını gelecekteki fırsatları da koruyarak karşılama anlayışı”¹ olarak tanımlayabileceğimiz sürdürülebilir turizm; çevre kalitesini sürdürmek, yüksek düzeyde ziyaretçiye hizmet vermek, kalkınmada eşitliği teşvik etmek, turizm bölgelerinin hayat şartlarını yükseltmek, turizmin ekonomiye ve çevreye katkılarını artırmak gibi amaçlar taşımaktadır.²

Kitle turizmine alternatif olarak 1990'lı yıllarda ortaya çıkan ve sürdürülebilir turizmin bir alt bölümünü oluşturan ekoturizm, kırsal ve kültürel turizmin öğelerini taşıyarak hassas doğal ve kültürel alanlarda geliştirilebilecek en uygun turizm çeşididir. Bazen sürdürülebilir turizmle eş anlamlı olarak kullanılmakla birlikte, ekoturizm sürdürülebilir turizm şekillerinden biridir. Sürdürülebilir turizm politikaları ile ekoturizm ortaya çıkabilir ve geliştirilebilir.

Ekoturizm, maksimum kâr sağlamak isteyen kitle turizmin aksine, bireysel veya küçük gruplar şeklindeki turist çekmeyi, turizm hizmetlerini daha uzun bir alana yaymayı, turizmi değişik yerlere yaygınlaştırmayı, kaynakların korunarak

¹ Cevdet Avcıkurt, “Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türk Turizmi (Sorunlar ve Çözüm Önerileri)”, Yayınlanmamış BAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Balıkesir, 1997, s. 136.

² Edward Inskeep, *Tourism Planning; An Integrated and Sustainable, Development Approach*, New York: Van Nostrand Reinhold, 1991, s.461.

kullanılmasını, yeni kaynak kullanımının en aza indirilmesini ve korumacılığı tercih eder. Böylece dünya turizm pazarlarından maksimum turizm talebi almayı ve turizmden kişi başına düşen geliri arttırmayı hedeflemektedir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra önem kazanan ülke dışı turizm hareketleri, getirisinin yanında bazı dezavantajlarıyla yeni ve alternatif turizm arayışına da sebep olmuştur. Canlılar için hayati önem taşıyan doğa ve doğa kaynaklarının geleceği düşünülmeden sadece ekonomik bir araç olarak görülmesi ve bilinçsiz kullanılmasıyla doğal denge bozulmaya başlamış, çoğu doğal çevre ve canlı veya cansız türler olumsuz etkilenmiş, bu da iklim değişikliği, küresel ısınma, ekolojik dengenin bozulması, su kirliliği, hava kirliliği, gıda kirliliği, doğal güzelliğin bozulması, doğa ve doğal kaynakların giderek yok olması sonucunu yaratmıştır. Geç de olsa bunu fark eden uluslararası örgütler, devletler, sivil toplum kuruluşları bu duruma bir çözüm getirilmesi gerektiği konusunda son yıllarda çalışmalar yapmış ve 'tüm alanlarda kaynakların sürdürülebilir kullanılması' fikri ve gereği ortaya çıkmıştır. Bu fikir turizm için de geçerlidir, çünkü turizmin temel ürünlerinden birisi de doğadır.

Son yıllarda ortaya çıkan doğa bilinci ile turizm anlayışı ve aktivitelerinde önemli değişiklikler olmuş ve artık insanlar, temel turizm ürünü olarak bilinen deniz, güneş, kum, tarihi yerler gibi turistik bölgelerden uzaklaşarak, doğal çevrenin tahrip edilmediği ve sürekli korunduğu alanlara yönelmeye başlamıştır. Bu yeni turizm faaliyetleri ile günümüz turistleri çevre ile bütünleşen, yöredeki insanları ve değişik kültürleri tanımaya çalışan, çevreye duyarlı saygılı kişiler olarak görünmeye başlamıştır. Böylece doğal kaynakların daha uzun süreli kullanımına dayanan sürdürülebilir turizm, alternatif turizm, ekoturizm, doğa turizmi ve özel ilgi turizmi gibi turizm çeşitleri gelişmeye başlamıştır. Başta ekoturizm olmak üzere bu yeni turizm türleri sayesinde doğal çevre zarar görmeden ve doğal kaynaklar daha uzun süre kullanılabilir hale gelecek ve doğanın dengesi de bozulmayacaktır. Bu nedenle 'çevrenin doğal ve kültürel tarihini anlamaya, ekosistemin bütünlüğünü korumaya, yerel halk için faydalı doğal kaynakların korunduğu ekonomik fırsatlar yaratmaya yönelik olarak doğal alanlara yapılan anlamlı seyahat' olarak ifade edilen ekoturizm çok önemlidir.

Denizlerde 8000 km'ye yakın sahilleri, tarih ve kültür zenginliği, farklı coğrafi özellikler ile birlikte oluşan iklim çeşitliliği; dağları, ormanları, yaylaları,

kıyıları, gölleri, akarsuları gibi doğal varlıkları; flora ve faunası, mağara ve kanyon gibi ilginç jeolojik oluşumları ve daha birçok doğal zenginlikleri ile Türkiye, aynı zamanda farklı kültür ve inançta insanların yüzyıllar boyunca oluşturduğu ve gelen turistlerin çok ilgisini çeken doğal ve kırsal kültürel değerlere de sahip olduğundan özellikle ekoturizm için çekici bir konuma getirmektedir.

Çoğu ülke turizmin son yıllarda ortaya çıkan ekoturizm gibi yeni türlerine, yeterince doğal, kültürel ve tarihi değerlere sahip olmadıkları için yeterince cevap verememektedir. Bu açıdan zengin olan ülkemiz ekoturizm ve sürdürülebilir turizm çeşitleriyle hem doğal ve kültürel zenginliklerini tanıtabilir hem de bölge ve ülke ekonomisine önemli katkılarda bulunabilir.

İlimizdeki Gölcük Gölü ve çevresi de ekoturizm için ideal bir ortam sunmakta ve doğal kaynakları ile ekoturizme hazır durumdadır. Çoğu ekoturizm bölgeleri sadece bir veya iki ekoturizm çeşidine cevap verebildiği halde, Gölcük gölü on üzerinde ekoturizm faaliyetine hizmet verebilecek durumdadır. Örneğin yine ilimizin Zindan Mağarası sadece mağara turizmine cevap verebilmektedir. Fakat Gölcük Gölü ve çevresi, orman içi dinlenme, eğlenme, kamp, tatlı su balıkçılığı, tarım ve çiftlik hayatı, orman gezisi, dağ gezisi, yayla, bisiklet, yamaç paraşütü, balon turizmi gibi faaliyetlere hazır durumdadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde Turizmle İlgili Genel Kavramlar, Ekolojik Turizm (Ekoturizm), Eko Turizm Kapsamında Yer Alan Faaliyet Türleri, ekoturizmin etkileri ve Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın uygulama alanı olarak seçilen Gölcük Gölü hakkında temel bilgiler verilmiş, ekosistemi, mevcut kullanımı ortaya konulmuştur. Bu bağlamda Gölcük Gölü Genel Bilgileri, Gölcük Gölü Jeolojisi, Gölcük volkanikleri ve Araştırma Alanında Yapılabilecek Ekoturizm Çeşitleri araştırılmıştır. Çalışmanın son bölümünde Gölcük Gölü’nün ekoturizm amaçlı potansiyelini belirlemeye yönelik uygulama bilgileri yer almaktadır. Bu amaçla yapılan anket çalışması verileri SPSS programına aktarılmış ve bu program yardımı ile elde edilen araştırma bulguları tablo ve şekillere aktararak yorumları yapılarak değerlendirme yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. TURİZMLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR

Turizm kelimesinin kökenini, Latince'de dönme hareketini ifade eden "tornus" sözcüğü oluşturmaktadır. İngilizce'deki "touring" deyimini ile "tour" deyimleri de bu sözcükten türemiştir. "Tour" dairesel bir hareketi, bazı site ve yörelerin ziyaretini, iş ve eğlence amacıyla yapılan yer değiştirme hareketini ifade eder.³ Aşağıda turizmle ilgili genel kavramlara değinilmiştir.

1.1.1. Turizmin Tanımı

Turizmin ilk tanımını 1905'de E. Guyar-Freuler: "Gittikçe artan dinlenme ve hava değişimi ihtiyacına, doğal güzelliklerin aranmasına ve duyulan zevke, ticaretin ve endüstrinin gelişmesine, ulaştırma araçlarının mükemmelleşmesi sonucu olarak insan topluluklarının çeşitli ilişkiler kurmalarına dayanan, çağımızın önemli bir olayıdır" şeklinde tanımlamıştır.⁴

Ticaret, din, sağlık, sanat gibi etkenlerin etkisiyle ve bazen de macera arayanlar sayesinde gelişme gösteren turizm, günümüzdeki çağdaş yapısına "Endüstri Devrimi" ile birlikte kavuşmuştur.⁵

Walter Hunziker (1941) ise turizmi şöyle tanımlamıştır: "Turizm, para kazanma amacına dayanmayan ve devamlı kalış biçimine dönüşmemek kaydıyla, yabancıların bir yerde konaklamalarından ve bir yere seyahatlerinden doğan olay ve ilgilerin tümüdür."⁶

1980'li yıllarda AİEST (Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği) tarafından: "İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki, genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünü" şeklinde yeniden düzenlenmiştir.⁷

³ Ömer Akat, *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*, Bursa, Ekin Kitabevi, 1997, s.2-3.

⁴ Selahattin Çoruh, *Genel Turizm Bilgisi*, Ankara, Güven Matbaası, 1979, s. 8.

⁵ Fermani Maviş ve Meryem Akoğlan, *Genel Turizm Bilgisi*, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 938, Eskişehir, 1997, s. 31.

⁶ Savaş Ürger, *Genel Turizm Bilgisi*, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 1992, s.10.

⁷ Meryem Kozak; Nazmi Kozak, Metin Kozak, (1): *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, Ankara, Anatolia Yayıncılık, 1996, s. 3-4.

Turizmin dünyadaki gelişimini sağlayan temel etmenleri şöyle sıralayabiliriz:⁸

1. Boş zaman yaratılması,
2. Ücretli tatil hakkı,
3. Teknolojik yenilikler,
4. Gelir düzeyinin artması,
5. Kentleşme ve nüfus artışı,
6. İnsan ömrünün uzaması,
7. Sosyal güvenlik,
8. Seyahat özgürlüğü,
9. Turizm bilincinin oluşması,
10. Kültür ve eğitim düzeyinin yükselmesi.

Bir seyahat ve konaklamanın turizm olayı sayılabilmesi için aşağıda belirtilen öğelerin bulunması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

- Seyahatin sürekli oturulan, çalışılan ve günlük gereksinimlerin sağlandığı yer dışında gerçekleşmesi ve bütünüyle tüketici konumunda olunması,
- Yerleşme ve göç biçiminde olmaması,
- Turizm işletmelerinin sundukları ürün ve hizmetlerin talep edilmesi,
- Konaklamanın geçici ve en az 24 saat olmasıdır.

Bu tanımlamalara göre turizm; sadece tüketim yönü olan, para kazanma amacı taşımayan seyahat ve konaklamalardır, diyebiliriz. Seyahat ve konaklama fonksiyonları da aslında geçici olarak yer değiştirme eyleminin parçalarıdır.⁹

Turizm, bugün ülkelerin sosyal ve ekonomik ve kültürel hayatında önemli rol oynayan ve gelişmeye katkı sağlayan ve büyük kabul gören önemli bir etkinliktir.

⁸ Nükhet Kahraman ve Oğuz Türkay, *Turizm ve Çevre*, Ankara, Detay Yayıncılık, 2004, s. 2.

⁹ Zekai Bayer, *Turizme Giriş*, İşletme Fakültesi, Yayın No:253, İşletme İktisadi Enstitüsü Yayın No:146, İstanbul, 1992, s. 12.

1.1.2. Turizmin Özellikleri ve Sosyo- Kültürel Etkileri

Son yıllarda değişik ve alternatif çeşitleriyle gittikçe önem kazanan turizm; ekonomik, sosyal, kültürel, teknik, hukuksal ve politik fonksiyonlarıyla uluslararası alanda en büyük ve önemli olaylardan biri olma özelliği taşımaktadır.

Her yıl milyonlarca insan dinlenmek, eğlenmek, gezip- görmek, öğrenmek veya iş yapmak için, devamlı yaşadıkları yerleri geçici olarak terk etmekte, kendi ülkeleri içinde ya da başka ülkelerde seyahat etmekte, konaklamakta, eğlenmekte, böylece ekonomik ve sosyal hayatlarına bu süre içinde başka yerlerde devam etmektedirler. Turizm dediğimiz bu geçici yer değiştirme ülkelerde veya dünyada sosyal ve ekonomik açıdan kalıcı ve büyük pozitif etkiler yaratmaktadır. Bu nedenle turizm; toplumların sosyal, kültürel ve iş hayatlarında, üretim ve tüketim biçiminde, maddi ve manevi değerlerinde, yani tüm yaşam biçiminde büyük değişiklikler içeren bir etkinliktir.¹⁰

1.1.3. Turizm ve Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik kavramı Haziran İsveç'in Stockholm kentinde yapılan Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'nda (1972) ilk defa dile getirilmiştir. Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'nce (International Union of Conservation of Nature - IUCN) hazırlanan ve Birleşmiş Milletler tarafından 1982'de kabul edilen Dünya Doğa Antlaşması'nda ise ilk kez sürdürülebilirlik kavramına yer verilmiştir. Dünya Doğa Antlaşması bildirisinde, her canlının tek olduğu ve insanlığa katkısına bakılmaksızın saygı duyulması gerektiği; insanlığın doğal kaynaklara muhtaç olduğu, bu nedenle bu kaynakların rastgele ve plansız kullanımının önlenerek kontrol edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Sürdürülebilir bir dünya ve çevre için ilk kriterler ise 1992'de Rio Konferansı'nda dile getirilmiş ve benimsenmiştir.¹¹

Mccoll ve Moisey sürdürülebilir turizmi; “Genellikle küçük ölçekli, politika kararlarında yerel halkın katılımına saygı duyan ve kültürel ve çevresel etkilere duyarlı bir turizm çeşidi” olarak tanımlanmıştır.¹²

¹⁰ Akat, Ömer, Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği (2. Baskı), Bursa: Ekin Kitabevi, 2000, s. 3.

¹¹ Orhan İçöz, *Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlüğü, Yönetimi*. Genişletilmiş 4. Bası. Ankara, Turhan Kitabevi, 2003, s. 45.

¹² Nazan K.uter ve H. Emre Ünal, “Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri”, *Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, Kastamonu, 2009, C. 9, S.2, ss.146-156.

Gittikçe gelişen ve büyüyen turizm faaliyetlerinin doğal ve kültürel kaynaklara yaptığı olumsuz etkiler kendini gösterince turizmin de yakın bir gelecekte bundan olumsuz etkileneceği yargısına varılmış; doğal ve kültürel kaynakların da bu olumsuz gelişmeden etkileneceği anlaşıncı sürdürülebilirlik anlayışı turizme yansiyarak sürdürülebilir turizm kavramı gündeme gelmiştir.

1987’de Çevre ve Kalkınma Dünya Komisyonu’nun Brundtland raporunda turizmde sürdürülebilirlik düşüncesinin dört temel ilkesi ortaya konmuştur:

- Tüm sektörleri içine alan bütüncül planlama,
- Ekolojik süreçleri korumanın önemi,
- İnsan mirasını ve biyolojik çeşitliliği koruma gereksinimi,
- Verimliliğin uzun zamanda ve gelecek kuşaklar için kaynakları tüketmeyecek biçimde sağlanarak kalkınmanın gerçekleştirilmesinin anlaşılması.¹³

Sürdürülebilir turizmde, olumsuz etkilere neden olan her türlü gelişim, sağlayacağı yararlarına rağmen kabul görmez. Ayrıca sürdürülebilir turizm, planlı ve uzun dönemli olup, doğanın yapısına uygundur ve devamlılığının sağlanabilmesi için doğal kaynakların bozulmasına da engel olmaktadır.¹⁴

Sosyal gereklilikleri göz önünde tutarak, doğaya zarar vermemek koşuluyla ve doğal ve kültürel kaynakların sürekliliğini sağlayarak yapılan ve gelir getiren turizm etkinlikleri olarak özetleyebileceğimiz sürdürülebilir turizmin prensipleri şunlar olabilir:

- Gelecek nesiller için doğal kaynakları korumak, uzun vadeli düşünmek,
- Aşırı tüketimi ve atıkları azaltmak,
- Biyolojik çeşitliliği korumak için yönetmek,
- Ulusal, bölgesel ve yerel stratejik planlamalar yapmak,
- Çevresel etki değerlendirmesi çalışmalarıyla turizm planlaması yapmak,
- Yerel ekonomi ve yatırımcıları desteklemek, bilgilendirmek ve yetkilendirmek,
- Turizm ve yerel halk arasında işbirliği ve uzlaşa sağlamak,
- Yerel halkın yaşam biçimlerini anlamak,

¹³ Meryem Akoğlan Kozak ve Sadık Bahçe, *Özel İlgi Turizmi*, Ankara, Detay Yayıncılık, 2009, s. 93

¹⁴ Yalçın Kuvan, Korunan Alan-Turizm İlişkilerine Yönelik Kavramsal İrdeleme, *First Tourism Congress of Mediterranean Countries, Tourism in Mediterranean From Past to Future*, 17-21 April 2002 Antalya, Azim Matbaa, 2002, s. 419-428.

- Turizm ürünlerinin kalitesini artırmak,
- İyi bir pazarlama planlaması uygulamak,
- Yöreye ve turiste getirdiği fayda ve sorunları araştırmak, çözümler bulmak,
- Yörenin doğal ve kültürel mirasını ve kaynaklarının verimliliğini korumak ve sürdürmek için uygun planlama, politika ve yönetim çözümleri geliştirmek.¹⁵

Sürdürülebilir turizm planlaması için öncelikle politik ve ekonomik istikrar gereklidir. “İyi ve çevresel duyarlılık ile tasarlanan altyapı, ulaşım, iletişim ağı, sağlık, su ve enerji kaynakları içeren altyapı bu politikalar içerisinde yer almalıdır. Bütün bunların ötesinde sürdürülebilir turizm için çok dikkatli bir planlama şarttır. Bu planlama olmaksızın turizm faydadan çok zarar sağlar.”¹⁶

1.1.3.1. Sürdürülebilir Turizm Özellikleri ve İlkeleri

Sürdürülebilir turizmin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:¹⁷

- Doğal, tarihi ve kültürel kaynakları, turizmin günümüz toplumu için yarattığı faydanın sürekliliğinin yanı sıra gelecekteki kullanımlar için de korunmak,
- Turizm gelişimini, turistik bölgede çevresel ve sosyal-kültürel problemlere yol açmayacak şekilde planlamak ve yönetmek,
- Gereksinim duyulan yerlerde genel çevre kalitesinin sürdürülmesi ve geliştirilmesi,
- Yüksek oranda bir turist doyumu, turistik çekim alanlarının pazarlanabilirliğinin ve popülerliğinin devam ettirilmesi,
- Turizmde elde edilen faydanın toplum içinde daha geniş kesimlere dağıtılması.

1992’de Turizm Konsern (Tourism Concern-TC) sürdürülebilir turizm ilkelerini aşağıdaki gibi ortaya koymuştur:¹⁸

- Kaynakları sürdürülebilir şekilde kullanma,
- Aşırı tüketimin ve atıkların azaltılması,

¹⁵ Nüzhet Kahraman ve Oğuz Türkay, *Turizm ve Çevre*, 2. Baskı, Ankara, Detay Anatolia Akademik Yayıncılık, 2006, s. 96.

¹⁶ Dünya Kalkınma Raporu 1992, <http://econ.worldbank.org/external/default/main?>, Erişim Tarihi: 20.03.2015.

¹⁷ Kahraman ve Türkan, 2006, a.g.e., s. 96.

¹⁸ David A. Fennell, 2003, *Ecotourism*, Second Edition, Routledge, England, ISBN 0-415-30364-8, 2003, s. 50.

- Çeşitliliğin korunması,
- Planlamalara turizmin dahil edilmesi-katılması,
- Yerel ekonominin desteklenmesi,
- Yerel toplumları kapsamak,
- Paydaşlara ve halka başvurma,
- Personel eğitimi,
- Turizm sorumluluğunu pazarlama,
- Araştırmaları üstlenme.

1.2. EKOLOJİK TURİZM (EKOTURİZM)

Ekoturizm; ekolojik turizmin kısaltılmış halidir. Ekoturizm, doğayı bozmayan ve koruyan bir turizm anlayışı olup; doğayı, kültürü ve çevreyi koruyarak gelecek kuşaklara bozulmadan aktarmayı amaçlamaktadır.

Ekoturizm kavramı, içinde güçlü bir doğa bağlantısını ve sosyal sorumluluk duygusunu birlikte taşımaktadır. Ekoturizm, doğal çevre ile turizm faaliyetini bağdaştıran, çevrenin olumsuz etkilenmesi konusunda sorumluluk güdüsü ile hareket etme esasına dayalı bir turizm faaliyetidir.¹⁹

Ekoturizm fikri, bilim adamlarınca insanların doğaya ve değişik kültürlerle karşı olan merak ve ilgilerinin ve bundan oluşacak ekonomik faydaların fark edilmesi ile ve bu etkinlikler sırasında doğal yaşamın bilinçsizce kullanımıyla oluşan doğa zararlarının fark edilmesiyle bir çare olarak oluşmuş ve gelişmiştir.

Teknolojinin ilerlemesi, çalışma koşullarının gelişimi, kişisel gelirin ve yüksek eğitim seviyesinin artması ve büyük şehirlerdeki endüstriyel yoğunluk insanları doğala alanlara doğru yöneltmiş bu durum yeni bir turizm çeşidinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.²⁰

Ekoturizm, doğal ve kültürel değerleri korumaya yardım eden, katılanlara yerel ortamın doğal kaynaklarını öğretene veya çeşitli yollardan değerli ekosistemlerin

¹⁹ T.C. Turizm Bakanlığı, *Ekoturizm Bülteni*, 1999, s. 66.

²⁰ Celil Çakıcı, Sedat Harman and Selahattin Bozkurt, "Place Attachment of Turkish Eco- tourist: A Research on Tourists Visiting the Mt. Ida (Kazdağı) Region", *International Tourism Conference*, Alanya, Turkey, 2008.

korunmasını ve bunların sürdürülebilirlik bağlamında turizm talebini karşılamak üzere yönetilmesini sağlayan bir programlar bütünüdür.²¹

Hem turist profilinin hem de tüketim alışkanlıklarının değişimi, alışılmış deniz kum ve güneş üçlüsünden oluşan tatil anlayışının farklılaşmasına ve turistlerde turizm merkezlerinden uzaklaşıp doğa ile iç içe, çevreye saygılı tesisleri barındıran doğal alanlarda tatil yapma isteğini uyandırmıştır.²²

İlk kez 1992 Rio Çevre Zirvesi'nde sürdürülebilir bir dünya ve çevre için ortaya konan yeni kurallar turizm için uyarlanarak; “çevreye zarar vermeden, ondan yararlanma yöntemlerinin geliştirilmesi ve tüm yerli halkların kültürlerini yok etmeden, onların turizm faaliyetlerinden yararlanmalarının sağlanması” şeklinde özetlenmiştir.²³

Uluslararası ve ulusal kuruluşların ve yönetimlerin de destekleriyle ekoturizm gittikçe önem kazanmış ve Rio Zirvesi'nden on yıl sonra Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu, 2002 yılını “Uluslararası Ekoturizm Yılı” ilan ederek, konuyla ilgili olarak Dünya Turizm Örgütü'nü görevlendirmiştir.

1.2.1. Ekoturizm Tanımı

İlk defa 1978'de Kenton Miller tarafından kullanılan ekoturizm ile ilgili birçok tanım olsa da uluslararası kabul edilmiş bir tanım bulunmamaktadır.

Hector Ceballos-Lascurain'in 1983 yılında yaptığı tanım şöyledir: “Çevre üzerinde en az etkiye sahip olan, kültürel etkilerin yanı sıra göreceli olarak bozulmamış, ya da kirlenmemiş doğal alanlara gezileri içeren ve peyzajı, yabanıl yaşamı, kır olgusunu inceleme, gözlemlene, yaşama gibi özel amacı bulunan turizm sürecidir. En önemli kısmı yerel halkın sürece dâhil olması böylece sosyo ekonomik yararların kazanılmasıdır.”²⁴

Elizabeth Boo'ya göre ise ekoturizm: “Doğa korumayı ve sürdürülebilir turizmi geliştiren doğaya dayalı turizmdir. Bunu, parklar, koruma alanları ve çevredeki

²¹ Elif Akpınar ve Yahya Bulut, “Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları”, *Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*, 2010, C. 4, pp: 1575- 1594.

²² Theresa M. Doan, The Effects of Ecotourism in Developing Nations: An Analysis of Case Studies. *Journal of Sustainable Tourism*, 2000, C. 8, S. 4, s. 288- 304.

²³ www.ekoturizmdernegi.org, Erişim Tarihi: 15.01.2015

²⁴ Elizabeth Boo, “Ecotourism Planning for Protected Areas, Ecotourism: A Guide for Planners and Managers”. *The Ecotourism Society*, North Bennington, Vermont, 1993, s. 15-31.

topluluklar için para toplayarak, turistler ve yerel halk için çevresel eğitim programları oluşturarak yapar.”²⁵

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES - The International Ecotourism Society)’na göre ekoturizm; “Genellikle küçük gruplar halinde yapılır. Konaklama ve yeme içme türü hizmetler çoğunlukla yerel düzeydeki küçük ve orta ölçekli firmalar tarafından verilir. Korumayı destekleyen ekonomik yararlar üretirken ve ekosistemi korurken, doğal ve kültürel tarihi anlamayı sağlama amaçlı seyahattir.”²⁶

Ekoturizm, doğayı bozmayan ve koruyan bir turizm anlayışıdır. Uluslararası Doğa Koruma Birliği’nin (IUCN) tanımına göre ekoturizm, eğlenmeyi, doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyo-ekonomik fayda sağlayan, doğal alanlara karşı çevresel açıdan sorumluluk taşıyan seyahat ve ziyaretir.²⁷ (Kurdoğlu, 2001:4).

Kutay ise ekoturizm için; “sosyo-ekonomik bir yapı içinde biyolojik kaynaklara dayalı turizmin bir parçası olarak plânlanan doğal alanlarda, gelişmenin bir modeli gibi görünmektedir” demektedir.²⁸

Eagles’e göre ekoturizm; “belli bir seyahat tecrübesi ve hedefi olan, bozulmamış doğal ortamlarda doğaya yönelik deneyimler yaşamayı tercih eden kişilerin eylemleridir.”²⁹

Dünya Ekoturizm Zirvesi’ndeki (Kanada, 2002), ortak tanıma göre ekoturizm; “yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetten bir yaklaşımdır.”³⁰

Ekoturizm çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözetten, doğal alanlara karşı duyarlı seyahattir.³¹

²⁵ Boo, 1993, a.g.e., 16

²⁶ Boo, 1993, a.g.e., 17.

²⁷ Oğuz Kurdoğlu, “Koruma Alanları ve Ekoturizmin Karadeniz Bölgesi Açısından İrdelenmesi”, *Orman ve Av, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını*, Ankara, 2001, S. 4, s. 4.

²⁸ Kurt Kutay, “The New Ethic in Adventure Travel: Buzzworm”, *The Environmental Journal*, 1989, C. 1, S. 4, s. 33.

²⁹ Paul F. J. Eagles, “The Travel Motivations of Canadian Ecotourists”, *Journal of Travel Research*, 1992, C. 31, S. 2, s. 3.

³⁰ www.ekoturizmderneği.org, Erişim Tarihi: 20.11.2014.

³¹ Kahraman ve Türkay, 2006, a.g.e., 37.

Turizm Bakanlığı'na göre ekoturizm, doğal çevre ile turizm faaliyetini bağdaştıran, çevrenin olumsuz etkilenmesi konusunda sorumluluk güdüsü ile hareket etme esasına dayalı bir turizm faaliyetidir.³² (Turizm Bakanlığı, 1999:66).

Doğa İçin Dünya Fonu (WWF) ekoturizmi, vahşi doğa çevresinde doğal çevreye en az etkide bulunan ve bu arada yerel topluluklara ekonomik fayda sağlayan turizm türü olarak tanımlamıştır. Yine Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF) tarafından ekoturizm; “çevreye minimum etkide bulunan ve yerel halka ekonomik yarar sağlayan bir turizm türü” olarak tanımlanmaktadır.³³

Ekoturizm kavramı, özel bir seyahat pazarını tanımlamaktadır. Bu kavram, belli bir seyahat deneyimi ve destinasyonu seçen kişilerin meydana getirdiği bozulmamış doğal çevrelerdeki doğaya yönelik deneyimleri olarak açıklanmaktadır. Ekoturizm, boş zaman seyahati ve doğa deneyimi etrafında toplanmaktadır.³⁴

Özhan (1997)'a göre ekoturizm; “içerisinde sosyal sorumluluk ve kuvvetli bir doğa bağlantısını bir arada bulunduran ekoloji ve ekonominin evliliği olan karmaşık ve disiplinlararası bir üründür.”

Bayer'e göre; “Ekoturizm, basit ve sağlık yönünden nitelikli turistik tesislerde, doğaya uyumlu düzende, çevre problemi olmayan ortamda, turistlerin gündelik hayatın stresinden uzak ve doğanın yeşili, denizi ve peyzaj bütünlüğü içinde huzurlu ve dinlendirici turizm aktiviteleridir.”³⁵

Uluslararası Doğa Koruma Birliği ekoturizmi; “eğlenmeyi, doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyo-ekonomik fayda sağlayan bozulmamış doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyaret” olarak açıklanmaktadır.³⁶

Genellikle küçük gruplar halinde, ailelerin işlettiği küçük tesislerde, geleneksel mimarinin ve yerel kaynakların kullanımı demek olan ekoturizm, amacına uygun

³² Turizm Bakanlığı, Turizm Terimler Sözlüğü, Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 1999.

³³ Nazan Kuter ve H. Emre Ünal, “Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri”, *Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi*, 2009, C. 9, S. 2, s. 146-156.

³⁴ Eagles, 1992, a.g.e., 3.

³⁵ Zekai Bayer, “Eco Tourism”, *I. Ulusal Turizm Kongresi*, 16-18 Kasım, 1990, s. 175.

³⁶ Ayhan Çağatay, Mustafa Yurdaer ve Rüstem Kiriş, “Ekoturizm İçin Mekan ve Yerel Toplulukların Katılımının Planlanması”, *II. Turizm Şurası Bildirileri*, II. Cilt, Turizm Bakanlığı, 12-14 Nisan 2002, Ankara, 2002, s. 204.

yapıldığında hassas ekosistemlerin korunması ve bu bölgelerin içerisinde ve çevresinde yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik gelişmesi için kaynak yaratabilen bir araçtır.³⁷

Ekoturizm; gidilecek yörenin günümüze kadar biriktirdiği kültürel değerleri ile birlikte fazla tahrip edilmemiş ve kirlenmemiş özelliklere sahip doğal alanları tanımak, araştırmak, sahip olduğu flora ve fauna türlerini görmek, manzarasını seyretmek gibi belli amaçlarla yapılan seyahat olarak tanımlanmaktadır.³⁸

Açık adı ekolojik turizm olan ekoturizm, doğal kalmış, ekolojik yapısı bozulmamış yerlere yapılan turlardır. Ekoturizm, doğal bölgelere yapılan, doğal çevreyi korumayı, doğal çevre ile etkileşim içerisinde yaşayarak kendine has bir kültür yaratmış olan yöre insanını ve kültürünü tanımayı amaçlayan sorumlu bir seyahattir.³⁹

Yukarıda paragraflar halinde belirttiğimiz değişik yazarlara göre ekoturizm tanımlarından sonra sonuç olarak ekoturizme; doğal ve kültürel değerler açısından çekici özelliği bulunan bir bölgenin var olan bu değerlerin korunarak sürdürülebilirliğini sağlamak, yerel halkın sosyo-ekonomik koşullarını geliştirerek refah düzeyini arttırmak, kültürel değerlerini korumak ve doğayı deneyimlemek amacı ile bilinçli turistler tarafından doğaya doğru yapılan, doğaya saygılı bir turizmdir, diyebiliriz..

1.2.2. Ekoturizmin Önemi

Ekoturizmin bölgesi için iki önemli rolünden söz edilebilir. Bunlardan ilki ekoturizmin bölgeye ve yerel ekonomiye katkısı, ikincisi de hassas ekosistemlerin korunmasını sağlamasıdır.⁴⁰

Ekoturizmin diğer önemli rolü; amacına uygun olarak gerçekleştirildiğinde, hassas ekosistemleri korumasıdır. Bu anlamda ekoturizm, bölgede ve çevresinde yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik gelişmesi için kaynak oluşturan bir araç ve kitle turizmiyle karşılaştırıldığında “habitat ve yaban hayatına zarar vermeden, ekosistemin korunmasını teşvik eden” bir turizm çeşidi olarak önem kazanır. Ayrıca doğal bir çevrede iyi bir vakit geçirmenin haricinde güzel de bir deneyim olan ekoturizm,

³⁷ Melek Altıparmak, “Turizmin Çeşitlendirilmesi, Sürdürülebilir Turizm ve Planlama”, *II. Turizm Şurası Bildirileri*, II. Cilt, Turizm Bakanlığı, Ankara, 12-14 Nisan 2002, s. 276.

³⁸ Cengiz Demir ve Aydın Çevirgen, *Ekoturizm Yönetimi*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006, s.60.

³⁹ Özhan, Erhan, “Kıyılarımızda Ekoturizmin Geliştirilmesinde Kentsel Tasarımın Rolü, Türkiye Kıyıları 1997”, *Türkiye’nin Kıyı ve Deniz Alanları Konferansı*, Bildirileri Kitabı, 1997, s. 88.

⁴⁰ Nuray Türker ve Adnan Çetinkaya, *Batı Karadeniz Bölümü Ekoturizm Potansiyeli*. Ankara, Detay Yayınları, 2009, s. 88.

katılımcıların çevresel konuları öğrenmesine ve doğanın değerini anlamasına ve eğitilmesine de katkıda bulunur.⁴¹

Küresel ve buna paralel olarak ülkemizde turizm endüstrisinde en hızlı büyüyen bir faaliyet türü olan ekoturizmin faydaları şunlardır:

- Kitle turizminden daha çok günlük harcama ve daha uzun kalma süresi,
- Eko turistlerin yerel halktan daha basit hizmet beklemesinden dolayı daha az sermaye gereksinimi,
- Yerel harcama olacağı için daha az kayıp,
- Yerel kaynaklar ve iş gücü kullanılacağı için kırsal istihdamın artması,
- Yerel halkın ve ziyaretçilerin bilgi açısından desteklenmesi,
- Kaynakların uzun dönemli turizm kalkınması için korunmasından dolayı daha az zararlı çevresel etkiler,
- Yerel halk ve ziyaretçilerin iç içe olmasından dolayı daha az sosyal etkiler.
- Ekoturizme katılım olumlu bir sosyo-kültürel değişim sağlayabilir.
- Yerli halk için ekonomik fayda sağlar, yaşam kalitesini yükseltir.
- Endüstriyel uygulamaların geliştirilemeyeceği orman köyleri gibi bölgelerde istihdam ve ekonomik canlılık sağlayan bir sektördür. Bu sayede bu bölgelerden yaşanan göçlerin önüne geçilebilmekte hatta ters göç yaşanmaktadır.
- Ekoturizm konseptinde yerli halk kendilerini ve bölgelerini etkileyen kararları almada rol oynar.
- Ekoturizm doğal ve kültürel mirasın korunmasını ve dünya biyolojik çeşitliliğinin sürdürülmesini sağlar.
- Yerel halkla ilişkiyi ve daha önce tecrübe edilmeyen değişik aktiviteleri sağladığı için turistler için daha hoş deneyimler sağlar.
- Turizmin ekonomi, çevre ve sosyal yaşama olumsuz etkilerini en aza indirger.

⁴¹ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 61.

- Ekoturizm kültürel açıdan duyarlı olup turist ve ev sahibi halk arasında saygıyı sağlar, yerel gurur ve güven oluşturur.
- Ekoturizmin bir diğer avantajı da yüksek maliyetli yatırımlar gerektirmemesi böylece gelişmekte olan ülkelerde hızla benimsenen bir sektör olmasıdır.⁴²

1.2.3. Ekoturizmin Amacı

Boo'ya göre Ekoturizme katılanların ilk amacı, bozulmamış doğa parçalarını gezip, görmek ve eğlenmektir. Bunun için ekoturistler tek bir tatil yerine gitmek yerine, birçok korunmuş yere gitmeyi isterler. Ekoturizm alanlarından elde edilecek gelirin turistik alanlarda kullanılması önemlidir. Böylece turizmin yerel ve bölgesel ekonomik gelişmeye katkıları olacaktır. Yine ekoturizmin önemli oranda öncelikle de yöreye istihdam etkisi olacaktır.⁴³

Ekoturizm, amacına uygun olarak gerçekleştirildiğinde, hassas ekosistemlerin korunması ve bölgenin içerisinde ve çevresinde yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik gelişmesi için kaynak yaratabilen bir araç olmaktadır. Ayrıca ekoturizmin, kitle turizmiyle karşılaştırıldığında “flora, fauna, habitat ve yaban hayatına zarar vermeden, ekosistemin korunmasını teşvik eden” bir turizm çeşidi olduğu görülmektedir.⁴⁴

Ekoturizm, ekonomik yönden zayıf bölgeleri ve burada yaşayan yerel halk için yeterli gelir sağlamanın yanında, geçimi doğal yaşama bağlı olan bölge insanlarını biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynakların korunması konusunda da bilinçlendirmektedir.

Ekoturizmin amacı, turistik tesislerin doğal kaynaklara ve çevreye zarar vermeden insanların doğa ile doğrudan kullanılmasına imkan sağlayarak bölgenin ve ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesine katkıda bulunmaktır. Ekoturizm, bu amaçla yapıldığında çevre bilinci gelişecek, yöre halkı doğayı koruyarak ve geliştirerek kullanan bir toplum yapısına sahip olacaktır ve turizmden almış oldukları payları arttırabileceklerdir. Ekoturizm, doğayı koruma özelliğinin yanı sıra, ürün farklılaştırması yaratarak büyük ve gelişmiş pazarları kendine çekebilir.⁴⁵

⁴² Gartner, William C., *Tourism Development, Principles, Processes and Policies*, New York, 1996, 539 p, s. 152.

⁴³ Elizabeth, Boo, *Planning for Ecotourism*, Parks, Washington DC, 1991, C. 2, S. 3, s. 4.

⁴⁴ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., 602.

⁴⁵ Funda Rana Özbey, *Kürselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Turizm Kalkınması*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2002, s. 144.

Ekoturizmin uygulama dönemindeki amaçları şunlar olmalıdır:

- İnsanların bölgenin doğal ve kültürel mirası hakkında bilgi vererek kaynakların değerini anlamalarına yardımcı olmak,
- Uzun dönemde alandaki doğal ve kültürel mirasın yeterli yönetimini sağlamak,
- Turizmi korunan alan içinde en az olumsuz sosyal, kültürel ve ekolojik etkisi olacak şekilde yönetmek.⁴⁶

2002 yılında Quebec’te düzenlenen Dünya Ekoturizm Zirvesi’nden sonra, Dünya Turizm Örgütü (WTO) de ekoturizmin amaçlarını şöyle belirlemiştir:

- Turizmin, doğaya verdiği zararın ez az seviyeye indirilmesi,
- Turistlere ve yerel halka, doğanın ve geleneksel sosyo-kültürel çevrenin korunmasına yönelik eğitim verilmesi,
- Turizmin, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılayan, yerel yönetim ve halkla işbirliği içinde gelişen sorumlu bir ticaret olarak özendirilmesinin sağlanması,
- Turizmin olumsuz etkisinin azaltılması için sosyo- kültürel ve doğal çevreye yönelik takip ve değerlendirme programlarının desteklenmesi,
- Turizmin, yerel halkın geçimine katkı sağlayacak şekilde geliştirilmesi,
- Turizmin gelişiminin yörenin sosyal ve çevresel kapasitesini artıracak şekilde gelişmesinin temini,
- Doğal ve geleneksel sosyo-kültürel yaşama uyumlu ve bunları koruyan uygun altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesidir.⁴⁷

1.2.4. Ekoturizmin Özellikleri

Ekoturizmin temel özelliği, doğayı korumayı desteklemesi ve doğa sevgisi oluşturmastır. Ekoturizm hangi şekilde uygulanırsa uygulansın, ekoturizmin amaçlarına ve ilkelerine uygun olması gerekmektedir. Özellikle milli parklar gibi, içerisinde doğal bitki örtüsü ve yabani hayat canlılarını barındıran alanların korunmasına mali katkıda bulunma yöntemi olarak görülen ekoturizmin, “turizm

⁴⁶ Eagles,1992, a.g.e., s. 4.

⁴⁷ Nazan Kuter, Korunan Alanlarda Ekoturizm ve Çevresel Etkileri. 10. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, 21-24 Ekim 2009, Mersin, 2009, s. 334.

gelirlerinin doğrudan yerel bölge halkına aktararak çevreyi kötü kullanmalarını önlemesi ve eko-turistleri eğitilerek çevreye zarar verici faaliyetlerden kaçınmalarını sağlaması¹⁹ en önemli özelliğidir.

Ekoturizmin doğayı koruma özelliği çeşitli şekillerde olabilir. Dünya Turizm Örgütü ekoturizmin genel özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:⁴⁸

1. Ekoturizm faaliyetinde turistin temel motivasyon unsuru, doğayı anlama ve inceleme ile birlikte aynı zamanda bu alanlarda hakim olan geleneksel kültürü de inceleme ve anlamaya çalışmadır.
2. Ekoturizm eğitime ve yoruma dayalı bir özellik içerir.
3. Ekoturizm turları yalnızca o bölgede faaliyet gösteren küçük yerel işletmeler tarafından küçük gruplara yönelik olarak organize edilmez. Değişen büyüklükte yabancı tur operatörleri de küçük gruplara yönelik olarak ekoturizm turları düzenleyebilmektedir.
4. Ekoturizm, doğal ve kültürel çevredeki negatif etkileri en aza indirir.
5. Doğal alanların korunmasını destekler.
6. Ekoturizm, koruma amacıyla doğal alanların yönetiminde, ev sahibi topluma, organizasyonlara ve yetkililere ekonomik faydalar sağlar.
7. Yöre halkı için alternatif iş ve gelir olanakları yaratır.
8. Hem yöre halkında hem de turistlerde doğal ve kültürel varlıkların korunması yönündeki bilinci artırır.

1992 yılında Kanada Çevresel Danışma Konseyi (CEAC), ekoturizmin şu özellikleri taşıması gerektiğini belirtmiştir:⁴⁹

- Olumlu çevresel etkileri teşvik etmelidir.
- Kaynağı bozmamalıdır.
- Dış değerlerden ise daha çok iç değerlere odaklanmalıdır.
- Çevre şartlarına uymada insana dayalıdan çok doğaya dayalı olmalıdır.
- Sosyal, ekonomik, bilimsel, yönetsel ve politik açılardan yaban hayatına ve çevreye yararlı olmalıdır.

⁴⁸ www.worldtourism.org.omt/ecotourism2002.htm, Erişim Tarihi: 11.01.2015.

⁴⁹ Stephen Wearing and John Neil, *Ecotourism, Impacts, Potentials, and Possibilities*, Oxford, 1999, p. 163.

- Doğal çevre ile doğrudan bir deneyimi içermelidir.
- Eğitim veya yararlanmanın bir bileşimini kapsamalıdır.
- Mantıksal ve duygusal açıdan yüksek deneysel boyuta sahip olmalıdır.

Ekoturizm ile ilgili tüm tanımlar bir araya getirildiğinde ekoturizmin ortak özelliklerini genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür:⁵⁰

- Doğal temelli, doğal ve kültürel kaynaklara yönelik turizmdir.
- Turizmin çevresel ve sosyo-kültürel olumsuzlukları en aza indirmektedir.
- Sürdürebilir kaynak kullanımını, bilinçlenmeyi ve eğitimi desteklemektedir.
- Gelen turistlerin, yerel halkın ve ilgili tüm katılımcıların bilgi sahibi olması ve bu konuda eğitim alması gerekmektedir.
- Doğal alanlardaki fauna ve flora türlerini koruyarak biyoçeşitliliğin sürdürülebilirliğine sağlamaktadır.
- Doğal kaynakları koruyarak doğal çevrenin güvenliğini sağlamaktadır.
- Doğaya yapılan müdahale ve baskıları azaltmaktadır.
- Yerel halkın kültürel değerlerini korumakta ve yerel halkın turizme katılımını destekleyerek ekonomik refahın gelişimini artırmaktadır.
- Yerel halkın turizmden sağladığı gelirlerin içinde kalmasını sağlamaktadır.
- Yerel halkın turizmin içerisinde aktif rol oynamasını sağlamaktadır.
- Yerel kaynakların kullanımını desteklemekte ve çevreye duyarlı teknolojileri gerektirmektedir.
- Yörenin kültürüne saygı duymakta, yerel halkın yararını öne çıkarmaktadır.

1.2.5. Ekoturizmin İlkeleri

Ekoturizm, sadece seyahat ederek doğal ve kültürel değerleri görmek, tanımak anlamını taşımaz aynı zamanda çevresel ve kültürel kaynak değerlerin artırılması, korunması ile sosyal, ekonomik koşulların en iyi düzeye getirilmesi niteliği taşır. Ekoturizm bunları gerçekleştirirken bazı ilkeleri benimser. Bunlar;⁵¹

- Geri dönüşü olmayan kaynakların kullanım etkisini en aza indirmek,

⁵⁰ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 62.

⁵¹ TIES, 2011, *What is Ecotourism*, Uluslararası Ekoturizm Topluluğu USA, <http://www.ecotourism.org>, Erişim Tarihi: 10.01.2015, s. 5

- Doğa temelli olması,
- Biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunması,
- Yerel halkın refahını desteklemesi,
- Ekoturistlerin ve yerel halkın bilinçlendirilmesinin sağlanması,
- Olumsuz çevresel ve sosyo-kültürel etkilerin en alt seviyeye indirgenmesi için faaliyetlerin hem ekoturistler hem de yerel halkının sorumluluğunda düzenlenmesi,
- Turizm yönetimine kırsal düzeyde katılımın önemsenmesi, iş fırsatlarının ve mülkiyetin yöre halkı lehinde gelişmesinin gözetilmesi.

Dünya Turizm Örgütü'nce saptanan ekoturizmin uygulanmasına yönelik ilkeler ise şu şekilde sıralanmaktadır;⁵²

- Turizmin doğal ve geleneksel çevreye verdiği zararın en alt düzeye indirilmesi,
- Turistlere ve yerel halka doğanın ve geleneksel sosyo-kültürel çevrenin korunmasına yönelik eğitim verilmesi,
- Turizmin yerel halkın gereksinimlerini karşılayan, yerel yönetim ve halkla işbirliği içinde gelişen sorumlu bir ticaret olarak özendirilmesinin sağlanması,
- Koruma kapsamındaki (doğal ve geleneksel sosyo-kültürel alanların) alanların yönetimi için kaynak ayrılması,
- Turizmin olumsuz etkisinin en alt düzeye indirilmesi amacıyla sosyo-kültürel ve doğal çevreye yönelik uzun vadeli izleme ve değerlendirme programlarının desteklenmesi,
- Turizmin yerel halkın geçimine katkıda bulunmasını sağlayacak şekilde geliştirilmesinin sağlanması,
- Turizm gelişiminin, yörenin sosyal ve çevresel kapasitesini arttıracak şekilde gerçekleştirilmesinin özendirilmesi,
- Çevreye uyumlu, doğal ve geleneksel sosyo-kültürel yaşamla iç içe geçen, yöresel bitki örtüsünü ve doğa yaşamını koruyan turizm alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi.

⁵² Kahraman ve Türkay, 2004, a.g.e., 34.

1.2.5.1. Ekoturizmin Çevresel Nitelikli İlkeleri

Ekoturizmin ilkeleri içinde en önem verilmesi gereken ilkesi çevresel nitelikli ilkeleridir. Çünkü ekoturizm tamamıyla hem ekoturizm yapılacak iç çevreyi hem de kendi etrafındaki ve güzergahlarındaki çevreyi yakından ilgilendirmektedir. Çevresel nitelikli ilkeleri özetle aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1.2.5.1.1. Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi

Doğal kaynakların bilinçsiz ve dengesiz kullanımı sürdürülebilirliğin sağlanamaması, turizm sektörünün kendi kaynağını tüketmesi demektir. Her türlü doğal kaynağın kullanımındaki temel ilke koruma kullanım dengesinin sağlanmasıdır. Ekoturizmde doğal alanların korunması ve geliştirilmesine katkıda bulunma, çevre üzerindeki negatif etkileri en aza indirme, yeni kaynakların kullanıma açılması yerine, öncelikle kullanılmış alanları değerlendirme, ekolojik dayanıklılık sınırlarını dikkate alma esastır.⁵³

1.2.5.1.2. Çevre İçin Eğitim Verilmesi

Ekoturizm etkinlikleri uygulanmaya konmadan önce önemli ölçüde hazırlık ve eğitimi içermektedir. Bu eğitim sayesinde yöneticiler, acentalar, rehberler, yerel halk ve katılımcıların bilinçlendirilirse ekoturizmden beklenen verim alınabilir. Bunun için aşağıdaki ekoturizm ilkelerinin yerine getirilebilmesi gereklidir;

- Her bir habitatın ekolojik dengedeki hayati rollerinin benimsenmesi,
- Doğal çevreye karşı sorumluluk ve etiksel davranışların teşvik edilmesi,
- Sorumlu koruma pratiklerinin oluşturulması,
- Çevre ahlakının geliştirilmesine katkı sağlanması,
- Kullanılan orman ve diğer doğal kaynakların tahrip edilmemesi, bir başka deyişle doğal çevrenin tüketici erozyonuna maruz kalmasına izin verilmemesi,
- Misafirlerin gittikleri ülkenin doğal değerlerinin korunmasına yardımcı olması,
- Misafirlerin yaban hayatı ya da florayı tehdit eden veya doğal çevreye zarar verme potansiyeline sahip etkinliklerden kaçınması,

⁵³ Mehmet Bakırcı, *Ekoturizm*, II. Turizm Şurası Bildirileri. II. Cilt. 12-14 Nisan 2002, Ankara, s. 243.

- Toprak, su, flora, fauna ve peyzajın özgünlüğünün küresel boyutta özel bir konuma sahip olduğunu ortaya koyması.⁵⁴

1.2.5.1.3. Ekolojik Değerlere Duyarlı Turizm Tesislerinin Kurulması

Ekoturizm bölgelerinde yapılan değişik altyapı ve işletmenin doğal dokuya zarar vermemesi gerektirir. Ekoturizm tesislerinin fiziksel plan ve projeleri yapılırken öncelikle kitlesel turizm tesislerinin zaman içindeki çevresel olumsuz etkileri gözönüne alınmalıdır. Böylece ekoturizm tesisleri ekolojik değerlere duyarlı olacak, doğal ve kültürel çevre üzerinde olumsuz etkileri de en aza indirilmiş olacaktır. Yine seçilen ekoturizm bölgelerindeki iç ve dış inşaat malzemeleri, mimari tarzları ve dekorları doğal dokuya uygun olmalı, kullanılan enerji kaynakları da hem dokuya uygun hem de kirliliğe yol açmayacak şekilde seçilmelidir.⁵⁵ Örneğin Kapadokya gibi doğal bir alana gökdelenler veya termik santral yapılması amaca uygun olmayan yatırım şekilleridir.

Ekoturizmde çevre peyzajı mümkün olduğu kadar doğal halinde kalmalı ve yapılacak peyzaj planlamaları bu doğal yapıya uygun yapılmalıdır. Dolayısıyla kitle turizminin gerektirdiği peyzaj planlamaları ile ekoturizmin gerektirdiği planlama arasında amaç, biçim ve sonuçlar açısından ekoturizm lehine farklar olacaktır.⁵⁶

1.2.5.1.4. Ekosisteme Uygun Ulaşım Ağının Kurulması

Ulaşım ağlarının tasarımı, yöredeki yaban hayatının yaşama ve dolaşma alanlarına olumsuz etki yapmayacak biçimde oluşturulmalıdır. Alandaki nehir, şelale vb. doğal su oluşumlarını etkileyen geçişler en az seviyede kalmalıdır. Ulaşım için otobüs, uçak, otomobil vb. taşıtların kullanımı yerine, servis, bisiklet gibi araçların kullanımı ve yakın mesafelerdeki noktalardan itibaren hayvansal taşımacılık ve yaya yolu teşvik edilmelidir.⁵⁷ Örneğin ekoturizm bölgelerine çok yakın diye havaalanı veya otobüs terminali yapmak, helikopterle taşımacılık, doğal yapıyı ve doğal yaşamı olumsuz etkileyebilecektir.

⁵⁴ Nazmiye Erdoğan, *Çevre ve Ekoturizm*, Ankara, Erk Yayınları, 2003, s. 205.

⁵⁵ Bal, V. Candan, "Ekoturizm", First Tourism Congress of Mediterranean Countries, Akdeniz University, Antalya, 2002, s. 12.

⁵⁶ Nazmiye Erdoğan ve Ömer Yağcı, "Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekoturizmin Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi", *First Tourism Congress Of Mediterranean Countries*. Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Antalya, Azim Matbaa, 2002, ss. 405.

⁵⁷ Erdoğan ve Yağcı, 2002, a.g.e., s.175.

1.2.5.1.5. Taşıma Kapasitesinin Saptanması

Taşıma kapasitesi, ‘bir bölgenin, çevre kalitesini bozmadan ve ziyaretçilerin beklentilerine cevap verebilecek ölçüde turizm faaliyetlerini karşılayabilecek fiziksel, biyolojik, sosyal ve psikolojik kapasite’dir.⁵⁸ Ekoturizmi gerçekleştirmenin ilk adımı turistik bölgelerin taşıma kapasitelerinin belirlenmesidir. Taşıma kapasitesi, bölgeden aldıkları hizmetin kalitesinde bir düşüş olmadan ve aynı zamanda doğal ve tarihi çevreye zarar vermeden, bir bölgeyi kullanabilecek azami kişi sayısıdır.⁵⁹

Alandaki kalabalık, artan kullanım potansiyeli doğal ve kültürel değerlerin bozulmasına neden olmaktadır. Örneğin, yüzlerce yıllık bir geçmişi olan Pisa Kulesi’nin taşları, insanların dokunma, kazıma veya yazma vb. tahribatları sonucu aşınmış ve bozulmuş, geçen yıllarda ayakta kalması sağlanabilmiştir. ABD’nin Lascaux bölgesindeki Cromagnon isimli bir mağara, ziyaretçi sayısının çok fazla olmasının etkisiyle, nem oranı ile mantarimsı dokunun artması nedeniyle kapatılmıştır.⁶⁰ Yine Denizli, Pamukkale travertenleri aşırı ziyaretçi yükü nedeniyle bozulmaya, kirlenmeye ve yok olmaya başlayınca sınırlamalar getirilmiştir.

1.2.5.1.6. Belgeleme Sisteminin Uygulanması

Ekoturizm genellikle korunan alanlarda yapılmaktadır. Bunun nedenlerinden biri, buralardaki eşsiz doğal ve kültürel kaynaklardır. İkincisi ise kurallar ve kısıtlamaların, her türlü etkinliğin bozucu etkilerini kontrol etmesidir. Korunan ekoturizm alanları içinde ekolojik değerlerin korunması için bazı alanlar bölgelere ayrılabilir. Belgeleme, kaynakları korunan alanlar için avantajlar yaratmaktadır.⁶¹

1.2.5.2. Ekoturizmin Sosyo - Kültürel İlkeleri

Kültürel mirasın korunması, bölge halkın gelenek ve göreneklerine saygı gösterilmesi, bölge halkı yaşantısının yerinde izlenmesi, incelenmesi, sosyal ve kültürel kimliklerin korunması ve geliştirilmesi, ekoturizm ile ilgili alınacak kararlarda bölge

⁵⁸ Gülser Kayır Öztunalı, “Ekoturizmin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Katkıları”, *Türkiye’nin Kıyı ve Deniz Alanları II. Ulusal Konferansı*. Kıyı Alanları Yönetimi Türk Milli Komitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayını, Ankara, 1998, s. 1-11, s. 3.

⁵⁹ Erdoğan ve Yağcı, 2002, a.g.e., s. 413.

⁶⁰ Şahin Çavuş, “Turistik Merkezlerin Taşıma Kapasiteleri ile Yaşam Evreleri Arasındaki İlişkiler ve Kuşadası Örneğinde Değerlendirme”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2002, s. 10.

⁶¹ Oğuz Kurdoğlu, “Ekoturizm, Hayata Bakmak”, *Yeşil Atlas Dergisi*, Kasım 2003, S. 6, s. 98.

halkının da söz sahibi olması, tur yetkilileri ve planlamacıların yerel yaşamdaki olanakları kullanması, bunların desteklemesi ve yerel rehberlerden faydalanılması gibi olgular ekoturizmin sosyo-kültürel nitelikli ilkeleri arasında sayılabilir.

1.2.5.2.1. Halk Katılımının Sağlanması

Ekoturizm etkinliği ve ekoturizm projelerinin her aşamasında katılımcı olarak yerel halkın alınan kararlara katılması önemli bir olgu olup ekoturizmin amacına daha bilinçli olarak ulaşılmasını sağlayabilecektir.

Her doğal alan kendine özgü özellikler taşır. Doğal alanlar değişik tarihsel süreçleri yaşarken, etrafında ve içinde yaşayan insanlar, alana özgü ilişkiler geliştirirler. Bu nedenle doğal alanların yönetimi sadece planlayıcılar ve üst yönetimler kanalıyla olamaz. Yöreyle iyi bilen yerli halkın da yönetime katılması bunun için gereklidir. Katılımcı yönetim anlayışı yani seçilen alanın, planlayıcı ve yöneticilerle doğal alanlardaki insanların birlikte ve ortaklaşa yönetimi ile bu alanlar hem ekoturizm açısından iyi değerlendirilebilir, hem de alanı ve kullanımını iyi bilen yerli halkın tecrübesi ile en az tahribat ile bu alanlar kurtarılabilir.⁶²

1.2.5.2.2. Yerel Kültürün Kullanılması

Ekoturizmin en önemli ilkelerinden biri yöresel motifleri oluşturan mimari, el sanatları, gelenekler, görenekler, yemekler vs. korunmasıdır. Yöre halkının turistlere yöresel değerlerini tanıtmaları ile kültürel etkileşim oluşur ve ayrıca bu değerlerden kazanç elde edilerek hem yöresel kültürel öğeler korunmuş olur hem de bu konudaki yetenekler ve kültürel öğeler geliştirilebilir. Örneğin Karadeniz Bölgesinin bazı yaylaları, nehirleri, dağları ve evleri ekoturizm için ideal bir arz sunmaktadır, gelen yerli ve yabancı turistler için de hem doğa güzelliği, hem folklorik zenginliği ile hizmet verebilmektedir. Bu mevcut durumun orijin haliyle bozulmadan kalması gereklidir.

⁶² Uygur Özsesmi, “Doğal Alan Yönetimi, Sonsuz Ortaklık”, *Yeşil Atlas Dergisi*, İstanbul, Doğan Burda Rizzoli Dergi Yayıncılık, Kasım 2003, C. 6, S. 2003/01, s. 67.

1.2.5.3. Ekoturizmin Yönetmelikleri

Turizmde olduğu gibi ekoturizmde de sadece katılanlar ile arz edenler değil, aynı zamanda bölge veya ülke bazında yönetimlerin de görev ve sorumlulukları vardır. Turizm bölgelerindeki yetkililerin benimsemesi gereken bilgiler şunlardır: ⁶³

- Doğayı ve peyzajı etkili bir şekilde korumalıdır.
- Turizm gelişmesi bölgemizin doğal ve kültürel özelliklerine göre yürümeli ve bu zenginliklerimiz bozulmadan sürdürülebilmelidir.
- Turizm gelirleri yörenin ekolojisini devam ettirecek şekilde kullanılmalıdır.
- Ekonomik yönden verimli, sosyal yönden sorumlu ve çevresel sorunları olmayan bir turizm şekli benimsenmelidir.
- Planlama, izleme, denetleme ve işbirliği ekoturizmin yönetmeliklerinin esaslarını oluşturmaktadır.

1.2.6. Ekoturizmin Sektörel Yapısı

Ekoturizm yeni bir olgu ve etkinlik olmasına rağmen yoğun istek ve desteğe paralel olarak kısa süre içinde etkin bir sektörel yapıyı da oluşturmuştur. Aşağıda sektörel yapıyla ilgili kısa bilgiler sunulmuştur.

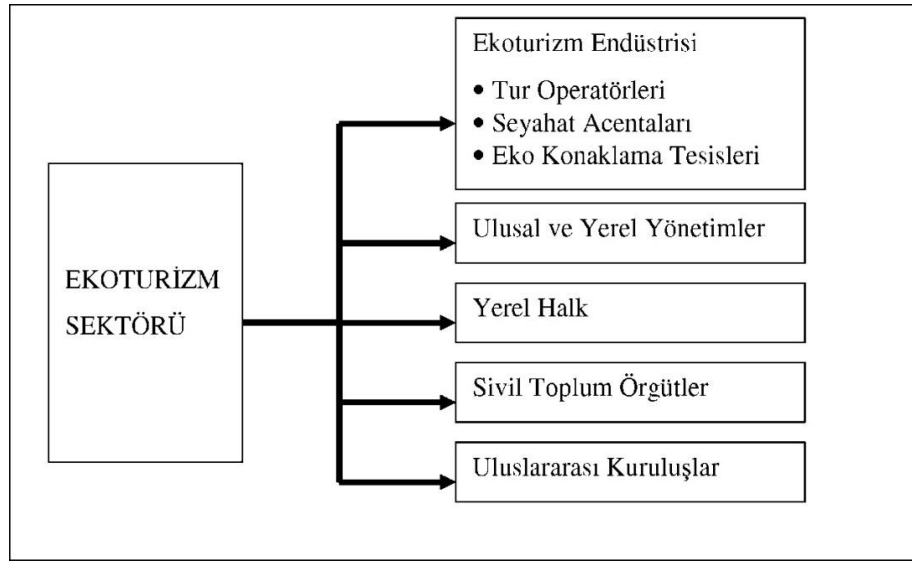
1.2.6.1. Ekoturizm Endüstrisi

Son yıllarda ekoturizme yönelenlerin ve ülkelerin ekoturizme katkı ve etkisiyle ekoturizm hızla gelişmeye başlamıştır. Birinci olarak çevresel açıdan bilinçlenme isteği ve daha eğitimsel ve farklı bir seyahat olanağının tercih edilmesidir. İkinci olarak ekoturizmin, gelişim açısından geri kalmış bölgelerde istihdam oluşturma fırsatı olarak görülmesidir. Ayrıca birçok uzmanın, doğal alanlarda koruma-kullanma dengesinin sağlanabilmesi için ekoturizmi bir araç olarak göstermesi de bu gelişimde önemli rol oynamıştır. Böylece ekoturizm, sürdürülebilir bir turizm etkinliği ve turizm diğerk şekillerine bir örnek olarak kabul edilmiştir. ⁶⁴

Ekoturizm sektörünün genel yapısı Şekil 1.1’de gösterilmiştir.

⁶³ Sümer Gülez, “Yumuşak Turizm ve Doğa Koruma”, *Turizm Yıllığı*. Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, Ankara, 1990, s. 31.

⁶⁴ Page, S.J., Dowling, R.K., *Ecotourism*, Londra, Prentice-Hall, İngiltere, 2002, s. 130.

Şekil 1.1. Ekoturizm Sektörünün Genel Yapısı

Kaynak: Cengiz Demir ve Aydın Çevirgen, Ekoturizm yönetimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2006, s. 59; Wood, 2002.

Bu hareket zincirinde, seyahat şirketleri, yurtdışı tur operatörleri, yerel tur operatörleri ile yerel eko-konaklama olanağı sağlayan işletmeler aracılığıyla tüketici (talep) ile ziyaret edilen alanlar (arz) arasında ekoturizm deneyiminin yaşanması sağlanmaktadır.⁶⁵

1.2.6.2. Tur Operatörleri ve Seyahat Acentaları

Tur operatörü ve seyahat acentasının temel işlevi, turizmin dayandığı başlıca üç coğrafi bileşeni -yani turist gönderen yöreler, turist kabul eden yöreler ve transit yolları- üretilen bir ürün etrafında bir araya getirerek turiste sunmaktır. Ürün arzı, turist gönderen yöredeki tüketiciler için turist kabul eden yörede uygulanacak gezi programı hazırlayıp satmaktır. Turistik hizmetlerin tümü turizm bölgesinde üretilir ve sunulur.⁶⁶ Bu açıdan da turizm arz ve hizmeti, ekonomik diğer üretim arz ve taleplerinden farklıdır. Örneğin herhangi bir otomobil, tekstil, mobilya üretildiği yerde değil, taşınarak, tüketicinin olduğu yerde de arz edilebilir, satılabilir. Fakat yemek, gezmek, görmek gibi turistik faaliyetler mutlaka bu arzın olduğu yerde olmaktadır.

⁶⁵ Page ve Dowling, 2002, a.g.e., 130.

⁶⁶ Suavi Ahıpaşaoğlu, *Seyahat İşletmelerinde Tur Planlaması ve Yönetim*, Ankara, Detay Yayıncılık, 2001, s.63.

Tur operatörleri ve seyahat acentaları ekoturizm endüstrisinde önemli bir yer tutar. Ekoturizm genellikle gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşirken, ekoturizm talebi genellikle gelişmiş ülkelere gelmektedir. Dolayısıyla bu işletmeler genellikle gelişmiş ülkelere faaliyet göstermektedirler. Gelişmiş ülkeler eğitim, kültür ve turizm bilinci ve diğer organizel seyahat ve turlar açısından az gelişmiş ülkelere göre daha ileri seviyede olduğu için ekoturizmin faydalı olabilmesi için ekoturizmi prensiplerine göre hazırlaması ve gerçekleştirilmesi gereklidir.

12 Mart 2000’de toplanan küresel tur operatörleri örgütleri, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO) ve Dünya Turizm Örgütü ile ortaklaşa çalışma kararı almış ve sonuçları olumlu olmaya devam etmektedir.⁶⁷

1.2.6.3. Eko Konaklama Tesisleri

Ekoturizm alanında çalışan eko konaklama tesisleri bölgenin doğal yapısına uygun olmalıdır. Ekoturizm için hizmet verecek konaklama tesisleri kitle turizmi konaklama tesislerinden çok farklı olmaktadır. Eko konaklama tesisleri, ekoturizmin doğal yapısı ve doğal yaşamı içinde kaliteli ama lüksten uzak, orta seviyede konforlu ama gösterişsiz fakat doğal çevreye uyumlu, çevreyi kirletmeyen şekilde yapılmış olmalıdır. I. Uluslararası Eko Konaklama Forumu ve Alan Semineri’nde (1994) eko konaklama işletmelerinde bulunması gereken kriterler şu şekilde belirtilmiştir:⁶⁸

- Bulunduğu çevreyi doğal ve kültürel açıdan korunmalı,
- Yapımı süresince doğal çevreye vereceği olumsuz etki çok az olmalı,
- Yapının özel fiziksel ve kültürel yapısı, yerel mimari tarzlarla ve bulunduğu ortamdaki manzara ve renklerle uyumlu olmalı,
- İleriye yönelik su ihtiyaç proje yöntemleri kullanılmalı,
- Katı ve sıvı atık sistemlerinin kurulması sağlanmalı,
- Yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmalı,
- Yerel halkla beraber çalışılmalı,

⁶⁷ Kahraman ve Türkay, 2006, a.g.e., 161.

⁶⁸ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 89-90

- Bulundukları yörenin doğal ve kültürel çevresi hakkında hem çalışanlarını hem de turistleri eğitecek program sunmalı,
- Araştırma programları ile sürdürülebilir yerel gelişmeye katkı sağlamalıdır.

Eko konaklama tesisleri bu özelliklerin yanında özellikle bireysel turistlere çevreyi tanıttacak bazı organizasyonları düzenleyebilmeli, yatırım yapabilmeli ve yerel halkın katılımına destek sağlayabilmelidir.

1.2.6.4. Ulusal ve Yerel Yönetimler

Topluma dayalı ekoturizm; “yerel halkın kendi gelişimi ve yönetiminde güçlü bir kontrole sahip olduğu ve gelişim ile yönetime dahil edildikleri bir tür ekoturizm çeşidi” olarak tanımlanmıştır.⁶⁹

Ekoturizm gelişmesinde yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Siyasi yöneticiler öncelikle gerekli ve yeterli politikaları üretmeli, planlı bir şekilde bu gelişmeye destek olmalıdır. Siyasi otorite kendisi planlayıcı, teşvik edici olduğu gibi özel sektörü de destekleyip yönlendirmelidir. Bunun için gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeleri ve kontrol sistemlerini oluşturup uygun bir ekoturizm planı hazırlanmalı ve hayata geçirilmelidir. Ekoturizm planlarında bireysel girişimler teşvik edilirken, seçilen ekoturizm alanının da korunması sağlanmalı, sürdürülebilirlik çerçevesinde kontrollü bir gelişme sağlanmalıdır.⁷⁰ Bunun yanında yerel yönetimler de bu konuda bilinçli olmalı, kendi bünyelerinde bu konuda araştırma, bilgilendirme, tanıtım, yatırım ve iletişim gibi birimleri oluşturarak yerel halka (daha yakın oldukları için) gerekli bilgi ve finansal desteği vererek teşvik etmelidir.

Ekoturizm gelişmesinde başta devlet olma üzere özel sektör, sivil toplum örgütleri, uluslararası kuruluşlar ve yerel halk birlikte hareket etmelidir.

1.2.6.5. Sivil Toplum Örgütleri

Sivil toplum örgütleri çevrenin korunması ve geliştirilmesi için önemli rol oynamaktadır. Ekoturizmin gelişimi içinde kamu ve özel sektörle birlikte çalışan sivil toplum örgütleri çok büyük yarar sağlayabilir. Bilhassa yerel sivil toplum örgütleri hem doğal ve kültürel çevreye yakın oldukları, bunları daha iyi tanıdıkları için hem de

⁶⁹ WWF, Doğal Hayatı Koruma Vakfı 2001 Raporu.

⁷⁰ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 90.

bölge halkıyla daha yakın iletişim kurabildikleri için bu konuda etkin ve faydalı çalışmalar yapabilmektedir.

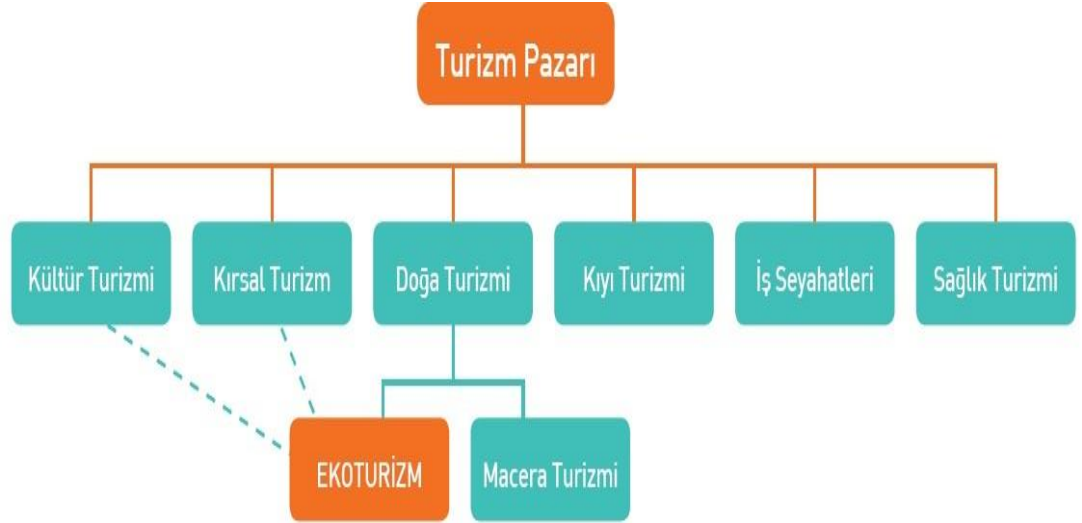
Genellikle gönüllü olarak çalışan, korumacılık yönü gelişmiş ve eğitime-eğitmeye açık kuruluşlar olan STK'ların üstlendiği bazı projeler şunlardır:⁷¹

- Ekoturizm destinasyonlarındaki topluluklar için eğitim hizmetleri sunmak, başarılı uygulamaları, rehber ilkeleri ve küçük işletmeleri teşvik etmek,
- Ekoturizmle ilgili olarak geniş katılımlı toplantılar ve forumlar vasıtası ile, etik açıdan işletme standartlarını oluşturmak ve rehberlik etmek,
- Ekoturizm sertifikasyon programlarını yönetmek,
- Yönetimde sorumlu bir işletmecilik anlayışını kapsayan ilkeler doğrultusunda dünya çapında genç girişimcileri eğitmek,
- Sürdürülebilir Ekoturizm politikalarını geliştirmek için uluslar arası kuruluşlar ve devletler ile birlikte çalışmak,
- Ziyaretçi yönetim sisteminin kurulması için koruma alanlarındaki kuruluşlarla birlikte çalışmak,
- Siyasi ve sosyal haklardan yoksun, siyasi alanda temsil edilemeyen kimi yerli halkları temsil etmektir.

1.2.7. Ekoturizm Pazarı

Ekoturizm doğa turizmi ile ilgili bir seyahat şekli olmakla birlikte doğa turizmi pazarının özel bir bölümünü oluşturur. Ayrıca kültürel ve kırsal turizmin unsurlarını da kapsamaktadır.

⁷¹ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 102.

Şekil 1.2. Ekoturizmin Turizm Pazarındaki Yeri

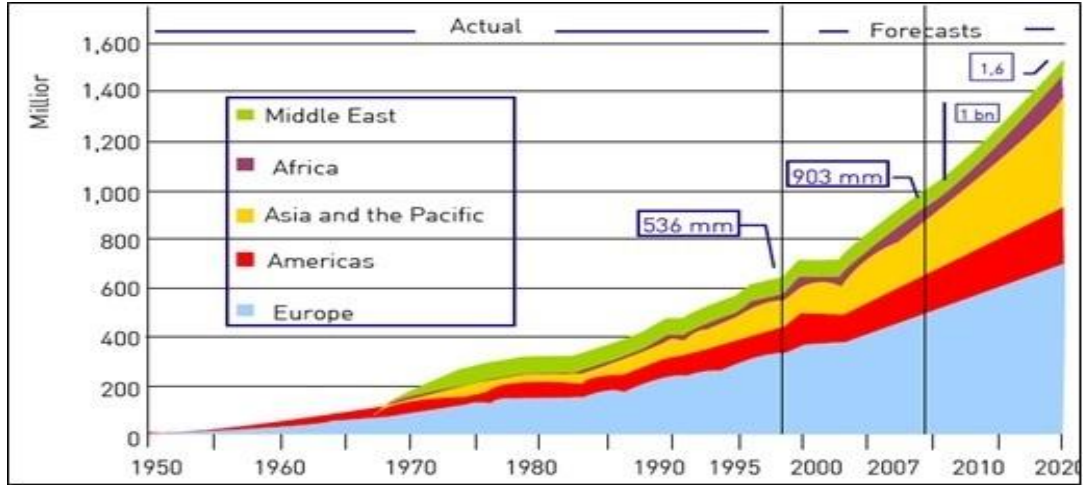
Kaynak: UNEP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı / UN Environment Programme), 2010 Verileri.

Dünya genelinde 235 milyondan fazla kişiye istihdam sağlayan (küresel istihdamın %7,6'sı) turizm sektörü, dünyadaki en büyük sektörlerden biridir ve küresel ekonomik gelişime önemli katkılar sağlamaktadır. 150 ülkenin %80'inde turizm en yüksek ihracat geliri sağlayan ilk 5 sektör arasındadır. 150 ülkeden 60'ında da ihracat şampiyonu turizm sektördür. Sektör 2010 yılında 5.751 milyar ABD dolarlık seviyeye ulaşmıştır ve bu da dünya GSYİH'sının %9,2'sine karşılık gelmektedir.⁷² 2015-2020 yılları arasında bu rakamın 10.000 milyar dolar seviyelerine yükseleceği tahmin edilmektedir.

Dünya GSYİH'sı ortalama her yıl %3-4 oranında büyürken, buna karşılık turizm sektörü yıllık ortalama %6 ila %7 seviyelerinde büyümektedir. Türkiye'de ise yaklaşık 1,7 milyon kişiye istihdam sağlayan sektör (toplam istihdamın %7,2'si), 2009 yılında 95,3 milyar TL değerinde ekonomik faaliyette bulunmuştur. Bu rakam Türkiye'nin toplam GSYİH'sinin yaklaşık %10,2'sine denk gelmektedir.⁷³

⁷² WTTC/Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi, 2010 Verileri.

⁷³ <http://www.omcekonomi.com/175/ekoturizm>, Erişim Tarihi: 21.01.2015.

Şekil 1.3. 1950-2020 Uluslararası Ziyaretçi Sayısı ve Tahminleri

Kaynak. UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü), Market Trends Competitiveness and Trade in Tourism Services Section Grafik 1: 1950-2020 Uluslararası Ziyaretçi Sayısı ve Tahminleri (UNWTO Pazar Trendleri), 2015, s. 8.

Küresel pazarın 77 milyar ABD dolarlık kısmını oluşturan ekoturizmin turizm sektöründeki payı özellikle küresel ısınma kaygıları yanı sıra Kyoto Protokolü ve karbon kredilerine uyum çalışmaları ile birlikte gittikçe büyümektedir. Turizm yıllık %6-7 seviyelerinde büyüme gösterirken ekoturizm tanım farklılıklarına bağlı olarak %20-30 büyüme göstermektedir. Dünya Turizm Organizasyonu'nun tahminlerine göre ekoturizm uluslararası pazarın %7'sine ulaşmıştır.⁷⁴

Tahminlerine göre ise sürdürülebilir turizm kapsamında yapılan seyahatler 2012 yılında dünya seyahat endüstrisinin %25'ini, 2015'de %35'ini oluşturacak ve sektör payını 500 milyar \$ üzerine ulaştıracaktır.⁷⁵

WTTC'nin dünya turizmi için 2015 büyüme tahmini ise yüzde 3,7 olarak açıklanmıştır. WTTC, turizmin dünya genelindeki gayri safi hasılaya doğrudan ve dolaylı katkısının geçen yıla göre 0,2 puan artarak yüzde 9,8'den yüzde 10'a çıkacağını tahmin ediyor.⁷⁶ WTTC'nin tahminlerine göre, 2015'te turizm sektörü 284 milyon istihdam olanağı sağlayacak ve bu da dünya istihdamının yaklaşık %10'u demektir.⁷⁷

⁷⁴ WRI (Dünya Kaynakları Enstitüsü) 2010 Verileri

⁷⁵ Travel Weekly Dergisi, <http://www.turizm gazetesi.com/news.aspx?id=76772>, Erişim Tarihi: 21.01.2015.

⁷⁶ WTTC (Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi), "Ekoturizm Pazarı" İspanya/ Madrid 2015 Toplantısı Verileri, (<http://www.turizm gazetesi.com/news.aspx?id=76772>, Erişim Tarihi: 21.01.2015).

⁷⁷ WTTC (Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi), "Ekoturizm Pazarı", " İspanya/ Madrid 2015 Toplantısı 2015 Verileri, <http://www.turizm gazetesi.com/news.aspx?id=76772>, Erişim Tarihi: 21.01.2015.

1.2.7.1. Ekoturizm Pazarının Yapısı

Ekoturizm pazarını oluşturan ekoturizmin arzı ve talebidir. Ekoturizm arzı içinde öncelikle ekoturizm açısından önem taşıyan doğal ve kültürel kaynaklarla birlikte turistlerin seyahatleri süresince gereksinim duyacağı tüm mal ve hizmetleri üreten ve sunan işletmeler yer almaktadır. Ekoturizme yönelik talebin yapısı ise oldukça karışıktır. Bu pazar dilimi içinde yer alan ve “ekoturist” olarak adlandırılan kullanıcılar genel turist tipinden farklı özelliklere sahiptir. Ekoturizmin başarısı ekoturizm arzı ve talebi arasında bir dengenin kurulması ile mümkün olabilmektedir.⁷⁸

Ekoturizm pazarı dinamik bir yapıya sahip olup, sürdürülebilir gelişmenin önemli bir aracı olarak hızlı bir şekilde büyümektedir. WTO’nun 1997 yılındaki tahminlerine göre doğa turizmi tüm uluslararası seyahat harcamalarının %7’lik bir kısmını oluşturmuştur. Turizmde gelişme oranı yıllık %4 iken, doğa seyahatlerindeki yıllık artış oranı %10-30 arasındadır. WTO, 1998’de ekoturizm ve doğa ile ilgili tüm turizm türlerinin toplam uluslararası seyahatler içinde oranını %20 olarak açıklamıştır.⁷⁹

Günümüze yaklaştıkça, ekoturizm pazarına ait veriler çeşitli çalışmalar ile ortaya konulmaya başlanmıştır. TIES tarafından 2006’da güncellenen bilgi notuna göre, 1990’ların başında her yıl ekoturizmin %20 ile %34 arası büyüme gösterdiği belirtilmiştir. 2004 yılında ise ekoturizmin, dünya turizm endüstrisinden 3 kat daha hızlı bir şekilde büyüdüğü açıklanmıştır.⁸⁰

Ülkemiz açısından durum değerlendirildiğinde, Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi’nin tahminlerine göre Türkiye gelecek 10 yıl içinde %10.2’ye varan yıllık büyüme oranı ile turizmde en hızlı gelişen ülke olacaktır. Türkiye’de ekoturizm ile ilgili yapılan çalışmalar ele alındığında, ekoturizm kavramı ilk kez resmi olarak Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (2001-2005) yer almaktadır. Bu Planda; “Biyolojik çeşitliliği, su ve yaban hayatını, kültürel ve estetik değerleri korumak, onların henüz bilinmeyen yararlarının araştırılmasına imkan vermek, toprak erozyonu ile heyelan ve çığ olgularını önlemek, ekoturizmi geliştirmek amacıyla Tabiat Koruma Alanları, Ulusal Park ve benzeri korunan alanlar geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır” ve

⁷⁸ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 103.

⁷⁹ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 103.

⁸⁰ TIES (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu), 2006 Yılı Ekoturizm Çalışma Raporu, <http://www.ecotourism.org>, Erişim Tarihi: 18.03.2015.

“Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacıyla golf, kış, dağ, termal, sağlık, yat, kongre turizmi ve ekoturizm ile ilgili yönlendirme faaliyetleri sürdürülecektir” şeklinde ifadelere yer verilmiştir.⁸¹

Türkiye'de ekoturizme yönelik kapsamlı bir talep araştırması olmamakla birlikte, ekoturizm planlaması amacıyla yapılan küçük ölçekli araştırmalarda genel olarak ekoturistlerin orta yaş grubunda bulundukları, yüksek eğitimli oldukları ve gelirlerinin ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ekoturizm amaçlı seyahat eden kadınların oranının erkek ekoturist oranına eşit hatta bazen fazla olduğu saptanmıştır. Ekoturistlerin yaptıkları seyahatten beklentilerinin ise, geleneksel turist tipindeki dinlenme ve eğlenme gibi temel beklentilerden farklı olduğu, daha çok doğal çevre ile ilgili beklentiler içerdiği belirlenmiştir.⁸²

1.2.7.2. Ekoturizm Arzı ve Talebi

Bugün turizm dünyanın en hızlı büyüyen sektörlerinden biridir. İstatistikler, 1970 ile 1990 yılları arasında turizmin yaklaşık %300 oranında büyüdüğünü ve 1991 yılında 450 milyon uluslararası ziyaretçi sayısına ulaşıldığını göstermektedir. 2002 yılına gelindiğinde ise bu rakam yaklaşık 703 milyon kişiye ve turizm gelirleri de 474 milyar dolara çıkmıştır. 2003 yılında mart ayına kadar geçen süre içerisinde yaşanan Irak savaşı, SARS virüsü tehlikesi ve bazı ülke ekonomilerinin devamlı zayıflaması gibi olumsuz nedenlerle 694 milyon kişinin seyahat ettiği uluslararası turizm pazarının büyüme hızında %1,2 oranında bir azalma yaşanmıştır. Ancak 2004 yılında %10'luk bir büyüme hızıyla 766 milyon turist seyahat etmiştir. 2005 yılında yaklaşık 808 milyon kişi seyahat ederken (pazarın büyüme oranı %5,5), 2006 yılında %4,5'lik büyüme hızı ile 842 milyon turist uluslararası seyahat pazarına katılmıştır. 2006 yılındaki turizm gelirleri bir önceki yıla göre 57 milyar dolar artarak 735 milyar dolara çıkmıştır. Bu büyüme hızı bugün de devam etmektedir. 2007'de ise turizm hareketine katılanların sayısı 900 milyon civarındadır.⁸³

⁸¹ DTP, “Ekoturizm”, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara, 2000.

⁸² Aydın, Çevirgen, “Edremit Yöresinde Ekoturizme Yönelik Bir Talep Araştırması”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Aralık, Balıkesir, 2004, C.7, S. 12, s. 52.

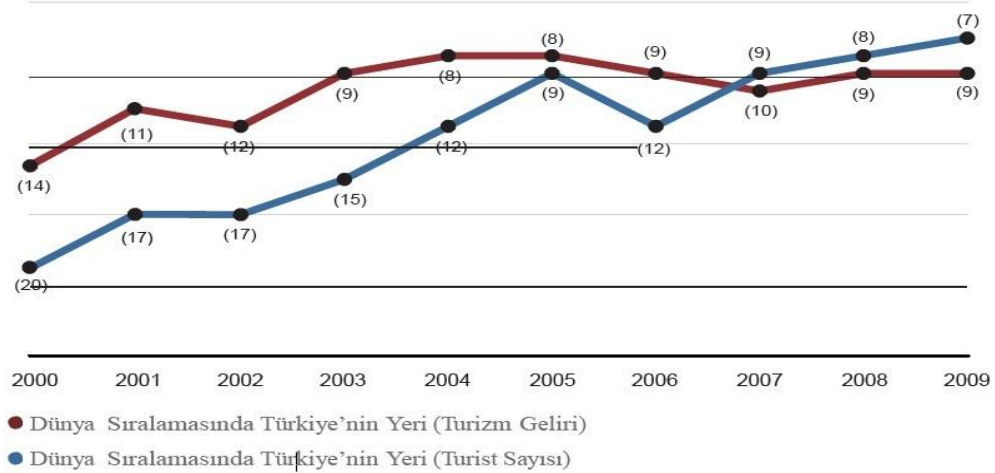
⁸³ <http://unwto.org/facts/eng/barometer.htm>, Erişim Tarihi: 10.11.2014.

Türkiye, 2000 yılında gelen turist sayısı bakımından dünyada 20. sırada yer alırken 2009 yılında 7. sıraya yükselmiştir. 2000 yılında turizm geliri bakımından dünyada 14. sırada yer alan Türkiye, 2009 yılında 9. sıraya yerleşmiştir.

Suriye ile Mısır'daki siyasi, Avrupa'daki ekonomik krize karşın, 2013'ün Ocak-Ekim döneminde gelen yabancı ziyaretçi sayısı 2012'ye oranla yüzde 10,24 oranında artarak, 31 milyon 757 bin 624 kişiye ulaşmıştır.

TÜİK verilerine göre, 2013'ün Ocak-Eylül döneminde elde edilen turizm gelirinin ise bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 13,40 oranında artarak, 24 milyar 545 milyon 80 bin dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu miktarın yurtdışında yaşayan vatandaşlardan elde edilen kısmı 5 milyar 16 milyon 84 bin dolar ve yabancı ziyaretçilerden ise 19 milyar 350 milyon 469 bin dolardır. Geriye kalan 178 milyon 526 bin dolar ise marina hizmet harcamalarından gerçekleşmiştir.⁸⁴

2013 yılını 37,8 milyon ziyaretçi ve 35 milyar dolarlık turizm geliri elde eden Türkiye, 2014 yılında 39,8 milyon turist ile dünyada altıncı sıraya yerleşmiştir. 2014'te ülkeye gelecek olan yabancı ziyaretçi sayısının 37- 38 milyon civarında ve turizm gelirinin ise 35 milyar dolar civarında olacağı da öngörülmüş ve bu rakama yakın döviz girdisi gerçekleşmiştir.⁸⁵

Şekil 1.4. Dünya Turizm Sıralamasında Türkiye

Kaynak: <https://www.kultur.gov.tr/Eklenti/2140,turizmverileripdf.pdf>, 15.03.2015.

⁸⁴ TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) 2014 Verileri, <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 18.03.2015.

⁸⁵ Başaran Ulusoy, Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB), 23 Aralık 2013 Basın Toplantısı, İstanbul.

Ekoturizm, turizm sektörünün en hızlı büyüyen dallarından biridir. Özellikle 10 yıldan fazla bir zamandır seyahat endüstrisi içinde oldukça popüler bir turizm çeşidi haline gelmiştir. Büyüme her şeyden önce, Avrupalı ve Kuzey Amerikalı ve Japon turistlerin ziyaretlerini kapsamaktadır.⁸⁶ Aslında son yıllarda büyümeye başlayan bir pazar olan Japon ekoturist pazarının seyahat etmesindeki en önemli motivasyon unsurunun ekolojik bir anlayıştan çok estetik anlayışı temelinde odaklandığı ifade edilmektedir. 1990'lı yılların başında %20-%30 arasında yıllık büyüme oranı olan ekoturizm veya doğaya dayalı turizm, 2004 yılında tüm turizm endüstrisinden 3 kat, 2014 yılında da 10 kat daha hızlı büyümüştür.⁸⁷

Ekoturizmin, çoğunlukla doğa turizmiyle veya doğaya dayalı turizm çeşitleriyle eş tutulması, ekoturizm pazarının gerçek büyüklüğünün görülememesine ve ekoturizmle ilgili göstergelerin sağlıklı ölçülememesine neden olmaktadır.

Genel olarak bakıldığında, ekoturizm destinasyonlarının çoğu gelişmekte olan ülkelerde bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ekoturizm, kitle turizmine göre daha karlı ve çevresel anlamda çok daha sürdürülebilir bir turizm çeşidi olarak algılanmaktadır. Bu ülkelerde ekoturizmin 300 milyar dolardan fazla gelir yarattığı tahmin edilmektedir.⁸⁸

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu'na göre, her şey dahil paket turlarda gelirin %80'i havayolu ulaşımı, konaklama tesisi ve diğer uluslar arası şirketlere dağılırken, yerel eko konaklama tesislerinde konaklamalarda gelirin %95'ine yakın bölümü yöre ekonomisinde kalmaktadır.⁸⁹

Türkiye'de 2008 yılı itibari ile 40 Milli Park, toplam yüz ölçümü 897.657 hektar; 30 Tabiat Parkı, toplam yüz ölçümü 79.047,4 hektar; 31 Tabiat Koruma alanı, toplam yüz ölçümü 46.575 hektar ve toplam yüz ölçümü 5.286 hektar 105 Tabiat Anıtı bulunmaktadır.⁹⁰ Ayrıca 76 adet ekoturizme uygun sulak alan mevcuttur.

⁸⁶ Paul Herbig ve B. O'hara, *Ecotourism: a Guide for Marketers*, European Business Review, 1997, S. 5, s. 232.

⁸⁷ http://www.ecotourism.org/webmodules/webarticlesnet/templates/eco_template.asp?articleid=15&zoneid=2, 10.11.2014

⁸⁸ Herbig ve O'Hara, 1997, a.g.e., s. 232.

⁸⁹ Weaver, D.B., *Ecotourism (First Published)*. Sydney: John Wiley&Sons Australia Ltd, 2001.

⁹⁰ <http://www.milliparklar.gov.tr/mpd/mp/millipark.asp>, Erişim Tarihi: 04.01201

Tablo 1.1. 2014 Varış İstikametine Göre En Çok Ziyaret Edilen Ülkeler⁹¹

Sıra	Ülke	Dünya Turizm Örgütü Bölgesi ^[4]	Uluslararası Gelen Turist sayısı (2014)	Uluslararası Gelen Turist sayısı (2013)	2014'ün 2013'e göre değişim oranı (%)	2013'ün 2012'ye göre değişim oranı (%)
1	 Fransa	Avrupa	83.7 milyon	83.6 milyon	▲ 0.1	▲ 2.0
2	 ABD	Kuzey Amerika	74.8 milyon	70.0 milyon	▲ 6.8	▲ 5.0
3	 İspanya	Avrupa	65.0 milyon	60.7 milyon	▲ 7.1	▲ 5.6
4	 Çin Halk Cumhuriyeti	Asya	55.6 milyon	55.7 milyon	▼ 0.1	▼ 3.5
5	 İtalya	Avrupa	48.6 milyon	47.7 milyon	▲ 1.8	▲ 2.9
6	 Türkiye	Avrupa	39.8 milyon	37.8 milyon	▲ 5.3	▲ 5.9
7	 Almanya	Avrupa	33.0 milyon	31.5 milyon	▲ 4.6	▲ 3.7
8	 Birleşik Krallık	Avrupa	32.6 milyon	31.1 milyon	▲ 5.0	▲ 6.1
9	 Rusya	Avrupa	29.8 milyon	28.4 milyon	▲ 5.3	▲ 10.2
10	 Meksika	Kuzey Amerika	29.1 milyon	24.2 milyon	▲ 20.5	▲ 3.2

Kaynak: DTÖ (Dünya Turizm Örgütü) 2014 Raporu.

Tablo 1.2. 2014 Avrupa'da Varış İstikametine Göre En Çok Ziyaret Edilen Ülkeler⁹²

Sıra	Ülke	Uluslararası Gelen Turist sayısı (2014)	Uluslararası Gelen Turist sayısı (2013)	2014'ün 2013'e göre değişim oranı (%)	2013'ün 2012'ye göre değişim oranı (%)
1	 Fransa	83.7 milyon	83.6 milyon	▲ 0.1	▲ 2.0
2	 İspanya	65.0 milyon	60.7 milyon	▲ 7.1	▲ 5.6
3	 İtalya	48.6 milyon	47.7 milyon	▲ 1.8	▲ 2.9
4	 Türkiye	39.8 milyon	37.8 milyon	▲ 5.3	▲ 5.9
5	 Almanya	33.0 milyon	31.5 milyon	▲ 4.6	▲ 3.7
6	 Birleşik Krallık	32.6 milyon	31.1 milyon	▲ 5.0	▲ 6.1
7	 Rusya	29.8 milyon	28.4 milyon	▲ 5.3	▲ 10.2
8	 Avusturya	25.2 milyon	24.8 milyon	▲ 1.9	▲ 2.7
9	 Yunanistan	22.0 milyon	17.9 milyon	▲ 23.0	▲ 15.5
10	 Polonya	16.0 milyon	15.8 milyon	▲ 1.3	▲ 6.5

Kaynak: DTÖ (Dünya Turizm Örgütü) 2014 Raporu.

⁹¹ UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü), Tourism Highlights 2015 Edition- Turizm Trendleri 2015 Yayını". 19.05.2015. <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>. Erişim Tarihi: 19.09.2015.

⁹² "UNWTO Tourism Highlights 2015 Edition (İngilizce) - Turizm Trendleri 2015 Yayını". Dünya Turizm Örgütü. 17 Haziran 2015. <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>. Erişim Tarihi: 25.04.2015.

Tablo 1.3. 2014'de Ülkelerin Elde Ettikleri Uluslararası Turizm Gelirleri

Sıra	Ülke	Dünya Turizm Örgütü Bölgesi	Uluslararası Turizm Gelirleri (2014) (\$)	Uluslararası Turizm Gelirleri (2013) (\$)	2014'ün 2013'e göre değişim oranı (%)	2013'ün 2012'ye göre değişim oranı (%)
1	ABD	Kuzey Amerika	177.2 milyar	172.9 milyar	▲ 2.5	▲ 7.0
2	İspanya	Avrupa	65.2 milyar	62.6 milyar	▲ 4.2	▲ 7.6
3	Çin Halk Cumhuriyeti	Asya	56.9 milyar	51.7 milyar	▲ 10.2	▲ 3.3
4	Fransa	Avrupa	55.4 milyar	56.7 milyar	▼ 2.3	▲ 5.6
—	Makao	Asya	50.8 milyar	51.8 milyar	▼ 1.9	▲ 18.1
5	İtalya	Avrupa	45.5 milyar	43.9 milyar	▲ 3.7	▲ 6.6
6	Birleşik Krallık	Avrupa	45.3 milyar	41.0 milyar	▲ 10.3	▲ 12.1
7	Almanya	Avrupa	43.3 milyar	41.3 milyar	▲ 5.0	▲ 8.2
8	Tayland	Asya	38.4 milyar	41.8 milyar	▼ 8.0	▲ 23.4
—	Hong Kong	Asya	38.4 milyar	38.9 milyar	▼ 1.4	▲ 17.7
9	Avustralya	Okyanusya	32.0 milyar	31.2 milyar	▲ 1.8	▼ 0.5
10	Türkiye	Avrupa	29.5 milyar	27.9 milyar	▲ 3.7	▲ 4.1

Kaynak: DTÖ (Dünya Turizm Örgütü) 2014 Raporu.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan alınan bilgiye göre 2015 yılının Ocak-Mayıs döneminde gelen yabancı ziyaretçi sayısı bir önceki yılın aynı dönemine göre %-1,21 oranında düşerek 10 milyon 771 bin 645 seviyesine gerilemiştir. Mayıs ayına bakıldığında %-2,46 oranında düşüş olduğu da gözlenmektedir (Tablo 1.4).⁹³

Tablo 1.4. 2015 Yılı'nın İlk Beş Ayında Türkiye'ye Gelen Yabancı Turist Sayısı

AYLAR	YILLAR			% DEĞİŞİM ORANI	
	2013	2014	2015	2014/2013	2015/2014
MAYIS	3 810 236	3 900 096	3 804 158	2,36	-2,46
OCAK-MAYIS	10 475 615	10 903 146	10 771 645	4,08	-1,21

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015 Verileri.

⁹³ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015 Verileri, <http://www.kultur.gov.tr>, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

Tablo 1.5. Turist Sayısına Göre İlk 15 Ülke (Ocak-Mayıs)⁹⁴

BULGARİSTAN	572 109	615 034	665 489	7,50	8,20
GÜRCİSTAN	638 721	642 549	665 421	0,60	3,56
İRAN	427 569	616 792	656 164	44,26	6,38
İNGİLTERE	566 853	601 784	592 146	6,16	-1,60
HOLLANDA	394 939	399 904	375 166	1,26	-6,19
IRAK	200 918	291 281	307 659	44,98	5,62
YUNANİSTAN	269 557	315 803	298 282	17,16	-5,55
FRANSA	330 825	323 489	252 489	-2,22	-21,95
A.B.D.	235 664	228 476	232 353	-3,05	1,70
AZERBAYCAN	215 365	213 073	210 591	-1,06	-1,16
UKRAYNA	223 059	211 263	192 237	-5,29	-9,01
İSVEÇ	176 534	183 513	188 433	3,95	2,68
İTALYA	223 562	204 952	161 049	-8,32	-21,42

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015 Verileri.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde turist sayısında ilk beş aylık rakamlara göre önde olan ilk 15 ülke arasında artış hızı bakımından en büyük artış %12,46'lık artışla Almanya pazarında yaşanmıştır. Bu ülkeyi Bulgaristan %8,20 ve İran 6,38'lik artışla takip etmektedir.⁹⁵

1.2.7.3. Ekoturizmin Ekonomisi

Ekoturizm bilindiği gibi yeni bir kavram ve yapılan tanımlar tam olarak oturmuş değildir. Bundan dolayı ekoturizm sektörünün ekonomik olarak ölçülüp değerlendirilebilmesi için elde edilebilecek verilerde güvenilirlik sorunu yaşanmaktadır. Ekoturizmin doğa turizmiyle eş tutulması ve bir pazarlama unsuru haline getirilmiş olmasından dolayı, pazarın gerçek büyüklüğünün doğru görülebilmesinin önünde önemli bir engeldir.

Ekoturizmin ekonomik etkileri, doğrudan, dolaylı ve uyarılmış olarak üçe ayrılabilir:

- Doğrudan etkiler, turistin konaklama, yiyecek-içecek, eğlence gibi etkinlikleri için destinasyonda doğrudan yaptığı harcamalarla ortaya çıkar.

⁹⁴ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015 Verileri, <http://www.kultur.gov.tr>, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

⁹⁵ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015 Verileri, <http://www.kultur.gov.tr>, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

- Dolaylı etkiler, bir ekoturizm işletmesinin gelirlerinin bir kısmının girdi-çıkı ilişkisi içinde olduğu diğer sektörlerle aktarılmasıyla ortaya çıkar.
- Uyarılmış etkiler ise, ekoturizm işletmesi çalışanlarının ücretleriyle yaptıkları harcamalar sonucunda ortaya çıkar.

Tisdell'e göre ekoturizmin gelişme gösterdiği bölgelerde yaratacağı olumlu ekonomik etkiler şunlardır:⁹⁶

1. Turizmle ilgili olarak otel, restoran, hediyelik eşya dükkanları, seyahat acentaları gibi yöredeki diğer ekonomik faaliyetlerin gelişmesine katkıda bulunur.
2. Yerel ekonomide çeşitlilik yaratarak, özellikle tarıma dayalı aktivitelerle yeterli istihdam sağlayamayan yerel halka doğrudan/dolaylı istihdam yaratır.
3. Turistlerden elde edilecek gelirlerle destinasyona ve özellikle yerel halka doğrudan bir ekonomik katkı sağlar.
4. Yöreyle has el sanatları ve yiyecekler gibi yerel ürünlere olan talebi arttırır. Yerel halka kültürel öğeler taşıyan el sanatları ürünlerini satma fırsatı yaratarak, sağladığı ekonomik katkı ile aynı zamanda yerel kültürün korunması için bir araç olabilir.
5. Arazilerin marjinal tarımsal amaçlı kullanımını önleyerek, doğal bitki örtüsünü yok etmeyecek şekilde verimli kullanılmasını teşvik eder.
6. Eğer iyi yönetilirse, koruma alanları ve park yöneticileri için kendini finanse edebilecek bir sistemi oluşturabilir. Böylece doğal alanların korunmasında bir araç olarak önemli bir fonksiyonu üstlenebilir.

Ekoturizm için dolaylı ekonomik faydanın yine o bölgede kalıyor olması çok önemlidir. Eğer restoran turiste sunacağı ürün için ürünü bölge dışından alıyorsa burada 'leakage' yani 'ekonominin dışarıya sızması' yaşanmaktadır. Dışarıya sızdırma oranı büyüdükçe, ekoturizmin bölgede yarattığı doğrudan ekonominin bölgedeki koruma ve sürdürülebilirlik etkinlikleri için oluşturulacak fonlara gitme olasılığı azalır. Dolayısıyla doğal kaynakların olduğu bölgelerde uygulanabilecek bazı

⁹⁶ Clem Tisdell, "Ecotourism, Economics and the Environment: Observations from China" Journal of Travel Research, Volume: 34, Issue: 4, Spring 1996, pp:11-19'den aktaran Demir ve Çevirgen: a.g.e. s.71.

projelerin dışa sızdırma oranı ister istemez daha fazla bazılarının ise daha az olduğu söylenebilir.⁹⁷

Ekoturizmin, yüksek işsizliğin yaşandığı özellikle kırsal bölgelerde istihdam sorununa bir çözüm olacağı düşünülmektedir. Gelişmemiş, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki özellikle yabancı sermaye yatırımlarıyla işletilen turistik alanlarda çok nitelik ve beceri gerektirmeyen işlerde yerel halk, yüksek ücretli işlerde ise daha çok yabancılar çalışır. Turizmde ortaya çıkan iş imkanları ile yerel halkın yaşam standartları arasında anlamlı bir ilişki (korelasyon) bulmak mümkün değildir.⁹⁸

1.2.8. Ekoturizmin Kitle Turizmi ile Karşılaştırılması

Kitle turizmi; insanların turizme geniş ölçüde büyük kitleler halinde katıldıkları turizm çeşididir. Kitle turizmi; büyük ölçekli, kontrolsüz, plânsız, bedel bilincinde, ithal yaşam tarzını benimsemiş, kısa süreli, değişime dirençsiz, sabit programlı turizm türüdür. Geniş topluluklara hitap eder ve ilgi alanları çok farklı insanları bir araya getirir ve sınırlı alanlarda hizmet verir. Bu turlar, gidilen yer üzerinde yoğunlaşır ve giderken geçilen yerler veya doğal, sosyal ve kültürel çevreyi tanıtmaya kaygısı yoktur.⁹⁹

Ekoturizm ise küçük ölçekli ve kültürel kontrole dayalı olarak, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamak için, toplumsal gelişmeyi ön plana çıkarması ile kitle turizmine önemli bir alternatif olarak görülmektedir. Kitle turizmi, en yüksek düzeyde karlılık amacı taşıyan ve kontrolsüz ve kuralsız büyüme eğilimi olan kısa vadeli programlardan oluşmaktadır. Ekoturizm ise, çevre değerlerine saygılı, çevreyle bütünleşmiş, kontrollü ve kurallı gelişme eğilimi olan en uygun seviyede kârlılık ve uzun vadeli programlardan oluşmaktadır.¹⁰⁰

Kitle turizmi çevre üzerinde tahrip edici bir potansiyele sahipken; ekoturizm bitki türleri, hayvan türleri, habitat ve yaban hayatına zarar vermeden ekosistemin korunmasını teşvik etmektedir.

⁹⁷ Cengiz Yücel, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı, “Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm” Nisan 2002, s.4, www.tursab.org.tr/acrobat/CESIT/02niEKO.pdf, Erişim Tarihi: 22.10.2006

⁹⁸ Yücel, 2002, a.g.m.. s. 6.

⁹⁹ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 64.

¹⁰⁰ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 64.

Kitle turizmi öncelikle turistlerin gereksinimlerinin tatminine yönelikken, ekoturizm tüm kaynakların uygun kullanımını, toplumun ekonomik, sosyal, kültürel gereksinimlerinin karşılanması ile toplumun gelişmesini ön plana çıkarmaktadır.¹⁰¹

Kitle turizminden farklı olarak ekoturizm, nispeten yavaş gelişmektedir. Ekoturizm; plânlamaya uygun olup, kontrolü daha kolaydır, kitlesel bir hareketin olmadığı bu turizm türünde programlar duruma göre değişebilmektedir. Turist özellikleri yönünden de, ekoturistler ne yapacaklarına kendileri karar verirler, gidiş yeri tercihleri fazla gelişmemiş sessiz yörelere olmaktadır, yerel yaşam biçimlerini yerinde görmek bu kişiler için önemlidir.¹⁰²

Kitle turizmi, hızlı gelişme, maksimum kârlılık, kısa vadeli programlar, büyük adımlarla büyüme, kontrolsüz, kuralsız büyüme eğilimi; Ekoturizm, yavaş ve adım adım gelişme, optimum kârlılık, uzun vadeli programlar, değişmeye karşı direnç, çevre değerlerine saygı, çevreyle bütünleşme eğilimindedir.

Tablo 1.6. Kitle Turizmi ile Ekoturizmin Karşılaştırmalı Kriterleri

Kitle turizmi	EKO TURİZM
1. İhtiyaç Programları	
Dinlendirme ve eğlendirmeye yönelik pasif aktiviteler Binlerle anlatılan yatak kapasiteleri Daha çok deniz ve kum aktiviteleri Tatil köyünün içine dönük aktiviteler	Yürüyüşler, balıkçılık vb. aktif turizm Daha küçük yatak kapasiteleri Yayla, dağ, nehir aktiviteleri Sınırsız, bina dışı aktiviteler
2. Yerleşme	
Özellikle dar sahil şeritleri Küçük bölgelerde yoğun	Doğanın içine yayılmış Az yoğun
3. Biçimler	
Uluslararası çizgiler Karmaşık, bitmiş, ithal biçimler Mevcut yapı stokunun terk edilmesi Endüstrileşmiş yapım, Prefabrike malzeme, karmaşık tasarım	Yöresel, basit, mütevazı, gelişmeye açık yerel biçim Mevcut yapı stokunun kullanılması Yerel işçilik yöntemleri Sade dekorasyon ve mobilya Yerel malzeme, sade çözümler
4. Peyzaj	
Çevreye aşırı müdahale Sert zeminler (beton spor alanları) İthal bitkiler	Doğal peyzaj Doğal yürüyüş yolları, yumuşak sahalar Yerel bitkiler

Kaynak: İnceoğlu, 1996:64.

¹⁰¹ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 64.

¹⁰² Tavmergen Pınar, İge ve Meriç P. Özdemir, “Çevre Korumasına Yönelik Turizm Uygulamaları: Yeşil Otelcilik, Doğa Turizmi ve ISO 14000”, *Turizmde Seçme Makaleler*, İstanbul, 1999, s. 9-36

Kitle turizmi, mekânsal organizasyonlar, bağımsız projeler, bağımsız yapım programları, mimaride uluslararası çizgiler, talebin en yüksek olduğu noktaya göre kapasite tayini, standart paket programlar hedefler; Ekoturizm ise plânlı mekânsal organizasyonlar, bölge ile bütünleşmiş plânlar, yerleşme için özel seçim, açık mekânlara ağırlık, mevcut yapı stokunu kullanma, yerel işgücü, toplu ulaşım, yöresel mimarî, bireysel tatil programları, dinamizm ve aktifliği hedeflemektedir.¹⁰³

1.2.9. Sürdürülebilir Turizm, Alternatif Turizm ve Ekoturizm İlişkisi

Sürdürülebilir turizm, ekoturizm ve alternatif turizm iç içe geçmiş kavramlardır. Zaman zaman bu kavramlar ve terimler yanlış kullanılmaktadır. Genel kabul görmüş sürdürülebilirlik kavramı turizme uygulandığında “Sürdürülebilir turizm, turizme kaynak olabilecek doğal ve kültürel varlıkların tüketilmeden, kirletilmeden ve tahrip edilmeden gelecek kuşaklara aktarılabilecek biçimde kullanılışının düzenlemesi” olarak ifade edilebilir.

Dünya Turizm Örgütü (WTO) ise sürdürülebilir turizmi; “Turistlerin ve bölge insanın gereksinimlerini karşılarken, temel ekolojik aşamaların, kültürel bütünlüğün, biyoçeşitliliğin ve ekolojik yaşamı destekleyici sistemlerinin sürekliliklerinin sağlanması” biçiminde tanımlamaktadır.¹⁰⁴

Kitle turizmine tepki biçiminde ortaya çıkmış olan alternatif turizm, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın tanımına göre “Sosyal ve ekolojik uyuma, yerel ve yabancı girişimcilerin işbirliğine ve gelişmede yerli malzeme kullanılmasına öncelik verme amacını güden turizm çeşidi” olarak tanımlanmaktadır.¹⁰⁵

Diğer bir tanıma göre alternatif turizm;“ geleneksel ve klasik kitle turizmi ve şehir turizminin olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla oluşturulmuş, yeni turistik ürünlerin bir araya getirilmiş turizm çeşididir”¹⁰⁶

¹⁰³ Murat M. İnceoğlu, ve N. İnceoğlu, Farklı Bir Turizm Anlayışı: Soft Turizm, Eko Turizm, Çevreye Uyumlu Turizm, Geleceğin Turizmi Olarak Soft Turizmin Rekabet Avantajları, Ankara, Freid-Naumann Vakfı ve Liberal Düşünce Topluluğu, 1996, s. 65.

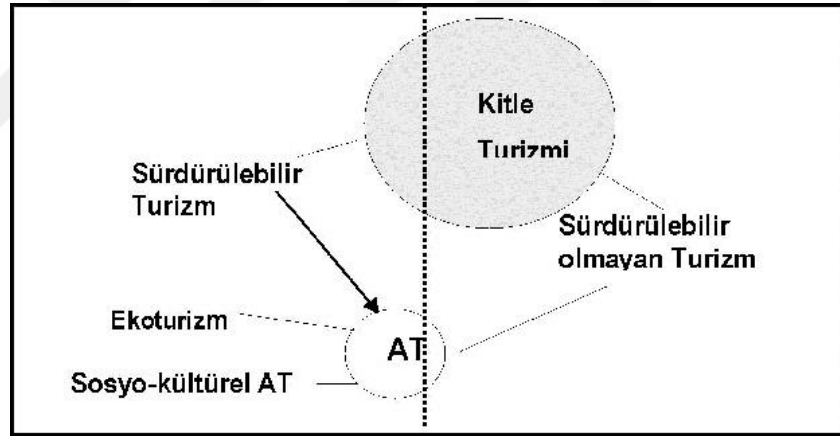
¹⁰⁴ www.world-tourism.org, Erişim Tarihi: 17.03.2015.

¹⁰⁵ T.C. Turizm Bakanlığı, Turizm Terimleri Sözlüğü, Ankara, 1999, s. 10.

¹⁰⁶ Hunter C., Green H., Tourism and The Environment, Routledge, Great Britain, 1996, 78-86’den aktaran Tosun, C. ve diğ., “Alternatif Turizm ve Turistik Ürün Çeşitlendirme Stratejileri: Hatay Örneği”, Bildiri, Türkiye’nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı 3-4 Mayıs 2003, Çankırı, 2003.

Ekoturizm bir pazarlama aracıdır. Ekoturizm doğal zenginliği ve çeşitliliği korumada sağlam bir araç olduğu kadar çevresel açıdan önemli bölgelerde yaşayanların gelirlerini iyileştirmeyi de sağlamalıdır. Turizm sektörü içinde en hızlı gelişen bir turizm dalı olan ekoturizm iyi bir alt yapı, organize ve yönetimle donatılmazsa da kontrolden en hızlı çıkabilecek bir güce sahiptir. Ekoturizm çevreye duyarlı turistler için uygun bir pazar oluşturduğu gibi eş zamanlı ekonomik ve çevresel faydalar da sağlayıp siyasi ve yerel yönetimler ile çevre koruma örgütleri için büyük önem taşımaktadır.¹⁰⁷

Başta bazı turizm organizatörleri olmak üzere turizmle ilgilenen bazı kişi ve kurumlar, sadece kendi ekonomik çıkarları için çevre ve sosyal sorumluluktan uzak olarak ekoturizm etkinlikleri düzenledikleri için anında ve ileriye yönelik olumsuzlara yol açabilmektedir.¹⁰⁸ Bu ekonomik çıkar amacıyla bazı ekoturizm bölgelerindeki turizm faaliyetleri çevre ve doğal güzellikler aleyhine de olsa yoğunlaşmış ve kitle turizmi şekline dönüşmeye başlamıştır.¹⁰⁹

Şekil 1.5. Sürdürülebilirlik, Kitle Turizmi, Alternatif Turizm (AT) ve Ekoturizm Arasında Algılanan İlişki

Kaynak: Kahraman ve Türkay, a.g.e., s. 88.

¹⁰⁷Hıgman, J. ve Carr, A., Tourism Management, V:23 I:2 2002 P:161-174'den aktaran Ahipaşaoğlu ve Çelteç: a.g.e. s. 19.

¹⁰⁸Stem, C.J., J.P. Lassoie, D.R. Lee, and Deshler, D.J., "How "eco" is ecotourism? A Comparative Case Study of Ecotourism in Costa Rica" *Journal of Sustainable Tourism*, 2003, 11 (4): 322-347.'den aktaran Erdoğan, Nazmiye ve Erdoğan, İrfan: "Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası" *İletişim ve Kuram Dergisi*, Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi, Ankara, 2005(Kış Bahar 2005), S. 20 s. 62.

¹⁰⁹ Nazmiye Erdoğan ve İrfan Erdoğan, "Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası" *İletişim ve Kuram Dergisi*, Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi, Kış Bahar, Ankara, 2005, S.20, s.63.

Şekilden de anlaşılacağı gibi, sürdürülebilir turizm, alternatif turizm ve ekoturizm birbirine bağlı ve birbiriyle yakın ilişkisi olan turizm türleridir. Ekoturizm, sürdürülebilir turizmin bir formudur ve aynı zamanda alternatif turizmin en önemli ve popüler çeşitlerinden biridir. Sürdürülebilir turizmle ekoturizm bazen aynı anlamda kullanılmaktadır ama sürdürülebilir turizmin her formu ekoturizmle bağlantılı olmayabilir. Temel ilkeleri gereği ekoturizm, sürdürülebilir olmak zorundadır, ama sadece pazarlama unsuru olarak kullanılır ve özelliklerine uygun etkinlikler yapılmazsa kitle turizmine ve sürdürülebilir olmayan turizme dönüşebilir.¹¹⁰

Alternatif veya bunun yerine kullanılan sürdürülebilir turizm, doğa, sosyal ve kültürel çevre yönelimli bir turizmdir. Alternatif turizmin doğa temelli türü aynı zamanda ekoturizm olarak adlandırılabilir.¹¹¹

1.2.10. Ekoturistler

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES)’nin 2000 yılında ekoturizmle ilgili yaptığı bir çalışmada ekoturist pazar profili ile ilgili şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: “Eko turistler 35-54 yaş arasında olup, erkek ve kadın oranları eşittir. %82’si üniversite mezunu olan ekoturistlerin aile yapısı genel turistlerle aynıdır. Katılımcıların %60’ı 2 kişi, %15’i ailesiyle birlikte, %13’ü tek başına seyahat etmeyi tercih etmektedir. En az bir kez ekoturizme katılan ve deneyimli sayılan ekoturistlerin %50’si 8 - 14 gün süreyle seyahati tercih etmiştir (Tablo 1.7). Deneyimli ekoturistler genel turistlere göre daha fazla harcama eğilimindedir.”¹¹²

Tablo 1.7. Tipik Ekoturist Profili

Faktör	Özellikler
Yaş	35-45
Cinsiyet	%50 kadın- %50 erkek
Eğitim	%80 üniversite mezunu
Katılım Biçimi	%60 çift - %15 aile - %13 yalnız
Seyahat Süresi	8-14 gün
Harcama	Seyahat başına 1000 - 1500 Dolar
Seyahatin Önemli Unsurları	El değmemiş doğa ortamları, yaban hayatı gözlemciliği, yürüyüş/ doğa yürüyüşü
Sonraki Seyahat için Tutumu	Manzara ve doğadan hoşlanma, yeni yerleri görme, yeni tecrübeler edinme

¹¹⁰ Kahraman ve Türkay: a.g.e. s.88

¹¹¹ Nazmiye Erdoğan, Çevre ve (Eko)turizm. Ankara, Pozitif Matbaacılık, 2003, s. 104.

¹¹² TIES (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu), 2000 Yılı Ekoturizm Çalışma Raporu, <http://www.ecotourism.org>, Erişim Tarihi: 18.03.2015.

Kaynak. Polat, 2006.

Kitle turizmine katılanlar, rahatlığı seven, lüks ürünler kullanan ve çevreye fazla önem vermeyen özellik gösterir. Fakat Ekoturizmin özellikleri bundan farklıdır ve şu şekilde sıralamak mümkündür:¹¹³

- Tur operatörler firmaları küçük ve çoğu yılda 200'den az turist getirmektedirler.
- Kırsal ve köylerdeki konaklama imkanlarının kullanılması küçük kırsal kökenli işletmelere bazı fırsatlar sunmaktadır.
- Turistler ne yapacaklarına kendileri karar verirler.
- Yerel yaşam biçimleri turistler için önemlidir.
- Çok gelişmemiş, sessiz yörelerde ortaya çıkarlar.
- Mevcut, imkanlardan yararlanılır ve mevcut tesisler kullanılır.
- Genellikle yerel girişimciler vardır.
- Talebe göre kapasite vardır.
- Halihazırda kullanılan teknoloji yeterlidir.
- Çevre ve tarihi kalıntıları korumaktadır.
- Her mevsim oluşur, zaman geniştir.
- Turistlerin harcama potansiyeli yüksektir.

Ekoturizmin talebini oluşturan ekoturistlerin özelliklerini ortaya koyan çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Genel olarak, yüksek eğitimli, iyi bir gelire sahip, orta yaşlı-yaşlı, çevresine gittiği yerler hakkında bilgi veren ve gittiği yerler hakkında bilgi edinen, fikirleri açısından önder olan kişilerce ekoturizm amaçlı seyahatlerin gerçekleştirildiği belirlenmiştir.¹¹⁴

¹¹³C. Denise Ingram ve Patrick B.Durst, "Doğaya Yönelik Tur Operatörleri Gelişmekte Olan Ülkelere Seyahatler", *Turizmde Seçme Makaleler*, (İstanbul), 1990, S. 7, s. 6.

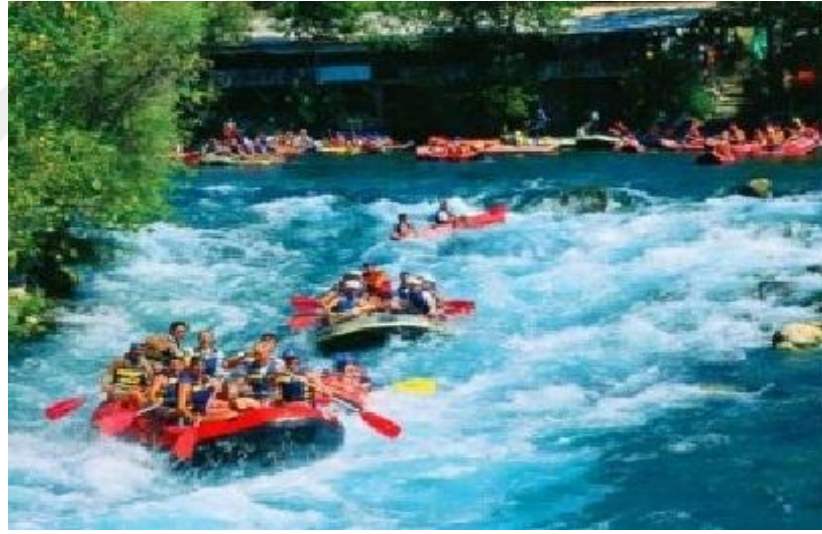
¹¹⁴ TIES (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu), 2006 Yılı Ekoturizm Çalışma Raporu, <http://www.ecotourism.org>, Erişim Tarihi: 18.03.2015.

1.3. EKO TURİZM KAPSAMINDAKİ FAALİYET TÜRLERİ

Doğaya dayalı olarak yapılan diğer aktivitelerden ayıran en önemli özellik, ekolojik olarak sürdürülebilirlik ile eğitim ve öğrenmeye dayalı deneyimlerin kazanılması amacını güden ekoturizmin bir çok faaliyet türü mevcuttur. Bunlardan önemli olanları aşağıda kısaca açıklanmıştır.

1.3.1. Akarsu Turizmi (Rafting)

Akarsu turizmi, akarsularda yapılan turizm amaçlı sportif aktiviteler ve faaliyetleri olarak tanımlanabilir. Akarsu turizmi içinde; manzara, gezme, doğal güzellikler olsa da öncelikle rafting, kano ve akarsu kayağı gibi spor türleri akla gelmelidir.¹¹⁵ Rafting ilk kez 1869 yılında Colorado Nehri'ndeki Büyük Kanyon'da gerçekleştirilmiştir. Raft adı verilen botlarla yapıldığı için rafting adını alan bu spor, akış hızı yüksek nehirler üzerinde yapılan bir spordur.

Şekil 1.6. Bir Akarsu Turizmi (Rafting) Etkinliği

Kaynak: <http://www.alasayvan.com/turkiye-gezi-rehberi/352256-rafting-nedir-rafting-turizmi-hakkinda-bilgi.html>, Erişim Tarihi: 15.03.2015.

Akarsu Krosu da diyebileceğimiz bu ekoturizm çeşidi ile bireyler veya küçük doğal mücadele etmekte ve içinde olduğu raftı devirmeden, kürek ile yönlendirerek kayalar ve engeller arasından geçmektedir.¹¹⁶ Ülkemizde Artvin Çoruh Nehri, Artvin Altıparmak (Barhal) Çayı, Rize Fırtına Deresi, Antalya Köprüçay, Antalya Manavgat

¹¹⁵ Erdoğan, 2003, a.g.e., s. 105.

¹¹⁶ Kozak ve Bahçe, 2009, a.g.e., s. 173-174

Çayı, İçel Anamur (Dragon) Çayı, İçel Göksu Nehri ve Dalaman Çayı rafting için en elverişli akarsularımızdır.¹¹⁷

Son yıllarda popüler ola rafting bugün milyonlarca kişi tarafından tercih edilmektedir. Sadece ABD'nin 15'e yakın nehrinde her yıl 2 milyona yakın rafting turu yapılmakta ve yine ortalama 16 milyon kişi bu etkinliğe katılmaktadır. Günümüzde de yüz milyona yakın kişi bu etkinliğe katılmaktadır.¹¹⁸

1.3.2. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji), Çiçek ve Böcek Toplayıcılığı

Kuş gözlemciliği, kuşları yaşam alanlarında gözlemlene ve tanımlama faaliyeti şeklinde tanımlanmıştır.¹¹⁹ Mevsime ve zamana sınır bağlı olmaksızın hemen her yerde yapılabilen kuş gözlemciliği; doğayı kuşların dünyasından tanımayı sağlayan bir gözlemdir.¹²⁰ Bu aktiviteye katılmak da kolay ve eğlenceli olduğu için cazip bir ekoturizm türüdür. Malzeme olarak bir kitap, not defteri, bir dürbün veya teleskop ve eğer çok yakından gözlem yapılacaksa kamuflaj elbisesi veya çadırı yeterlidir.¹²¹ Kuşlar, bilimsel olarak en iyi tanınan, en kolay gözlenebilen, araştırılan ve aynı zamanda da en çok merak edilen canlılardandır.

Her türlü yaşam ortamında yaşayabilen kuşlar, temiz ve sağlıklı bir çevrenin de en iyi göstergesidir. Kuşların sayısındaki artış veya azalış çevre sağlığının da iyiye veya kötüye gittiğinin bir sonucu sayılmaktadır.

Birçok ülkede büyük ekoturist ve gelir getiren kuş gözlemciliği, doğada daha fazla zaman geçirmeye, insanın da doğanın bir parçası olduğunu fark etmesine yardımcı olan bir faaliyettir. Kuşları tanımayı, korumayı, bunu izleyerek kuşların yaşam alanlarını ve giderek tüm doğayı tanımayı ve korumayı amaçlamaktadır.¹²²

Kuş çeşitliliği açısından son derece zengin olan Türkiye'de toplam 67 kuş ailesinden 450 kuş türü olduğu tespit edilmiştir. Bu sayı; Türkiye dahil tüm Avrupa,

¹¹⁷ Öykü Selimoğlu, Türkiye ve Dünyada Ekoturizm Yaklaşımları, İstanbul Ticaret Odası (ITO), *Etüt ve Araştırma Şubesi Yayını*, 2004, s. 14.

¹¹⁸ Yücel, 2002, a.g.e., s. 7.

¹¹⁹ Çakıcı, Celil ve Harman, Serhat, Kuş Gözlemciliğinin Önemi: Türkiye'de Kuş Gözlemcilerinin Profili. *Anatolia*, 2006, C. 17, S. 2, s.162.

¹²⁰ Ferda Çağlar Erkut, "Eko Turizm Kaynağı Olarak Akçay Vadisi ve Mardan Dağı'nın Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Aydın, 2005, s. 33, www.tez2.yok.gov.tr, Erişim Tarihi: 29.02.2015.

¹²¹ Altan, 2006, a.g.e., s. 64.

¹²² www.kustr.org, 05.11.2014.

Kuzey Afrika ve tüm Ortadoğu'nun ve İran –Kafkasya bölgelerinin sahip olduğu 87 kuş ailesinden 889 tür olduğu göz önüne alınırsa bu büyük alanın %50'sinden fazlasının Türkiye'de olduğunu ispatlamaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri zengin sulak alanlar olması, diğeri ise önemli kuş göç yolları üzerinde kalmasıdır.¹²³

Türkiye'de bulunan önemli kuş alanları; Manyas Kuş Cenneti, İzmir Çamaltı Tuzlası, Kayseri Develi Ovası'ndaki Sultan Sazlığı Yay Gölü, Beypazarı-Nallıhan Kuş Cenneti, Kızılırmak Deltası Bafa Gölü, Sinop-Sarıkum Gölü, Nemrut Krater gölü, Silifke Göksu Deltası, Urfa-Birecik Fırat Vadisi olarak sayılabilir.¹²⁴

Şekil 1.7. Düzce'de Kuş Gözlemciliği Kulesi

Kaynak: <http://www.duzcekulturturizm.gov.tr/sayfa.asp?id=35>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

Yine ülkemiz; çeşitli coğrafi özellikleri, coğrafi farklılığın getirdiği iklim çeşitliliği, ülkemizi dünyanın en zengin bitki çeşitliliğine sahip kılmıştır. Bitki çeşitliliği açısından da en yakın bölgeleri olan Avrupa'dan ve Ortadoğu'dan üstündür. Zira dünyada sadece belli bir bölgede yetişen veya anavatanı belli bir bölge olan (endemik) bitkiler açısından ülkemiz Avrupa'dan üstün olmanın da ötesinde dünyada bu özellikleri olan birkaç ülkesinden biridir.

Bilimsel amaçla bitkileri ve böcekleri incelemeye gelen bilim adamları, bitki meraklıları, yanında kelebek koleksiyonculuğu için gelenlerin sayısının artması tanıtım

¹²³ Cemali, Sarı, Antalya'nın Alternatif Turizm Kaynakları ve Planlaması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 66-67, www.tez2.yok.gov.tr, Erişim Tarihi: 29.02.2014.

¹²⁴ www.kustr.org, 05.11.2014.; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006, <http://www.kultur.gov.tr>, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

ile mümkün olabilecektir. Ülkemizin bu özellikleri çok iyi tanıtılabilirse ve güzel bir organizasyon olabilirse bu ekoturizm etkinliği de canlanacaktır. Ayrıca bu tür için gelen ekoturistlerin harcadığı kişi başına gelir kitle turizmi için gelen turistlerin harcamalarından çok çok fazladır. Dolayısıyla ekonomik getiri açısından da ülkemiz açısından yararlı olacaktır.

1.3.3. Mağara Turizmi

Mağaracılık, hem bilimsel hem sportif ve hem de turizm amaçlı yürütülebilen bir etkinliktir. Bireysel olarak veya grup olarak da yapılabilir. Mağaraların doğa turizmi açısından en önemli özelliği, mağara ortamında damlama, akma, buharlaşma, durgun su ortamı gibi çökeltme mekanizmalarıyla ortaya çıkan oluşumların biçim, renk, yoğunluk ve boyutları açısından sunduğu görselliktir. Damlama ve akma çeşitli boyutlarda sarkıt, dikit, sütun, perde ve çakmaktaşı tabakaları oluşturmaktadır.¹²⁵

Turizmin çeşitliliği açısından mağaralar önemlidir. Kitle turizminin klasikliğinden sıkılan turistlerin son yıllarda tercih ettiği bu tür ekoturizm faaliyetleri hem yörenin tanıtımı hem de ekonomik getirileri açısından önem kazanmıştır. Mağaraların turizmin yoğun olduğu yerleşim merkezlerine yakın olması ve gününbirlik ulaşımın kolaylığı turizm için kullanılmasını kolaylaştırır.¹²⁶ Günümüzde gerekli alt yapısı hazırlanmış, aydınlatma ve yürüyüş yolları yapılmış mağaralar her yaştan insanın ilgisini çekmektedir.

Mağara turizminin en önemli amacı, bu tür doğal değerlerin koruma-kullanma dengesi çerçevesinde turizme kazandırılmasıdır. Bununla birlikte mağara turizminden gelir elde edebilmek için ışıklandırma, koruma şeritleri, giriş –çıkış işaretlemeleri, ilkyardım birimleri, yürüme yolları gibi mağara içinde ve ulaşım, konaklama, kır kahvesi-kafeterya, piknik alanları, minyatür çocuk bahçesi, otopark, ilk yardım üniteleri, tanıtım odası ve mağaranın içini ve dışını gösteren kroki, plan ve harita gibi mağara dışında bazı yatırımların da gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Mağaranın turizme açılması için bu yatırımların yanında turistin rahatının sağlanabilmesi için bir takım projelendirme çalışmaları da yapılmalıdır.¹²⁷

¹²⁵ Suna Doğaner, *Türkiye Turizm Coğrafyası*, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2001, s. 164

¹²⁶ Erkut, 2005, a.g.e., 36.

¹²⁷ Kozak ve diğ., 2000, a.g.e., s. 26.

Şekil 1.8. Mağara Ekoturizmi

Kaynak: <http://tarihtarifi.com/turizmcesitleri.html>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

Dünyadaki diğer ülkelere göre ülkemiz bir mağara cenneti sayılabilir. Yurdumuzda küçük, büyük; kullanışlı ve turizme uygun veya sadece sportif amaçlı ya da bilim amaçlı yaklaşık 40.000 mağara vardır.¹²⁸ Mağara oluşumları bakımından önemli bir jeolojik-jeomorfolojik nitelik olan karstik alanlar ülkemizde Batı ve Orta Toros Dağlarında (Muğla, Antalya, Isparta, Burdur, Konya, Karaman, İçel ve Adana) yer almaktadır. Türkiye'nin en uzun (Beyşehir Gölü batısındaki Pınarözü Mağarası, 16 km) ve en derin mağaraları (Anamur'un kuzeyinde Çukurpınar Düdeni, 1880 m) bu dağ kuşağı üzerindedir.¹²⁹

Mağara turizmi tüm ülkemizde de hızla artmaktadır. Mağaralara karşı olan bu hızlı ilgi artışı bilinçsiz yapıldığında mağaralara ve mağara canlılarına da zarar verebilir. Binlerce yılda oluşan bu doğal güzelliklerin yeterli eğitimi almış deneyimli kişilerce veya bunların rehberliğinde ziyaret edilmesi gereklidir. Ayrıca mağara turizminin, dağcılık, kürekçilik, dalış sporları gibi bazı kendine has malzeme ve ziyaret teknikleri olan ve bunun eğitimine gerek duyulan bir ekoturizm çeşidi olduğu unutulmamalıdır.

¹²⁸ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006, <http://www.kultur.gov.tr>, Erişim Tarihi: 19.03.2015

¹²⁹ <http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr/TR,10335/magara-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 18.03.2015.

1.3.4. Bisiklet Turları

Bisiklet turizmi, “boş zamanlarını bisiklet sürerek geçiren insanların şehrin dışında hoş bir hafta sonu geçirmek amacıyla veya uzak bir destinasyona seyahat yapmak amacıyla gerçekleştirdikleri uzun bisiklet turları” olarak tanımlanabilir.¹³⁰ Bu tanıma turizm faaliyetleri sırasında ek olarak yapılabilecek bir faaliyettir cümlesini de ekleyebiliriz. Her ne kadar ekoturizm kapsamında gençlere yönelik olarak gerçekleştirilen turizm türlerinden biri gibi görülse de her yaştan kişinin katılabileceği Rekreatif spor türü olarak da literatürde yer alan bir ekoturizm türüdür. Bisiklet turizmi yeni yaygınlaşmaya başlayan bir turizm türüdür. Doğanın yol olmayan yerlerine gidebilmek, her yerden rahatlıkla geçebilmesi, gerekirse ele alıp taşınabilecek kadar hafif olması ile kısa sürede çok yer gezebilmek, aynı zamanda sürat yapıp kötü arazi koşulları ile de mücadele edebilmenin verdiği macera duygusu ile yaygın bir spor olmuştur.¹³¹ Ayrıca bu ekoturizm türü için fazla bir altyapı da gerekmemektedir.

Bütün dünyada hızla yayılan yeşil turizm anlayışına paralel olarak ülkemizde de bisiklet turları, son yıllarda seyahat acenteleri tarafından doğal güzelliklere sahip kırsal alanlarda düzenlenmektedir.¹³² Bisiklet turizminin gelişmesinde bu sporu yapanların doğrudan katkıları olmuştur. Bisiklete binerken, doğal ortamlarda bulunmak, temiz hava solumak, ormanların içinde yer almak, göl, akarsu kenarlarında oluşan güzel manzaraları değerlendirmek, hayvanları kendi ortamlarında gözlemlemek gibi aktiviteler macera tutkunları sporcular için çekici olmaktadır. Bisiklet turizminde çeşitli aktiviteler yapan turistler, genellikle doğaya zarar vermeyen eko turizm faaliyetlerini daha çok tercih etmektedirler. Doğaya dair diğer turizm türleriyle birlikte de yapılabilen bisiklet turizmi, özellikleri gereği kırsal kalkınmaya da doğrudan katkı sağlamaktadır. Doğal güzellikleri olan alanları birbirlerine bağlayan küçük yolların belirlenmesi, uygun yerlerde mola yerlerinin düzenlenmesi, tur güzergahlarının tespit edilmesi, reklam ve tanıtımının yapılması ile bisiklet turizminin gelişimi sağlanabilir.¹³³

¹³⁰ Nebojsa Nikolic, Eduard Missoni and Gordana Medved, Medical Problems in *Cycling Tourism*. *J. Travel Med.* 2005, S. 12, s. 53.

¹³¹ Altan, 2006, a.g.e., s. 59.

¹³² Seyhan Doğan ve Zafer Yıldız, Bölgesel Kalkınma, Turizmin İlişkisi ve Göller Bölgesi Kalkınmasında Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2007, C. 2, S. 6, s. 155.

¹³³ Çontu, Mehmet, (2006). Alternatif Turizm Çeşitleri ve Kızılcahamam Termal Turizmi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2006, s. 26, www.tez2.yok.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

Şekil 1.9. Aydın, Didim’de Bisiklet Ekoturistleri

Kaynak: <http://www.aydinkulturturizm.gov.tr/TR,64392/bisiklet-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

Avrupa’da popüler bir rekreasyon haline gelen, Çin, Kore ve Japonya gibi ülkelerde de günlük yaşamın bir parçası olan bisiklet bugün neredeyse dünya nüfusunun hepsinin kullanmasını bildiği, benimsediği bir araçtır. Yeni teknolojilerle çok çeşitli ve modern tipleri üretilen bisiklet, herkes tarafından bilindiği için ekoturizm bölgelerinde rahatlıkla bisiklet turizmi olarak değerlendirilebilecektir. Bunun için turistin yanında bisikleti getirmesi de gerekli değildir, çünkü maliyetinin düşük olması nedeniyle kiralanması ve işletmeciliği mümkündür. Bir araç satın alma bedelinin en düşük 30 kat ucuzuna bisiklet alınabileceği için ayrıca alımı, kiralaması ve işletmesi düşük maliyetli ama getirisi yüksek olabilecek bir turizm türüdür. Bu aktiviteye katılanlar için de hem pratiklik, hem adrenalin hem değişiklik ve macera yaşatacağı için önemlidir.¹³⁴

Yurdumuzda bisiklet turları yapmaya uygun bölgelerde bisiklet turlarının yapılacağı parkurların tespiti ve bu parkurların üzerinde gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca ve özel sektörce çalışmalar yapılmaktadır.¹³⁵ Turizm çeşitlendirme ve turizm arzını çoğaltarak talep yaratma politikalarına bağlı olarak trekking, rafting gibi çeşitli turizm aktiviteleri ile birlikte ele alınan bir turizm faaliyeti olarak değerlendirilmektedir.

¹³⁴ Nicolice vd., 2005, a.g.e., s. 53.

¹³⁵ Erdoğan, 2003, a.g.e., s. 143.

1.3.5. Doğa Yürüyüşü (Trekking)

Doğa yürüyüşü (Trekking); “bir bölgenin dağlık kesimlerinde, dağcılık tekniği gerektirmeden, zor ve sarp yerlere girmeden, küçük patikaların takip edildiği, belirli zorlukla ve özellikler gösteren doğa koşullarında, yaş gruplarına uygun ve zamanla sınırlı olarak düzenlenen uzun yürüyüşlerin genel adıdır.”¹³⁶

Şekil 1.10. Balıkesir, Kaz Dağlarında Dağ Yürüyüşü Yapan Ekoturistler

Kaynak: <http://www.balikesir.com.tr/tr/gezi-rehberi/doga-sporlari>, 13.03.2015.

19. yy’da ortaya çıkan ve zaman içerisinde bir spor halini alan trekking; doğanın yakından görülmesi, detaylı incelenmesi, sürekli güç sarf edilmesi, irade gösterilmesi ile yapılan bir yürüyüş/keşif aracı ve en önemlisi de kişinin iradesini ve dayanıklılığını kuvvetlendirdiği için araçlarla yapılan doğa turlarına göre daha üstündür. Yüksek kondisyon veya teknik istemesi, sakatlanma vb. risklerinin ve maliyetinin az olması gibi nedenlerle kitlelerin en yoğun ilgi gösterdiği doğa sporudur. Dayhiking (günübirlik doğa yürüyüşleri), Hiking, Backpacking (genelde konaklamalı ve dağcılık maksatlı yürüyüşler), ormanda, çölde, dağlık alanda, açık alanda, kanyon ve dere yatağında trekking, rotalı, rotasız yürüyüşler ve kış yürüyüşleri gibi çeşitleri vardır.¹³⁷

¹³⁶ Erdoğan, 2003, a.g.e., s. 131.

¹³⁷ Durmuş, M. Y., Demir, B., Aras, E., (Çoruh Vadisi) *İspir, Uzundere ve Yusufeli Bölgelerinde Yapılan Yeni Trekking Rotaları*. Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi Trekking Raporu, Erzurum, 2007.

Trekking, çoğunlukla dağlık alanlarda yapılan bir faaliyet olduğu için “dağ ve doğa yürüyüşü” olarak da isimlendirilmektedir. Bir doğa yürüyüşü;

- Uzun süren ve uzun mesafeli yürüyüşler,
- Yöresel bir köy ziyareti ve yöre haklıyla etkileşim kurarak aynı yaşamı paylaşmak,
- Doğa ile baş başa kalmak,
- Doğal güzellikleri seyretmek ve doğal dokuyu incelemek,
- Yaban hayatını gözlemlemek ve
- Maceralı deneyimler yaşamak gibi bir takım aktiviteleri içerir.¹³⁸

Görüldüğü gibi trekking, yalnızca ekoturizmin değil aynı zamanda kültürel turizm ve macera turizminin de bir takım unsurlarını kapsayan bir turizm şeklidir.¹³⁹ Türkiye, sahip olduğu dağ ve sıra dağları, zengin flora ve faunasıyla dağ ve doğa yürüyüşlerine elverişli bir potansiyele sahiptir.

1.3.6. Atlı Doğa Yürüyüşü

Bir turizm alternatifi olan doğa-atlı spor turizmi, atla doğayı gezerek yöre kültürünü ve doğasını tanımak amacıyla yapılan turizm türüdür. Amacı, kırsal alanda, bölgenin kültürünün ve coğrafi yapısının turistler tarafından gezilerek görülmesi ve tanınmasıdır. Turistler at ile yapılan geziler sayesinde, doğayı, hayvanları, çevre kültürünü, geleneklerini tanırlar ve etkinliğe katılma fırsatı bulurlar.¹⁴⁰

Ata binmek bir başka canlı ile yapılabilen ender sporlardan biridir. İlk olarak temel binicilik eğitiminin alınması gerekir. Temel eğimi aldıktan sonra, gezilere katılabilir, at üstünde safari, orienteering (yön bulma) yapılabilir veya daha uzun süreli bir at gezisi düşünüyorsa bir hafta on günlük gezilere katılmak uygun olur.¹⁴¹

Atlı doğa yürüyüşleri genellikle patika yollarda ve kendine özgü bir biçimde atın dizginlerinden tutarak yavaşça gezdirme şeklinde bazı sahil ve dağlık alanların dışında kalan yerlerde belirli bir yolu takip etme şeklinde yapılan bir rekreasyon faaliyetidir. Atlı doğa yürüyüşünün amacı kırsal alanda, bölgenin kültürünün ve coğrafi yapısının turistler tarafından gezilerek görülmesi ve tanınmasıdır. Turistler at

¹³⁸ Weaver, 2001, a.g.e., s. 75.

¹³⁹ Weaver, 2001, a.g.e., s. 75.

¹⁴⁰ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 65.

¹⁴¹ Altan, 2006, a.g.e., s. 58.

ile bu tür geziler sayesinde, doğayı, hayvanları, çevre kültürünü ve geleneklerini tanıyarak etkinliğe katılma fırsatı bulurlar.¹⁴² Turizmin çeşitliliği içinde yer alan atlı doğa yürüyüşleri tarihi ve doğal güzelliklerin bulunduğu yörelerimizde düzenlenen 3-5 kişilik gruplar halinde gününbirlik veya birkaç günlük gezi programları ile yapılmaktadır.¹⁴³ Burada önemli olan bu etkinliğin belirli bir şekilde eğitim almış binek atlarıyla, önceden belirlenmiş doğal alanlarda ve gerekirse bu konudaki uzman rehberlerle birlikte yapılmasıdır, böylece hem istenilen verim alınabilecek, hem de istenmeyen kaza, çevre kirliliği, doğal ortamın bozulması gibi olumsuz etkiler oluşmayacaktır.

Şekil 1.11. Muğla, Marmaris'te Atlı Doğa Yürüyüşü Yapan Ekoturistler

Kaynak: <https://dogadayiz.net/marmaris-4>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

Talebin gittikçe artan değişik bir rekreasyon faaliyeti olan atlı doğa yürüyüşleri, Kapadokya, Kastamonu, Antalya ve Muğla gibi yörelerde düzenlenmektedir.

1.3.7. Dağcılık

Başlangıçta sportif etkinlikler, dağcılık ve kayak sporu için kullanılan dağların turizm açısından önemi keşfedilince, yol, ulaşım, konaklama, ağırlama ve eğlence yerleri gibi altyapılarla birlikte desteklenmesiyle dağcılık turizmi ortaya çıkmıştır.¹⁴⁴

¹⁴² Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 65.

¹⁴³ Altan, 2006, a.g.e., s. 59.

¹⁴⁴ Erkut, 2005, a.g.e., s. 27.

Özelliklerine göre dağlar; macera, heyecan ve değişiklik isteyenlere rekreasyonel faaliyetler ve spor olanakları sağlamaktadır. Bunlar; doğa yürüyüşleri, dağ bisikletiyle geziler, yön tayini ve tırmanma gibi çeşitli rekreasyonel faaliyetler ve sağlam kayaların olduğu dik yamaçlarda kaya tırmanışı, yamaç paraşütü, asılma planörü, karda ve buzda botla kaymak, kızak, buzul kayağı, balon kayağı ve snowboarding gibi sportif aktivitelerdir.¹⁴⁵

Şekil 1.12. İsviçre Alplerinde Dağ Turizmi Yapan Ekoturistler

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Da%C4%9Fc%C4%B1%C4%B1k>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

Dağ turizminin amacı; Sosyal ve ekonomik açıdan yeterince kalkınmamış olan dağlık ve ormanlık yörelerin kalkınmasını sağlamak, bu yörelerdeki doğal değerleri ve doğal çevreyi koruyarak kullanmak, turizm mevsimini uzatmak ve turizm çeşitliliği sağlamak, bazı mevsimlerde işsiz kalan vasıflı turizm iş gücünü yıl boyu ve sürekli olarak istihdamını sağlamak, döviz giderlerini arttırmaktır.¹⁴⁶

Dağcılığın birçok dildeki adı “Alpinizm”dir. Bu etkinliğin bir spor dalına dönüşümü ve yaygınlaşması büyük ölçüde Alp Dağlarında olduğu için ‘Alpinizm’de denilen dağcılık, hem sportif hem de kültürel etkinliği barındıran insanın doğa ile ilişki kurarak fiziksel ve ruhsal dinginlik sağlamasına yarayan en etkili sporlardan biridir.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Erdoğan, 2003, a.g.e., s. 125.

¹⁴⁶ İsmet Ülker, *Dağ Turizminin Gelişimi*. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1978, s. 174.

¹⁴⁷ Uğur Uluocak, “Macera Tırmanış”, *Atlas Dergisi Macera Eki*, 2000, S. 2

Türkiye farklı yükseltilerde, zengin jeomorfolojik ve tektonik yapıya sahip, flora ve faunası olan ormanlara ve görüntüye sahip, zengin av ve yaban hayatı olan dağlarıyla hem kış turizmi hem de dağ yürüyüşü ve tırmanışları için dağcılık sporunu sevenlere olağanüstü çekici ve ilginç olanaklar sunmaktadır. Türkiye ortalama yükseltisi 1100 metrenin üzerinde olan bir ülkedir. Deniz kenarında birden (0 metreden) yükselen değişik flora ve faunası dağlarımızın yanında 5.000 metreyi aşan dağlarımız içinde 500'ye yakın 1000 metrenin üzerinde dağ ve zirve vardır. Bu yüksek dağlar ve diğer dağlarımız her mevsim dağ turizmi için uygun ve potansiyel bir turizm arzıdır. Dağcılık turizmi açısından zengin kaynaklara sahip ülkemizde, ondan fazla dağ sporları merkezi Turizmi Teşvik Kanunu kapsamında turizm merkezi haline getirilmiştir.

1.3.8. Agro (Çiftlik) Turizmi

Agro turizm, şehir insanlarının şehrin gürültü ve koşturmacasından kurtulmaları, doğayla daha yakın ilişki kurabilmelerinin sağlanması ve uzun zamandır unutulmuş olan şeylerle; ekmek pişirmek, geleneksel tatlı - pasta yapımı, kilim/halı dokuma, at biniciliği, ormanda bir gezinti, zeytin toplamak vb. gibi büyük şehirlerin ve iş hayatının stresli ve gürültülü ortamından kurtularak yapılan değişik ve tabiatla başbaşa bir ekoturizm türüdür. Agro turizm sayesinde yöre halkının gelişmesine katkıda bulunduğu gibi, reçel, kilim, halı, el sanatları, oya, dantel, hoş kokulu bitkiler, yemekler gibi geleneksel ürünlerin tanıtılmasını, üretiminin artırılması ve unutulmaya yüz tutan geleneksel ürünlerin korunması ve geliştirilmesi sağlanmış olur. Yöreye özgü veya ülkeye özgü bazı sanat ve becerilerin bu şekilde desteklenmesi ve gelenek, görenek, adet ve törelerin canlandırılması sonucu sahip olunan bu maddi ve manevi kültürün gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacaktır.¹⁴⁸

Kırsal alanlarda konaklama ve etkinlikler köy yerine çiftliklerde yapılıyorsa bu turizm türü çiftlik turizmi olarak adlandırılmaktadır. Herhangi bir kırsal yerleşmede ekonomik etkinlik tarım ise ve turistik uygulamalarda ağırlıklı olarak tarıma dayalı programlar yer alıyorsa, bu turizm türünün adı da tarım turizmidir. Tarım turizmi, bir etkinlik olarak sürerken, aynı zamanda doğal çevrenin, geleneksel kırsal coğrafi görünümün korunmasına yardım etmekte, çevre, tarım ve turizm arasındaki bağı sağlamaktadır.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Erkut, 2005, a.g.e., s. 37-38.

¹⁴⁹ Erdoğan, 2003, a.g.e., s. 130.

Şekil 1.13. Erzincan Kemaliye’de Tarım ve Çiftlik Ekoturistleri

Kaynak: <http://www.memurlar.net/haber/399696/>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

Tatil çiftlikleri, hem orada bir süre yaşayarak hem de sadece gününbirlik ziyaretler yaparak çiftlik yaşamını paylaşmak isteyen misafirlerine konaklama ve yeme içme olanaklarının yanında bir takım açık hava etkinliklerine de katılma imkan sunan, bunun yanda asıl işi tarım ve hayvancılık olan çiftlik işletmeleridir.¹⁵⁰

Bu tür çiftlikler Avrupa’da 100 yıldan fazla zamandır gelişme göstermiş, 2. Dünya savaşından sonra ise, hızlı bir şekilde büyümeye başlamıştır. Örneğin Fransa’da 1954 yılında çiftlik sayısı 154 iken, 1980 yılına gelindiğinde rakam 28 bine yükselmiştir.¹⁵¹ Avrupa’da bu tür çiftliklerin geliştirilmesinin en önemli nedeni kırsal kesimden şehirlere olan göçü engellemeye çalışmaları ve sonuçta gereğinden fazla olan çiftlik binalarının yeniden kalkındırılmasını desteklemektir.¹⁵² Fransa ile birlikte Almanya, İtalya ve Danimarka gibi ülkelerde faaliyet gösteren çiftlikler de bu devlet desteklerinden uzun yıllar boyunca faydalanmışlardır.¹⁵³ Türkiye’de tatil çiftliğine en güzel örneklerden birisi Antalya’da faaliyete geçen Naturland’dır.

¹⁵⁰ Ersin Yılmaz, R’wot Tekniği: Arıcılık Sektöründe Katılımcı Yaklaşım ile Örnek Bir Uygulaması. *Çevre ve Orman Bakanlığı*, Doa Yayın No: 40, 2006, s. 76.

¹⁵¹ Weaver, David B. ve Fennel, David A. (1997). The Vacation Farm Sector in Saskatchewan a Profile of Operations. *Tourism Management*, 1997, C. 18, S. 6, s. 357.

¹⁵² Nilsson, P.Å. Staying on Farms. An Ideological Background. *Annals of Tourism Research*, 2002, C. 29 S. 1, s. 13.

¹⁵³ Richard Sharpley ve Vass, A., Tourism, Farming and Diversification: An Attitudinal Study. *Tourism Management*, 2007, C. 27, S. 5, s. 1040.

Kırsal turizm, dünyada ve ülkemizde yerel halka öncelik vermesi, mevcut çiftlik ortamlarının restore edilerek turizme kazandırılması ve bu şekilde yerel halkın refahına katkıda bulunması açısından önemli bir türdür.¹⁵⁴

1.3.9. Sportif Olta Balıkçılığı

Sportif olta balıkçılığı heyecan ve sportif amaçlı yapılan balıkçılık olup, boş zaman geçirme amacıyla, bireysel veya küçük gruplar halinde yürütülen ve ekonomik bir amaç taşımayan balık tutma faaliyetidir.¹⁵⁵

Tüketim amacından ziyade, spor amaçlı ve boş zaman geçirme amacıyla, bireysel bir şekilde yürütülen bir balık tutma faaliyeti olarak da tarif edebiliriz.

Dünya’da oldukça yaygın bir şekilde yapılan sportif olta balıkçılığı için on yıl önceki rakamlarla; Avrupa’da 21.3 milyon kişinin 10 milyar Amerikan Doları harcadığı, Amerika’da 35 milyon kişinin 38 milyar Amerikan Doları harcamadığı, Kanada’da 3.6 milyon kişinin 4.7 milyar dolar harcadığı ve Avustralya’da 3.4 milyon balıkçının bu faaliyet için 1.3 milyar dolardan fazla para harcadığı göz önüne alındığında sportif amaçlı olta balıkçılığının ekoturizm için ne kadar önemli olabileceğini ortaya koymaktadır.¹⁵⁶

Şekil 1.14. Muğla, Bodrum Yalıkavak’ta Sportif Olta Balıkçılığı Ekoturistleri

Kaynak: <http://www.hurriyet.com.tr/eg/23102063.asp>, 13.03.2015.

¹⁵⁴ Weaver ve Fennel, 1997, a.g.e., s. 357.

¹⁵⁵ Bakırcı, 2002, a.g.e., s. 246.

¹⁵⁶ Cooke, S.J., and I.G. Cowx. Contrasting recreational and Commercial Fishing: Searching for Common Issues to Promote Unified Conservation of Fisheries Resources and Aquatic Environments. Biological Conservation. 2006, S. 128, s. 93-95.

Üç tarafı sekiz bin kilometreyi aşan değişik özelliklerdeki üç denizle çevrili ülkemizin ayrıca değişik göl, gölet ve nehirlerle de sahip olması bu ekoturizm çeşidi için önemli bir coğrafi konumda olduğumuzu göstermektedir. Bu faaliyet, konaklama süresini uzatan ve dolayısıyla turizmin ekonomik katkısını artıran bir etkinlik olması açısından önem taşımaktadır.

1.3.10. Av ve Yaban Hayatı (Vahşi Yaşam) Turizmi

Av turizmi belli bir eğitime dayanarak, doğaya zarar vermeden yapılan, sadece olgunluğa erişmiş hayvanların avlanması olayıdır. Av turizmi, ancak A grubu seyahat acenteleri aracılığı ile yapılabilmektedir.¹⁵⁷ Av turizmi, avcılarının sürekli yaşadıkları yer dışındaki bir bölge veya ülkede avlanmak, dinlenmek ve spor yapmak amacıyla geçici seyahat ve konaklamalarından oluşan ve gidilen ülke ve bölge ekonomisine önemli katkılar sağlayan bir turizm türüdür.¹⁵⁸

Vahşi yaşam turları, ekoturizm kapsamında yer almakla birlikte, aynı zamanda turistin özel ilgi alanına giren ve yaban hayatının gözlemlenebildiği alanlarda gerçekleştirilen bir turizm türüdür.¹⁵⁹ Canlı türlerindeki çeşitlilik, az bulunurluk ve tehlike ziyaretçilerin vahşi yaşam turlarında destinasyon seçimini etkileyen en önemli motivasyon unsurlarıdır. Dolayısıyla vahşi yaşam turları, macera turizmi ve özel ilgi turizmi ve ekoturizmin bir kombinasyonudur denilebilir.¹⁶⁰ Yaban hayatı gözlemciliği tüm dünyada ve turizm endüstrisinde önemli bir yer almaya başlamıştır. Av turizmi, bilinçli ve belli bir eğitime dayanarak, doğaya zarar vermeden yapılan, sadece olgunluğa erişmiş hayvanların avlanmasıdır. Türkiye coğrafi yapısı, bitki örtüsü ve yaban hayatı bakımından av turizminin gelişmesine elverişli konumdadır. Türkiye’de bilinçli ve gerçek anlamda av turizmi, 1981 yılında Antalya’nın Düzler Çamı bölgesinde dağ keçisi ve domuz avı ile başlamıştır.¹⁶¹

¹⁵⁷ Gazi Uçkun, ve Evrim Çeltek, Niş Pazarlama ve Turizm Sektöründe Uygulanabilirliği. *İşgüç Dergisi*, 2004, C.6, S. 2, s. 14, http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=222, Erişim Tarihi: 17.03.2015.

¹⁵⁸ Zehra Ege, “Bir Rekreasyon Türü Olarak Av Turizmi ve Türkiye’de Av Turizminin Geliştirilmesi ile İlgili Bir Model Önerisi”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 1996, s. 54.

¹⁵⁹ Rodger, K., Moore, S A. ve Newsome, D. (2007). Wildlife Tours in Australia: Characteristics. *The Place of Science and Sustainable Tourism*, 2007, C. 15, S. 2, s. 161.

¹⁶⁰ Rodger vd., 2007, a.g.e., s. 162.

¹⁶¹ www.kultur.gov.tr, Erişim Tarihi: 07.11.2014.

Şekil 1.15. Antalya, Akseki’de Av Turizmine Katılan Bir Ekoturist ve Avı

Kaynak: <http://www.ayyildizgazetesi.com/haber-13226-Akseki-de-Av-Sahalarinda-13-Yaban-Kecisi-Vuruldu.html>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

Ülkemizde bu güne kadar 40.000 hayvan türünün yaşadığı saptanmıştır ve halen de bu sayı yeni bulgularla her gün artmaktadır. Avrupa kıtasında 60.000 kadar hayvan türünün yaşadığı düşünülürse ülkemizin faunistik açıdan oldukça zengin olduğu görülecektir.¹⁶² Ayrıca sadece ülkemizde bulunan bazı türlerin (Kelaynak kuşları, Anadolu Aslanı gibi) tanıtımı ile bu turizm dalının ülkemizde daha da gelişeceği ortadadır.

1.3.11. Yön - Hedef Bulma (Orienteering)

Yön ve hedef bulma, harita üzerinde gösterilen kontrol noktalarını harita ve pusula yardımıyla arazide bulma sporudur. Harita bilgisi ve pusula kullanmayı gerektiren bu spor, insanın doğayla baş başa kalıp yorgunluğuna atacağı ve bundan haz duyacağı bir spordur.¹⁶³ Ülkemiz değişik coğrafi yapısı ile binlerce yön-hedef bulma turizmine uygun noktalara sahiptir.

¹⁶² Erdoğan, 2003, a.g.e., s. 138.

¹⁶³ <http://cudost.cumhuriyet.edu.tr/dag/oryantiring/orienteering.htm>, Erişim Tarihi: 18.10.2014.

Şekil 1.16. Orienteering İçin Haritası ve Parmak Pusulası

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Oryantiring>, Erişim Tarihi: 14.03.2015.

1.3.12. Hava Sporları (Balon - Yamaç Paraşütü) Turizmi

Hava sporları yamaç paraşütü, yelken kanat, planör, paraşüt ve balon gibi araçlar yardımıyla uçmaya dayalı olarak yapılan sporlardır. Heyecan vermesi ve uçuş duygusunun tatmin etmesi nedeniyle bu spora bağlı olan seyahatleri de artırmaktadır.¹⁶⁴

Macera severlerin yalnız uçuş, heyecan ve risk duygusunu yaşamak istemeleri sonucunda gelişmiş bir aktivite olan yamaç paraşütü en ekonomik hava aracıdır. Özel bir yetenek ve aşırı gayret gerektirmeyen yamaç paraşütü sporu standart bir eğitim sonrasında yapımı kolay ve zevkli bir aktivitedir.¹⁶⁵ Yamaç paraşütü sporunun bir ülkede yaygınlaşması, o ülkenin coğrafi yapısıyla yakından ilgilidir. Türkiye’de coğrafi yapının dağlık olmasından dolayı hemen hemen her bölgede yamaç paraşütüyle uçuş yapmak mümkündür. Bu yönüyle ülkemiz son derece ayrıcalıklı özelliklere sahiptir.¹⁶⁶

Balon turizmi, balonla bölgenin havadan izlenmesidir. Balon turları sayesinde tüketiciler hem daha çok yeri görme şansına sahip olmakta hem, hem de yürüyüşle görülmesi mümkün olmayan manzaraları görmektedirler. Balonla gezinti başlı başına bir faaliyet olarak turistik tüketicilerin ilgisini çekmektedir.¹⁶⁷ Kapadokya bölgesinde yoğun olarak yapılan bu ekoturizm türü ülkemizin çoğu yerinde yapılabilecek zevk veren ve yüksek gelir sağlayan bir ekoturizm türüdür.

¹⁶⁴ Kozak ve Bahçe, 2009, a.g.e., s. 194.

¹⁶⁵ Şefika Gülin Beyhan, *Kültürel Süreklilik ve Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Kavramsal Modeli: Pamukkale Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2004, s. 30.

¹⁶⁶ Orhan Özgülbaş, *Yamaç Paraşütü*. Ankara, THK Basımevi, 2004, s. 3.

¹⁶⁷ Altan, 2006, a.g.e., s. 52.

Şekil 1.17. Muğla, Fethiye’de Yamaç Paraşütü Etkinliği

Kaynak: <http://www.csb.gov.tr/projeler/ockb/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=7781>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

1.3.13. Termal Turizm

Termal turizm, sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen, içeriklerinde erimiş mineral bulunan maden sularının dinleme, zindeleşme, tedavi ve benzeri amaçlarına dönük olarak kullanımından doğan bir dizi ilişkiden oluşmaktadır. Doğal şekilde belirli bir sıcaklığa sahip olarak yer üstüne çıkan mineralleri içeren şifalı suların çamur buharlarının bulunduğu yörelerde, yöreye özgün iklim koşulları içerisinde gerçekleşen turizm türüdür.¹⁶⁸

Son yıllarda gelişmekte olan Ekoturizm faaliyetleri içerisinde termal turizm doğa kaynaklı olması ve insanlar tarafından yeni keşfedilmesi yönüyle önemlidir. Termal merkezler, yeraltına sızan suların ısınarak ve ayrıca bünyesine çözünmüş halde birçok mineral, madensel tuzlar olarak yeryüzüne çıkması ile oluşan sıcak su kaynakları hem deri ve iç hastalıklarına hem de romatizma hastalıklarına iyi gelmesi açısından turist çeken alanlardır. Teknolojik gelişmeler yanında insanlar sağlıkları için doğadaki şifa kaynaklarına yönelmektedirler.¹⁶⁹

¹⁶⁸ Zeynep Güvercin Göçmen, “Turizm Çeşitlendirilmesi Kapsamında İzmir’de Termal Turizmin Tedavi Amaçlı Kullanımı ve Ekonomik Değeri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2008, s. 34-35.

¹⁶⁹ İbrahim Atalay, Genel ve Beşeri Ekonomik Coğrafya, İzmir, Meta Basımcılık, 2005, s. 276.

Şekil 1.18. Bursa’da Termal Turizme Katılan Bir Grup

Kaynak: <http://www.bursa.bel.tr/termal-turizmde-buyuk-hamle/haber/16893>, Erişim Tarihi: 14.03.2015.

Tüm yıl boyunca turizm hareketliliğini sağlamak için en önemli kaynak kullanım alanlarından birinin de Termal turizm olduğu artık şüphesizdir. Termal turizmin ana materyalini kaplıca ve ılıcalar oluşturmaktadır. Kaplıca ve içme suları bakımından dünyada önemli ülkeler arasında olduğu bilinen ülkemizde de Termal turizmin ve buna bağlı olarak da Sağlık Turizminin gelişebilmesi ancak kaplıca ve içme sularımızın değerlendirilebilmesiyle mümkün olabilmektedir.

Türkiye, Alpin - Orojenik kuşağı olarak adlandırılan genç bir dağ zinciri ve aynı zamanda önemli bir jeotermal kuşağı üzerinde olup, sıcaklıkları 0 ile 110 °C arasında değişebilen 1300 dolayında jeotermal kaynağa sahiptir. Kaynak zenginliği açısından dünyada ilk 7 ülke arasında yer alan Türkiye’de termal su kaynakları ile açılmış kuyuların toplam debisi 350 milyon litre/gün olarak hesaplanmıştır ki bu, günde 1 milyon kişinin sıcak sulardan yararlanabileceği anlamına gelmektedir.¹⁷⁰

Bu bakımdan özellikle Anadolu halkı tarafından çok uzun yıllar öncesinde ilgi gören içmeler ve kaplıcalar, doğal şifa merkezleri olarak günümüzde de önemini kaybetmemiştir. Bu da bize termal kaynaklara talebin olduğunu göstermektedir.

¹⁷⁰ Yılmaz, 2006, a.g.e., s. 47.

1.3.14. Yayla Turizmi

Yayla turizmi, jeomorfolojide yüksek düzlükleri ifade eden yaylaların turizm amaçlı kullanımıyla ortaya çıkmıştır.¹⁷¹

Yaylalar tabiatın kirlenmemiş havasını, temiz soğuk suları; ferahlatıcı serinliği, ilgi çekici manzaraları, hormonsuz yetişen doğal bitkileri, doğal ortamında beslenen hayvanlardan elde edilen gıdaları sunmaktadır.

Yayla turizmi potansiyeli diğer turizm çeşitleri ile (av, doğa yürüyüşü, termal, kış sporları ve dağ turizmi) birlikte kullanıldığı takdirde büyük bir turizm aktivitesi yaratacaktır. Ayrıca bu aktiviteler esnasında yörede hala evlerde dokunan halı, kilim, yastık vs. ve ilçe merkezi ile kasaba ve köylerin bazılarında halıcılık atölyelerinde üretilen bu ürünler ekoturizm faaliyetleri yapılan alanlarda açık pazar kurularak satışa sunulabilir. Böylece sürdürülebilir turizm faaliyetleri yürütülürken, yöre halkı da direkt gelir sağlayabilir.

Türkiye’de Ekoturizm etkinlikleri arasında en fazla yayla turizmi olmaktadır. Dünyada olduğu kadar Türkiye’de de zengin yaşama kültürü içinde yayla yaşantısı önemli yer tutar. Yaylalar, bakir tabiatın kirlenmemiş havasını, billur gibi soğuk suları, yazın en sıcak günlerde bile korunma ferahlatıcı serinliği, büyüleyici güzellikte manzaraları; hormonsuz ve dalında yavaş yavaş olgunlaşan bitkileri, tabii ortamlarında yetişen hayvanlardan elde edilen ve yapılan gıdaları da sunarlar.¹⁷²

Yayla turizmi ülkemiz için büyük bir şanstır. Yaylacılık, kendine özgü kültürel özellikleri ile Avrupa’da sadece ülkemize özgü bir faaliyettir. Akdeniz ve AB ülkelerinde yaylacılık yoktur. Ülkemiz yaylalarının; çok çeşitli bitki örtüsüne sahip olması, ormanları, krater gölleri, ırmakları, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerleri, dağ ve doğa yürüyüşleri, rafting, kış sporları, av, olta balıkçılığı, çim kayağı, şifalı suları, yayla şenlikleri ve el sanatları gibi değerler taşıması nedeniyle tüm dünyanın ilgisini çekecek turizm çekim merkezleri olması mümkündür.

¹⁷¹ Erkut, 2005, a.g.e., s. 37.

¹⁷² Altan, 2006, a.g.e., s. 53.

Şekil 1.19. Karadeniz Bölgesi’nde Ekoturizm Yapılabilecek Bir Yayla

Kaynak: <http://www.meleklermekani.com/threads/turkiyenin-en-guzel-yaylaları.141697/>, Erişim Tarihi: 14.03.2015.

1.3.15. Karavan Turizmi ve Kampçılık

Günümüzde geliştirilmekte olan bir diğer ekoturizm türü de karavan turizmidir. Kamp kurma diğer turizm şekillerine oranla insana daha fazla doğayla başbaşa kalma olanağı sağlayan turizm şeklidir. Çevredeki dağ ya da akarsu manzarası tüm öğeleri ile kampçının gözleri önünde bulunmaktadır. Toprak, akarsu, iklim, bitki örtüsü, fauna çevreye renk katan elemanlardır. Bütün bunlar insanı güncel sıkıntılardan uzaklaştırarak, ruha huzur vermektedir. Ruh ve beden sağlığını kuvvetlendirirken, kişinin doğa yaşamı hakkındaki bilgisini genişletir.

Özellikle doğal güzelliklerden yararlanmak, istenilen yerde mola verme rahatlığından yararlanmak isteyen turistler için geliştirilmiş bir turizm türüdür. Karavan turizminin gelişmesi aynı zamanda kamping türü tesislerin de gelişmesine neden olmuştur.

Şekil 1.20. Ankara, Nallıhan’da Bir Karavan Kampı

Kaynak: <http://www.beyanhaber.net/haber/nallihan/yeni-trend:-nallihan%E2%80%99da-kamp-karavan-ve-kamping/1268.html>, Erişim Tarihi: 14.03.2015.

Bu turizm türü özellikle ekonomik anlamda gidilen ülkeye fazla bir getirisi olmadığı için 1980’li yıllarda fazla teşvik edilmemekle beraber, özellikle 1990’lı yıllarda fazla yatırım gerektirmemesi, doğal güzellikleri korunması ve yumuşak turizm, doğa turizmi konularının gündeme gelmesi ile önem kazanmaya başlamıştır. Günümüzde karavan turizmi artık alternatif turizm kapsamında yer alan ve özellikle çevreci olması nedeniyle dikkate alınan ve geliştirilmek istenen bir turizm türüdür. Karavan turizmi aynı zamanda sağlık nedeniyle seyahat eden turistlere de iklim, spor, sessiz doğa, manzara, doğa ile iç içe olma özellikleriyle hizmet etmektedir.¹⁷³

1.3.16. Piknik Alanlar ve Orman İçi Dinlenme Yerleri

Orman içi dinlenme yerleri, bitki örtüsü, yaban hayatı ve fiziksel yapı özelliğine ve estetik değere sahip, manzara bütünlüğü içinde, halkın dinlenme ve eğlenme kullanımlarına uygun tabiat parçaları olarak bilinirler.¹⁷⁴ Orman içi dinlenme alanlarında gelişi güzel piknik ve kamp kullanımının belli bir düzen içerisinde düzenlemek ve yürütmek, toplumun giderek artan açık hava rekreasyonu gereksinimini, koruma ve kullanma dengesi içerisinde karşılamayı amaçlamaktadır. Orman içi dinlenme yerleri kaynak ve hizmet düzeyi bakımından farklılıklar göstermektedir.

¹⁷³ İsmail Yılmaz, Kum ve Deniz Yerine Yaylalar, Ekonomik Trend Dergisi, 1995, s. 32-33.

¹⁷⁴ Yüksel Sarıkaya, “Kıyı Turizmi ve Orman İçi Dinlenme Yerleri”, *Türkiye Kıyıları 1997, Konferansı Bildiriler Kitabı*, Ankara, 1997, s. 289.

Bilhassa günübürlük turizm faaliyeti olarak ülkemizde rağbette olan piknik yapma ve yine son yıllarda her ilde oluşturulan kent ormanları ve benzer orman yerlerine yapılan dinlenme, eğlenme, gezme vb. amaçlı orman gezileri bu türe örnek olarak gösterilebilir.

1.3.17. Milli Parkları Ziyaret Etme

Milli parklar, insan kullanımıyla önemli bir değişikliğe uğramamış, değişimin önlenmesi veya kontrol altında tutulmasının büyük oranda devletin otoritesine bağlı olduğu ve ziyaretçilerin eğitim, esinlenme, kültürel ve rekreatif amaçlarına yönelik kullanımı için özel şartlar altında girilmesine izin verilen, bir veya birkaç ekosistemin bir arada bulunduğu oldukça geniş alanlardır.¹⁷⁵

Milli park gibi alanların bu şekilde ayrılmasının en temel amacı biyolojik çeşitliliğin, temiz havanın ve suyun deposu olarak görülen bu tür alanların saklanması ve korunması, aynı zamanda bitki ve hayvan türlerinin zarar görmesinin engellenmesi, yabani bitki ve hayvan türlerinin kontrol altında tutulması ve su kalitesini korumaya yönelik bir gözlem sisteminin oluşturulmasıdır.¹⁷⁶ Bunlar dışında doğal anıt ve kalıntılar ile tarihsel kalıntılar da milli parklarda koruma altına alınan kaynaklar arasındadır.¹⁷⁷

şekil 1.21. Isparta Gölcük - Milas Mesireliği

Kaynak:<http://www.ispartakulturturizm.gov.tr/TR,103635/mesire-yerleri-ve-diger-dogal-guzellikler.html>, Erişim Tarihi: 14.03.2015.

¹⁷⁵ David A. Fennell, 2003, *Ecotourism*, Second Edition, Routledge, England, ISBN 0-415-30364-8, 2003, s. 52.

¹⁷⁶ Ralf Buckley, A Framework for Ecotourism, *Annals of Tourism Research*, 2002, C. 21, S. 3, s. 162.

¹⁷⁷ Demir, Cengiz, "Milli Parkların Dünyadaki ve Türkiye'deki Turizm Potansiyeli  zerine Bir Değerlendirme", *Turizm Seçme Makaleler*, Ekim, İstanbul, 1999, S. 33, s. 40.

Bugün Türkiye’de 33 adet milli park ilan edilmiş alan bulunmaktadır. Halen milli park olarak değerlendirilebilecek derecede önemli yüzlerce alanın da bulunduğu bir gerçektir. Bu tür önemli bölgelerin milli park olarak değerlendirilmesi ve ziyarete açılması hem ekolojik turizm açısından bir değer yaratılması hem de yöre ekonomisine ve ülke ekonomisine katkı açısından faydalı olacaktır.

1.3.18. Botanik Turizmi

Botanik; bitkileri inceleyen bilim dalıdır. Bitkiler, insanoğlunun varoluşundan bu yana ilgisini çeken ve uğrunda seyahat ettiği en temel ihtiyaçlardan biridir. Botanik turizmi, her ne kadar belli bir bölgede yetişen, özellikle de endemik türlerin görülmesi ve incelenmesi için yapılsa da, günümüzde özel amaçlarla oluşturulan botanik bahçelerinin ziyareti şeklinde gerçekleştirilmektedir. Botanik turizmi sadece aristokratların ve elitlerin bir etkinliği değil, tüm insanların faaliyeti haline gelmiştir. Şehirlerin betonları arasında bunalan insanlar, bir rekreasyonel etkinlik olarak parklar, botanik bahçeleri gibi bitkileri görebilecekleri, rahatlayabilecekleri yerlere gitmektedir.¹⁷⁸

Şekil 1.22. Botanik Ekoturistleri

Kaynak: <https://sites.google.com/site/ahmet42u/botanikturizmi>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

¹⁷⁸ Kozak ve Bahçe, 2009, a.g.e., s .176.

Ülkemiz oldukça zengin bitki örtüsüne sahiptir. Türkiye'nin Flora zenginliği Avrupa Florası ile karşılaştırıldığında açıkça ortaya çıkar. Avrupa'nın tamamında tür sayısı 12.000 civarında iken Türkiye'de bu sayı 9.000 civarındadır. Türkiye endemik türler açısından da dikkat çeken ülkelerden birisidir. 9.000 türün yaklaşık 3.000 tanesi endemik olup Avrupa ülkelerinin endemik türlerinin sayısından (2.500) fazladır.¹⁷⁹

Türkiye florasının ilginçliği, sahip olduğu tür sayısının yanı sıra, çok sayıda endemik tür içermesinden de kaynaklanmaktadır. Zira dünyada sadece belli bir bölgede yetişen veya anavatanı belli bir bölge olan (endemik) bitkiler açısından Türkiye Avrupa'dan üstün olmanın da ötesinde dünyanın birkaç bölgesinden biridir.¹⁸⁰

1.3.19. Macera – Spor Turizmi

Macera-spor turizmi, farklı yaşam tarzı ve tatil anlayışı benimseyen ve sportif hareketlerle tatili zenginleştirmeye çalışan insanların katıldığı bir turizm çeşididir. Macera tatilleri, değişiklik arayan, tehlikeden ve yüksek riskten hoşlananların katıldıkları bir turizm türüdür. Bu turizm faaliyetleri insanları içinde bulundukları, şehir yaşamının stresli ortamından uzaklaştırdıkları ve onlara yeni şeyler öğrenme ve görme olanağı sağladıklarından giderek yaygınlaşmaktadır.¹⁸¹

Macera turizmi, ekoturizm etkinliklerinin aktif bir formudur. Macera Turizmi Aktiviteleri; karada, suda, havada ve karma sınıflandırılması yapılabilir. Şehir yaşamının stresinden kurtulmak için birçok turist, güç koşullar altında doğal ve tehlikeli ortamlarda değişik spor aktivitelerine katılmak istemektedir. Bu aktiviteler katılanlara heyecan verici ve aynı zamanda gerilim yaşatacak türdendir. Macera turizmi tamamen dağlar, ırmaklar, ormanlar gibi doğal kaynaklara bağlıdır.¹⁸²

Dünyada turizm sektörü ortalama yüzde 4-7 arasında büyürken, doğa ve macera turizmi yüzde 20-30 büyüme rakamları ile adeta patlayarak ilerlemektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) ve Macera Turizmi ve Ticaret Birliği verilerine göre doğa türevi turizm hareketlerinin yarattığı büyüklük 400 milyar dolar, macera segmentinin aldığı pay ise 263 milyar dolar düzeyinde bulunmaktadır.¹⁸³

¹⁷⁹ Muammer Tuna, *Turizm, Çevre ve Toplum (Marmaris Örneği)*. Detay Yayıncılık, Ankara, 2007: 49

¹⁸⁰ Sarı, 2007, a.g.e., s. 73.

¹⁸¹ Beyhan, 2004, a.g.e., s. 30.

¹⁸² Kahraman ve Türkay, 2004, a.g.e., s. 38.

¹⁸³ TÜRSAB Doğa ve Macera Turizmi Raporu, 2014, s. 1;

Şekil 1.23. Antalya, Kemer’de Macera Turizmine Katılan Ekoturistler

Kaynak: <http://kemerholiday.net/blog.asp?id=378>, Erişim Tarihi: 17.03.2015.

1.3.20. Fotoğrafçılık Turizmi

Fotoğrafçılık insanların tanık olduğu ya da yakaladığı görüntüyü başkalarıyla paylaşmanın en etkili yoludur. Fotoğrafçılık, eğitim çaba ve estetik gerektiren bir alandır. Aynı zamanda bu işi yapacak kişilerin teknik açıdan da yeterli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Fakat günümüzde gelişen teknoloji ile bu konuda hiçbir tecrübe veya bilgisi olmayanlar da sadece fotoğraf makinesi ile değil artık onun yerini alan cep telefonları ile bu etkinliğe katılabilmektedir. Ekoturizm alanları, yaban hayatı, fauna ve flora türlerini, görkemli manzaraları, kanyon manzaralarını ve yerel halka özgü görüntüleri yakalamak isteyen ekoturistler için fırsat veren alanlardır.

Türkiye; zengin tarihi, doğası, kültürü ile fotoğrafçılar için eşi bulunmaz bir ekoturizm ülkesidir.¹⁸⁴

¹⁸⁴ www.gezikolik.com, Erişim Tarihi: 11.11.2014.

Şekil 1.24. Fotoğrafçılık İçin İdeal Bir Ortam: Fırtına Vadisi (Rize)

Kaynak: <http://www.fotografoturk.com/firtina-vadisi-ve-kemer-kopru-p320183>, Erişim Tarihi: 17.03.2015.

1.3.21. Sualtı Dalış Turizmi

Dilimize aletli dalış olarak çevrilen Scuba kavramı İngilizcedeki “Self Contained Underwater Breathing Aparatus” tanımının baş harflerinden oluşan kısaltmadır. Türkçedeki anlamı ise, kendinden yeterli sualtı soluma aygıtıdır. Bu sistem icat edilmeden önceki dalış sistemlerinde, dalgıçlara deniz üstünden hava sağlanıyordu. Scuba’nın icadından sonra hava tankları dalgıcın sırtında taşınmaya başlandı. Sistemi 1943 yılında Kaptan Cousteau icat etti ve bu gelişerek günümüzdeki modern halini aldı.¹⁸⁵ Ülkemiz batıklar ve sualtı mağaraları açısından da zenginlik göstermektedir. Antalya ve Kemer, ülkemizin en çok dalış okullarının bulunduğu turizm merkezlerindendir. Dalıcılara yönelik olan Kalkan suları, ciddi dalışlar yapıp form tutmak isteyenler için idealdir. 30’lu metrelerde yüzlerce ıskarmoz, orfozların akıntıda durabilme becerileri seyredilmeye değerdir. Kaplumbağa, orkinos, vatos, köpekbalığı görülebilecek deniz canlıları arasındadır. Bodrum dünyanın sayılı sualtı müzelerinden birini barındıran bütün güzellikleri yanında sualtı turizminde Türkiye’nin dışarıya açılan penceresidir. Ayrıca İstanbul’a yakınlığı dolayısıyla dalıcıların gözdesi olan Saros, dalıcıların ilgisini çekecek batıklarla doludur. Çanakkale boğazının çıkışındaki Kaptan Franko, Saros körfezinde Kemikli’nin açığında 30 metrede yatan Lundy dalınabilecek batıklardandır. Boğazda 15 ile 30 metre derinliklerde yeni-eski her türlü kalıntıyla karşılaşılabilir. Siyah mercan da dâhil olmak üzere su altı faunası oldukça zengindir.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Erdoğan, 2003, a.g.e., s. 144.

¹⁸⁶ www.kultur.gov.tr, Erişim Tarihi: 11.11.2014.

Şekil 1.25. Sualtı Dalışı Yapan Ekoturistler (Mısır, Kızıldeniz)

Kaynak: <http://trueegypttours.com/site/index.php/tours-services/tour-packages/diving-packages.html>,
Erişim Tarihi: 17.03.2015.

1.3.22. Golf Turizmi

Küçük bir topu çeşitli sopalarla ve mümkün olan en az sayıda vuruşla küçük deliklere sokma temeline dayanan bir açık hava oyunudur.¹⁸⁷

Dünyada, özellikle gelişmiş ülkelerde, çok yaygın olarak yapılan bir serbest zaman etkinliği, bu turizm yapıldığı yöre için yüksek gelir getiren bir ekoturizm etkinliğidir.¹⁸⁸ Standart ölçüleri olan bir alana gereksinim duymayan bir açık hava oyunu da olsa gerekli aktivite alanının yapımı büyük maliyetler gerektirmekte ve bu nedenle de genellikle zengin kesimlere hitap etmektedir. Buna paralel olarak da getirisi yüksek olmakta ve doğal çevreyi tahrip etmemektedir.¹⁸⁹

Şekil 1.26. Golf Turizmi

¹⁸⁷ Ayhan Gökdeniz, A., “Türkiye’nin Yeni Turizm Potansiyeli:, Golf Turizmi”, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Haziran 1995, C. 6, S. 2, s. 40.

¹⁸⁸ Gökdeniz, a.g.e.

¹⁸⁹ W. R. Love, *An Environmental Approach to Golf Course Development*, American Society of Golf Course Architects Publications, 1992.

1.4. EKOTURİZMİN ETKİLERİ

Ekoturizm faaliyetleri iyi organize edilmediği takdirde, kitle turizmi gibi çevrenin tahrip olmasına ve maddi-manevi kültür unsurlarının bozulmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle bir bölge veya alanın ekoturizm amaçlı kullanımında planlamaya azami özenin gösterilmesi gerekmektedir.¹⁹⁰

Ekoturizm, her ekonomik etkinlik gibi ekonomik, fiziksel ve sosyo-kültürel çevre üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkilere neden olabilen bir turizm çeşididir. Bunlardan bazıları aşağıda açıklanmıştır.

1.4.1. Ekoturizmin Ekonomik Etkileri

Ekoturizm, yörenin ve bölgenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunurken alternatif iş olanakları ve girişimcilik fırsatları oluşturarak yerel ekonomiyi de çeşitlendirmekte ve öncelikli olmak üzere kırsal kalkınmayı desteklemektedir.¹⁹¹

Ekoturizmin yaratacağı olumlu ekonomik etkiler şunlardır:

- Gelir yaratır ve iş olanakları sağlar.
- Özellikle fazla gelişmemiş kırsal alanlar için ekonomik fırsatlar yaratır.
- Ekoturizmin dolaylı ekonomik etkileri ise şunlardır:
- Gelir yaratma ve iş olanakları sağlama yoluyla çarpan etkisi yaratır.
- Kitle turizmini harekete geçirir.
- Turizmle ilgili konaklama tesisi, restoran hediyeelik eşya dükkânı, seyahat hizmetleri gibi yöredeki diğer ekonomik faaliyetlerin gelişmesini sağlar.
- Yerel ekonomide çeşitlilik yaratarak, yeterli istihdam sağlayamayan yerel halka doğrudan veya dolaylı yeni iş olanakları yaratır.
- Ekoturizm gelirleriyle yerel halka doğrudan bir ekonomik katkı sağlar.
- Yöreyle has el sanatları ve yiyecekler gibi yerel ürünlere olan talebi artırır. Yerel halka kültürel öğeleri taşıyan el sanatları ürünlerini satma fırsatı yaratarak, sağladığı ekonomik katkı ile yerel kültürün korunması için bir araç olabilir.

¹⁹⁰ Erdoğan, 2003, a.g.e., s. 154.

¹⁹¹ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 70.

- Gelirin yine ekoturizme yönelik ekolojik alanların korunmasında kullanılması için politik ve finansal destek sağlar.
- Kültür ve tarih turizmi gibi turizm türlerini destekler.
- Bilinçli ekoturistler ve bilinçli yerel halk entegrasyonu çevrenin ve kaynakların zarar görmeden gelişmesine sağlayabilir.¹⁹² Ekoturizm eğer bu doğrultuda oluşmazsa hassas alanlar üzerinde hızla olumsuz etkileri oluşacaktır. Bu etkiler şu şekilde sıralanabilir:¹⁹³
- Yörede fiyatların artmasına neden olur.
- Vergi kaçakçılığı, yabancı girişimci ve yöre halkından olmayan çalışan vb. istenmeyen durumlar ortaya çıkabilir.
- Yaban hayatı korunurken, yabani hayat tarafından yöredeki diğer ürünlere zarar verilebilir.
- Ziyaretçi yoğunluğu yaban hayatının yok olmasına, hayvanların davranışlarının değişmesine, ziyaretçilerin yaşayacakları deneyimlerin ve elde edecekleri faydaların azalmasına neden olmaktadır.
- Turistik olanakların gelişmesi ile aşırı yapılaşma durumu ortaya çıkmaktadır.
- Safariler, balık avlama, sürat tekneleri ile dolaşma gibi rekreasyon faaliyetleri yaban hayatını rahatsız etmekte ve zarar vermektedir.
- Gürültü, gürültü kirliliği ve   pl r doğal alanları, yaban hayatını ve ziyaretçileri rahatsız edecek çevreye zarar verebilecek olumsuz etkilerdir.
- Yaban hayvanlarını besleme, arazi araçları ile hassas alanlarda dolaşma, hız yapma, koleksiyon için mercanların, deniz kabukları ve nadir bulunan bitkilerin toplanması çevreye olumsuz etkiler verecektir.
- Doğal alanlarla ilgili çok önemli bir potansiyel tehlike ise yangınlardır. Her yıl binlerce hektarlık alanı yok etmektedir.

¹⁹² Hatice Yılmaz, *Turizm  eşitlendirilmesi Kapsamında Eko turizmim ürünü Olarak Tatil  iftlikleri: Türkiye'deki Tatil  iftliklerine Yönelik SWOT Analizi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Afyon, 2008, s. 78-79.

¹⁹³ Ferah G.  zk k ve  mer  oban, "Ekoturizm mi Ekoter rizm mi?", *10. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, 21-24 Ekim Mersin, Ankara, Detay Yayıncılık, 2009, s. 595-596.

1.4.2. Ekoturizmin Çevresel Etkileri

Çevresel değerlerin zenginliği, bir yöreye, bir bölgeye veya bir ülkeye turist çeken bir avantajdır. Bu nedenle, bu değerler üzerinde meydana gelecek bir tahribat o destinasyonun çekim merkezi olmasını engelleyecektir. Çevresel değerler turistik ürünün oluşumunda etkili iken, turizm faaliyetleri de bu çevresel değerleri olumlu veya olumsuz olarak etkilemektedir.

Çevresel kaynaklar, yerel toplum ve turistler turizmin gelişiminde önemli rol oynarlar. Teorik olarak başarılı bir ekoturizm gelişimi birbirlerine pozitif katkı sağlayan bu üç unsur arasındaki dinamiklerin merkezini oluşturmaktadır. Bu üç unsur birbirini ekonomik-sosyal ve çevresel olarak etkilerken aynı zamanda ekonomik-sosyal ve çevresel boyutlardaki değişim ekoturizmi etkilemektedir.¹⁹⁴

Ekoturizm özellikle gelişmekte olan ülkelerde çevresel kaynakların ve biyolojik çeşitliliğin korunmasında önemli bir araç olarak görülmektedir.¹⁹⁵ İyi organize edilmemiş ve yönetilmemiş ekoturizm faaliyetleri kitle turizmi kadar çevrenin tahrip olmasına neden olabilir. Ancak kitle turizmi ile karşılaştırıldığında, bozulmanın boyutları çok fazla olmasa bile, belirgin sorunlar vardır. Çevre üzerinde olumsuz etkileri ile ilgili önemli konulardan biri, ekoturizmin yabani hayata verdiği zarardır. Ekoturizm kapsamında yapılan bazı turizm türlerinde (vahşi yaşam turları, kuş gözlemciliği, fotoğrafçılık vb.) hayvanlarla kurulan yakın etkileşim, çoğu zaman hayvanların doğal olmayan davranışlar sergilemesine neden olmaktadır. Yine kuş gözlemcilerinin inceleme yapmak veya yakından gözlemlemek amacıyla yaptığı bazı hareketler kuşların etkilenmesine ve yöreyi terk etmesine neden olabilmektedir.¹⁹⁶

1.4.3. Ekoturizmin Kültürel Etkileri

Turizm sektörünün bir hizmet sektörü olması dolayısıyla ekoturizm faaliyetlerinde ziyaretçiler ile yerel halkın etkileşim içinde bulunması ve bireylerin

¹⁹⁴ Sheng-Hshiong Tsaur, Yu-Chiang Lin and Jo-Hui Lin, Evaluating Ecotourism Sustainability From The Integrated Perspective of Resource, Community and Tourism. *Tourism Management*, 2006, C. 27, S. 4, s. 642.

¹⁹⁵ Agnes Kiss, Is Community-Based Ecotourism a Good Use of Biodiversity Conservation Funds?. *Trends in Ecology and Evolution*, 2004, C.19, S. 5, s. 232.

¹⁹⁶ M.A. Salam, G. R. Lindsay and M.C.M. Beveridge, Eco-tourism to Protect the Reserve Mangrove Forest the Sunderbans and Its Flora and Fauna. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 2000, S. 11, s. 63.

birbirlerinin düşünce ve davranışlarından etkilenmesi kaçınılmazdır. Bu süreç ekoturizmin gerçekleştiği alanlarda farklı sosyo-kültürel etkiler oluşturmaktadır.¹⁹⁷ Her şeyden önce, turizmin geliştirilmesi amacıyla yerel ve doğal alanlarda önemli değişiklikler yapılmaktadır. Yerel düzeyde, insanlar topraklarından ve yüzlerce yıldır kullandıkları deniz ve doğadan mahrum bırakılmaktadır. Geleneksel üretim faaliyetleri ortadan kaldırılmakta onun yerine mevsimlik faaliyete dayanan bir kültür ve ticari bir ilişki biçimi kurulmaktadır. Doğal alanlar kullanım ya da koruma alanı iken turizm amaçlı bir kullanıma açılmaktadırlar. Bu kullanımdan önce yerel halkın turizmde yer almak isteyip istemedikleri, eğer istiyorlarsa nasıl yer almak istediklerinin belirlenmesi gerekir. Bu anlamda geliştirilen ekoturizm alanları daha sürdürülebilir olabilir.¹⁹⁸

Yerel halk turizmi benimsememiş ya da bölgede gerçekleşen turizm faaliyetlerinden olumsuz yönde etkilenmişse, sosyo-kültürel çevre üzerinde olumsuz etkiler görülmektedir. Bu etkiler:

- Ekoturizmden beklenen faydaların toplumun geniş tabanına yayılmaması, gelişme sürecindeki yerel toplumu dışlamış, hayal kırıklığına uğratmış, sinirli ve ilgisiz bir psikolojik yapı içine sokmuş olabilir.
- Toplumlardaki bazı kültürel değerler ve gelenekler, düzenlenen turizm faaliyetleri sonucu olumsuz yönde etkilenebilir.¹⁹⁹

Ekoturistlerin en uzak kırsal alanlara bile girebileceği göz önüne alınırsa, bu bölgedeki doğal yaşamın bozulabileceğinden ve zamanla küreselleşme çarkının bu bölgelerde de hissedilmeye başlanmasıyla bölgede yaşayan yerel halkın kültüründe, geleneklerinde olumsuz yönde değişimler olabileceğinden söz edilebilir.²⁰⁰

Weavera göre Ekoturizmin olumlu sosyal etkileri şu şekildedir:

- Yatırım fırsatları oluşturma yoluyla yeni iş ve gelir olanakları sağlaması, toplumda istikrarın ve refahın artmasını sağlar.
- Ekoturizm deneyimlerinin, bireysel katılımı gerektirmesi, ev sahibi topluma eko turistlere yönelik bir takım estetik ve manevi faydaları ve zevkleri

¹⁹⁷ Özkök ve Çoban, 2009, a.g.e., s. 596.

¹⁹⁸ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 72.

¹⁹⁹ Özkök ve Çoban, 2009, a.g.e., s. 599.

²⁰⁰ John, Swarbrooke, *Sustainable Tourism Management*. İngiltere, CABI Publising, 2005, s. 321.

yaratmasına neden olur. Başka bir ifadeyle Ekoturizm hem ziyaretçiler hem de ev sahibi toplum için olumlu deneyimler sağlar.²⁰¹

Ekoturizmin olumlu sosyal etkileri yanında olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Bu etkiler Herbig ve O'Hara tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. Açıklanan olumsuz etkiler şu şekildedir:

- Yöre halkının konaklama, çeşitli alt ve üst yapı hizmetleri ile diğer kamu hizmetlerini turistlerle paylaşmak zorunda kalması,
- Ziyaretçi sayısının artmasıyla yerel kültür ve dilin erozyona uğraması,
- Yöre halkının elde edebileceği daha büyük sorumluluk taşıyan ve daha çok maaş imkânı sağlayan yönetim ve profesyonel kadroları için bölgenin dışından istihdam sağlaması,
- Turist ve halkın etkileşimi ile birlikte zenginliğin ve fakirliğin belirgin bir şekilde fark edilmesi,
- Kültürü temsil eden bir takım unsurların, festivallerde ve çeşitli gösterilerde yeniden canlandırılması bazı kültürleri tehdit etmekte ve onların orijinal yapılarının bozulmasına neden olmaktadır.²⁰²

1.4.4. Ekoturizmin Yerel Halkla İlişkisi

Yerel halkın ekoturizm gelişimi içinde her safhada da tam olarak katılımı gerektiği konusunda genel bir kabul vardır. Ekoturizmin hedefi, kaynakların korunması ve aynı zamanda yerel halkın refah düzeyinin yükselmesidir. Yerel halk ise yaşam şartlarının iyileşmesi durumunda doğayı korumaya istekli olacaktır.²⁰³

Bir destinasyonda Ekoturizmin gelişmesi için yere halka ekonomik, teknik ve eğitim desteği sağlamaktadır. Destinasyondaki doğal kaynakların korunması amaçların açıkça tanımlanmasına ve bu amaçlar doğrultusunda profesyonel yapılanmanın sağlanmasına bağlıdır. Daha sonra finansal destek ile altyapı ve yöre şartlarına uygun üstyapı eksiklerinin tamamlanması gerekir ve son olarak yerel halka eğitim desteği sağlanmalıdır.

²⁰¹ Weaver, 2001, a.g.e., s. 120.

²⁰² Weaver, 2001, a.g.e., s. 121.

²⁰³ M. Bolton, Eko Turizm ve Yaban Hayatı, *Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Doğa Dergisi* (Çeviri Ersin Yılmaz), 2001, S. 7, s. 71.

Ekoturizm projelerinin geliştirilmesinde başarı sağlanabilmesi için toplumun aşağıda belirtilen özelliklere sahip olması gereklidir.²⁰⁴

- İçme suyu, çekici alanlar ve manzaralar, kültürel kaynaklar ve bunlara ulaşımı sağlayacak yollar gibi doğal ve fiziksel özellikler bulunmalı ve bunların tanıtımı yapılmalıdır.
- Kadın, erkek, yaşlı ve genç herkesin katılımını sağlayan bir toplumsal organizasyon oluşturulmalıdır. Verimlilik ve temel hizmet kalitesini kapsayacak şekilde diğer işletmelerle rekabet edebilmek için, bu organizasyonun liderlik rolünü üstlenmesi önemlidir.
- Sivil toplum örgütlerinin desteği sağlanmalıdır. Bir çok durumda bu örgütler fonlar oluşturabilir, eğitim hizmetleri ve teknik yardım sağlayabilir.
- Yerel toplumun yerli turizm endüstrisi ile birlikte çalışabilme yeteneğine sahip olması gerekmektedir.

1.5. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE EKOTURİZMİN GELİŞİMİ

1.5.1. Dünyada Ekoturizmin Gelişimi

Bazı araştırmacılar, terimin kökeninin Hetzer'in 1965 yılında ekoturizmle ilgili yazılarına kadar dayandığını savunmaktadırlar. 1970'li yılların ortalarında Kanada Hükümeti tarafından başlatılan ekotur programlarında bu terime rastlanmaktadır. 1976 ve 1982 yılları arasında bastırılan ekotur rehberleri ve broşürlerinde ekoturizm tanımlanmamakla birlikte, bu kaynaklarda ekotur ile ilgili bilgiler verilmektedir. Yine Ashton (1993) ve Higgins (1996) bu terimin ilk defa literatürde 1978 yılında Kenton Miller tarafından kullanıldığı belirtmektedir. Bir başka referans olarak Mathieson ve Wall (1982)'un "Turizm Etkileri" adlı kitabı da ekoturizmi içermektedir.²⁰⁵

Costa Rika'lı biyolog Gerardo Budowski 1976 yılındaki makalesinde ekolojik merkezli turizm kavramını daha ileriye götürerek, ana hatlarıyla turizm ve koruma arasında karşılıklı yarar ilişkisi olduğunu altını çizmiştir.²⁰⁶

²⁰⁴ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 99-100.

²⁰⁵ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 50-51.

²⁰⁶ Joanne Esther Gallaher, *Ecotourism As A Social- Ecological System: A Case Study In Guanacaste, Costa Rica, For The Degree Of Doctor Of Philosophy*, The University of Arizona, Arizona ABD, 2010, s. 89.

Ekoturizm terimi 1983 yılında Hector Ceballos-Leascurain tarafından ortaya atılmış ve ekoturizm doğadan zevk alma ve doğanın kıymetini bilme şeklinde tanımlanmıştır. 1991 yılına Uluslararası Ekoturizm Topluluğu da ilk tanımlardan birisini yaratmıştır. Buna göre ekoturizm; “yerel halkın refahını destekleyen ve çevreyi koruyarak (çevreye duyarlı) doğal alanlara yapılan seyahat” olarak ifade etmiştir.²⁰⁷

Orams (1995) ve Hvenegaard (1994), kavramın kullanımının yalnızca 1980’lerin sonlarına doğru rastladığını iddia ederken, Higgins (1996), ekoturizm kavramının 1970’lerin sonunda, ekogelişim üzerine yaptığı çalışmalarında Miller (1989) tarafından kullanıldığını iddia etmektedir.²⁰⁸

1973 yılında Kanada’da, “Ulusal Orman İşletmeleri”nce ekoturizm tanımına yer verilmemekle birlikte eğitime dayalı bir “ekotur” kavramı pazarlanırken, 1983 yılında Meksikalı ekoloji uzmanı Hector Ceballos-Lascurain tarafından ilk kez İspanyolca “ecoturismo” kelimesi kullanılmış ve ilk kez ekoturizm kavramının ortaya atıldığı iddia edilmiştir.²⁰⁹

Bununla birlikte Hetzer’in 1965 yılında yaptığı ve turist, kültür ve çevre arasındaki etkileşimi ve ilişkiyi açıklayan çalışmasında ekoturizm ifadesini kullandığı belirtilmektedir. Hetzer, sorumlu bir turizm için “minimum çevresel etki, ev sahibi toplumun kültürüne minimum etki-maksimum saygı, ev sahibi toplumun bireyleri için maksimum ekonomik faydalar ve katılımcı turistlere maksimum rekreasyonel memnuniyet” olarak sıraladığı önerileri ekoturizmin ilkeleriyle uyushmaktadır. Hetzer’e göre, devletin ve toplumun turizmin gelişimine yönelik olumsuz yaklaşımlarına karşı, Ekoturizm kavramının geliştirilmesi sağlanmalıdır.²¹⁰

Nelson (1994) ise, “ekoturizm” ifadesi kullanılmamakla birlikte ekoturizm fikrinin eskiden beri benimsenmekte olduğunu belirtmiş, özellikle de 1960’ların sonu ve 1970’lerin başında araştırmacıların doğal kaynakların uygunsuz kullanımı ile ilgili çalışmalarını örnek olarak göstermiştir.²¹¹ Aynı zamanda, 1953 yılından beri Amerikan Doğa-Tarih Müzesi tarafından doğa ve tarih turlarının düzenleniyor olması, 20. yüzyılın

²⁰⁷ Şule Altan, Türkiye’de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Niğde, 2006, s. 50-51.

²⁰⁸ Fennell, 2003, a.g.e., s. 18.

²⁰⁹ Weaver, 2001, a.g.e., s. 2.

²¹⁰ Fennell, 2003, a.g.e., s. 18.

²¹¹ Fennell, 2003 a.g.e., s. 18.

başlarında Afrika’da vahşi yaşam turlarının düzenlenmesi ve 19. yüzyılın ortalarında doğa turizmi girişimleri ekoturizm evriminin en iyi örnekleri olabilir.²¹²

Aslında, batı toplumlarında vahşi doğaya yönelik seyahatler oldukça eski ve çabuk benimsenmiş bir aktivitedir. Başlangıcı, 1872 yılında Amerika’da Yellowstone Park, 1879 yılında Avustralya’da Royal Park ve 1885 yılında Kanada’ da Banff Park ve Niyagara Şelalesi gibi doğal alanların devlet tarafından “Milli Park” olarak koruma ve rekreasyon amacıyla tahsis edilmesine kadar dayanmaktadır. Ve bu ilk girişimler bir trendin de başlangıcı olmuştur. Artık, dünya çapında binlerce korunmuş alanın olduğu söylenebilir.²¹³

Günümüze gelindiğinde ise, ekoturizm son on yıl içerisinde giderek artan bir şekilde sözü edilmeye başlanan ve turizm sektörünün en hızlı büyüyen segmenti olarak kabul edilmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülke ekonomilerine sağladığı katkıların anlaşılması ve iyi planlandığı ve organize edildiği takdirde doğal çevrenin ve kültürün korunması için önemli bir araç olduğunun kabul edilmesi ekoturizm kavramının gittikçe benimsenmesine neden olmuştur.

Dünya çapında giderek artan çevre bilinci ile birlikte doğaya dayalı turizme olan talep artmıştır. Birleşmiş Milletler (BM)’in 2002 yılını Dünya Ekoturizm Yılı olarak ilan etmesinde; ekoturizmin büyük oranda ekonomik gelişme potansiyeline sahip alanlarda giderek artan bir önem kazanması rol oynamıştır. Aynı zamanda ekoturizmin iyi planlandığı, geliştirildiği ve idare edildiği takdirde doğal çevrenin korunması için güçlü bir araç olma özelliği kazanması nedeni diğer rol oynayan faktör olarak sayılabilir. İstatistikler, ekoturist olarak adlandırılan kitlenin 35-54 yaş grubunda, yüksek eğitilmiş, ortanın üzerinde geliri olan, doğa, kültür ve gastronomiye ilgi duyan kişiler olduğunu ortaya koymaktadır. Dünya Bankası’na göre ekoturizm; kültür ve macera turizminde olduğu gibi daha çok gelir getiren, kalış süresi daha uzun ve kalınan yerde daha çok para harcadığı halde oraya en az çevresel ve kültürel etkilerde bulunan bir turizm çeşididir.²¹⁴

²¹² Fennell, 2003 a.g.e., s. 19.

²¹³ Paul F. J. Eagles, International Ecotourism Management: Using Australia and Africa as Case Studies (November 23 through 29, 1997, s. 2. [http://www.ecotourism/Key Issues in Ecotourism.htm](http://www.ecotourism/Key%20Issues%20in%20Ecotourism.htm): 2, Erişim Tarihi: 20.03.2015.

²¹⁴ www.tursab.org.tr, Erişim Tarihi: 11.03.2015.

Dünyada ekoturizm potansiyelinin yüksek olduğu alanların çoğu tropikal bölgeler, ada ülkeleri, vahşi yaşam ortamları, dağlık ve ormanlık bölgeleri barındıran az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdir. Dünyada ekoturizm açısından önemli destinasyonlara sahip bölgeler arasında Güney Doğu Asya, Güney Doğu Afrika, Latin Amerika, Avustralya, Antarktika, Karayipler ve Pasifik Adaları sayılmaktadır. Diğer bölgeler de ekoturizme yönelik kaynaklara sahip olmakla birlikte, bahsedilenlerle karşılaştırıldığında oldukça yetersiz kalmaktadır. Örneğin Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da ekoturizm aktivitelerine yönelik fazla bir gelişmeden söz edilememektedir. Bu bölgeler, gerek sahip oldukları kaynaklar gerekse politik ve sosyal istikrarsızlıklar nedeniyle ekoturizm açısından gelişme gösteren bölgeler arasında değildir. Mısır, Cezayir, Irak, İran, Afganistan gibi ülkeler ekoturizm açısından fırsatlara sahip olmakla birlikte, bu destinasyonlarda ekoturizm gelişme göstermemiştir.²¹⁵ Weaver (1998) tarafından bildirildiğine göre, 1990 yılında Amerika'da macera seyahatleri ile ilgili bir araştırmada, ekoturizmle ilgili aktivitelere yönelik çeşitli destinasyonlar için şu programlar oluşturulmuştur:²¹⁶

- Doğa Yürüyüşü: Arjantin, Hindistan, Nepal, Pakistan, Peru, Türkiye.
- Doğa Tarihi: Antarktika, Brezilya, Kosta Rika, Ekvator, Madagaskar.
- Vahşi Doğada Safari: Orta Afrika, Kenya, Tanzanya'dır.

Dünyada önemli ekoturizm destinasyonlarından bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Kenya: Afrika'nın doğusunda, Afrika'daki en eski ve en büyük turizm endüstrisine sahip ülkelerden biridir. Kenya dünya ekoturizm uygulamalarında en önemli örneklerden biri olup, yıllardır önemli gelir sağlayan bir destinasyondur. Sürdürülebilirliğini kamuya ait geniş milli parklar, koruma alanları ve zarar görmeyen yaban hayatı sağlamaktadır. Kenya'da ilk turizm hareketleri av turizmi ile başlamış zamanla avlanmanın olumsuz sonuçları görülmüş ve vahşi yaşam büyük yaralar almıştır. 1977 yılında, her türlü avlanma yasaklanmış, 1978 yılında vahşi yaşamdan elde edilen hediyelik eşya ve yan ürünler kanun dışı sayılmıştır. Bu durumda Kenyalı girişimciler, çıkış yolu olarak ekoturizmi keşfetmişlerdir. Kenya,

²¹⁵ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 98.

²¹⁶ Demir ve Çevirgen 2006, a.g.e., 98.

değişik doğa sporları, safari turları, kuş gözlemciliği ve botanik turizmi için yaptığı yatırımlarla ekoturizmde patlama yaşanmasını sağlamıştır.²¹⁷

Weaver (1999) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda, Kenya’da 1963 yılında 110.000 olan yabancı ziyaretçi sayısı, 1994 yılında 863.000’e yükselmiştir. 1987 yılından beri turizm, Kenya’ya döviz sağlayan en büyük sektörlerden biridir ve ülke 1994 yılında tüm döviz girdilerinin %34’ünü turizmden elde etmiştir. Klasik kıyı turizmindeki gelişmenin yanında, 1993 yılında yabancı ziyaretçilerle yapılan bir araştırmada doğa ve yaban hayatı %70,6’lık bir oranla turistlerin Kenya’yı tercih etmelerinde etkili ilk çekicilik olarak belirtilmiş, plajlar ise %32,6’lık oranla ikinci sırada yer almıştır.²¹⁸ Ziyaretlerin ana çekim nedeni vahşi yaşamdır.

Ruanda: Afrika’nın doğusunda yer alan Ruanda’da nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olan dağ gorilleri ekoturizm kapsamında geliştirilen, “Goril Turizmi” ile yılda 10 milyon \$ gelir getiren ve bu yolla hem yörenin korunmasında hem de kalkınmasında önemli rol oynayan bir ekonomik kaynak haline gelmiştir.²¹⁹

Karaibler: Ekoturizm açısından zengin biyo çeşitliliğe ve doğal kaynaklara sahiptir. Yağmur ormanları, zengin kuş çeşitliliği ile dünyada kuş gözlemciliği için önemli bir bölgedir. Karaibler’de, sadece mercan resiflerine yapılan turistik dalışlardan yılda yaklaşık 1 milyar \$ gelir elde edilmektedir. Yöre halkı, resiflerin değeri konusunda bilinçlendirilmiş olup, kaynakları sıkı sıkıya korumaktadırlar.

Costa Rika: Orta Amerika’nın en önemli ekoturizm destinasyonu olan Costa Rika ülkenin ekolojik zenginliği, milli parkları ve vahşi yaşam ortamlarını ekosistemin bütünlüğüne zarar vermeden ekoturizm anlayışıyla geliştirerek ülke genelinde önemli bir ekoturizm endüstrisi oluşturmuştur. 1987 yılında Osa Yarımadası’nda ormanlık ekosistemin sürdürülebilirliğinin sağlanması için Boscosa Projesi, Costa Rika Ulusal Eko Tarım Kooperatifi Ağı’nın üyesi 6 çiftlik kooperatifi çeşitli ekoturizm projeleri gerçekleştirmiştir. Costa Rika, ekoturizmle ilgili çeşitli projelerle yerel topluma önemli istihdam sağlamıştır. Örneğin 1999 yılında, Costa Rika Turizm Enstitüsü o yıl için olan 1 milyar dolarlık turizm gelirinin %41’inin kuş

²¹⁷ YAĞCI, Özgür, *Ekoturizm*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2000, s. 44.

²¹⁸ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 99.

²¹⁹ Yağcı, 2000, a.g.e., s. 45.

gözlemciliğinden geldiğini hesaplamıştır. Talamanca'nın Gandoca Plajı bölgesinde ekoturizm açısından önemli bir çekiciliği olan deri sırtlı kaplumbağaların koruma altına alınmasıyla önemli bir gelir elde edilmiştir. Bu projelerden 100'ün üzerinde yerel aileye tur rehberliği, yerel konaklama ve yerel ürünlerin satışı ile ilgili olarak istihdam olanağı sağlanmıştır. Kurumsal seviyede birçok üniversite doğa ile ilgili turizm konusunda programlarına dersler koymuş ve Costa Rika Üniversitesi ekolojik turizm adı ile bir bölüm açmıştır.²²⁰

Avustralya: Sahip olduğu korunmuş alanlarıyla önemli bir ekoturizm destinasyonu olan Avustralya tropikal bölgeleri, büyük mercan kayalıkları, iç bölgelerdeki çölleri ve dağlık alanlarıyla zengin doğal kaynak ve biyolojik çeşitliliğe sahiptir. Avustralya'nın ekoturizmdeki başarısının altında, ekoturizmle ilgili olarak yerel toplumu ve yerlileri de kapsayacak şekilde birçok aktörü, akademisyenleri, tur operatörlerini, planlama konusundaki uzmanları ve hükümeti bir araya getirebilmesi yatmaktadır. Ekoturizm pazarının en önemli ülkelerinden biri olan Avustralya'da Ulusal Ekoturizm Akreditasyon Programı oluşturulmuştur. Avustralya'da ekoturizm işletmeciliği yıllık tahmini 250 milyon ABD Doları bir para hacmi yaratmakta ve 4500'ü sürekli olmak üzere toplam 6500 kişiye istihdam olanağı sağlamaktadır.

Avustralya'da en çok ihracat gelirlerini sağlama potansiyeline sahip endüstri olarak görülen doğa tabanlı turizm 1999 yılında, yıllık olarak ülkenin gayri safi milli hâsılasının %5,6'sını sağlamış ve aynı yıl turizm Avustralya'nın en çok döviz getiren sektörü olmuştur.²²¹

Belize: Belize Orta Amerika'da Costa Rika'dan sonra en yüksek ekoturizm potansiyeline sahip ülkedir. Dünyanın ikinci en uzun mercan kayalıklarına sahip olan Belize, orman ve doğal kaynak zenginlikleriyle de ekoturistler için çekicilik oluşturur. Eko konaklama birimleri ile birlikte, kültürel ekoturizmin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmış, yaban hayatı koruma alanları oluşturulmuş ve yerel toplumun ekoturizme katılımını sağlayan projeler hazırlanmıştır. Ayrıca, özel olarak ekoturizm pazarında çalışan küçük ölçekli yerel tur operatörlerinin sayısı artmıştır.²²²

²²⁰ UNEP, 2010, a.g.r., s. 140.

²²¹ Demir ve Çevirgen 2006, a.g.e., s. 98.

²²² Özgüç, Nazmiye, *Turizm Coğrafyası, Özellikle Bölgeler*, İstanbul, Çantay Kitabevi, 1998s. 495

Ekvator: Galapagos Adaları ile Latin Amerika’da yer alan önemli bir ekoturizm destinasyonudur. Ekvator Galapagos’dakiler de dâhil olmak üzere 4000 endemik bitki türü ile etkileyici bir biyolojik çeşitliliğe sahip olup, dünyada devlete ait alanlar içinde %39’luk oran ile en yüksek koruma alanına sahip ülkedir. Ekvatorda’ki Galapagos Milli Parkı bir dünya mirasına, biyosfer ve deniz rezervine sahip olup Galapagos hala jeolojik oluşumunu sürdüren dünya üzerindeki en yeni kara formudur. Kıtalarından ayrılmış, dünyadaki eşsiz kara kaplumbağaları, iguanalar, açık denizlerde yaşayan kuşlar, dev kaktüsler gibi çok çeşitli fauna ve flora sahiptir. Bu hassas ekosisteme gelen ziyaretçi sayıları da sınırlı tutulmakta, taşıma kapasiteleri ve onlara sunulacak hizmetlerle orantılı olarak yavaş ve sabit bir hızla artmaktadır.²²³

Meksika: Meksika, Turizm ve Çevre Bakanlıklarına sahip az sayıdaki Latin Amerika ülkesinden biridir. Bu iki bakanlık, 1995 yılında ekoturizmin gelişmesi konusunda işbirliği antlaşması imzalamışlardır. Bir grup özel girişimci 1994 yılında işletmelerinin pazarlama etkinliklerinde promosyon giderlerini paylaşmak için Meksika Macera Seyahatleri ve Ekoturizm Birliği’ni kurmuşlardır.

Meksika da yüksek biyolojik çeşitliliğe sahip bir destinasyondur. 137 çeşit endemik hayvan türü ile Kuzey ve Orta Amerika’nın kombinasyonu olan 10.000-15.000 arasında bitki türüne sahiptir. Turizmdeki kontrolsüz gelişmenin sonucu olarak, ekoturizm potansiyeline sahip alanlar oldukça azalmıştır. Parkların ve rezerv alanlarının çoğu doğa hakkında bilgi edinmekten çok yerli turistler tarafından piknik, spor gibi rekreasyon amaçları için kullanılma eğilimindedir.²²⁴

Amerika Birleşik Devletleri (ABD): Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) sahip olduğu çok sayıdaki rekreasyon alanları ve milli parklar, ekoturizm açısından önemli kaynak değerlerini oluşturmaktadır. 1983’ten beri, ABD’de kuş gözlemcilerinin sayısı %332 oranında artarak ülke içinde en hızlı gelişen doğa turizmi aktivitesi olmuştur. ABD’de bir kuş gözlemcisinin ortalama yıllık geliri 50.000 doların üzerindedir ve üçte biri en azından üniversite mezunudur. Amerika’da kuş gözlemcilerinin yılda 2,4 milyon dolar ile 40 milyon dolar gelir bıraktığı tahmin edilmektedir.

²²³ Demir ve Çevirgen 2006, a.g.e., s. 98.

²²⁴ Demir ve Çevirgen 2006, a.g.e., s. 99.

Güney Amerika Kıtası: Güney Amerika'nın doğal turizm kaynakları arasında Andlar'daki dağ manzaraları, Amazon'un yağmur ormanları, belli başlı akarsuların yüksek alanlardan düzlüklere akarken meydana getirdikleri görkemli şelaleler ve özellikle Venezuela, Brezilya ve Arjantin kıyılarındaki plajlar yer alır. Fakat bölgenin ana turizm pazarlarından uzaklığı bu kaynakların yeterince değerlendirilmesini engellemektedir. Yakın zamanlarda bazı ülkelerin Avrupa ve Kuzey Amerika pazarında ekoturizm yoluyla turist çekme çabası gösterdikleri bilinmektedir. Beşeri anlamda çekicilikleri olan Andlar'daki kendine özgü kültür alanları, İnka şehirlerine ait kalıntılar (özellikle Peru'da) ve İspanyol sömürge dönemi And şehri mimarisi Güney Amerika'yı eşsiz kılmaktadır.²²⁵

Dünyadaki ekoturizm yapılabilecek bazı alanların bilgilerinden sonra dünyadaki ekoturizm gelişimini aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

Dünya çapında milli parklar, ormanlık alanlar, yaban hayatı ve akarsu gibi doğal unsurları içeren destinasyonlara yönelik talep hızla artmaktadır. Milli parkları ziyaret etme, atlı doğa yürüyüşleri, olta balıkçılığı, rafting ve kuş gözlemciliği gibi aktiviteleri kapsayan bir tatil arayışı içinde olan turistler için, birçok destinasyon, seyahat acentası ve tur operatörü doğal alanlara yönelik seyahatler ve ekoturizm tatilleri düzenlemektedir. Bugün, kuş gözlemleme, atlı doğa yürüyüşü gibi bir niş ürün üzerine uzmanlaşan bir tur operatörü bulmak hiç de zor değildir. Diğer taraftan, Birleşmiş Milletler ve Dünya Turizm Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar ile, sivil toplum örgütleri de bu trendin etrafında gelişme göstererek ekoturizmin gelişimine yönelik katkılar sağlamaktadır.²²⁶ Uluslararası kuruluşların ekoturizm gelişimine katkıları, bilgi, fonlar ve teknik yardımlar gibi çeşitli şekillerde gerçekleşirken, sivil toplum örgütleri, biyolojik çeşitliliğin ve çevrenin korunması ve yerel toplumda sürdürülebilir bir gelişimin sağlanması bakımından ekoturizmin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır.²²⁷

Bununla birlikte, ekoturizmin yerel halkın ekonomisine ve doğal çevrenin korunmasına katkısının anlaşılması bu turizm çeşidinin, bölgesel ve ulusal düzeyde

²²⁵ Özgüç, 1998, a.g.e., s. 495.

²²⁶ David E. Hawkins and Kristin Lamoureux, Global Growth and Magnitude of Ecotourism, D.B. Weaver, (Ed.), *The Encyclopedia of Ecotourism* içinde (63- 72), Australia: CABI International , 2001, 66-67.

²²⁷ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 103

yönetimler tarafından desteklenmesine neden olmuştur. Bugün, bir çok devlet, ulusal turizm planları içinde ekoturizm stratejilerine yer verirken, aynı zamanda ekoturizmi geliştirme projelerini de yürürlüğe koymaktadır. Vietnam ve Nepal gibi az gelişmiş ülkeler ekoturizmle ilgili alt yapı gereksinimleri için politikalar geliştirmektedir. Örneğin, Brezilya'nın 1996 yılındaki ekoturizm yatırımı üç milyon Amerikan Doları iken (ki bu rakamın Arjantin, Costa Rica, Ekvator, Peru ve Şili gibi ülkelerin yatırımından daha düşük olduğu ifade edilmekte) 1997 yılında 200 milyon \$'lık "Amazon'da ekoturizmi geliştirme programı" başlatmıştır. Ülkeler, bu politikalar ile yerel toplumun refahını düşünürken doğal ve kültürel çevrenin korunmasına yardımcı olacak yasal düzenlemeleri de yapmaktadır.²²⁸ Yine günümüzde en önemli ekoturizm destinasyonlarından biri olan Avustralya 1994 yılında dünyada ilk defa turistik çekiciliğe sahip doğal çevreye karşı artan uluslararası ilgi karşısında ulusal bir ekoturizm planı hazırlamıştır.²²⁹

Şekil 1.27. Dünyadaki Ekoturizm Bölgelerinin Dağılışı

Kaynak: Selimoğlu, 2004, a.g.e., s. 16.

²²⁸ Hawkins ve Lamoureux, 2001, a.g.e., s. 68.

²²⁹ Demir ve Çevirgen, 2006, a.g.e., s. 92.

Şekil 1.29’da kırmızı olarak belirtilen sıcak noktalar, ekoturizm açısından dünyadaki uygun bölgeleri göstermektedir. Türkiye’ nin güney kesimlerinin ekoturizm alanı olarak uygun olduğu görülmektedir.²³⁰

- Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Yellowstone Milli Parkı’nı 2010 yılında 3.640.184 kişi ziyaret etmiştir ve 2012 yılında 3.710.000 kişinin ziyaret etmesi beklenmektedir. Amerika’daki milli parklara ziyaretler aracılığıyla turizm ile ilişkili en az 300.000 iş desteklenmiştir.
- Florida Keys Bölgesi’nde yapılan dalışlar yıllık 75 Milyon ABD Doları gelir sağlamaktadır.
- Karayip Adaları’nda büyük ölçüde ekoturizmden oluşan turizm endüstrisi 2008 yılında 27,1 Milyar ABD Doları hacme ulaşmıştır. Karayip Adaları’nda sadece resif ziyaretlerinden km² başına tahmini olarak 100.000-600.000 ABD Doları gelir sağlanmaktadır.
- Ürdün 2010 yılında Wadi Rum dışındaki bölgelerde yapılan ekoturizm faaliyetlerinden 2,1 Milyon ABD gelir elde etmiştir. (Royal Society for the Conservation of Nature-RSCN) Örgüt ülkeye gelen ekoturist sayısı arttıkça ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirilen bölgelerde yerel nüfusun arttığını ve ters göçün yaşandığını da saptamıştır.
- Kosta Rika ekoturizmde öncü ülkelerden biri olmasının yanısıra ekoturizm faaliyetlerinin tanımına uygun sürdürülebilir şekilde uygulandığı az sayıdaki ülkelerden biridir. Kosta Rika’yı ziyaret eden ekoturistlerin %46’sı Amerika ve Kanada, %16’sı AB ülkelerinden olup ortalama bir turist en az 1.000 ABD Doları harcamaktadır. Ekoturizm ülke GSYİH’sında en büyük paya sahiptir. Kosta Rika’da Ulusal Ekoturizm Sertifikasyon Programı uygulanmaktadır.
- Kamboçya 2007 yılında 1,3 milyon ekoturist ağırlamış ve 190 Milyon ABD Doları gelir elde etmiştir. Ekoturizm ülke GSYİH’sında madencilikten sonra ikinci sırada gelmektedir. 2010 yılında 2 milyon ziyaretçiye ve 290 Milyon ABD Doları gelire ulaşıldığı tahmin edilmektedir.

²³⁰ Selimoğlu, 2004, a.g.e., s. 17.

- GMS ülkeleri (Kamboçya, Laos, Myanmar, Tayland, Vietnam, Çin Halk Cumhuriyeti Yunnan Eyaleti) GMS Ekonomik Kooperasyon Programı kapsamında ekoturizm ile ilgili ortak strateji planına sahip olup 2018 yılında GMS Bölgesinin ekoturizmde birinci destinasyon olmasını hedeflemektedir.
- Norveç'te ekoturizm sertifikasyon programı uygulayan ülkelerden biri olup proje finansmanını devlet karşılamaktadır.
- Ekvator'daki Galapagos Adalarına ziyaret, 80'li yıllardan itibaren hızla artmış ve bugün yıllık 60.000 ziyaretçi sayısına ulaşmıştır. Bu gezilerin Ekvator ekonomisine katkısı yıllık 100 milyon ABD Doları üzeri olmuştur.
- Hollanda Antilleri'nde skuba diving yapan turistlerden 25 ABD Doları ücret alınmaktadır. Ada sadece skuba divingden yıllık 30 Milyon ABD Doları gelir sağlamaktadır.
- Belize'ye gelen turistlerin %49,4'ü Mayan alanlarını ziyaret ederken %12,8'i parkları ve koruma alanlarını ziyaret etmiştir. Turistler Belize'ye manzaranın güzelliğini izleme, doğal bir alanda bulunma ve vahşi hayatı gözlemlemek amacı ile geldiklerini ifade etmektedir. Cayes ve Barrier kayalıkları, ziyaretçilerin %87'si tarafından ziyaret edilmiştir.
- Avustralya'da bulunan, 345.950 km²'lik alanı kaplayan Dünya Mirasları Listesi'ndeki Great Barrier Reef Marine Park'ı 1,6 milyon turist ziyaret etmekte ve sadece bu turistlerden 1 Milyar Avustralya Doları (988 Milyon ABD Doları) gelir elde edilmektedir.
- Peru'yu ziyaret eden turistlerin tahmini olarak %10,3'ü doğal alanlarda kuş gözlemciliğini tercih ediyorlar. Yapılan bir çalışmaya göre turistlerin %47'si doğal alanları ziyaret etmektedir.
- Kenya Vahşi Hayat Servisi, Kenya turizminin %80'inin vahşi hayat sayesinde geliştiğini ve turizm endüstrisinin ülkenin döviz kazancının üçte birini oluşturduğunu tahmin etmektedir. Kenya'ya gelen turistlerin %85'i doğanın korunması gerektiğini düşünmektedir.

- Annapurna alanı, Nepal'deki en popüler trekking alanıdır. Her yıl 25.000'den fazla ekoturist tarafından yürünmekte ve buradan elde edilen gelir 40.000 yerlinin geçimini sağlamaktadır.²³¹

1.5.2. Türkiye'de Ekoturizmin Gelişimi

Öncelikle Türkiye'deki ekoturizm alanları ve olanakları hakkında bazı bilgileri aşağıdaki şekilde verebiliriz.

Türkiye, dört mevsimi yaşayabilen üç tarafı denizlerle çevrili, farklı kültürlerin ve inançların bir arada uzun yıllar ve hala yaşadığı bir ülke olduğu için ekoturizm açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Dağları, ormanları, yaylaları, kıyıları, gölleri, akarsuları gibi doğal varlıkları; gerek flora ve faunası ve gerekse mağaraları ve kanyonları gibi ilginç jeolojik oluşumları açısından diğer ülkelerle kıyaslanamayacak düzeyde bir zenginliğe sahiptir ve bu zenginlikler Türkiye'yi gündemde olan ekoturizm için oldukça ilgi çekici bir ülke konumuna getirmektedir.²³²

Türkiye, doğal çevre özellikleri ve çeşit zenginliği yönünden potansiyeli yüksek olan bir ülkedir. Söz konusu özelliklere ülkemizin çok renkli kültürel, tarihsel, yöresel mimari, geleneksel yaşam biçimi vb. gibi sosyal doku zenginlikleri de katıldığında karşımıza küresel boyutlarda dikkat çekici bir "ekoturizm potansiyeli" çıkmaktadır.²³³

Türkiye'nin doğal ve kırsal kültürel değerlerinin ve mirasının büyük bölümünün varlığını canlı biçimde sürdürüyor olması, Türkiye'nin birçok yöresinde sürdürülebilir ekoturizm için büyük bir potansiyelin varlığını göstermektedir.²³⁴

Ekoturizm giderek artan ölçüde ülkemiz turizm politikalarında daha fazla yer almaktadır. Nisan 2002'de Ankara'da toplanan II. Turizm Şurasında, ekoturizm bir ana başlık halinde incelenmiş ve bu konuda çok sayıda bildiri sunulmuştur.

Turizme erken açılmış bazı kıyı bölgeleri dışında, henüz Türkiye'nin pek çok bölgesinde doğa bozulmamıştır ve özellikle endemik türler, flora ve fauna konusunda

²³¹ <http://www.omcekonomi.com/175/ekoturizm> (BAKA'dan alıntı), Erişim Tarihi: 19.03.2015.

²³² Yürük, Esin Özkan, "Turizmin Geleceği: Ekoturizm", 2008, s. 3. <http://www.cmyo.ankara.edu.tr/~iktisad/turkonf/web/yuruk.doc.>, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

²³³ Akesen, Aytuğ, Sürdürülebilir Turizm Yaklaşımında Ekoturizmin İşlevsel Önemi. 10. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, 21-24 Ekim. Mersin. Detay Yayıncılık. Ankara, 2009, s. 370.

²³⁴ Kart, 2009, a.g.e., s. 7.

dünyada eşine az rastlanır bir zenginlik vardır. Türkiye’de 120 tür memeli, 18 tür amfibi, 276 tür deniz balığı, 192 tür Tatlısu balığı, 60.000 - 80.000 tür böcek ve 3000’i endemik 9000 tür bitki bulunduğu belirlenmiştir. Buna karşın Avrupa’nın tümünde ise 2500 endemik bitki bulunmaktadır. Yine tüm Avrupa’da toplam 500 tür kuş ve 125 tür sürüngen yaşarken, Türkiye’de 413 tür kuş ve 93 tür sürüngen bulunmaktadır.²³⁵

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığının (2011 yılı) verilerine göre Türkiye’de, 41 adet Milli Park, 180 adet Tabiat Parkı, 31 adet Tabiatı Koruma Alanı, 106 adet Tabiat Anıtı, 14 adet Özel Çevre Koruma Bölgesi ve toplam alanı 1 milyon hektarı aşan 1.000’den fazla sulak alan bulunmaktadır. Uluslararası Ramsar Sözleşmesi kriterleri dikkate alındığında ise, uluslararası öneme sahip sulak alan sayısı 135 adet olup, bu alanların 12 adedi Ramsar Alanı olarak ilan edilmiştir. Doğal miras olan yaban hayvanı türlerini ve onların yaşadığı habitatları korumak için 41 ilde 80 adet yaban hayatı geliştirme sahası ilan edilmiştir. 2011 yılı sonu itibarıyla Milli Park 897.657 ha. Tabiat Parkı 82.801 ha., Tabiatı Koruma Alanı 46.575 ha., Tabiat Anıtı 5.541 ha., Yaban Hayatı Geliştirme Sahası 1.201.285 ha., Özel Çevre Koruma Bölgesi 1.211.254 ha., Ramsar Alanı ise 179.482 ha. Alandan oluşmaktadır.²³⁶

Türkiye Turizm Stratejisi 2023’de Türkiye’de kıyı turizminin yanı sıra, alternatif turizm (sağlık ve termal turizm, kış sporları dağ ve doğa turizmi, yayla turizmi, kırsal ve ekoturizm, kongre ve fuar turizmi, kruvaziyer ve yat turizmi, golf turizmi, v.b.) gibi turizm türleri açısından da eşsiz imkânlarla sahip olduğu vurgulanmaktadır. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2013, Türkiye’nin doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerini koruma-kullanma dengesi içinde kullanmayı ve turizm alternatiflerini geliştirerek Türkiye’nin turizmden alacağı payı arttırmayı hedef almaktadır. Söz konusu turizm kaynaklarının planlanması yerine gelişimleri boyunca turizm koridorları, turizm bölgeleri, turizm kentleri ve ekoturizm bölgeleri oluşturacak şekilde ele alınması, bu değerlerin tanıtımı ve kullanım ölçütlerinin belirlenmesi açısından daha doğru bir yaklaşım olarak görülmektedir.²³⁷

²³⁵ Saner Samimi, “Çevre +Turizm = Ekoturizm” Önce Kalite, Kal-Der Nisan 1995, C.3, S. 11 s. 35.

²³⁶ Yavuz, Melek, “Afyonkarahisar-Sandıklı İlçesi Akdağ Tabiat Parkı’nın Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), Afyon, 2011, s. 40, www.tez2.yok.gov.tr adresinden Erişim Tarihi: 17.03.2015.

²³⁷ Yavuz, 2011, a.g.e., s. 40.

Türkiye’deki ekoturizm alanları hakkında verilen bu kısa bilgiden sonra Türkiye’deki ekoturizm uygulamalarını şu şekilde verebiliriz:

Türkiye’de turizmin çeşitlendirilmesi, 12 aya yaygınlaştırılması politikası doğrultusunda, çeşitli yörelerimizin turizm potansiyelinin belirlenmesi, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi çalışmaları sürdürülmektedir.²³⁸ Kültür ve Turizm Bakanlığı turizm ürünlerini çeşitlendirmeyi ve kıyı alanları üzerindeki turist baskılarını azaltacak ve turizmin sosyo-ekonomik faydalarını daha az gelişmiş bölgelere dağıtacak şekilde tatilleri yaymayı amaçlayan bir politika ortaya koymaktadır. Bu hedefle bazı projeler geliştirilmiştir. Bu projeler;²³⁹

- Atak Projesi
- Yayla Turizmi Projesi
- Mavi Bayrak Projesi
- Belek Yönetim Planı
- Yayla Turizmi Projesi
- Dağ-Doğa Yürüyüşü Projesi (Trekking)
- Akarsu Turizmi (Kano-Rafting) Projesi
- Bisiklet Tur Güzergahlarının Geliştirilmesi Projesi
- Atlı-Doğa Yürüyüşü Projesi
- Mağara Turizmi Projesi
- Sportif Olta Balıkçılığı
- Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)
- Botanik (Bitki İnceleme) Turizmi
- Av Turizmi

Dünyamızdaki gelişen teknolojilerin bilinçsiz ve kontrolsüz kullanımı nedeni ile ortaya çıkan olumsuzlukların, doğada neden olduğu çöküşü durdurmak amacıyla doğayı ve doğal kaynakları koruma düşüncesi son zamanlarda tüm dünyada hızla yayılmaktadır. Dünya Tabiatı Koruma Birliği (IUCN) verilerine göre, dünya yüzeyinin

²³⁸ Tuba Orhan, “Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Sınıflandırılması”, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2008, s. 42, www.tez2.yok.gov.tr, Erişim Tarihi: 20.03.2015.

²³⁹ Bekiroğlu, Merve. Uçmakdere’nin (Tekirdağ) Doğal ve Kültürel Özelliklerinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ, 2008, s. 24, www.tez2.yok.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

%5' inden fazlası korunan alan olarak ayrılmış olup, koruma konusunda hassas olan ülkelerde bu oran %10'lara kadar çıkmaktadır.²⁴⁰

Tablo 1.8. Bazı Ülkelerde Koruma Alanlarının Ülke Alanlarına Oranları

Ülke Adı	Oranı (%)	Genel Alan (ha.)	Koruma Alanı (ha)
Türkiye	1,05	77,945,000	819,441
ABD	11,12	937,261,400	104,238,016
Avusturya	23,92	8,385,500	2,005,475
Avustralya	12,18	768,230,000	93,545,457
Danimarka	32,24	4,307,500	1,388,750
Almanya	25,77	35,684,000	9,195,702
İsrail	14,82	2,077,000	307,835
Yeni Zelanda	23,19	26,515,000	6,147,794
İspanya	8,41	50,488,000	4,245,630
İsveç	6,78	44,094,000	2,989,045
İsviçre	17,7	4,128,500	730,707
İngiltere	20,94	24,488,000	5,127,966
Avrupa Birliği Ort.	11,47	318,308,500	36,523,166
Dünya Ortalaması	6,29	14,820,884,600	931,787,396

Ülkemizdeki ulusal ve uluslararası seviyede olağan üstü özelliklere sahip tabiat ve kültür varlıkları ile önemli savaşlarımızı simgeleyen alanlarımızın koruma ve kullanma dengesi sağlanarak, gelecek nesillere olduğu gibi miras bırakılmaları için değişik statülerde korunan alanlar tesis edilmektedir. 1983 yılında yürürlüğe giren yasa ile Milli Parklar, Tabiatı Koruma Alanları, Tabiat Parkları ve Tabiat Anıtları olmak üzere 4 koruma alan tanımı ortaya konmuştur.²⁴¹

2873 sayılı Milli Parklar Yasasına göre Milli Park, “bilimsel ve estetik bakımdan, ulusal ve uluslararası ender bulunan doğal ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları” şeklinde tanımlanmaktadır

²⁴⁰ T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Tür Koruma Stratejisi ve Eylem Planı, 2014 – 2023, Ankara, 2014, s. 20.

²⁴¹ DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2000, s. 232.

Yine aynı yasa, Milli Park olarak ayrılacak yerlerin sahip olması gereken kıstasları şöyle ortaya koymaktadır:

1. Doğal ve kültürel kaynak değerleri ile rekreasyonel potansiyeli, ulusal ve uluslararası düzeyde özellik ve önem taşımalıdır;
2. Kaynak değerleri, gelecek nesillerin miras olarak devralacakları ve sahip olmaktan gurur duyacakları düzeyde önemli olmalıdır;
3. Kaynak değerleri tahrip olmamış veya teknik ve idari müdahalelerle ıslah edilebilir olmalıdır;
4. Alanın büyüklüğü, kaynak değerleri yoğunluğu yönünden, özel durumlar ve adalar dışında en az 1,000 hektar olmalı ve bu alan bütünüyle koruma ağırlıklı zonlardan meydana gelmelidir. İdari ve turistik amaçlı geliştirme alanları bu en az alan büyüklüğünün dışındadır.²⁴²

Türkiye’de toplam 861.863 ha alana sahip 40 adet milli park bulunmaktadır. Milli Parkların bulunduğu iller, milli park ilan edilme tarihleri, kapladıkları alan ve genel özellikleri Tablo 1.9’da verilmiştir Türkiye’de Milli Parkların sayısal ve alansal gelişimi Şekil 1.30 ve Şekil 1.31’de verilmiştir.

²⁴² www.cevreorman.gov.tr, www.milliparklar.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

Tablo 1.9. Türkiye’de Milli Parkların Genel Özellikleri

	Millî Park	Bulunduğu İl	İlan Tarihi	Alanı (ha)	Önemli Özellikleri
1	Yozgat Çamlığı Millî Parkı	Yozgat	1958	264,0	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, kalıntı meşcereler, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
2	Karatepe-Aslantaş Millî Parkı	Osmaniye	1958	7715,0	Arkeolojik tarih öncesi kalıntılar, tabii bitki toplulukları, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
3	Kuşçenneti Millî Parkı	Balıkesir	1959	64,0	Zengin ve çeşitli kuş toplulukları, tabii bitki toplulukları, kuş gözlemleme mekânı, eğitim, turizm
4	Soğuksu Millî Parkı	Ankara	1959	1195,0	Tabii bitki toplulukları, önemli ve nadir kuş üreme mekânları (Kara akbaba), eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
5	Uludağ Millî Parkı	Bursa	1961	12677,0	Jeolojik yapı ve çok zengin tabii bitki toplulukları, dağ ve kış sporları, ekoturizm, kültürel zenginlik, Alpin zon sulak alanları, Alpin zon bitki ve hayvan türleri zenginliği, Mayer’in Orman Zonlarını tasnif ettiği dağ silsilesi, turizm, eğitim, zengin Osmanlı Türk (kuruluş dönemi, Anadolu-Balkan-Kafkas, vb...) kültürü, eğitim, sağlık turizmi başta olmak üzere son derece zengin turizm çeşitliliği...
6	Yedigöller Millî Parkı	Bolu	1965	2019,0	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, manzara, dinlenme ve eğlenme, turizm, eğitim, dağ ve orman sporları, ekoturizm, eğitim...
7	Spil Dağı Millî Parkı	Manisa	1968	5505,0	Jeolojik yapı zenginliği, tabii ve endemik bitki ve hayvan toplulukları, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
8	Kızıldağ Millî Parkı	Isparta	1969	59400,0	Tabii bitki toplulukları, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
9	Kovada Gölü Millî Parkı	Isparta	1970	6534,0	Tabii bitki ve hayvan toplulukları, manzara, eğitim, dinlenme ve eğlenme, turizm
10	Güllük Dağı Millî Parkı (Termesos)	Antalya	1970	6702,0	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki toplulukları, eğitim, manzara, dinlenme ve eğlenme, turizm
11	Munzur Vadisi Millî Parkı	Tunceli	1971	42000,0	Jeolojik yapı, tabii bitki ve hayvan toplulukları, turizm çeşitliliği, eğitim
12	Beydağları (Olimpos) Sahil Millî Parkı	Antalya	1972	30969,0	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki ve hayvan toplulukları ile jeomorfolojik oluşumlar, turizm, eğitim
13	Gelibolu Yarımadası Tarihi Millî Parkı	Çanakkale	1973	33000,0	Türk ve dünya harp tarihi, şehitlikler, tabii bitki ve hayvan toplulukları ile jeomorfolojik oluşumlar, turizm, eğitim
14	Köprülü Kanyon Millî Parkı	Antalya	1973	36614,0	Arkeolojik kalıntılar, tabii bitki toplulukları, jeolojik oluşumlar, turizm, eğitim
15	Ilgaz Dağı Millî Parkı	Kastamonu	1976	1088,0	Tabii bitki toplulukları, kültürel zenginlik, dağ, orman ve kış sporları, manzara, dinlenme ve eğlenme, eğitim, turizm
16	Başkomutan Tarihi Millî Parkı	Afyon	1981	35500,0	İstiklal Harbi tarihi, kültürel değerler zenginliği, eğitim, turizm

Tablo 1.9. Türkiye’de Milli Parkların Genel Özellikleri (devamı)

	Millî Park	Bulunduğu İl	İlan Tarihi	Alanı (ha)	Önemli Özellikleri
17	Göreme Tarihî Millî Parkı	Nevşehir	1986	9572,0	Tarihi eski yerleşimler ‘yer altı şehirleri, kiliseler, şapeller’ ve peri bacaları gibi jeolojik oluşumlar, peyzaj değeri, dinlenme ve eğlenme, turizm, eğitim
18	Altındere Vadisi Millî Parkı	Trabzon	1987	4800,0	Kültürel değerler, tarihi yapılar, ‘Sümela Manastırı’, tabii bitkiler, manzara, peyzaj değeri, dinlenme ve eğlenme, turizm, eğitim
19	Boğazköy-Alacahöyük Tarihî Millî Parkı	Çorum	1988	2634,0	Arkeolojik kalıntılar, Hitit Devleti Merkezi, eğitim, turizm
20	Nemrut Dağı Millî Parkı	Adıyaman	1988	13850,0	Tarihi açık hava müzesi, güneşin gizemli doğuşunu seyir, turizm, eğitim
21	Beyşehir Gölü Millî Parkı	Konya	1993	88750,0	Öncelikle Türkiye'nin en geniş milli park alanıdır. Göçmen kuşların göç güzergahı üzerinde bulunması, göl ve yakın çevresinin görülmeye değer üstün nitelikteki peyzaj güzellikleri ile göl ve içerisindeki çeşitli büyüklüklerde yaklaşık 60 civarında adanın kuşlar için üreme, beslenme, yumurtlama ve güvenle kuluçka yapmasına imkân sağlaması, bu sebeple taşıdığı iyi bir barınak/sulak alan niteliği, potansiyel su sporlarına elverişli kıyıları, tür çeşitliliği çok fazla olan orman ekosistemi, Eflatun Pınarı, çok sayıdaki mağaraları, Eşrefoğlu Camisi gibi tarihi-kültürel zenginliği ve özellikle Selçuklu Dönemine ait kültürel kaynakları, Millî Parkın bazı önemli kaynak değer bileşenlerini oluşturmaktadır. Ayrıca tarihi kalıntılar ve tarihi eserler, camiler, hanlar, kervansaraylar, kuş göç yolları üzerinde bulunuşu, jeomorfolojik oluşumlar, çok değerli tabii bitki toplulukları, zengin kuş toplulukları ve hidrolojik özellikler, güneşin gizemli batışını seyir, turizm, eğitim açılarından çok önemli bir Millî Parkımızdır.
22	Aladağlar Millî Parkı	Niğde, Adana, Kayseri	1994	54524,0	Jeomorfolojik yapı ile flora ve fauna zenginliği, dağcılık sporları, dağ, orman ve kış turizmi, eğitim, zengin su kaynakları
23	Altınbeşik Mağarası Millî Parkı	Antalya	1994	1156,0	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşum zenginliği, mağara ekosistemleri, turizm, eğitim
24	Dilek Yarım adası- Büyük Menderes Deltası Millî Parkı	Aydın	1994	27675,0	Akdeniz’in en iyi korunan maki florası, jeolojik yapı, tabii bitki ve hayvan toplulukları, dinlenme ve eğlenme, turizm çeşitliliği, sulak alanlar
25	Hatila Vadisi Millî Parkı	Artvin	1994	16988,0	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, tabii zengin orman ağacı türleri varlığı ile yaban hayatı zenginliği, dağ ve orman turizmi, eğitim

Tablo 1.9. Türkiye’de Milli Parkların Genel Özellikleri (devamı)

	Millî Park	Bulunduğu İl	İlan Tarihi	Alanı (ha)	Önemli Özellikleri
26	Honaz Dağı Millî Parkı	Denizli	1994	9219,0	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, arkeolojik kalıntılar, Colossea (Honaz), endemik açıdan zengin bitki çeşitliliği, kültürel zenginlik, turizm merkezlerine yakınlık, dağ turizmi, ekoturizm, eğitim
27	Kaçkar Dağları Millî Parkı	Rize	1994	51550,0	İlginc jeolojik ve jeomorfolojik yapı, tabii bitki ve yaban hayatı zenginliği, dağ, orman ve kış sporları, eğitim, turizm
28	Kazdağı Millî Parkı	Bahkesir	1994	21300,0	Bitki örtüsü, biyolojik çeşitlilik ve fauna zenginliği, turizm çeşitliliği, eğitim
29	Karagöl Sahara Millî Parkı	Artvin	1994	3766,0	Hidrografik yapı ve bitki örtüsü zenginliği, eğitim, orman ekosistemleri, ekoturizm, kültürel zenginlik
30	Saklıkent Millî Parkı	Muğla	1996	12390,0	Jeomorfolojik yapı ile bitki ve hayvan varlığı açısından zenginlik
31	Truva Tarihî Millî Parkı	Çanakkale	1996	13350,0	Tarihi kalıntılar, harp tarihi ve jeolojik yapı, turizm, eğitim, kültürel zenginlik
32	Marmaris Millî Parkı	Muğla	1996	33350,0	Jeomorfolojik yapı ile bitki ve hayvan varlığı açısından zenginlik, nadir ekosistemler
33	Küre Dağları Millî Parkı	Kastamonu-Bartın	2000	37000,0	Doğal yaşlı ormanlar, nadir ekosistemler, biyolojik çeşitlilik, jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, kültürel değer zenginlikleri ve arkeolojik kalıntılar, eğitim
34	Sarıkamuş-Allahuekber Dağları Millî Parkı	Kars ve Erzurum	2004	22980,0	Tarihi kalıntılar, harp tarihi, doğal Sarıçam ormanları, tabii bitki toplulukları, dağ ve kar sporları, manzara, eğitim
35	Ağrı Dağı Millî Parkı	Iğdır - Ağrı	2004	87380,0	Kültürel değerler açısından zenginlik. Dünyada Alaska’daki meteor çukurundan sonra ikinci büyük göktaşı çukuru da milli park sınırları içerisindedir. Bitki ve hayvan varlığı açısından da oldukça zengindir.
36	Gala Gölü Millî Parkı	Edirne	2005	6090,0	Sulak saha, göl ve orman ekosistemlerini ve bu ekosistemlerde barınan çeşitli canlı türlerini ihtiva etmesi, 130 kuş türünün varlığı, kuş göç yolları üzerinde bulunuşu, nesli tehlikeye düşmüş veya nadir türleri, özellikle tepeli pelikan, çeltikçi ve küçük karabatak gibi nesli son derece azalmış türleri barındırması kaynak değerlerini oluşturmaktadır.
37	Sultan Sazlığı Millî Parkı	Kayseri	2006	24529,0	Tatlı ve tuzlu su ekosistemlerinin bir arada bulunduğu nadir bir ekosistem oluşu, nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilir türlerin de yer aldığı 301 kuş türünün beslenme, barınma ve kuluçka alanı oluşu, Avrupa’da turna, Flamingo, akbalıkcıl, kaşıkçı kuşlarının bir arada kuluçkaya yattığı tek alan oluşu, kaynak değerlerini oluşturmaktadır.

Tablo 1.9. Türkiye’de Milli Parkların Genel Özellikleri (devamı)

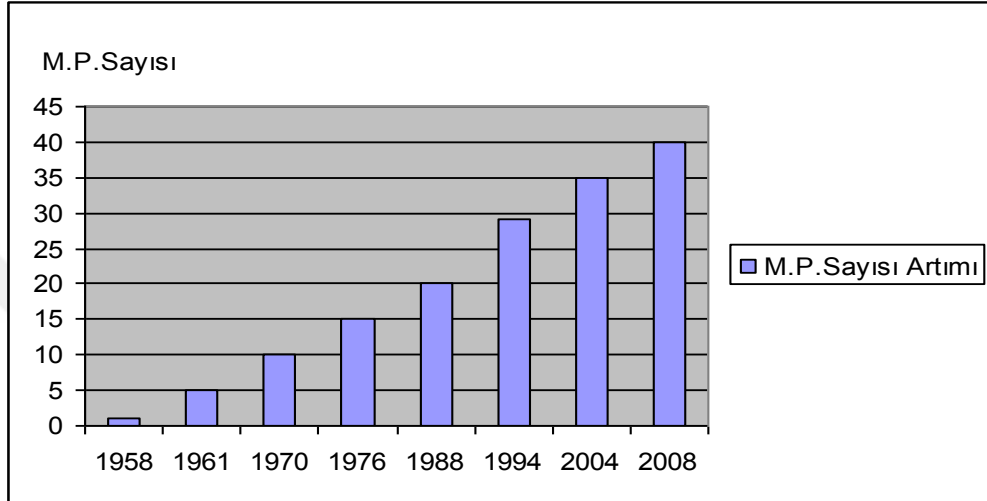
	Millî Park	Bulunduğu İl	İlan Tarihi	Alanı (ha)	Önemli Özellikleri
38	İğneada Longoz Ormanları Millî Parkı	Kırklareli	2007	3155,0	Avrupa ölçeğinde önem taşıyan; çok sınırlı yayılışa sahip, doğal yapısı korunabilmiş, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan en önemli su basar (longos) ormanlara sahip olup, İğneada ve çevresinde farklı ekosistemler bulunmaktadır. Ekoturizm, dağ ve orman sporları, eğitim
39	Tek Tek Dağları Millî Parkı	Şanlıurfa	2007	19335,0	Bitki ve hayvan varlığı açısından zenginlik, kültürel, tarihi ve arkeolojik özellikler açısından zenginlik, turizm, eğitim
40	Yumurtalık Lagünü Millî Parkı	Adana	2008	16430	Millî Park, ülkemizdeki nadir Halep Çamı (<i>Pinus halepensis</i> L.) yayılış alanlarından birine sahiptir. Yumurtalık Lagünü aynı zamanda; nesli tehlikeye düşmüş su kuşlarının yaşama ortamıdır. Akyatan ve Ağyatan gölleri barındırdığı kuş türleri açısından Türkiye’nin “A sınıfı” niteliğindeki 19 sulak alanından 2. sini oluşturmaktadır. Ayrıca nesli tehlikeye düşmüş iki tür deniz kaplumbağasının (<i>Caretta caretta</i>) ve özellikle <i>Chelonia mydas</i> ’ın Akdeniz’de varlığını sürdürebildiği önemli alanlardandır. Saha, Türkiye’nin Akdeniz kıyılarında yer alan 17 deniz kaplumbağası yuvalama alanlarından birisidir. Sulak alan ekosistemlerini içinde barındıran nadir bir ekosistem oluşu, kuş göç yolları üzerinde bulunuşu, ülkemizdeki nadir Halep Çamı (<i>Pinus halepensis</i> L.) yayılış alanlarından birine sahip oluşu, kültürel, tarihi ve arkeolojik özellikleri ile 6 Ağustos 2008 tarih ve 2008/14355 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilmiştir. 6 Aralık 2008 tarih ve 27076 sayılı Resmi Gazete.

Kaynak: www.cevreorman.gov.tr, www.milliparklar.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

Tabiat Parkı, Milli Parklar Yasasında, “bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçaları” olarak tanımlanmaktadır. Aynı yasaya göre tabiat parkı olarak ayrılacak alanlar;

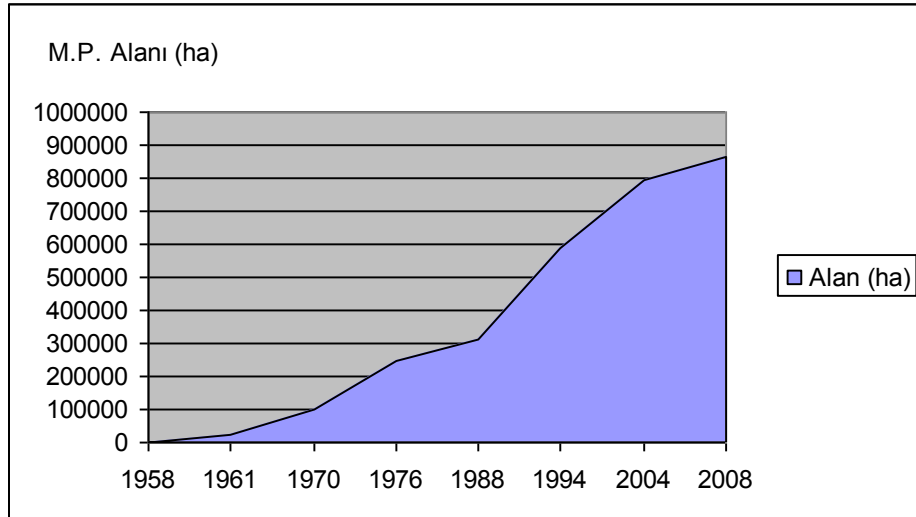
1. Ulusal veya bölgesel düzeyde üstün doğal fizyocoğrafik yapıya, bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliklerine ve manzara güzellikleri ile rekreasyon potansiyeline sahip;

2. Kaynak ve manzara bütünlüğünü sağlayacak yeterli büyüklükte;
3. Özellikle açık hava rekreasyonu yönünden farklı ve zengin bir potansiyele sahip;
4. Yerel örf ve adetlerin, geleneksel arazi kullanma düzeninin ve kültürel manzaraların ilgi çeken örneklerini ihtiva eder;
5. Devlet mülkiyetinde olmalıdır.

Şekil 1.28. Türkiye’de Milli Park Sayısının Yıllara Göre Artım Grafiği

Kaynak: www.cevreorman.gov.tr, www.milliparklar.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

Şekil 1.29. Türkiye’de Milli Park Alanının Yıllara Göre Artım Grafiği

Kaynak: www.cevreorman.gov.tr, www.milliparklar.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

Türkiye’de toplam 17.333 ha alana sahip 31 adet tabiat parkı bulunmaktadır. Tabiat parklarının bulunduğu iller, tabiat parkı ilan edilme tarihleri, kapladıkları alan Tablo 1.10’da verilmiştir.²⁴³

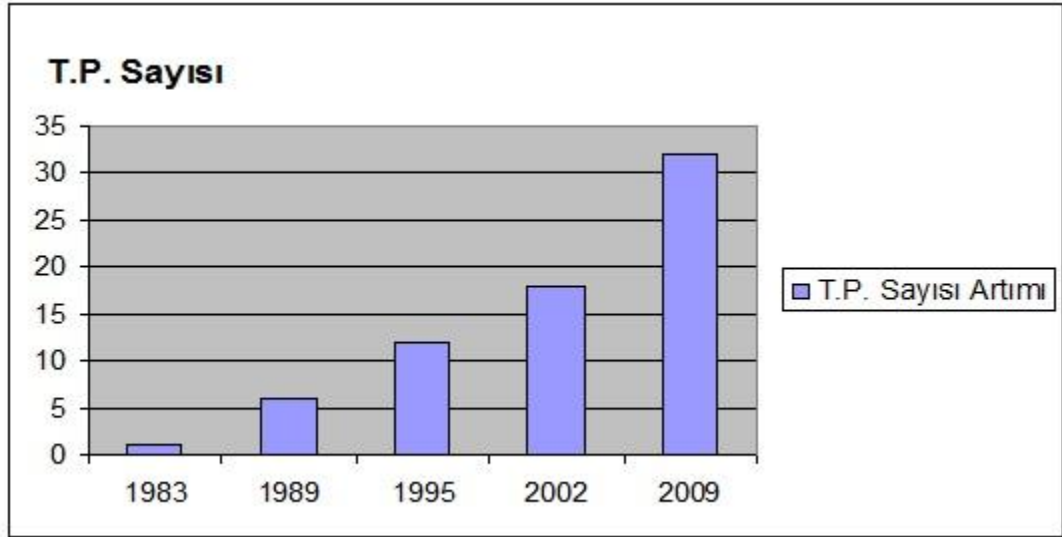
Tablo 1.10. Türkiye’de Tabiat Parklarının Genel Özellikleri

Sıra Nu.	Tabiat Parkı	Bulunduğu İl	İlan Tarihi	Alanı (ha)
1	Ölüdeniz Kıdrak Tabiat Parkı	Muğla	1983	950,0
2	Çatak Tabiat Parkı	Çorum	1984	387,5
3	Abant Gölü Tabiat Parkı	Bolu	1988	1,150
4	Ayvalık Adaları Tabiat Parkı	Balıkesir	1995	17,950
5	Yazılı Kanyon Tabiat Parkı	Isparta	1989	600,0
6	Uzungöl Tabiat Parkı	Trabzon	1989	1,625
7	Kurşunlu Şelalesi Tabiat Parkı	Antalya	1991	586,5
8	Gölcük Tabiat parkı	Isparta	1991	5,925
9	Polonezköy Tabiat Parkı	İstanbul	1994	3,004
10	Bafa Gölü Tabiat Parkı	Aydın	1994	12,281
11	Ballıkayalar Tabiat Parkı	Kocaeli	1995	1,847
12	Beşkayalar Tabiat Parkı	Kocaeli	1998	1,154
13	Kocakoru Ormanı Tabiat Parkı	Konya	1998	329,5
14	Türkmenbaşı Tabiat Parkı	İstanbul	1998	5,6
15	Artabel Gölleri Tabiat Parkı	Gümüşhane	1998	5,859
16	Akdağ Tabiat Parkı	Afyon	2000	14,916
17	Borçka-Karagöl Tabiat Parkı	Artvin	2002	368,0
18	İncekum Tabiat Parkı	Antalya	2006	27,1
19	Güver Kanyonu Tabiat Parkı	Antalya	2007	4,044
20	Hamsilos Tabiat Parkı	Sinop	2007	67,9
21	Örnekköy Tabiat Parkı	İzmir	2008	199,0
22	Çamkoru Tabiat Parkı	Ankara	2008	215,0
23	Kapıçam Tabiat Parkı	Kahramanmaraş	2008	179,0
24	Meryemana Tabiat Parkı	İzmir	2008	363,0
25	26 Agustos Tabiat Parkı	Afyon	2008	65,0
26	Mesir Tabiat Parkı	Manisa	2008	7,4
27	Fatih Ormanı Tabiat Parkı	İstanbul	2008	152,0
28	Yavşan Yaylası Tabiat Parkı	Kahramanmaraş	2009	348,0
29	Mavikent Tabiat Parkı	Antalya	2009	42,0
30	Sıklık Boğazı Tabiat Parkı	Çorum	2009	63,0
31	Şahinler Tabiat Parkı	Ankara	2009	40,0

Kaynak: www.cevreorman.gov.tr, www.milliparklar.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

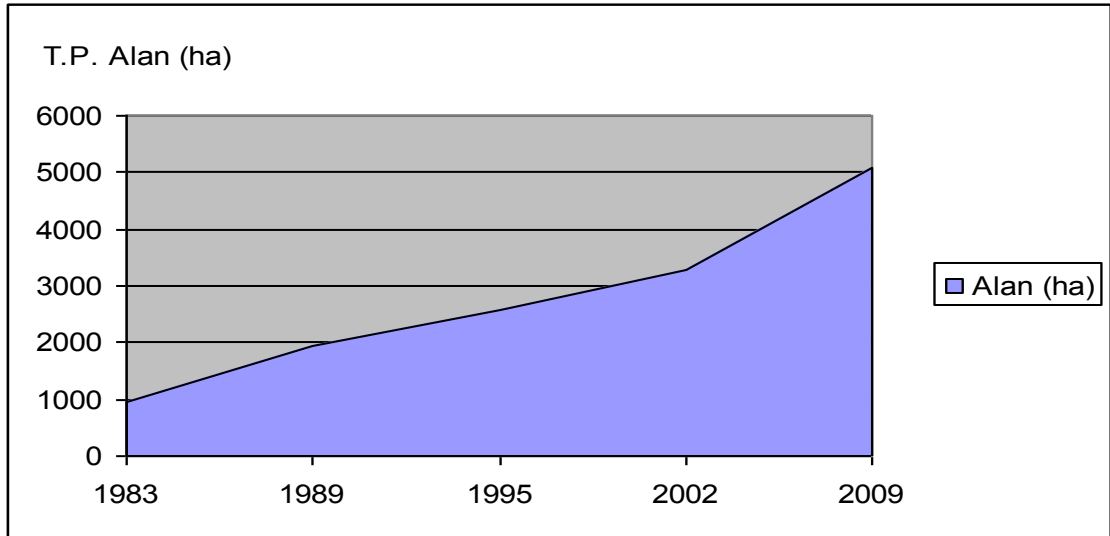
²⁴³ www.cevreorman.gov.tr, www.milliparklar.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

Türkiye’de toplam 17.333 ha alana sahip 31 adet tabiat parkı bulunmaktadır. Türkiye’de Tabiat Parkların sayısal ve alansal gelişimi Şekil 1.30 ve Şekil 1.31’de verilmiştir.

Şekil 1.30. Türkiye’de Tabiat Parkı Sayısının Yıllara Göre Artım Grafiği

Kaynak: www.cevreorman.gov.tr, www.milliparklar.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

Şekil 1.31. Türkiye’de Tabiat Parkı Alanının Yıllara Göre Artım Grafiği

Kaynak: www.cevreorman.gov.tr, www.milliparklar.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

2873 sayılı Milli Parklar Yasasında Tabiatı Koruma Alanları, “bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçaları” olarak tanımlanır.... Yine aynı yasaya göre bir alanın Tabiatı Koruma Alanı olarak ayrılabilmesinde aşağıdaki kriterler aranmaktadır:

1. Doğa ve doğa olaylarının meydana getirdiği tek veya nadir olmaları nedeniyle bilimsel ve estetik yönden ulusal öneme sahip bir veya birkaç jeolojik ve jeomorfolojik formasyon ve bitki türleri gibi müstesna değerleri barındırmalıdır;
2. Özellikle insan etkinliklerinden çok az zarar görmüş veya hiç görmemiş olmalıdır;
3. Alan büyüklüğü Milli Parktan küçük, fakat koruma yönünden bütünlüğü sağlayacak yeterlilikte olmalıdır;
4. Devlet mülkiyetinde olmalıdır.²⁴⁴

Ülkemizdeki Tabiatı koruma alanları:

- Adana - Yumurtalık Tabiatı Koruma Alanı
- Afyonkarahisar - Dandindere Tabiatı Koruma Alanı
- Antalya - Alacadağ Tabiatı Koruma Alanı
- Antalya - Dibek Tabiatı Koruma Alanı
- Antalya - Çıglıkara Tabiatı Koruma Alanı
- Artvin - Efeler Tabiatı Koruma Alanı
- Artvin - Gorgit Tabiatı Koruma Alanı
- Artvin - Çamburnu Tabiatı Koruma Alanı
- Balıkesir - Gürgen Dağı Tabiatı Koruma Alanı
- Bolu - Bolu Fındığı Tabiatı Koruma Alanı
- Bolu - Akdoğan (Ebe Çamı)Tabiatı Koruma Alanı
- Bolu - Kökez Tabiatı Koruma Alanı
- Bolu - Sülüklügöl Tabiatı Koruma Alanı

²⁴⁴ www.cevreorman.gov.tr, www.milliparklar.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

- Burdur - Sütçüler Sığla Ormanı Tabiatı Koruma Alanı
- Denizli - Kartal Gölü Tabiatı Koruma Alanı
- Düzce - Demirciönü Tabiatı Koruma Alanı
- Edirne - Gala Gölü Tabiatı Koruma Alanı
- Hatay - Habibi Neccar Dağı Tabiatı Koruma Alanı
- Hatay - Tekkoz Kengerlidüz Tabiatı Koruma Alanı
- Isparta - Kasnak Meşesi Ormanı Tabiatı Koruma Alanı
- İstanbul - Göknlık Tabiatı Koruma Alanı
- Kayseri - Sultansazlığı Tabiatı Koruma Alanı
- Kırklareli - Kasatura Körfezi Tabiatı Koruma Alanı
- Kırklareli - Saka Gölü Tabiatı Koruma Alanı
- Kırşehir - Seyfe Gölü Tabiatı Koruma Alanı
- Konya - Akgöl Tabiatı Koruma Alanı
- Kütahya - Kasalıç Tabiatı Koruma Alanı
- Kütahya - Vakıf Çamlığı Tabiatı Koruma Alanı
- Muğla - Sırtlan Dağı Tabiatı Koruma Alanı
- Samsun - Hacıosman Ormanı Tabiatı Koruma Alanı
- Sinop - Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı
- Zonguldak - Çitdere Tabiatı Koruma Alanı
- Zonguldak - Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı.²⁴⁵

Tabii ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değerlere sahip milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarıdır. Bu objeler bazen de bir kaya, bir şelale de olabilir. Ülkemizde 58 adet Tabiat Anıtı bulunmaktadır.²⁴⁶

- Adana Tabiat Anıtları
- Adapazarı Tabiat Anıtları
- Ankara Tabiat Anıtları
- Antalya Tabiat Anıtları

²⁴⁵ www.cevreorman.gov.tr, www.milliparklar.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

²⁴⁶ www.cevreorman.gov.tr, www.milliparklar.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

- Aydın Tabiat Anıtları
- Çankırı Tabiat Anıtları
- Düzce Tabiat Anıtları
- Eskişehir Tabiat Anıtları
- Gümüşhane Tabiat Anıtları
- Isparta Tabiat Anıtları
- İstanbul Tabiat Anıtları
- İzmir Tabiat Alanları
- Kastamonu Tabiat Anıtları
- Konya Tabiat Anıtları
- Kütahya Tabiat Anıtları
- Mersin Tabiat Anıtları
- Muğla Tabiat Anıtları
- Sinop Tabiat Anıtları
- Trabzon Tabiat Anıtları
- Yozgat Tabiat Anıtları

1.5.2.3. Ekoturizmin Türkiye’deki Gelişimi

Türkiye’deki önemli ekoturizm alanları hakkında yukarıda verilen bilgilerden sonra Türkiye’de ekoturizm gelişimi ile ilgili bazı çalışmaları şu şekilde özetleyebiliriz:

Türkiye’de gerçekleştirilen turizm aktiviteleri özellikle Ege ve Akdeniz kıyılarında ağırlık kazanmış kitle turizm doğrultusunda gelişmiştir. Türkiye’de kıyı ve ören ağırlıklı turizm alanlarında planlama ve plan uygulama çalışmalarında istenen etkinlik düzeyine ulaşılamaması, kıyı ve ören ağırlıklı kitle turizminden doğa ve çevre bakımından koruma/kullanma dengesinin istenen ölçüde gerçekleştirilmesini önlemiştir. Ülkemizde ekoturizme dayalı yürütülen bazı turizm aktiviteleri şunlardır:

- Akarsu sporları (kano-rafting),
- Dağ, doğa yürüyüşü (trekking),
- Atlı doğa yürüyüşü,

- Bisiklet turları,
- Mağara turizmi,
- Sportif olta balıkçılığı,
- Kuş gözlemciliği (ornitoloji),
- Botanik (bitki inceleme),
- Milli parklar,
- Yayla turizmi,
- İpek yolu,
- İnanç turizmidir.²⁴⁷

Erdoğan ve Barış 2005 tarafından Türkiye’deki seyahat acentalarının ekoturizm etkinliklerine ilişkin yapmış oldukları araştırmaya göre 3364 seyahat acentasının kapsadığı ekoturizm etkinliklerinin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgulara göre en çok yapılan ekoturizm etkinlikleri trekking (234), rafting (206), sualtı dalış (195), dağcılık (124), flora/fauna (81), atlı doğa yürüyüşü (80) ve kuş gözlemciliği (71) olarak belirlenmiştir.²⁴⁸

Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülen çevre korumaya yönelik bazı turizm projeleri geliştirilmiştir. Yayla Turizmi Projesi, Doğu Karadeniz, Akdeniz (Toros Yaylaları) yaylalarından başlatılmış olup, ülke genelinde devam etmekte olan bir çalışma söz konusudur. Çalışma bütünü içinde bugüne kadar 26 adet yayla “Yayla Turizm Merkezi” ilan edilmiştir. Ancak bu değerli doğal alanların yoğun bir şekilde turizme açılması beraberinde çeşitli sorunları getirmiştir. Konaklama amacı ile hızlı bir yapılaşma ve taşıma kapasiteleri hesaplanmadan yapılan tur organizasyonları bu alanların bozulmaya başlamasına neden olmuştur. Doğa turizmi ya da alternatif turizm şenliklerin yapıldığı dönemlerde bu alanlarda kitle turizmine dönüşmüştür.

Dağ-Doğa Yürüyüşü Projesi (Trekking) kapsamında, dağ-doğa potansiyelinin planlı bir yaklaşımla turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi, böylece turizmin tür ve

²⁴⁷ Hüsnüye Akıllı., Eko Turizmin Sosyo Kültürel, Ekonomik, Yönetmel ve Çevresel Etkiler Bakımından İrdelenmesi Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı Örneği, Akdeniz Üniversitesi Sos. Bil. Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya, 2004, s. 22.

²⁴⁸ Nazmiye Erdoğan ve Emin Barış, “Türkiye’de Seyahat Acentalarının Ekoturizm Etkinliklerinin Değerlendirilmesi”, *Çevre ve Orman Şurası*, Ankara, 2005.

aktivitelerinin zenginleştirilerek arz kapasitesinin geliştirilmesi alternatif turizm alanlarının koruma-kullanma dengesi içerisinde hizmete sunulması, tanıtılması, farklı yörelerin turizmin ekonomik ve sosyal katkılarından yararlandırılması amaçlanmaktadır.²⁴⁹

Akarsu Turizmi (Kano-Rafting) Projesi kapsamında rafting, kano ve nehir kayağı için çok elverişli olan akarsuların önemli bir bölümünün, özellikle Çoruh Nehri, Köprüçay, Manavgat, Dim, Alara Çayları, Adana Feke Göksu, Zamantı, Fırat Nehri değerlendirilmesi amaçlanmıştır.²⁵⁰

Bisiklet Tur Güzergahlarının Geliştirilmesi, Atlı-Doğa Yürüyüşü, Mağara Turizmi, Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji), Botanik (Bitki İnceleme) Turizmi gibi çeşitli projeler ile Bakanlık bünyesinde ekoturizm yaklaşımı ele alınarak trekking, rafting, bitki izleme, kuş gözetleme, vb... ekoturizm aktivitelerinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir.²⁵¹

²⁴⁹ <http://peyzaj.org/trekking-dag-ve-doga-yuruyusu/>, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

²⁵⁰ <http://www.msxlab.org/forum/turizm/176617-akarsu-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

²⁵¹ http://bolge6.ormansu.gov.tr/6bolge/Files/duyurular/antalya_ili_ekoturizm_master_plani.pdf, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

İKİNCİ BÖLÜM

EKOTURİZM KAPSAMINDA ISPARTA GÖLCÜK TABİAT PARKI

2.1. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Aşağıda ülkemizde ve dünya bazlarından çalışmamızda faydalandığımız ekoturizmin çeşitli bölgelerde uygulanmasına ilişkin çalışmalara yer verilmiştir. Ülkemizde ekoturizme yönelik çalışmalar oldukça yenidir. Bu nedenle sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Gölcük (Isparta) bölgesinin ekoturizm ve potansiyelinin belirlenmesi konusu ise daha önce çok az araştırılmıştır.

Godde, Price ve Zimmermann'ın (2000) yayla alanlarında yapılan Ekoturizm etkinliklerinin daha çok rekreasyonel nitelik şeklinde gerçekleştirildiği Madran Dağı'nda, dağlık bölgelerdeki turizm plânlaması ve geliştirilmesi üzerinde duran "Tourism and Development in Mountain Regions" adlı eseri ile bölgede ekoturizmi incelemiştir.

Özyaba'nın (2001) "Doğu Karadeniz Bölgesi Yaylalarında Ekoturizm Olanaklarının Araştırılması ve Kentsel Bölgesel Ekonomiye Olan Etkileri" üzerine gerçekleştirdiği doktora tezi de bu sonuçlara göre bu bölgenin Ekoturizm potansiyelini ortaya çıkarmaya çalışmıştır.

Baştanlar'ın (2001) "Ekoturizmin Göksu Deltası Örneğinde İrdelenmesi" adlı yüksek lisans tezi ekoturizm çekiciliklerinin envanterini ortaya koymaktadır.

Cengiz, Tüfekçioğlu ve İskender (2004) ise, "Artvin İl Gelişme Plânı Turizm Sektörü Raporu (Taslak)" adlı çalışmada Artvin ili sınırları içerisinde, mevcut ve olası turizm olanaklarını ortaya çıkarmaya çalışmış ve gelişmesi için alınması gerekli tedbirleri önermişlerdir.

İstanbul Ticaret Odası'nın hazırladığı "Doğu Anadolu Turizm Odaklı Bölgesel Kalkınma Projesi ve Kış Olimpiyatları Araştırması" adlı çalışmada bu bölgenin kalkınması için kış turizminin geliştirilmesi üzerinde durulmuş ve dağcılık, yayla turizmi ve rafting gibi sportif faaliyetleri geliştirebilecek imkânlar belirtilmiştir.

Hall'ın (1998) "Sürdürülebilir Turizm" adlı kitabında da turizm ve sürdürülebilir kalkınma, turizm ve çevre üzerinde durulmuş Ekoturizm de şehir turizminden köy (kırsal) turizmine giden bir yol olarak vurgulanmıştır.

Weaver (1999), "Kosta Rika ve Kenya'daki ekoturizm potansiyelini anlatmış ve stratejik planları çerçevesinde yapılan faaliyetler konusunda bilgi vermiştir.

Wood (2002), çalışmasında, ekoturizme kavramsal yaklaşımlarda bulunacak, prensipler, politik yanları ve bunların ülkeye özgü olarak nasıl şekillendiğini anlatmıştır.

Rahemtulla ve Wellstead (2001), ekoturizmi anlamaya ve akademik ortamda yapılacak çalışmalara yönelik olarak uzmanlarla yapılan bir çalışmanın sonuçlarını aktarmış ve tartışmıştır.

Erdoğan (2003), çevre ve ekoturizm konusunda kavramsal yaklaşımlarda bulunmuş, çevre ve ekoturizmi ilişkilendirerek olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya koymuştur. Ayrıca Türkiye' de çevre ve ekoturizm boyutu irdelenerek mevcut sorunlar ortaya konulmuş ve bu sorunlara çözümler önerilmiştir.

Çevirgen (2004), Edremit Yöresinde Ekoturizme Yönelik Bir Talep Araştırması isimli makalesinde, ekoturizm aktivitelerine katılan turistlerin tercihleri, motivasyonları ve demografik özelliklerini belirlemiş ve Edremit yöresinde ekoturizmin nasıl geliştirilebileceği konusunda önerilerde bulunmuştur.

Selimoğlu (2004), sürdürülebilir turizm ve alt bileşenlerini incelemiş, ekoturizme yönelik yapılan çalışmaların hem ülkemiz hem de dünya ölçeğinde bir değerlendirmesini yapmıştır.

Yalçınalp (2005), Yayla Turizminin Bir Ekoturizm Etkinliği Olarak İncelenmesi: Trabzon Örneği adlı çalışmasında yayla turizmi etkinliklerinin sürdürülebilir bir biçimde, doğal ve kültürel özelliklerinin korunarak nasıl yapılmasını amaçlayan ve çalışmada alanda bulunan ziyaretçilerin ve yerel halkın yayla turizmine yaklaşımlarının değerlendirildiği bir anket çalışması ve sonuçlarına yer verilen bir çalışma ortaya koymuştur.

Akın (2006), Türkiye'de Ekoturizmin Sürdürülebilir Gelişimi; Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği isimli çalışması ile Kaçkar Dağları Milli Parkındaki

ekoturizm potansiyelini araştırmış ve mevcut turizm talebinin alana ve yakın çevresine olan sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerini ortaya koymuştur.

Altan (2006), çalışmasında, Ekoturizmi tanımlanmış, amaçları, çıkış ve gelişime nedenlerinin yanında çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini de irdelemiştir. Ülkemizde ekoturizm uygulamaları, tanıtım ve gelişme politikaları, Türkiye’de ekoturizm gelirleri ve yatırımları, dünyada ve Türkiye’de ekoturizm sorunları ile Mersin ilinin ekoturizm faaliyetleri bölgesel ekonomiye katkıları açıklanmıştır.

Pekçetinöz (2006), çalışma alanı hakkında anket soruları oluşturmuş ve anket sonuçlarına göre İzmir Kuş Cenneti’nde ekoturizm sorun ve çözüm önerilerini ortaya koymuştur.

Gül ve Özaltın (2007), ekoturizm kavramının çerçevesi, temel özellikleri, önemi, prensipleri, ekoturizm etkinliklerinin temel özellikleri gibi konularda bilgi vermiştir.

Pirselimoğlu (2007), “Trabzon İli Çalköyü Yayla Yerleşimlerinde Ekolojik Temelli Rekreatasyon ve Turizm Planlama İlkelerinin Araştırılması” isimli yüksek lisans çalışmasında, ekolojik rekreatasyon ve turizm planlama ilkelerini ortaya koymuştur.

Yalçın (2007), yapmış olduğu çalışmada, Çiftlik ilçenin doğal ve kültürel yönden araştırılması ve ekoturizm potansiyelinin belirlenmesi amaçlamıştır.

Gül ve Özaltın (2008), ülkemizde ve Isparta’da ekoturizm potansiyeli ve yaklaşımları belirlemeye yönelik çalışmalar yapmıştır.

Orhan (2008), çalışmasında mevcut potansiyelin, doğal ve kültürel kaynaklar korunarak çevreye zarar vermeyecek şekilde yöre ekonomisine önemli katkı sağlaması ve bir ekoturizm planlamasıyla turizm sektörüne kazandırılmasını hedeflenmiştir.

Altanlar ve Akıncı Kesim (2009), “Akçakoca İlçesinin Ekoturizm Olanaklarının Değerlendirilmesi” isimli makalelerinde ekoturizm faaliyetlerinden, Akçakoca için uygulanabilir olanları araştırarak potansiyel alanlar önermiş ve bir ekoturizm planlamasının nasıl olması gerektiği konusunda bazı öneriler getirilmiştir.

Kuter ve Ünal (2009), “Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri” isimli makalede ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda olumlu/olumsuz etkilerini ortaya koyarak ekoturizm faaliyetlerinin amacına uygun olarak gerçekteştirilebilmesi için öneriler geliştirmiştir.

Nayir (2009), yapmış olduğu çalışmada ekoturizm kavramının; kapsamı ve içeriğinin detaylı olarak ortaya konulması, Isparta yöresinin korunan doğal alanlarında

gerçekleştirilen ekoturizm etkinliklerinin mevcut durumunun analiz edilmesi ve ekoturizme yönelik talepler, öncelikler ve eğilimlerin belirlenmesi amaçlayan bir çalışma ortaya koymuştur.

Şahin (2009), “Erzincan İli’nin Turizm Potansiyeli ve İldeki Ekoturizm Uygulamaları” isimli makalesinde Erzincan ilinde uygulaması mümkün olan ekoturizm faaliyet türlerini belirlenmiş, değerlendirme imkânları ve bu imkânların doğru projelerle uygulamaya geçilmesi için yapılması gerekenlere değinmiştir.

Uluslan (2009), yapmış olduğu araştırmasında; Konya’nın alternatif turizm potansiyeli, alternatif turizm faaliyetlerinin neler olduğu, bu faaliyetlerin bölgedeki turizm potansiyeline sağlayabileceği katkıların önemi ve buna yönelik olarak çözüm önerilerinin sunulmasını amaçlayan bir çalışma ortaya koymuştur.

Çolak (2010), “Destinasyon Bazında Marka Denkliği ve Doğu Karadeniz Yaylalarının Ekoturizm Açısından Marka Denkliğine İlişkin Bir Uygulama” isimli yapmış olduğu çalışmada, eko turistlerin Doğu Karadeniz sahil şeridindeki yaylaların marka denklik algılamasını ölçmeyi hedefleyen bir araştırma yapmıştır.

Aydın ve Türker (2010), “Artvin-Borçka Camili Biyosfer Rezerv Alanındaki Ekoturizm Potansiyelinin Orman Köylüleri Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkilerinin İrdelenmesi” isimli makalelerinde, yöre potansiyelin, doğal ve kültürel çevreye zarar vermeyecek ve ekonomik getirili ekoturizm planlaması ile alternatif turizme kazandırılması hedeflenerek bunların nasıl değerlendirilebileceği üzerinde durulmuştur.

Akpınar ve Bulut (2010), “Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları” isimli makalelerinde ekoturizmin tanımı, kapsamı, hedefi, çıkış amaçları ve ülkemizde bölgelere göre ekoturizm çeşitleri ve uygulama alanları belirlemiştir.

Yılmaz (2010), “Artvin Kenti ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi” isimli makalesinde yöredeki mevcut doğal ve kültürel kaynak değerleri Ekoturizm yönünden incelenerek, ekoturizm potansiyeli ortaya konulmuştur.

Çakır (2011), tarafından yapılmış olan çalışmanın amacı; Kırklareli ilinde İğneada ve çevresinin ekoturizm açısından taşıdığı potansiyeli ortaya koymak, bu mevcut potansiyelin faaliyete geçirilmesini sağlayarak bölgedeki kırsal alanların kalkınmasında destekleyici bir unsur olarak ekoturizm potansiyelinin ele alınmasını sağlamaya yönelik sonuçları ortaya koymak olmuştur.

Koçan (2011), “Mudurnu (Bolu) ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kapsamında İrdelenmesi” isimli makalesinde, Mudurnu’nun ekoturizm potansiyeli belirlemiş ve ekolojik dengeye zarar vermeyen turizm eğitlerinin uygulanmasına yönelik önerilerde bulunmuştur.

Akay ve Zengin (2012), “Ekoturizm Kaynaklarının Geliştirilmesi: Doğu Marmara Bölgesi Örneği” adlı makalelerinde Doğu Marmara Bölgesi’nin potansiyel ekoturizm kaynaklarını belirlemek için swot analizi yapmışlardır.

Yukarıda bazı ekoturizme yönelik bazı çalışmalar kısaca özetlenmiştir. Bu çalışmalardan da anlaşılacağı üzere Isparta ili ve Gölcük alanı ile ilgili net bir çalışma yoktur. Sadece Gül ve Özaltın (2008)’ın çalışmasını söyleyebiliriz. Ayrıca ildeki yerel yönetim ve valilik ile ilgili bazı bakanlıklar bazında çalışma alanımızla ilgili az ve tam bilimsel olmasa da yörenin ekoturizmini geliştirmeye yönelik bazı hedefler belirlenerek çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar ilgili bölümlerde belirtilmiştir. Gölcük Tabiat Parkı ve çevresi ile ilgili bir ekoturizm çalışmasının bizim çalışmamız olduğu kanısındayız. Bizim çalışmamız da, maalesef yöredeki ekoturizm aktivitelerine katılan tüm bireylerle ve yakın yerleşim bölgesinde yaşayan yöre halkının çoğunluğu ile yapılamamıştır. Yine de beş yüze yakın döner ve yörenin incelenip araştırılmasıyla bu çalışmamızın, yörenin ekoturizmine katkı sağlayacağını kanısını taşımaktayız.

2.2. GÖLCÜK GÖLÜ GENEL BİLGİLERİ

Isparta şehir merkezinin 8 km kadar güneybatısındaki volkanik püskürtü dağlarının arasında bulunan Gölcük Krater Gölü, 1387 m yükseklikte, genişliği 2,5 km olan bir maar gölüdür ve yüzölçümü yaklaşık 76 hektardır.²⁵² Yapılan araştırmalara göre yaklaşık 5 milyon yıl önce Pliyosen devrinde lav püskürterek faaliyete başlamış, 200 bin yıl süren maar oluşumundan sonra da 24 bin yıl öncesine kadar (pleistosen) aktif kalmıştır. Son püskürmenin dilimleri arasında 30 bin yıl fark olması volkanın 24 bin yıldan beri uyuduğu ve zayıf da olsa yeniden uyanma ihtimali olduğunu düşündürmektedir.²⁵³ Son yıllardaki ölçümlerde de gölden zaman zaman gaz çıkışları (CO²) olmaktadır.²⁵⁴

²⁵² <http://www.isparta.gov.tr/isparta.aspx?rid=37>. Erişim Tarihi: 19.03.2015.

²⁵³ Elitok, Ömer ve Görmüş, Muhittin, "Jeolojik Öykü". Isparta ve Jeoloji Isparta ve Jeoloji; Gölcük Volkanizması (Isparta) ve Çevresel Sorunlar. <http://edergi.sdu.edu.tr/index.php/sdugeo/article/viewFile/2725/2441>. Erişim tarihi: 15 Kasım 2014

²⁵⁴ Sabah Gazetesi, "Krater gölünde korkutan hareketlilik". [sabah.com.tr](http://www.sabah.com.tr). 27 Haziran 2012. <http://www.sabah.com.tr/yasam/2012/06/27/krater-golunde-korkutan-hareketlilik>. Erişim Tarihi: 19.03.2015.

Gölcük, 150-300 m kadar yükselen ve volkanik küllerle kaplı tepelerle çevrilidir. 1.5 km çapında bir daire biçiminde olup, gölün ortasına doğru derinliği 32 metreyi bulmaktadır. Bu derinlik Göller Bölgesindeki en derinliktir. Gölcük ve yöresinde yapılan araştırmalarda, yüzeyleme veren formasyonlar, tortul, ultramatik ve volkanik kayalar olmak üzere başlıca üç gruba ayrılırlar. Bunlardan tortullara ait en yaşlı formasyonu Akdağ kireç taşları oluşturmaktadır. Diğerlerini konglomeralar ve flişler meydana getirmektedir. Gölcük ve çevresindeki volkanik kayalar, Traki-Andezitleri; sıkı tüfler ve sünger taşlarından oluşmaktadır.

Krater gölü olduğu için birdenbire derinleşen gölün su seviyesi yıllara göre çok değişkenlik göstermektedir. Bazı dönemlerde, su seviyesi çok düşmektedir. Su seviyesi düştüğünde, gölün kesitinin huni biçiminde olduğu açıkça gözlenmektedir. Göl dibinden çıkan kaynaklar ve yağmur suları ile beslenen göl suları tatlıdır. İçilebilir kalitede olan bu göl suyu, yakınlarındaki eski su kanallarından anlaşıldığına göre yüzyıllarca içme suyu olarak kullanılmıştır ve yıllarca da Isparta'nın içme suyu buradan karşılamıştır. Gölün sularının azalması ve başka su kaynaklarının bulunmasıyla on yıl önce içme suyu alımı durdurulmuştur.

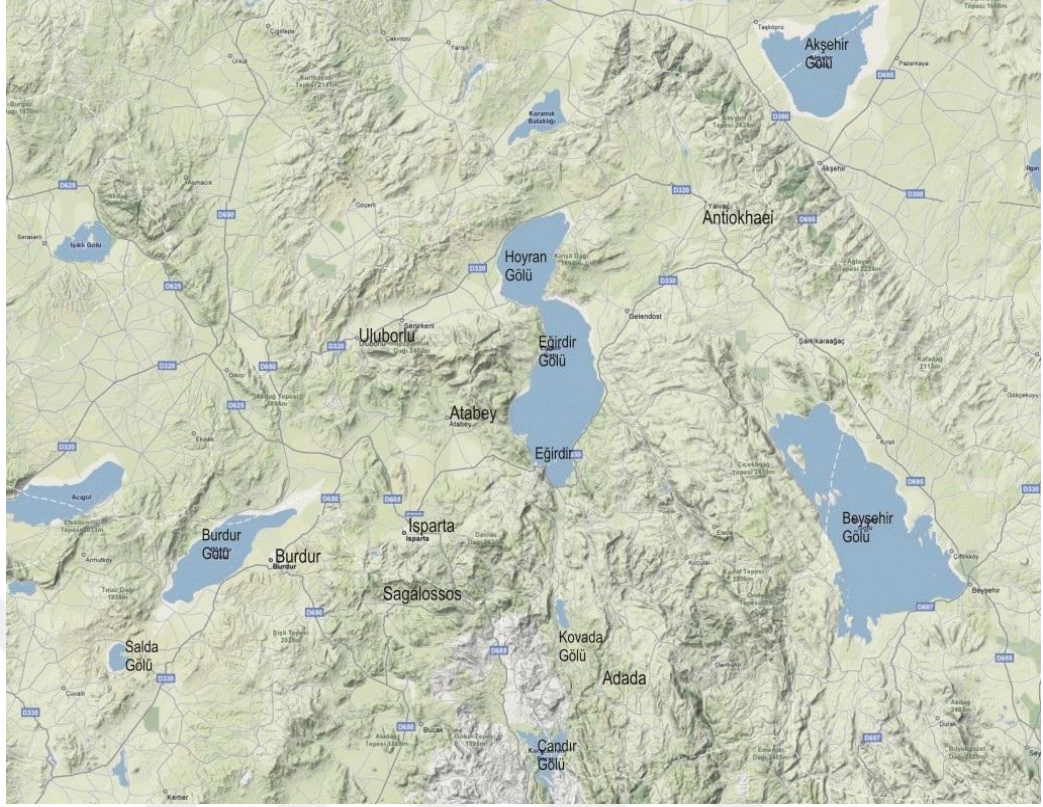
Lav ile kaplı olan gölün çevresinde ağaçlandırma çalışmaları 1960'lı yıllarında başlamış, etrafına çevre yolu yapılmış ve güney bölgeleri Belediye tarafından meyve bahçesi olarak kullanılmaktadır.²⁵⁵

Bölgeye özelliğini kazandıran Beyşehir, Eğirdir, Burdur ve Akşehir göllerinin yanı sıra bölgede doğa harikası olan Kovada, Gölcük, Salda adıyla küçük göller de bulunmaktadır. Ayrıca 1990 yılında Karacaören barajlarının yapılmasıyla oluşan baraj gölleri ve Çandır gölü, bölgenin önemli göllerinden olmuştur.

124 canlı türüne ev sahipliği yapan Gölcük ve çevresi, 1991 yılında Tabiat Parkı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Gölü, jeolojik oluşumları, yöreye has kuş türleri, yaban hayatı, endemik bitki örtüsü ile bir doğa müzesini andıran bölge her yıl yerli ve yabancı turistlerin ve bilim adamlarının ilgisini çekmektedir.²⁵⁶

²⁵⁵ http://www.adali.net/?page_id=867, Erişim Tarihi: 10.03.2015.

²⁵⁶ <http://bolge6.ormansu.gov.tr/6bolge/AnaSayfa/tabiatparklari/golcuktabiatparki.aspx?sflang=tr>. Erişim Tarihi: 19.03.2015

Şekil 2.1. Göller Bölgesinin Doğal Yapısı

Kaynak: Google Map'ten alıntı.

Isparta'ya normal yoldan 12 kilometre, orman yolundan 4 km uzaklıktaki Gölcük Krater Gölü, kent halkının rekreasyon alanı ihtiyacını karşılamasının yanında yılın dört mevsimi doğa tutkunlarını da ağırlamaktadır. Zengin biyolojik çeşitliliği ve jeolojik oluşumları nedeniyle Gölcük ve çevresinde, 102'si kuş türü olmak üzere Kızıltılki, kaya sansarı, sincap, tavşan ve yabani ve yılki atları gibi 20 hayvanla birlikte 124 omurgalı yaşamaktadır.

Volkanik patlamalar sonucu oluşan Gölcük gölünün çevresindeki volkanik tepeler, her yıl bilim adamları, doğa tutkunları, fotoğraf, yürüyüş, dağ orman gezi tutkunlarını kendine çekmektedir. Karaçam ve sedir ağaçlarının çevrelediği Gölcük'te, yeterli olmasa da yürüyüş ve bisiklet yollarıyla günübirlik kullanım alanları, kafe ve restoranlar bulunmaktadır. Gölün önce alt kesimde bulunan Milas mesireliği de doğal yapısıyla uyumlu piknik ve kamp alanları ile günübirlik turizm için gölcükle birlikte hizmet vermektedir.²⁵⁷

²⁵⁷ www.evrensel.net, Erişim Tarihi: 02.02.2015.

Şekil 2.2. Gölcük Gölü’nün Bir Görüntüsü

Kaynak: <http://www.ispartakulturturizm.gov.tr/TR,70986/goller.html>, 02.02.2015.

Deniz laciverdi görünümlü bu güzel göl oluşum koruma altına alınmış ve 1991 yılında tabiat parkı olarak tescillenmiştir. Göl kıyı çizgisinin 3/2’lik bölümünü açık kumullar kalan bölümünü ise derin sazlık alanlar ve bataklıklar oluşturmaktadır.

Göldeki balık türlerinin üreme faaliyetleri sebebiyle olta balıkçılığı yasaklanmıştır. Göl kenarında yine elmacılık faaliyetleri gelişmiş olup bu bölgede birçok elma ağacı mevcuttur. Özellikle ilkbahar ve yaz mevsimlerinde halkın neşesine ortak olan bölgeye, sonbahar ve kış aylarıyla birlikte tam anlamıyla bir sükûnet hâkim olmaktadır. Yöre halkınca Pilavtepe olarak isimlendirilmiş volkan konisinden göl, tam anlamıyla görülebilmektedir. Özellikle sabahın erken saatleri ve gün batımına doğru ışığın da yardımcı olmasıyla bu zirveden harikulade panorama fotoğrafları objektiflere yansımaktadır.²⁵⁸

Göl kapalı havza olduğu halde suyu tatlıdır. Genelde yağmur suları ve dipten kaynayan kaynaklarla beslenen göl çukurluğunun çevresindeki tepeler, göle dik inerler. Yalnız gölün güney doğusundaki kumlu tepelerin altında kütle halinde dik bazalt kayaları vardır. Çukurluğun, batısında ise, kumlu tepelerin altında göller bölgesinin mezozik, kütleli, yan mermer kalkerle meydana getirmektedir.

²⁵⁸ <http://www.olympus.com.tr/gezi/golcuk-krater-golu>, Erişim Tarihi: 02.02.2015.

Çevresi DSİ tarafından tamamen ağaçlandırılan Gölcük ve civarı halen özellikle Isparta merkez ilçe halkı tarafından mesire yeri olarak kullanılmakta olup, yeterli altyapı desteği, tanıtım ve organizasyon ile bölgenin, ülkenin ve hatta dış turizmin aradığı bir ekoturizm merkezi olmaya adaydır.²⁵⁹

2.2.1. Bölgenin Kısa Tarihi

Bölgeye yerleşmiş uygarlıklar, sırasıyla Arzava Krallığı (M.Ö. 2000-1200), Frigler (M.Ö. 1200-680), Lidyalılar (M.Ö. 687-547), Persler (M.Ö. 540-340), Romalılar (M.Ö. 188- M.S. 1100), Anadolu Selçuklular (1100-1310)'dır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasıyla, bölgede Hamitoğlu Beyliği, Karamanoğlu Beyliği, Eşrefoğlu Beyliği kurulmuştur. XIV. yüzyılın ortalarından sonra bölge Osmanlılar'ın eline geçmiştir.

Geçmiş dönemlerde, büyük devletlerin önemli yerleşim yerlerinden Pisidiya Antiokheia, Adada, Prostanna ve Sagalassos depremler ve savaşlarla yok olmuştur. Bölgedeki Beyşehir, Eğirdir, Uluborlu ve Atabey ilçeleri eski, Isparta ve Burdur illeri ise daha yeni yerleşim alanlarıdır.

2.2.2. Gölcük Tabiat Parkı

5925,0 ha. (83.0 ha. göl yüzeyi) alana sahip parkın sınırları içerisinde yerleşim alanı yoktur fakat Yakaören, Gelincik, Darıderesi köyleri ile merkez ilçenin tarlalarının bir kısmı tabiat parkı sınırları içerisinde. Gölcük Tabiat Parkı'nda halen 2 Adet kır gazinosu, piknik alanları, gününbirlik kalmaya müsait bungola evler, oturma alanları, çeşmeler, bekçi evi, giriş çıkış kontrol binaları, kamu misafir evleri, çocuk oyun alanı bulunmaktadır.

2.2.3. Fauna

Yörede Yaban Domuzu, Tavşan, Tilki, Ağaç Sincabı, Porsuk gibi memeli hayvanlar yaşamaktadır. Keklik, karga, çulluk, şahin, su kuşları; Yeşilbaş, Sakarmeke ile birlikte tespiti tam olarak yapılmamış çok sayıda kuş türleri ve hayvan da yaşamaktadır.

²⁵⁹ <http://www.ispartakulturturizm.gov.tr/TR,70986/goller.html>, Erişim Tarihi: 02.02.2015.

Şekil 2.3. Gölcük Gölü’nden Bir Görüntü

Kaynak: <http://www.ispartakulturturizm.gov.tr/TR,70986/goller.html>, Erişim Tarihi: 02.02.2015.

2.2.4. Flora

1950 yılına kadar doğal bitki örtüsü akçakesme, tespih çalısı, laden, katırtırnağı ve geven gibi çok yıllık bitkilerle çeşitli otsu bitkilere sahip olan yöre, bu yıllardan sonra erozyonu önleme maksatlı olarak önce DSİ ve daha sonra da Orman Bakanlığı tarafından yapılan ağaçlandırma sebebiyle karaçam, sarıçam, sedir ve yalancı akasya plantasyonları ile çeşitlendirilmiştir. Sahada halen 47 familya ve 136 cinse bağlı toplam 227 tür tespit edilmiş ve bunların 64 türü endemiktir.²⁶⁰

²⁶⁰ <http://www.ispartakulturturizm.gov.tr/TR,70986/goller.html>, Erişim Tarihi: 02.02.2015.

Şekil 2.4. Gölcük Gölü Çevre Yolu ve Ağaçlar

Kaynak: Atilla Gökdemir

2.2.5. Doğal Yaşamı

Memeli hayvanlardan; Yaban Domuzu, Tilki, Tavşan, Yılan, Porsuk, Ağaç Sincabı, kuş türlerinden; Keklik, Çulluk, Karga, Şahin, su kuşlarından Yeşilbaş ve Sakarmeke yaşamaktadır.²⁶¹ Yıllar önce sahaya bırakılan/ terk edilen atların çoğalması ile oluşan yabani at sürüleri de doğal yaşam içinde yer alan hayvanlardan biridir.

Şekil 2.5. Gölcük Gölü'nde Yabani At Sürüsü

Kaynak: Atilla Gökdemir

²⁶¹ <http://bolge6.ormansu.gov.tr/6bolge/AnaSayfa/tabiyparklari/golcuktabiatparki.aspx?sflang=tr>. Erişim Tarihi: 19.03.2015

2.21.6. Doğal, Kültürel ve Arkeolojik Değerler

Volkanizma merkezi olması ve buna bağlı olarak meydana gelen arazi şekillerinin ortasında bulunan göl, ağaçlandırma çalışmaları neticesinde meydana gelen orman örtüsü eşsiz bir peyzaj meydana getirmektedir. Volkanik yapının ve yakın arazilerin jeolojik yapısı bilim adamlarının ilgisini çekmekte ve üniversiteler tarafından araştırılmaktadır. Yine yukarıda da bahsettiğimiz gibi göl etrafındaki endemik bitki örtüsü, doğal yaşam ortamı da doğal değerler arasındadır.

2.2.7. Ulaşım

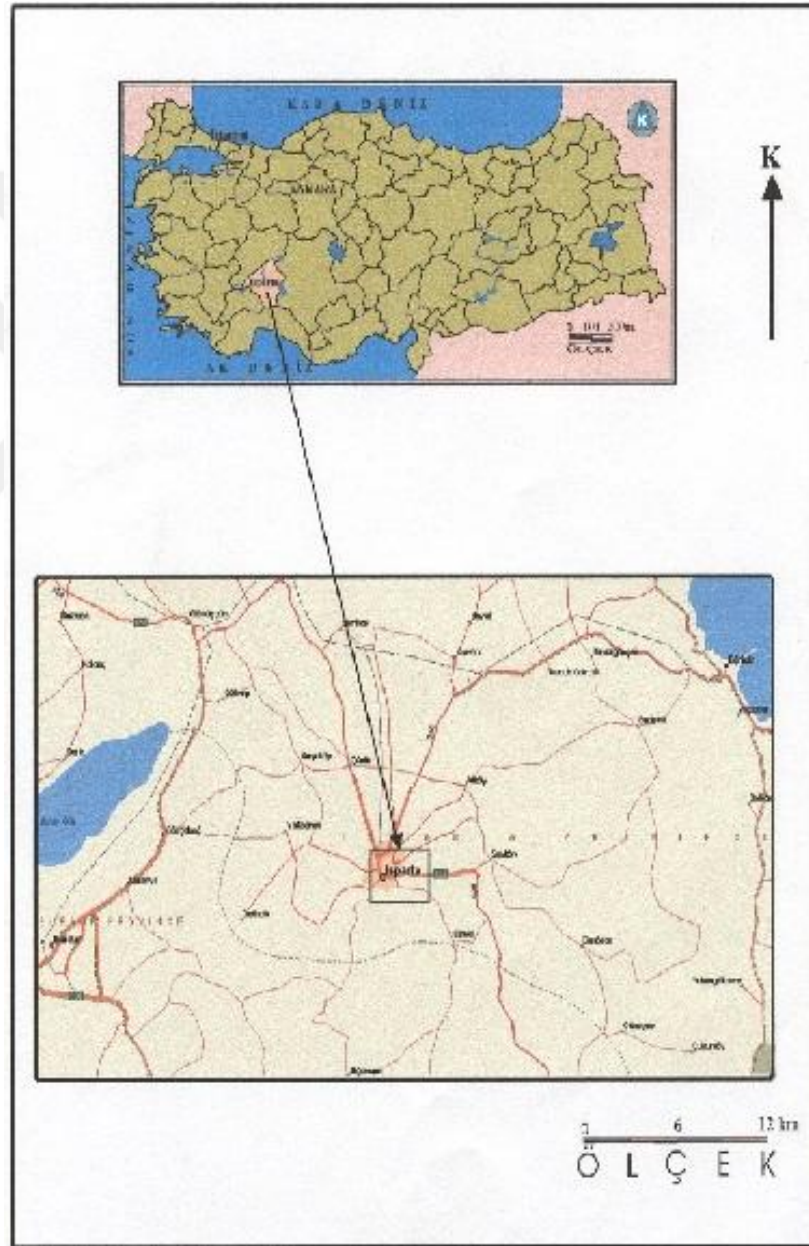
Isparta İl merkezine 12 km. (orman yolundan 4 km) Burdur il merkezine 25 km.'dir. Göller Bölgesi olarak anılan bölge, verimli araziler ve ticaret yollarının üzerinde olması nedeniyle, çok eski çağlardan beri yerleşim yeri olarak kullanılmıştır. İpek yolunun Efes ve Milet'e giden kolu üzerinde bulunması ve Antalya'yı İç Anadolu'ya bağlayan geçitlerin bölgede bulunması, Göller Bölgesini her zaman çekici kılmıştır. Gölün bağlı olduğu Isparta ili ve yine yakın mesafede bulunan Burdur illeri kara, demiryolu ve hava ulaşımına sahiptir. Göl ile bu illere ulaşım asfalt karayolu ile yapılmaktadır. Ayrıca göl kenarında helikopter inişine müsait alan mevcuttur.

Şekil 2.6. Gölcük Gölü Etrafındaki Piknik Alanları

Kaynak: Atilla Gökdemir

Böylece güneybatı Türkiye'ye jeolojik açıdan da isim olarak damgasını vurmuş olan bir kent olan Isparta ve çevresinde Türkiye'nin en genç patlamalı volkanlarından birisi, Gölcük volkanı yer almaktadır. Gölcük volkanı uzun yıllar araştırma konusu olmuş olup, halen yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından çalışılmaktadır. Patlamalı volkanizma açısından laboratuvar niteliğindeki volkan, jeoloji eğitimine de önemli katkılar sunmaktadır. Volkanizma ile ilgili yapılan jeolojik çalışmalar kronolojik olarak aşağıdaki gibi özetlenebilir.

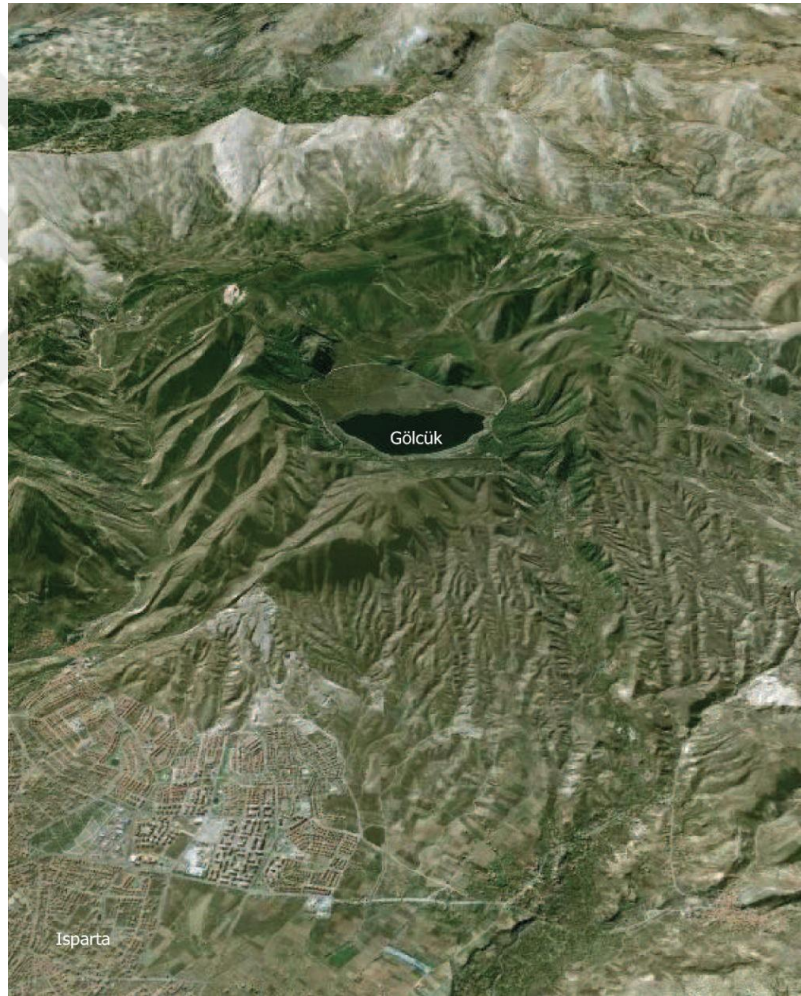

Şekil 2.8. Gölcük Gölü ve Civarının Yer Bulduru Haritası

2.3.2. Jeomorfoloji

Gölcük volkanı, Isparta yerleşim alanının hemen güneybatısında yer almakta ve içerisinde küçük bir gölün yer aldığı geniş bir maar krater (2.5 km genişliğinde) ve etrafında yaklaşık 150 m kalınlığında gelişmiş tuf konisi ile karakterize edilmektedir.²⁶⁴

Çalışma alanının topografyası bölgenin jeolojisine bağlı olarak değişiklik gösterir. Sert nitelikli kayaç birimleri yüksek tepeleri, yumuşak ve gevşek kayaç birimleri vadeli ve alçak kesimleri oluşturmaktadır. Bölgedeki önemli yükseltiler Hisar Tepe (1638), Ulukuz Tepesi (1558) ve Karakaya ve Karataş (1266) tepeleridir.

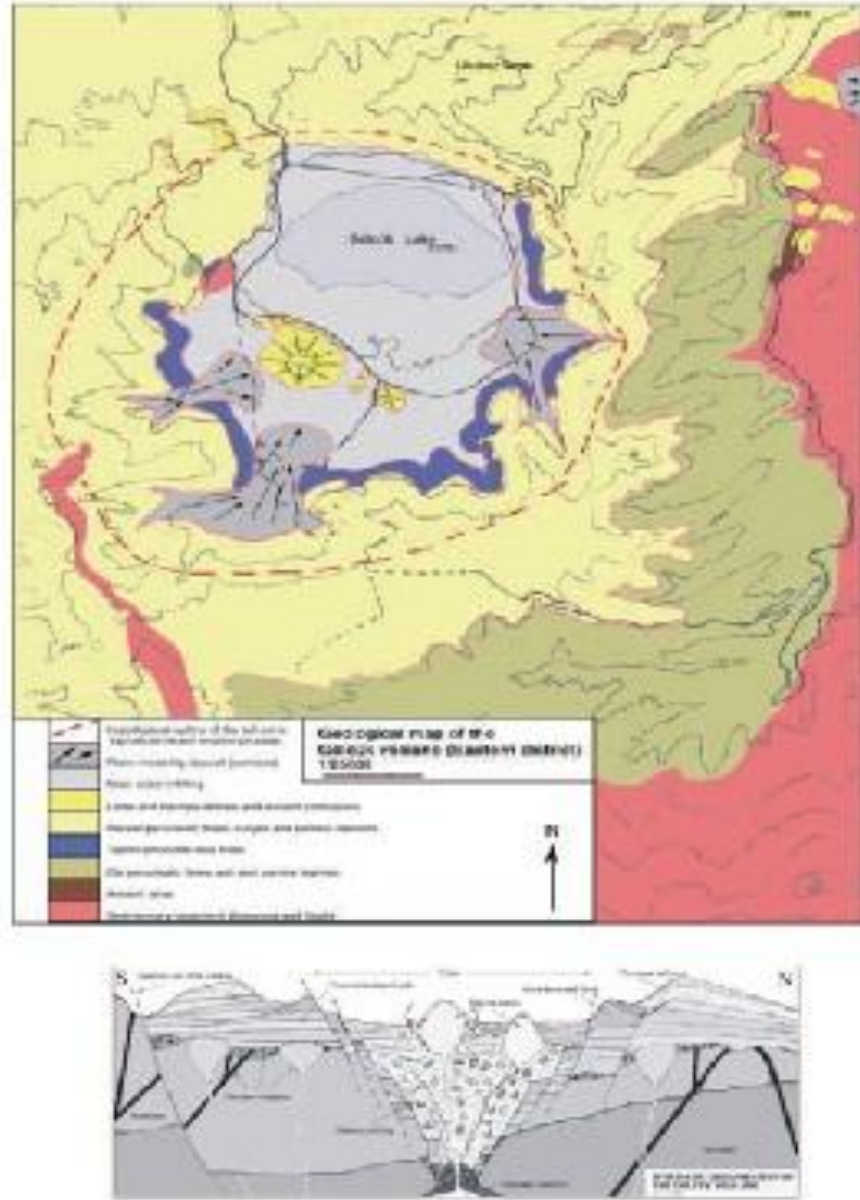

Şekil 2.9. Gölcük Gölü'nün Uydu Görüntüsü

Kaynak: www.google eart. Erişim Tarihi: 02.02.2015.

²⁶⁴ B. Platevoet, S. Scaillet, H. Guillou, D. Blamart, S. Nomade, M. Massault, A. Poisson, Ömer Elitok, Nevzat Özgür, Yağmurlu, F. ve Kamil Yılmaz, "Pleistocene Eruptive Chronology of the Gölcük Volcano, Isparta Angle, Turkey", *Quaternaire*, 2008, C. 19, S. 2, s.149.

Çalışma çevresinde mevsimlere göre debileri değişiklik gösteren akarsular bulunmaktadır. Bu akarsular çoğunlukla ilkbahar ve kış mevsimlerinde akan küçük kuru derelerden oluşmaktadır. Önemli vadi sistemleri; Ulukuz Deresi Mundarcı Deresi, Gölcük Boğazı Deresi ve Andık Deresidir.

Şekil 2.10. Gölcük Volkanı Jeolojisi ve Kesiti

- a.. Gölcük Volkanı ve Yakın Çevresinin Jeolojisi
- b. Gölcük Çevresinden Geçen Jeolojik Enine Kesit

Kaynak: Platevoet, B., Scaillet, S., Guillou, H., Blamart, D., Nomade, S., Massault, M., Poisson, A., Ömer Elitok, Nevzat Özgür,, Yağmurlu, F., Kamil Yılmaz, “Pleistocene Eruptive Chronology of the Gölcük Volcano, İsparta Angle, Turkey”, *Quaternaire*, 2008, C. 19, S. 2, s.154.

Kısaca özetlenen bu çalışmalar ile Isparta ve çevresinin genel olarak Üst Miyosen'e kadar sıkışma rejimi altında olduğunu ve Üst Miyosen sonrası dönemde gerilme rejiminin etkisi altına girdiğini göstermektedir. Dolayısıyla gerilme rejimi etkisi altında faaliyet gösteren Gölcük volkanizmasının tektonizma kontrollü bir volkanizma olduğu anlaşılmaktadır.²⁶⁵

Gölcük volkanı odaklı, Isparta ve çevresinde yer alan volkanik kökenli kayalar, temel kayaları keserek yüzeye çıkmışlardır. Trakit, trakiandezit, bazaltik trakiandezitik, lamprofir ve tefrifonolit bileşimli lav çıkışları; patlamalı volkanizma sonucu oluşmuş piroklastik ürünler ve kaldera içi lavlar geniş alanlarda görülürler (Şekil 2.10).

Pliyosen yaşlı lav çıkışları genel olarak Isparta yerleşim alanını batıdan ve güneyden sınırlayan yükseltilerde ve Isparta yerleşim alanı kuzeyinde gözlenmektedir. Bunlar, temel kayaları keserek yüzeye çıkan düzensiz lav çıkışları, dayk ve lav domu şeklindedirler. Kuvaterner döneminde patlamalı volkanizma ürünleri gelişmiş olup, bunlar da tefrifonolit ve trakitik bileşimli kaldera içi volkanikler ile volkanik patlama sırasında magma odasından dışarı atılarak çevreye yayılmış olan piroklastik kayalarla temsil edilirler.²⁶⁶ Piroklastik akma ve yağma çökelleri yer yer temel kayalar ve bunları kesen volkanik kayalar üzerinde mostra vermekte ve hatta Isparta yerleşim alanının temelinde de yer almaktadır.

Platevoet ve diğ. (2008) Kuvaterner volkanik aktivitesini kendi içerisinde her biri farklı volkanik ürünler ile temsil edilen üç farklı püskürme evresine ayırmışlardır:

- Birinci püskürme evresi: Altı piroklastik akma seviyesi ile temsil edilen ignimbritik piroklastik akma çökelleri,
- İkinci püskürme evresi: Kaldera içerisinde gelişmiş tefrifonolitik lav domları,
- Üçüncü püskürme evresi: Maar tipi volkanik aktiviteye bağlı birden fazla püskürme faaliyeti sonucu oluşmuş tuf halkası çökelleri ve en son olarak da maar krater içi trakitik bileşimli lav domu oluşumlarıdır.²⁶⁷

²⁶⁵ Ömer Elitok, Nevzat Özgür ve Kamil Yılmaz, "Gölcük Volkanizmasının (Isparta) Jeolojik Evrimi", GB Türkiye. Süleyman Demirel Üniversitesi, TÜBİTAK Araştırma Projesi Final Raporu, Isparta, 2008, 171s

²⁶⁶ Platevoet ve diğ., 2008, a.g.e., s. 155.

²⁶⁷ Platevoet ve diğ., 2008, a.g.e., s. 156.

2.3.3. İklim ve Bitki örtüsü

Çalışma alanı Akdeniz ve karasal ikliminin arasında bulunur. Yörede yazları sıcak, kışları ise kar yağışı olan iklim hakimdir. Bölge bitki örtüsü, Akdeniz bitki örtüsü olan makiler şeklindedir.

2.3.4. Ulaşım ve Ekonomik Durum

Gölcük Tabiat Parkı Isparta il sınırları içinde olup bölgedeki yakın yerleşim alanları Yakaören Köyü, Gelincik Köyü, Dere Mahallesi ve Hızırbey Mahallesi'dir. Ulaşım büyük çoğunlukla özel araçlarla yapıldığı gibi Isparta Yakaören Köyü arasında çalışan otobüslerle de sağlanmaktadır. Önceki yıllarda tatil günleri düzenli belediye otobüs seferleri kaldırılmıştır. Alanının yüksek ve engebeli alanlarında, uygun tarım şartları mevcut olmadığı için küçükbaş hayvancılık ve kümes hayvancılığı yapılmaktadır. Engebenin düşük ve toprağın verimli olduğu ovalarda ise tarıma dayalı bir bölge ekonomisi gözlenir. Gülcülük ve meyvecilik en önemli tarım ürünleridir. Ayrıca inşaat sektöründe, temizleyici olarak, dolgu malzemesi ve ağaç işlerinde cila olarak kullanılmak üzere pomza hammaddesi elde edilmektedir.

2.3.5. Bölge Jeolojisi ile İlgili Önceki Çalışmalar

Çalışma alanının ve yakın çevresinin jeolojik açıdan önceki yıllarda bir çok yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından incelenmiş olup bu araştırmacılardan ilgili olanlar aşağıda verilmiştir.

Blumenthall (1947) bölgedeki ilk ve geniş kapsamlı çalışmayı yapmıştır. Isparta bükümünün varlığını göstermiştir.

Koçyiğit (1984) Güneybatı Türkiye ve yakın dolayından levha içi yakın tektonik gelişimi incelemiştir.

Yalçinkaya ve grubu (1985 “Batı Torosların Jeolojisi” adlı raporundan bölgenin jeolojik özelliklerini açıklamaya çalışmıştır.

Bilgin ve diğ. (1988) Isparta-Gölcük yöresi kayalarının mineraloji, petrografi ve jeokimyasına yönelik çalışmalarında ultramafik kayaların harzburjit ve serpantinlerden, volkanik kayaların ise trakiandezit, sıkı tuf, kül tuf ve pumislerden oluştuğunu belirtmişlerdir. Yaptıkları bu çalışmalarda volkanik kayaların bileşiminin

andezitten trakite doğru değiştiğini ve kayaçların ana bileşimini feldspat, biyotit, piroksen ve hornblendlerin oluşturduğunu ortaya koymuşlardır.

Kazanç ve Karaman (1988) alışma bölgesinde Pliyosen yaşlı volkanoklastik istifile ilgili olarak ve sedimantolojik ağırlıklı yaptıkları araştırmalarda, Gölcük ve volkan gölü çevresindeki volkanoklastik istifin depolanmasının tamamen karasal koşullarda gerçekleştiğini ve bunların maar tipi bir volkanizmanın ürünü olduğunu belirlemişlerdir.

Yalnkaya (1989) Batı Torosların Jeolojisi adlı raporunda Gölcük yesi olarak adlandırdığı tüflerle i içe bulunan ve ayrı volkanizmanın ürünü olan volkanik kayaçlarda andezit ve trakiandezit olarak ayırt etmiştir.

Kuşçu ve Gedikoğlu (1990) alışma alanında yer alan Gölcük volkanizmasının ürünü olan volkanik kayaçların andezit ve trakiandezit olduklarını piroklastik birimlerin volkanik breş, aglomera ve pomza olduklarını ayırt etmişlerdir. Ayrıca volkanizmanın dört ayrı evrede geliştiğini ortaya koymuşlardır.

Özgür ve diğ. (1991) Batı Toroslar Gölcük/Isparta yöresi yer altı sularında bulunan yüksek florun kökenini ve bölgenin jeolojisini incelemişlerdir.

Özgür ve diğ. (1992) Gölcük Gölü çevresinde jeolojik ve petrokimyasal çalışmalar yapmışlardır. Bölgedeki yer altı sularında Na^+ / Ca^{+2} ile F arasında sıkı bir korelasyon olduğunu ve bunun CaF_2 znrlğ ile sulardaki florn miktarını kontrol ettiğini belirlemişlerdir. Ayrıca yer altı sularında veya Gölcük Gölünde bulunan yüksek florn önemli bir miktarının kayaç yapısında bulunan camdan ileri geldiğini, buna ek olarak volkanik kayaçlarda bulunan biyotit ve hornblendin az miktarda da olsa sularda florn zenginleşmesine katkıda bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Robertson (1993) inceleme alanındaki tüm otokton ve allokton birimleri Antalya kompleksi olarak adlandırmıştır.

Yağmurlu(1994) Isparta güneyindeki “Tersiyer yaşlı türbiditik birimlerin fasiyes özellikleri” adlı çalışmasında Isparta güneyinde Lütesiyen ve Burdigaliyen yaşlı iki farklı türbidit birim yer aldığını belirlemiş ve bu birimlerin fasiyes ayrımını yapmıştır.

2.4. GÖLCÜK VOLKANİKLERİ

Poisson (1977) tarafından Gölcük volkanikleri olarak tanımlanan birim Isparta güneyinde bir kaldera gibi olan Gölcük Gölü ve çevresinde yer alıp trakit, trakiandezit, andezit, pomza ve tuf türü kayalardan oluşur. Hisartepe eteklerinde, Ulukuz tepesinde ve vadisinde, Karataş tepesinde, Karakaya mevkiinde ve Mundarcı vadisinde ayrıca Asri mezarlığı dolayında geniş yayılım göstermektedir. Bilgin ve diğ. (1989) volkanik kayaları tefrifonolit, piroklastik seri, trakiandezit ve trakit olarak ayırtlamışlardır. Alkali karakterli volkanik kayalar Alt Pliyosen yaşını vermekte olup K-Ar yaş tayini yöntemine 4.07±0.20 ve 4.70±0.50 Ma yaşlarını verip Alt Pliyosen'e düşmektedir.²⁶⁸

2.4.1. Piroklastik Seri

Piroklastik kayalar Gölcük volkanizmasının ikincil ürünü olarak oluşmuştur. İnceleme alanında daha az bir alan kaplayan Piroklastik seri gevşek tuf ve ignimbiritten meydana gelmektedir. Gevşek tüfler sarımsı renkte olup içerisinde bol miktarda volkanik malzeme bulunur. Volkanik taneler yeşil, pembemsi gri renklidir. Gevşek tüflerin bileşiminde yer alan egemen maddeleri %95 oranında vitrofirik cam, kalanını da piroksen ve litik materyaller meydana getirmektedir.²⁶⁹

Sıkı tüfler (ignimbirit) gevşek tüflere göre daha geniş bir alanda yayılım göstermekte olup sert ve pekişmiş ola tüflerdir. Bunlar muhtemelen sıcak olan volkanik malzemenin üst üste yığılması ve ani soğuması sonucu oluşmuşlardır. Bu sert ve sıkı doku ignimbiritle topografyada dik şevler oluşturur. Sıkı tüflerin alan içerisinde en güzel görüldüğü alan, Isparta-Ulukuz Tepesidir. Birim içerisindeki sıkı tüfler koyu gri-kahverengidir. Sıkı tüflerin tabanında yuvarlaklığı fazla gelişmemiş köşeleri volkanik kaya bloklarına rastlanılmaktadır. Birim alt sınırında Denizel Klastik seri ile uyumsuz, üst sınırında ise trakiandezit ile uyumludur. Birimin yaşı Özgür ve diğ. (1991) tarafından Alt Pliyosen olarak belirlenmiştir.²⁷⁰

²⁶⁸ Ali Bilgin, Mesut Köseoğlu, M., Özkan, G., "Isparta-Gölcük Yöresi Kayalarının Mineraloji, Petrografi, Jeokimyası", *Doğa Türk Mühendislik ve Çevre Bilimleri Dergisi*, Ankara, 1990, C. 4, S.2, s.342.

²⁶⁹ Ali Bilgin, Mesut Köseoğlu, Özkan, G., "Isparta Gölcük Yöresi Pomza Yataklarının Jeolojik Konumu", *J.M.O. Yayın Organı*, Isparta, 1988, s. 69.

²⁷⁰ Bilgin, a.g.e., s. 70.

Şekil 2.11. Bölgedeki Gevsek Tüflerden Bir Görünüm

Kaynak: Atilla Gökdemir

Şekil 2.12. Bölgedeki Sıkı Tüflere Örnek Görünüm

Kaynak: Atilla Gökdemir

2.4.2. Trakiandezit

Trakiandezitik lav ve dayklar çalışma alanında Dere Mahallesi ve Hisar Tepe eteklerinde gözlenmekte ve topografyada yüksek şevleri oluşturmaktadır. Yörede bir kısım trakiandezitlerin son derece sert yapılı ve alterasyondan etkilenmeden özelliklerini koruyabilmiş olmasının yanı sıra büyük bir yoğunluğun ayrıışmış, bozulmuş ve altere oldukları gözlenmiştir. Volkanik lavlar ve dayklar grimsi, kahverengimsi, bol çatlaklı trakitik ve trakiandezitik karakterdedirler. Birim üstte piroklastik seri ile

uyumlu, alüvyonlar ile uyumsuzdur. Alkali karakterli volkanik kayalar K-Ar yaş tayini yöntemlere göre Alt Pliyosen yaşını vermektedir.²⁷¹

2.4.3. Pomza

Gölcük Krater gölünün kuzey ve kuzey doğusu kesimleri pomza taşının en iyi yayıldığı alanlardır. Pomza birimi en iyi Dere Mahallesi mevki, Karataş tepe, Dereboğazı stabilize yolu üzerinde yol yarmaları boyunca kilometrelerce uzanan merceklenmeler şeklinde mostra vermiştir. Gri renkte olan pomza seviyelerinde pomza taşlarının yanı sıra okside olmuş sarımsı kahve renkli andezitik bileşimli volkanik kayalar parçaları, biyotit, diyolit ve skarn zonundan kopup geldiği düşünülen piroksen ve granat mineralleri içeren kayalar parçaları da mevcuttur.²⁷²

Genellikle pomza seviyeleri alt volkano tortul ile üst volkano tortul birimleri arasında farklı özellik ve kalınlıklarda bulunur. Pomza düzeylerinin saçınımlı, ince taneli, bloklu, ekonomik ve çapraz katmanlı niteliklerde olduğu belirlenmiştir.²⁷³

Tüfitlerin içerisinde ortalama 10 m kalınlıkta bazen de ince seviyeler halindeki pomzalar 1.0-1.5 cm çapındaki çakıllardan ibaret olup, bir bakıma fındık ve ceviz büyüklüğündeki lapiller şeklindedir.²⁷⁴ Pomza taşlarının oluşumunun traki-andezitik volkanizmadan kaynaklandığı saptanmıştır.²⁷⁵ Arazide gözlenen pomzalar Gölcük kalderasının viskozitesi yüksek patlamalı volkanizması sonucu meydana gelmiştir. Pomza seviyeleri alt ile üst volkano tortul birimleri arasında kılavuz bir seviye olarak bulunup yatay veya yataya yakın konumlu olarak bulunur.

2.4.4. Alüvyon

Göl civarında yer alan Kuvaterner yaşlı alüvyonlar bölgedeki kaya birimlerinden taşınarak biriken tutturulmamış çakıl, kum, silik boyutundaki malzemelerden oluşur. Birim dar bir alanda özellikle Dere Mahallesi gözlenmektedir. Birim yer yer Gölcük volkaniklerini yer yer de Denizel Klastik seri uyumsuz olarak üstlenmektedir.

²⁷¹ Lefevre, C., Bellon, H., and Poisson, A., "Presence de Leucitites dans le Volcanisme Pliocene de la Region d'Isparta (Taurides occidentales, Turquie)", *C. R. Acad. Sc. Paris*, 1983, S. 297, s. 367-372.

²⁷² Kuşçu Mustafa ve Gedikoğlu, Atasever, 1990. Isparta-Gölcük Yöresi Pomza Yataklarının Jeolojik Konumu, *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, S. 37, s. 69-78

²⁷³ Kuşçu ve Gediklioğlu, 1990, a.g.e., s. 71.

²⁷⁴ Ali Bilgin, Mesut Köseoğlu, "Isparta Gölcük Yöresindeki Kil Minerallerinin Mühendislik Önemi", *Akdeniz Üniversitesi Isparta Mühendislik Fakültesi Dergisi*, Antalya, 1991, S. 6, s. 43.

²⁷⁵ Kuşçu ve Gedikoğlu, 1990, a.g.e., s. 71.

2.5. YAPISAL JEOLJİ

Gölün yakın çevresindeki birimler üç döneme ayrılmıştır. Bunlar; eski tektonik dönem, geçiş dönemi ve neotektonik dönemdir. Bu dönemlerden eski tektonik dönemde basınç gerilmeleri etkili olmuş ve bunun sonucunda tipik olarak çalışma alanında gözlenmeyen, Isparta çayı mevkiinde ve Milas Köyü civarında gözlenen Triyas yaşlı kireçtaşlarının Alt Miyosen (Burdigaliyen) yaşlı Ağlasun formasyonu üzerine bindirmiştir. Basınç kuvvetlerinin etkisi altında oluşmuş ters faylanmalar inceleme alanımız dışındadır. Bu eski tektonik dönem Miyosen sonlarına kadar devam etmiştir. Eski tektonik dönemin sona erdiği üst Lutesiyen sonu ile ortamın tümüyle karasallaştığı orta Oligosen arasındaki dönem geçiş dönemi olarak adlandırılmıştır.²⁷⁶

Miyosen başındaki tektonik rejim değişikliği ile başlayıp çekme tektoniği denetiminde günümüze kadar sürmüş olan ve bunlara bağlı yapıları kapsayan dönem yeni tektonik (neotektonik) olarak tanımlanır. Neotektonik devrini etkileşen olaylar ve yapısal etkilere bağlı gelişmiş oluşuklar; 1) Karasal tortullaşma, 2) Gölsel tortullaşma ve 3) Her iki olayı denetleyen günümüzdeki diri faylanmalardır.

Bu oluşuklardan Pliyosen yaşlı karasal tortullaşma çalışma alanı içinde gözlenmektedir. Neotektonik dönemin içerisinde karasal tortullaşma ile yaşıt olan volkanizma olayları da etkinliğini artırmış ve böylece Isparta-Burdur arasındaki Gölcük ana volkan kraterinden çevreye yayılan malzeme kendisinden yaşlı birimleri açılı uyumsuzluk olarak örtmüştür.²⁷⁷ En genç devir olan Kuvaterner devrinde ise Isparta ovası ve Burdur çöküntü havzasını dolduran göl kurumuş, günümüzde güçlü bir erozyon başlamıştır. Bu aşınma ve erozyon olaylarının sonucunda şimdiki bölgede gözlemlediğimiz Gölcük Boğazı deresi, Andık deresi ve Ulukuz deresi gibi çok sayıda küçük dereler oluşmuştur.

2.5.1. Faylar

Bölgede bölge morfolojisini ve jeolojisini etkileyen o kadar büyük faylanmalar gözlenmemiştir ve ayrıca bölgede herhangi bir fay kriterine rastlanmamıştır.

²⁷⁶ Ali Bilgin, Mesut Köseoğlu, Özkan, G., "Isparta Gölcük Yöresi Kayaçlarının Mineraloji, Petrografi ve Jeokimyası", *TÜBİTAK Dergisi (DOĞA)*, Ankara, 1989, S. 14, s. 344.

²⁷⁷ Karaman, Mehmet Erkan, Burdur Dolayının Genel Stratigrafisi, *Akdeniz Üniversitesi, Isparta Mühendislik Fakültesi Dergisi*, Antalya, 1986, S. 2, s. 2.

2.5.2. Çatlaklar

Göl ve civarında mostra veren volkanizma ürünü olan andezit ve trakiandezitlerde çekme kuvveti etkisiyle oldukça fazla miktarda tansiyon çatlakları gelişmiştir. Çatlakların hakim olduğu doğrultu kuzeydoğu, eğim yönünde güneydoğu olup az çok birbirlerine paralel durumdadırlar. Bu volkanik kayalarda tansiyon çatlaklarının yanında soğuma çatlakları da gelişmiştir. Yöredeki volkanik kayalar dışında gölssel ortamdaki çökelme esnasındaki çekme kuvvetlerinin etkisinde kaldığı kadar doğrultu ve eğim yönlerinin ölçülmesi sonucunda anlaşılmıştır.

2.5.3. Diskordanslar

Bölgede Eosen yaşlı denizel klastik seri üzerine uyumsuz olarak Alt Pliyosen yaşlı Gölcük volkanikleri gelmektedir. Gölcük volkanikleri üzerinde ise Kuvaterner yaşlı alüvyon yer alır. Ayrıca Karakaya Tepesi'nin üstünde domsu yapılar gözlenmiştir.

2.5.4. Kıvrımlar

Yöredeki birimlerden Denizel Klastik Seri de Gölcük volkanizmasının etkisi ile kıvrımlar meydana gelmiştir (Şekil)

Şekil 2.13. Bölgedeki Tektonizma Hareketleri Sonucu Oluşan Kıvrımlar

Kaynak: Atilla Gökdemir

2.6. ARAŞTIRMA ALANINDA YAPILABİLECEK EKOTURİZM ÇEŞİTLERİ

Gölcük Tabiat Parkı bundan önceki sayfalarda açıkladığımız üzere çok nadir özelliklere sahip bir doğal alandır. Bu doğal alan içindeki ekoturizme yönelik çok farklı ekoturizm imkanları mevcuttur. Bu bölgemizde yapılabilecek bazı ekoturizm türleri aşağıda kısaca açıklanacaktır.

2.6.1. Milli Parkları Ziyaret Etme

Yöre zaten tescilli bir milli park olduğu için bilhassa yöre halkı tarafından ziyaret edilmektedir. Fakat buradaki turizme katılanlar genellikle yakın çevreden ve iç turizm olarak katılanlardır. Çok nadir de olsa yabancı turistler de gelmektedir.

Bölgenin çok iyi bir reklam kampanyası ile tanıtımı halinde ziyaretçi sayısı çok daha artabilecektir. Yöre halkı ve alandaki görevlilerle yapılan görüşmelerde bölgenin 30-40 yıl önce çok hareketli tek turizm bölgesi olduğu belirtilmiştir. Isparta il merkezinin gelişmesiyle birlikte şehir içinde veya şehire yakın yerlerde yapılan günübirlik turizm alanları, çok sayıda park, bahçe ve eğlence yerleri; ayrıca yöre halkının bilhassa şehir merkezinin gelir seviyesindeki yükselmeye birlikte başta Antalya olmak üzere diğer turizm çevrelerine yöneliş sebebiyle Gölcük Gölü ve bitişiğindeki Milas Mesireliği önemini kaybetmiş ve ziyaretçi sayısında büyük azalış olmuştur.

Şekil 2.14. Gölcük Tabiat Parkı'ndan Bir Görüntü

Fotoğraf: Atilla Gökdemir

2.6.2. Fotoğrafçılık Turizmi

Yeni yeni önem kazanan fotoğrafçılık turizmi için Gölcük Tabiat Parkı ideal bir doğal ortam verisi sunmaktadır. Göl çevresindeki yeşil alan, dağlar, ağaçlar, göl manzarası, çevredeki kuşlar, kelebekler ve diğer canlılar fotoğraf turizmi için çok elverişlidir. Planlı bir organize ile bu sektör geliştirilebilir, yapılacak yarışmalar, sergiler vs. etkinliklerle hem yöre daha iyi tanıtılabilir, hem de fotoğrafçılık turizmi geliştirilebilir. Yöre alttaki şekilde de görüldüğü gibi her mevsim ayrı güzelliği ile kartpostallara konu olabilecek derecede fotoğraf turizmi için çok değişik görüntülere sahiptir.

Şekil 2.15. Gölcük Gölü'nde Kış

Fotoğraf: Atilla Gökdemir

2.6.3. Botanik Turizmi

Yöre kendine has florası ile ekoturizm için bir cazibe merkezidir. Burada çalışanların ve yöre köylülerinin verdiği bilgiye göre son 50-60 yıldan beri az da bazı yabancı otbilimciler yöreye gelmekte, konaklamakta ve göl çevresindeki bitki ve çiçek çeşitlerini incelemekte ve maalesef de çoğu çiçeklerin köklerini veya tohumlarını yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkarmaktadırlar.

Gerekli ve yeterli bir tanıtım ile yörenin florasının reklamı yapılırsa sadece bu özelliğinden dolayı bile bireysel ve grupsal ekoturistler yoğun olarak gelebilecektir. Çünkü yöredeki değişik ve zengin bitki örtüsü ve ayrıca sadece bu bölgeye has bitkiler konuyla ilgilenenlerin ilgisini çekecektir.

Bu konuda belki de en belirgin yöreye has bitki çeşidi güldür. Türkiye’de sadece ilimizde yetiştirilen ve dünya koku ve esans sektörünün ana hammaddesi olan sanayi tipi gül Gölcük Gölü ve çevresinde bol miktarda mevcuttur. Bu konuda yapılacak düzenli ve planlı organizelerle turistlere çok değişik gelecek alternatif bir gezi türü ile hem turizm canlandırılabilir hem de yöre halkı bundan ekonomik olarak faydalanabilir. Nasıl ki Nemrut Dağı’na gece yarısı gelip, sabahın ilk ışıklarını seyretmek isteyen turistler bundan zevk alıyorsa, gül mevsiminde (Nisan Sonu- Haziran Sonu / iki ay) sabah güneşi doğmadan önce yöreye yapılacak ziyaretlerle güllerin ani açılışı izlenebilir, gül toplatılabilir. Bu arada çeşitli yöreye has etkinliklerin yanında, gül ürünleri satılabilir, gül ürününden kahvaltılar verilebilir. Bu da yörenin hem istihdamına katkı, hem de ekonomik girdi sağlamak demektir. Böyle bir ekoturizm faaliyetinden tüm katılanlar memnun olacaktır, çünkü gelmesi muhtemel yabancı turistler Antalya gibi bir saatlik mesafeden gelecektir veya önceden gelip il merkezinde kalacaklar da beş dakikalık mesafeden katılacaktır. Bu ulaşım kolaylığının yanında çok hoş koku ve temiz tabii ortam, gelenleri de memnun edecektir.

Şekil 2.16. Gölcük Gölü Etrafındaki Bazı Yöreye Has Bitkiler

Kaynak: <http://www.fatihpekel.com/2014/03/golcuk-yuruyus-kampi/>, Erişim Tarihi: 11.03.2015.

Milli Parklar Bölge Müdürlüğü'nün, Gölcük Tabiat Parkı'na hayat verecek ve Kalkınma Bakanlığı'nın 2016 yatırım programına dahil edilen yönetim planlarının içinde Gölcük Tabiat Parkı'ndaki botanik çalışmaları da vardır. Bu çalışma hayata geçirilebilirse hem yörenin kendine özgü botanik özellikleri korunup geliştirilebilecek, hem de botanik turizmi canlanacaktır.

2.6.4. Macera Turizmi

Macera turizmi arzu edenler için de yöre ideal bir ortama sahiptir. Göl etrafındaki dağlık alan ve platolarda her türlü adrenaline artırıcı macera turizmi etkinliği mümkündür. Bireysel olarak bölgede bu tür az da olsa aktivite alttaki fotoğrafta görüldüğü gibi mevcuttur fakat yeterli değildir. Göl, orman, dağ, fauna ve flora karışımı bir macera turizmi için gerekli altyapıya sahip olan yöre sadece tanıtım, organize ve planlama ile bu turizme kazandırılabilir. Ayrıca bu tür turizmde yaşanabilecek kaza, yaralanma vb. durumlar için de sağlık merkezleri ve ulaşım çok yakın olduğu için cazibe daha da artacaktır. Hatta 10 km uzaklıktaki Gölcük Gölü ile antik şehir Sagalassus (Ağlasun) arasındaki güzergah kullanılırsa cazibe daha da artacaktır.

Şekil 2.17. Macera Turizmine Katılan İki Yerli Turist

Kaynak: <http://www.fatihpekel.com/2014/03/golcuk-yuruyus-kampi/>, Erişim Tarihi: 11.03.2015.

2.6.5. Hava Sporları Turizmi (Balon Turizmi – Yamaç Paraşütü)

Gölcük Gölü civarındaki yüksek ve rüzgarlı dağlar yamaç paraşütü için bizce uygundur. Fakat konunun uzmanları ile kamu ve özel sektör görevlileri ile yerel yönetimlerin daha detaylı bir araştırması sonucu yamaç paraşütü için uygunluğu ispatlanıp tanıtılırsa bilhassa en yakın Antalya turizm merkezinden buraya yoğun bir ekoturist akını olacaktır.

Ayrıca yöre yukarıdan manzarasının güzelliği açısından değerlendirildiğinde balon turizmi için de uygundur. Balon içinden hem Isparta şehir merkezi hem de Burdur şehir merkezi ve Gölcük Gölü'nün yanında, Burdur Gölü ile bazı göletler de görülebileceği gibi Davraz Dağı gibi tanınmış yerlerin de seyri mümkün olacağından önemli bir aktivite olabilecektir. Örneğin aşağıdaki görüntüyü canlı bir aktivite olarak yamaç paraşütü veya balon ile izlemek mümkündür.

Şekil 2.18. Gölcük Gölü ve Çevresinin Yukarıdan Bir Görüntüsü

Kaynak: <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=8552&start=10>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

2.6.6. Tarım ve Çiftlik Turizmi

Gölcük Gölü yolu üzerinde bulunan Yakaören Köyü tarım ve ziraat konusunda modern teknikleri kullanmaktadır. Örneğin Gölcük altındaki Milas mesireliğinden alınan su ile daha alt bölgelerden sondaj ile çıkarılan su, Gölcük'den itibaren Isparta şehir merkezine kadar olan köy sınırları içindeki tüm arazileri damlama sulama sistemi ile sulamaktadır. Zaten eskiden beri köyde elma, kiraz, vişne gibi meyve üretimi en üst ve modern seviyede yapılmaktadır. Yine seraların da katkısıyla dahil köyde her çeşit sebze her mevsim yetiştirilebilmektedir. Bunlara ek olarak yörede artık çok az da olsa halıcılık devam etmektedir. Yine köyün eğitim ve kültür durumunun yüksek olması da turizm için bir avantajdır.

Bütün bu avantajlar birleştirildiğinde tarım ve çiftlik turizmi için her türlü zeminin olduğu görülmektedir. Bu verilerin değerlendirilmesi ile Gölcük yolu üzeri ve Yakaören köy merkezi başta olmak üzere örnek tarım çiftlikleri, el sanatları merkezleri, yerli ve doğal seze-meyve-konserve üretim merkezleri, satış noktaları kurulabilir ve ekoturizm canlandırılabilir. Ayrıca gerek şehir hayatından sıkılanlar için gerekse meraklıları için, küçük parsellere ayrılmış sebze ve meyve bahçeleri kiralama yolu ile değerlendirilebilir. Avrupa ülkelerinde ve ABD'de sıkça görülen 5-50 m² arasındaki bu küçük parselleri kiralayanlar, boş zamanlarında buraya gelmekte istediği sebze, meyve, çiçek vb. şeyleri yetiştirerek doğa ile birlikte olmanın ve yetiştirmenin, üretmenin zevkini tatmaktadır. Yöremiz bu tür etkinlik için ideal seviyededir. Yeterince iyi bir organize ile bu tür bir ekoturizm etkinliği yöreye büyük ekonomik girdi sağlayacaktır.

Göl civarına çok yakın iki köyde (Yakaören ve Gelincik) ve hatta göle kadar devam eden yol kenarındaki ev ve çiftliklerin değerlendirilmesi ile; hem yörenin gelenek, görenek ve başta yemek olmak üzere kültürü tanıtılırken, gelen ekoturistlere de hoşça vakit geçirilmiş olacaktır.

Milli Parklar Bölge Müdürlüğü'nün, Gölcük Tabiat Parkı'na hayat verecek ve Kalkınma Bakanlığı'nın 2016 yatırım programına dahil edilen yönetim planlarının içinde Gölcük Tabiat Parkı'ndaki tarımla ilgili çalışmaları da vardır. Hayata geçirildiği takdirde bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi yörede bol miktarda yetiştirilen kiraz, vişne, elma, şeftali gibi ürünler burada da küçük parseller halinde tanzim edilip isteyenlere kiralanacak ve bu ekoturizm dalı geliştirilecektir.

Şekil 2.19. Gölçük Pilav Tepe Altındaki Çiftlik Turizmi Olabilecek Meyve Bahçeleri Alanı

Kaynak: <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=8552&start=10>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

2.6.7. Yayla Turizmi

Gölçük Gölü'ne üç-dört km. uzaklıktaki Yakaören Köyü'nün yaylası yayla turizmi için idealdir. Köyün bin metre üstünde bulunan yayla şu anda ülkemizin en “geç turfanda” kiraz bölgesidir. En erken kiraz üreten İzmir, Ödemiş çevresinden yaklaşık iki ay sonra kiraz üretimi ile (ki ülke kiraz mevsimi sona erdikten sonra) ayrı bir öneme sahiptir. Çok geniş olan bu yaylaya asfalt ulaşımı, yeterince içme suyu kaynakları, elektrik ve telefon imkanı vardır. Bu bölgede ve yine yakındaki Gelincik Köyü yakınlarındaki yaylalarda az bir altyapı düzenlemesi ile yayla turizmi yapılabilir.

Ayrıca ve en önemlisi de henüz hiçbir çalışma yapılmayan Gölçük Gölü'nün güney cephesindeki gölden yaklaşık 300 m. yükseklikteki plato da turizme kazandırılabilir. Henüz bakir ve kullanılmaz durumda olsa da ileride bu atıl bölge yayla turizmi olarak geniş düzlük alanı ile değerlendirilebilir. Burada yapılacak çevreye uyumlu konaklama tesisleri, dinlenme ve eğlenme merkezleri, piknik alanları, gezi alanları ve yine kiralık bahçe veya parselli arsalar yöreyi hem tanıttacak hem de kalkındıracaktır.

Ayrıca hem yakın köyler için hem de Isparta için istihdama katkı sağlayacaktır. Yine aynı platoda bulunan vahşi at sürüleri, yaşamlarına zarar vermeden gözlenebilecek; zengin flora ve fauna izlenebilecektir. Belirtilen platonun Isparta, Burdur ve Ağlasun'a onar km. uzaklıkta bir merkez olduğu da göz önüne alındığında yapılacak yeni yollarla her üç merkez için ve yine bu üç merkezden gelecek turistler için de bir cazibe bölgesi olacaktır.

Şekil 2.20. Yörede Yayla Ekoturizmi Olabilecek Bir Alan

Kaynak: <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=8552&start=10>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

Aşağıdaki resmin sol kenarında görülen ve Gölcük Gölü'nün güney-batısındaki gölden yaklaşık 300 m. yükseklikte bulunan ve plato hem yayla ekoturizmi hem de çiftlik turizmi için ideal bir arz sunmaktadır. Yörede kışın iklim biraz sert olsa da bahar ayları ve yazın anılan turizm çeşitlerine ev sahipliği yapabilecek kapasitededir. Ayrıca yine aynı plato üzerinde bulunan yaban atları yaban hayatı turizmine de açıktır. Yeterli içme suyu ve sulama suyu da mevcut olan bölge halen boş ve atıl durumdadır. Yüzlerce dönümlük bu yayla bir pilot çalışması sonucu ideal bir turizm merkezi olabilecek durumdadır.

Şekil 2.21. Gölcük Gölü Güney-Batısındaki Yayla Ekoturizmine Açılabilir Plato

Kaynak: <http://www.fotokritik.com/1338132/golcuk-krater-golu>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

2.6.8. Karavan ve Kampçılık Turizmi

Gerek Gölcük Gölü etrafı ve gerekse alt kısımdaki Milas Mesireliği karavan ve kamp turizmi için ideal seviyededir. Karavan ve kampçılık turizmi için su, elektrik, yol gibi alt yapıya sahiptir. Güzel bir tanıtım ile yazın 5 ay kadar; yeterli altyapı ile de yılın her dönemi turizme açılabilir durumdadır. Şu anda az da bu turizme katılanlar vardır. Aşağıda kamp turizmine katılan iki çadır görülmektedir. Sadece yaz aylarında (ki bu bölgede 4 ay kadardır) sürececek bir karavan ve kampçılık turizmi bile yörenin ekonomik kalkınması için yeterlidir. Fakat ayrıca bu sezon dışında kalıcı konaklama tesislerinin de yapılmasıyla yılın her ayı karavan veya kampçılık yapılabilir.

Milas mesireliği ile Gölcük civarında karavan turizmi ve kampçılık için uygun alanlar mevcuttur. Bu alanlara park yeri, elektrik, WC, ortak mutfak, satış büfeleri, eğlence işletmeleri yapıldığı takdirde yılın her ayında ekoturistler için değişik aktivite ve etkinliklerin yapılabilir ideal bir turizm merkezi olabilir. Bu küçük maliyetlerle yapılacak alt yapı düzenlemeleri mevcut iklim ve doğal güzellik eklendiğinde yöre halkı ve ülke ekonomisi için önemli bir turizm getirisi de mümkündür. Çünkü benzer alanlar çoğu Avrupa ülkelerinde yoktur. Avrupa'daki mevcut benzeri alanların çoğunda altyapı çok güzel olsa bile doğal güzellik ve iklim özelliği yoktur. Buna rağmen bu gibi alanlar değişik aktivitelerle özendirilmekte ve turist çekmektedir. Gölcük Tabiat Parkı ve Milas Mesireliği'nin benzer şekilde organize edilmesiyle Avrupa'da eş olmayan bir merkez olacağı da kesindir.

Şekil 2.22. Gölçük Gölü Kenarında İki Kamp Çadırı

Kaynak: <http://www.fatihpekel.com/2014/03/golcuk-yuruyus-kampi/>, Erişim Tarihi: 11.03.2015.

2.6.9. Orman İçi Piknik ve Dinlenme Turizmi

Orman içi piknik yerleri ve dinlenme alanlarıyla halen hizmet vermekte olan Gölçük Gölü, bu yerlerin daha düzenli, planlı, tanıtımlı, temiz ve bakımlı olarak yeniden reorganize edilmesiyle bu tür turizm için aranan bir yer olacaktır. Eskiden mevcut olan Isparta Belediyesi otobüs seferleri gibi belediye ve özel sektörün düzenli ve tarifeli seferleri, daha iyi bir reklam ve tanıtım ile sadece Isparta değil, Burdur ve Antalya illerinden de ekoturist çekebilecektir. Şehir merkezine beş dakikalık mesafede olmasına rağmen gerek kamu gerekse yerel yönetimlerin yeterince ilgi göstermemesi nedeniyle şu anda cazip olmayan bu ekoturizm çeşidi düzenli belediye otobüs seferleri, bakım, onarım, yeniden yapılanma ile canlandırılabilirse bol oksijenli temiz havası, değişik ve güzel orman ve göl manzarası ile önemli bir ekoturizm merkezi olacaktır.

Şekil 2.23. Gölcük Tabiat Parkı İçinde Bir Piknik - Dinlenme Alanı

Fotoğraf: Atilla Gökdemir

2.6.10. Sportif Olta Balıkçılığı

Gölcük suyu eskiden içme suyu olarak da değerlendirildiği için yasak olan balık avlama, artık gölden içme suyu olarak faydalanılmadığı için göldeki balık türünün çoğaltılmasıyla olta balıkçılığı için uygun hale getirilebilir. Ticari amaçla değil sadece sportif amaçla yapılacağı için aslında balık zenginliği de zarar görmeyecektir. Hatta göl altındaki köylülerin balık çiftlikleri hem ziyaret hem de sembolik balık avlama alanı olarak değerlendirilebilir ya da göl bitişiğinde veya göl içinde çevrelenmiş alanlarda sınırlı olarak sportif olta balıkçılığı yapılabilir.

2.6.11. Yön – Hedef Bulma (Orienteering)

Yörenin yerleşim yerlerine çok yakın olması, haberleşme imkanının her yerde mevcut olması, su ve yol imkanı, yırtıcı hayvan olmaması gibi olumlu etkenlerden dolayı kış hariç üç mevsim rahatlıkla yön – hedef bulma turizmi yapılabilir. Tam donanımlı olarak da kış aylarında yapılması mümkündür. Önemli bir turizm faaliyeti ve insanlar için macera ve heyecan yaratan yön – hedef bulma etkinliği için ayrıca bir altyapıya ihtiyaç yoktur. Sadece tanıtım, organize ve bilinçlendirme yeterlidir.

2.6.12. Kuş Gözlemciliği Turizmi

Gölcük Gölü çevresinde Keklik, Karga, Çulluk, Şahin, su kuşları; Yeşilbaş, Sakarmeke ile birlikte tespiti tam olarak yapılmamış çok sayıda diğer hayvan yaşamaktadır. Yörenin daha iyi tanıtımı ve gözlem yerlerinin yapılması halinde kuş gözlemciliği için ideal ortam oluşacak ve ekoturizme katılımcı sayısı artacaktır. Yörenin kuşları rahatsız etmeden gözlemlenmesi için yeterli kamufle edilebilecek ağaçlık bölge vardır. Ayrıca belirlenecek açık veya kamufle gözlem yerlerine dürbün, teleskop ve kamera gibi teknik malzemelerin temin edilmesi de bu etkinliği cazip hale getirecektir.

2.6.13. Bisiklet Turizmi

Isparta merkezden itibaren Gölcük Gölü'ne kadar ve göl etrafında bisiklet turizmi yapılabilir. Sadece göl etrafındaki yol bile değerlendirilerek buraya diğer ekoturizm etkinliği için gelenlere bisiklet turları da yaptırılabilir. Göl etrafını çepeçevre dolaşan tabii manzaralı çevre yolu ile gerek buraya gelenlerin katılımının sağlanması gerekse sadece bisiklet turları gibi etkinliklerle hem yöre tanıtılıp turizm merkezi haline getirilebilir hem de katılanlar açısından memnun kalınan bir etkinlik olabilir.

Milli Parklar Bölge Müdürlüğü'nün, Gölcük Tabiat Parkı'na hayat verecek ve Kalkınma Bakanlığı'nın 2016 yatırım programına dahil edilen yönetim planlarının içinde Gölcük Tabiat Parkı'nda bisiklet turları yapılması çalışmaları da vardır. Hayata geçirilebilirse yöre gerçekten bisiklet turizmi için dünyaca meşhur bir yöre olabilecektir.

Şekil 2.24. Gölcük Gölü Etrafındaki Çevre Yolu

Fotoğraf: Atilla Gökdemir

2.6.14. Yaban Hayat Turizmi

Yaptığımız araştırmaya göre Gölçük Gölü'nün güney kısmına düşen ve yöre halkının 'Pirine' adını verdiği plato yaban hayatı inceleme için idealdir. Ülkemizde çok çeşitli yaban hayat yerleri varsa da burada bulunan "yaban atları" her yerde bulunmayacak bir arz yaratabilir. Yetkililer ve yöre halkı tam olarak tanımlayamasa da uzun yıllar önce bırakılan veya kaçan atların burada kendilerine yer bulması ve üremesi ile oluşturduğu yabani at sürüleri tam kamuflajlı izleme yerleri ile bu turizme katılanları memnun edecektir ve yöreye de önemli bir ekonomik katkısı olacaktır.

Yine yörede bol miktarda bulunan yaban domuzları da kontrollü ve bilinçli bir şekilde av turizmi olarak değerlendirilebilir. Belirli avcı ve belirli av prensibi ile denetimli şekilde yapılacak bu av turizmi ile hem katılanlar için eğlenceli bir aktivite hem de yöre halkının sebze ve meyvesine zarar veren bu domuzların sayısı kontrol altına alınabilecektir.

Şekil 2.25. Göl Kenarına Kadar İnen Yaban Atları

Fotoğraf: Atilla Gökdemir

2.6.15. Dağcılık ve Orman Turizmi

Amatör dağcılar ve bu turizme meraklılar için yöre ideal durumdadır. Göl etrafındaki fazla yüksek ve dik olmayan dağlar gerekli tanıtım ile dağcılık turizmi için değerlendirilebilir. Bunun için ülke içi ve dışına yapılacak tanıtımlarla ve iyi bir planlama ile yöre ideal bir dağcılık merkezi olabilecek konumdadır.

Göl etrafında kızılçam, karaçam, meşe, sedir, akasya, akçakesme ve diğer maki türü bitkiler mevcuttur. Bu orman bitkilerinin tabii güzelliği ekoturist çekmek için yeterlidir.

Göl etrafındaki dağlık arazi öncelikle bahar aylarında ve yazın olmak üzere her mevsimde dağ ve orman turizmi için hazır durumdadır. Belirli güzergahlara yapılabilecek dinlenme parkurları, su ve tuvalet bölümleri ve gerekirse iyileştirilmiş ve araçlara da uygun yolların yapımı ile ideal bir dağ ve orman turizm merkezi oluşturmak mümkündür. Hatta göl manzaralı tepelere (çıkamayanları veya yaşlıları da düşünerek) yapılacak yürüme yolları veya tele-sejler ile ulaşımın sağlanıp buralara restoran, seyir yeri veya gözlem yeri yapılması cazibeyi daha da artıracaktır.

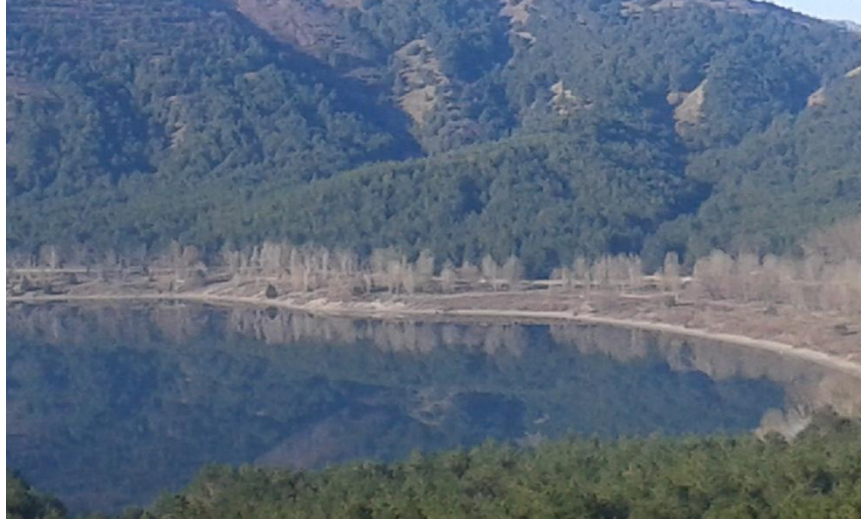

Şekil 2.26. Gölcük Gölü Etrafındaki Dağlar ve Ormanlık Alanlar

Kaynak: Atilla Gökdemir

2.6.16. Atlı Doğa Yürüyüşü Turizmi

Gölcük Gölü yolu üzerindeki Yakaören Köyü'nden itibaren üç km.lik yolda, Milas mesireliğinde, Gölcük çevresinde rahatlıkla atlı doğa yürüyüşü yapılabilir. Altyapı gerektirmeyen ve fazla maliyeti de olmayan bu aktiviteye bilhassa dış turistler büyük ilgi göstermektedir. Yeterli bir organize ve tanıtım ile maliyeti az fakat getirisi büyük bir turizm aktivitesi yöreye kazandırılmış olacaktır.

Şekil 2.27. Gölcük Gölü Etrafında Atlı Doğa Yürüyüşü Olabilecek Yerler

Fotoğraf: Atilla Gökdemir

2.6.17. Doğa Yürüyüşü Turizmi (Trekking)

Son yıllarda hem spor, hem sağlık, hem macera için yapılan ve önem kazanan doğa yürüyüşleri için Gölcük Gölü ve çevresi çok uygundur. Aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi sadece bir grup tarafından planlanıp yapılan yürüyüş ve kamp planında görüldüğü gibi ulusal ve uluslararası düzeyde yapılacak reklam ve tanıtım çalışmalarıyla yöre Türkiye çapında önemli bir doğa yürüyüş merkezi olabilir. Hatta aşağıdaki krokide de görüldüğü gibi ayrı ayrı noktalardan yürüyüş, merkezde (gölde) kamp, sonra yine ayrı noktalardan çıkış yerine varış gibi alternatif güzergahlar tespit edilebilir, bu güzergahlar üzerindeki fotoğraf çekme, manzara, tarım ve çiftlikleri gezme, kuş gözleme, bitkileri inceleme vb. diğer etkinlikler de değerlendirilebilir.

Şekil 2.28. Gölcük Gölü Çevresi İçin Planlanan Bir Yürüyüş Planı

Kaynak: <http://www.fatihpekel.com/2014/03/golcuk-yuruyus-kampi/>, Erişim Tarihi: 11.03.2015.

2.6.18. Suatı Dalış ve İnceleme Turizmi

Gölün orijinal krater yapısı sualtı incelemesi için çok uygundur. Fakat gölün kenardan çok yakın ve ani derinliği nedeniyle ya profesyonel dalışçılara cevap vermesi ya da gerekli önlemlerle isteyenlere cevap vermesi mümkündür. Bu arada sadece sualtı dalış değil, suyun özelliği, sudaki canlı hayatın incelenmesi de mümkündür.

2.6.19. Jeolojik İnceleme Turizmi

Gölün volkanik yapısı, etraftaki yanardağ lav ve tüflerinden oluşan orijinal yapıdaki dağları da değişik bir ekoturizm hizmeti olabilir. Ülkemizde Nemrut, Süphan,

Tuzla Gölü, Acıgöl (Konya) ve Acıgöl (Nevşehir) gibi mevcut çok az volkanik gölden biri olan Gölcük Gölü bu yönüyle de önemlidir ve ekoturizme adaydır. Aşağıdaki uydu fotoğrafından Gölcük Gölü'nün jeolojik yapısı ve etrafında volkanik tüflerden oluşmuş tepecikler görülmektedir (Sol alttaki yerleşim görüntüsü Isparta il merkezidir).

2.6.20. Kış Turizmi

Gölcük Tabiat parkı kış turizmi için de olanaklara sahiptir. Kışın bu bölge yoğun kar yağışı almakta ve görsel açıdan çok güzel manzaralar oluşmaktadır. Hatta iyi bir reklam, organize ve alt yapı ile burayı “Küçük Abant” olarak bile lanse etmek mümkündür. Karda yürüyüş, kar manzarası seyretme, kar üstünde yemek veya mangal, karda yaban hayatı seyretme ve kar ortamında dinlenme, eğlenme, konaklama gibi aktivitelerin yapılması mümkündür. Bunun için mevcut altyapının biraz daha reorganize edilmesi yeterlidir.

Şekil 2.29. Kış Mevsiminde Gölcük Gölü

Fotoğraf: Atilla Gökdemir

Gölcük Tabiat Parkı yukarıda izah edildiği gibi birçok ekoturizm çeşidine ev sahipliği yapabilecek potansiyele sahiptir. Belirtilen bu aktivitelerden hepsinin değil sadece birkaç tanesinin bile yapılabilirliğinin sağlanması ile öncelikle yakın yöre köylerine, Isparta iline ve ülke ekonomisine büyük getiriler sağlamak mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖLCÜK TABİAT PARKI EKOTURİZM POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. ARAŞTIRMA AMACI, ÖNEMİ, YÖNTEMİ, EVRENİ VE SINIRLILIĞI

3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı; Isparta il merkezine bağlı Gölcük Tabiat Parkı'nın ekoturizm potansiyelini belirlemek ve mevcut potansiyelin geliştirilmesi için, buraya gelen ziyaretçi, görevli, bu bölge ile ilgili kamu/yerel yönetim görevlileri ve yakın köylerde yaşayanlarla veya bu bölge yakınında ve yol güzergahında işyeri veya arazi sahipleri ile görüşüp çözüm önerileri sunmaktır.

3.1.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada Gölcük Tabiat Parkı'na gelen ziyaretçilere, buradaki görevli personele, bu bölge için görevlendirilmiş kamu ve yerel yönetim görevlileri ile, yöredeki esnafla ve yol güzergahı üzerindeki köylülerle görüşmeler yapılmış ve gönüllü katılımcılara anket uygulaması yapılmıştır.

Anket, literatür taraması ve yöreye gelen yerli ve yabancı turistlerin, buradaki esnaf ve görevlilerin, yörenin kamu ve belediye görevlilerinin ve Isparta merkezi ile Gölcük Gölü Tabiat Parkı yolu üzerindeki köylülerin gözlenmesi sonucunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Anketin oluşturulmasında başlangıçtaki demografik bilgi soruları ile devamındaki tanımlayıcı istatistiksel veriler için sorulan sorular için Nail Hoşcan'ın çalışmasından esinlenilmiş,²⁷⁸ fakat değişik araştırmalardan da bilgi açısından faydalanılarak bazı özgün sorular hazırlanmıştır.

Araştırmada Gölcük Tabiat Parkı'na gelen ziyaretçiler, burada çalışanlar, resmi görevliler ve yakın köylüler için hazırlanan anket kullanılmıştır. Anket soruları katılımcıların genel bilgileri ve ekoturizm anlayışlarını tespit etmeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

²⁷⁸ Nail Hoşcan, "Orman Köylerinde Doğal ve Kültürel Değerlerin Ekoturizm Etkinliklerinde Kullanılması: Bolu ili, Mudurnu ilçesinde Bir Araştırma", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2008, s. 173-174.

Anket formlarının değerlendirilmesinde Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi (Statistical Package for Social Science- SPSS 22 for Windows) kullanılmıştır. SPSS programının kullanılma amacı; işletme, ekonomi, sosyoloji, psikoloji ve pazarlama gibi birçok alanda yaygın olarak kullanılmasıdır. Ayrıca Excel programı yardımıyla anket sorularına verilen cevaplar sayısal verilere dönüştürülmüş ve sonrasında yorumlanmıştır. Ankete katılan bireylere anket sorularına verecekleri cevapların sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı, isim ve imzaları olmamasına rağmen verilen cevapların kesinlikle açıklanmayacağı yönünde bilgilendirilmiştir. Sorular sade ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmaya çalışılmış, soru ve cevap şıklarında herhangi bir yönlendirme veya müdahale yapılmamış, ankete katılanların kendi serbest iradeleri ile okuyup cevaplamaları ve rahatsız olmamalarına zen gösterilmiştir.

Veri toplama aracı olan anket 50 sorudan oluşmaktadır. Bu soruların 19'u demografik bilgiler içeren ve tanımlayıcı, 31'i ise 5'li likert lğinde hazırlanmış sorulardır (Ek 1).

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Windows 22,0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistikler, T-Testi, ANOVA, Faktör Analizi ve Korelasyon analizleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığın da %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Anketler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS programında dağılım yüzdeleri, tanımlayıcı istatistiksel ölçüler, frekans analizleri, çapraz tablo analizleri ve Anova analizleri yapılmıştır. Yapılan analizlerde elde edilen sonuçlar tablolar halinde düzenlenmiştir. Ayrıca tabloların kısa açıklama ve yorumları da tabloların altında verilmiştir.

3.1.3. Araştırmanın Evreni, rneklemi

Isparta Valiliği, Isparta Belediyesi ve Yakaören Köyü Muhtarlığı'ndan alınan bilgilere göre Gölcük Tabiat Parkı'na yaz aylarında (Mayıs ortasından Ekim ortasına kadar) son beş yılda yıllık ortalama 25.000 ile 30.000 kişi gelmektedir. Bu da yaz sezonu dediğimiz Mayıs – Ekim aylarında her ay ortalama 5.000 kişi burayı ziyaret ediyor demektir. Günlük bazda da yine ortalama 180-200 kişi bölgeye gelmekte ve bunların büyük çoğunluğunu piknik için gelen aileler oluşurmaktadır. Kış ve bahar

aylarında gelen kişi sayısının kayda değeri olmadığı bu makamlarla belirtilmiştir. Girişlerin çoğu araçlı olduğu, araç içindeki küçüklerin sayılmaması, izinsiz girişler gibi nedenlerle bu rakam yüzde beş oranında az veya çok olabilir.

Gölcük Tabiat Parkı'na Haziran – Eylül aylarında 457 ziyaretçi, görevli, esnaf ve köylü ile gönüllülük esasıyla görüşme yapılmıştır.

Resmi kayıtlara göre araştırma kapsamındaki Isparta Gölcük Tabiat Parkı'na gelen yıllık ortalama ziyaretçi sayısı ortalama 30.000 kişidir. Çalışmada uygulanan ankete katılımcı sayısı ise 457'dir. Yani evrenin ortalama %0,152'sine ulaşılmıştır. Piknik yapan ailelerden genelde aile reisi anketimize cevap verdiği için bu oran %3 olarak kabul edilebilir. Bu durumda çalışmadaki örneklem sayısı evrenin büyük çoğunluğunu temsil etmemektedir. Söz konusu ana kitleyi temsil edecek örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde;

$$n = N \cdot t^2 \cdot p \cdot q / d^2 (N-1) + t^2 p q 266$$

N: Hedef kitledeki birey sayısı

n: Örneklem alınacak birey sayısı

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q: İncelenen olayın görülme sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t: Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değeri

d: Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen ± örneklem hatasıdır.²⁷⁹

Formülü kullanılarak homojen bir yapıda olmayan bu evren için % 95 güven aralığının da, ± %5 örneklem hatası ile gerekli örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır. Bu çerçevede anket soruları “kolayda örneklem metodu” ile belirlenen 457 kişiye uygulanmıştır.

3.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada tüm deneklere ulaşılabilme olanağı sınırlı olduğundan ve ayrıca çalışmanın belirli bir zaman diliminde tamamlanması gerektiğinden, araştırma evreninde bulunan bütün ziyaretçi, görevli, esnaf ve köylüleri katılımcı yapma olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırılan alanı temsil eden örnek kütlesi kullanılarak çalışma bu kütlesi üzerinde yürütülmüştür.

²⁷⁹ http://www.istatistikanaliz.com/orneklem_buyuklugunu_saptanmasi.asp, Erişim Tarihi: 17.02.2015.

Anket uygulamasına katılmaları istenen bazı ziyaretçilerin zaman ayırmak istememesi, görüşmek istememesi, köylü ve çiftçilerin ise tereddüt, korku gibi nedenlerle iletişim kurma isteğine yanaşmaması anketin en önemli kısıtıdır. Ayrıca bazı bazı katılımcıların da sübjektif davranabileceği ve bu doğrultuda cevaplar vermiş olabileceği göz önüne alındığında konuyla ilgili ülke ve bölge bazında bir genelleme yapmak zordur.

3.2. ARAŞTIRMADAN ELDE EDİLEN BULGULAR

Ankete katılanların kişisel bilgileri ve genel ekoturizm ile Gölcük yöresi ekoturizmi hakkında bilgi ve düşünceleri değerlendirilmiştir. Yapılan anket çalışmasının SPSS programı ile değerlendirilmesiyle elde edilen veriler tablolarla gösterilmiş ve yorumlarıyla birlikte aşağıda verilmiştir.

3.2.1. Demografik Bilgiler

Katılımcıların demografik bilgileriyle ilgili bilgiler aşağıdaki Tablo 4.1 ve 4.2’de verilmiştir.

Araştırmaya katılan kişilerin demografik özellikleri olarak ele alınan; yaş, cinsiyet, mesleği, eğitim düzeyi ve gelir düzeyine ait yüzde ve frekans dağılımları yapılmıştır. Tablo 1’de görüldüğü üzere cevaplayıcıların cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında, %53,6’sı Erkek, %46,4’ü Kadın’dır. Araştırmaya katılanların yaşları incelendiğinde %21,2’sinin 24 ve altında, %31,9’unun 25-34 yaşları arasında, %23’ünün 35-44 yaşları arasında, %11,2’sinin 45-54 yaşları arasında, %9,7’sinin 55-44 yaşları arasında ve %4,8’inin ise 65 yaşın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılanların yaklaşık %76’sı gibi büyük bir çoğunluğu 25 ile 54 yaş aralığında yer almaktadır.

Eğitim düzeyi bulgularına bakıldığında; hiç eğitim almayanların oranı %6,1, okur-yazar olanların oranı %4,4, ilköğretim mezunlarının oranı %22,3, lise mezunlarının oranı %25,6 ve yükseköğrenim mezunlarının oranının ise %42,6 olduğu görülmüştür.

Medeni durum bulgularına bakıldığında; evli olanların oranı %44,4, bekar olanların oranı %38,1, eşinden boşanmış olanların oranı %12,5 ve eşini kaybetmiş olanların oranı %5’tir.

Tablo 4.1. Demografik Bilgiler (Cinsiyet, Yaş, Medeni Durum, Eğitim Düzeyi, Meslek ve Aylık Gelir Düzeyi)

Cinsiyet		
	N	%
Kadın	212	46,4
Erkek	245	53,6
Yaş		
24 ve Altı	97	21,2
25-34	146	31,9
35-44	105	23,0
45-54	51	11,2
55-64	36	7,9
65 ve Üstü	22	4,8
Medeni Durum		
Evli	203	44,4
Bekar	174	38,1
Eşinden Ayrılmış	57	12,5
Eşini Kaybetmiş	23	5,0
Eğitim Durumu		
Yok	28	6,1
Okur Yazar	20	4,4
İlköğretim	102	22,3
Lise	117	25,6
Yüksek Öğrenim	190	41,6
Meslek		
Memur	126	27,6
İşçi	124	27,1
Serbest Meslek	161	35,2
Emekli	40	8,8
Ev Hanımı	3	0,7
Öğrenci	3	0,7
Aylık Gelir Düzeyi		
499 ve Altı	18	3,9
500-999 TL	26	5,7
1000-1499 TL	112	24,5
1500-1999 TL	75	16,4
2000-2499 TL	44	9,6
2500-2999 TL	73	16,0
3000-3499 TL	40	8,8
3500 ve Üzeri	69	15,1
Toplam	457	100,0

Araştırmaya katılanlar gelir düzeyleri bakımından ele alındığında, %3,9'unun 499TL'nin altında, %5,7'sinin 500-999TL arasında, %24,5'inin 1000-1499TL, %16,4'ünün 1500-1999TL arasında, %9,6'sının 2000-2499TL arasında, %16'sının, 2500-2999TL arasında, %8,8'inin 3000-3499TL arasında ve %15,1'inin 3500TL ve üzerinde gelire sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca meslek gruplamaları bakımından incelendiğinde; %35,2'sinin serbest meslek, %27,6'sının memur, %27,1'inin işçi, %8,8'inin emekli, %0,7'sinin ev hanımı ve yine %0,7'sinin öğrenci olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.2. Demografik Bilgiler (Doğum Yerleri)

Doğum Yeri	N	%
Isparta	275	60,2
Antalya	16	3,5
İzmir	16	3,5
Afyon	14	3,1
Burdur	14	3,1
Denizli	11	2,4
Ankara	10	2,2
Aydın	6	1,3
Konya	6	1,3
Adana	4	0,9
İstanbul	4	0,9
Manisa	4	0,9
Sivas	4	0,9
Trabzon	4	0,9
Uşak	4	0,9
Balıkesir	3	0,7
Çanakkale	3	0,7
Çorum	3	0,7
Hatay	3	0,7
Kars	3	0,6
Muğla	3	0,7
Niğde	3	0,7
Rize	3	0,7
Almanya	2	0,4
Eskişehir	2	0,4
Gaziantep	2	0,4
Mardin	2	0,4
Samsun	2	0,4
Van	2	0,4
Afşin	1	0,2
Azerbaycan	1	0,2
Batman	1	0,2
Bingöl	1	0,2
Bolu	1	0,2
Bursa	1	0,2
Çin	1	0,2
Çukurova	1	0,2

Tablo 4.2. Demografik Bilgiler (Doğum Yerleri) (Devamı)

Doğum Yeri	N	%
Diyarbakır	1	0,2
Eğirdir	1	0,2
Erzincan	1	0,2
Fethiye	1	0,2
Irak	1	0,2
İzmit	1	0,2
Kahramanmaraş	1	0,2
Keşan	1	0,2
Kocaeli	1	0,2
Kütahya	1	0,2
Malatya	1	0,2
Mersin	1	0,2
Muş	1	0,2
Sakarya	1	0,2
Sarıkamış	1	0,2
Siirt	1	0,2
Sinop	1	0,2
Suriye	1	0,2
Şanlıurfa	1	0,2
Tokat	1	0,2
Yüksekova	1	0,2
Zonguldak	1	0,2
Toplam	457	100,0

Tablo 4.2’de araştırma kapsamında görüşülen kişilerin doğum yerlerine ilişkin bilgiler incelendiğinde; 5’i yabancı ülke, 45’i Türkiye’den iller ve 8’i de ilçeler olmak üzere 58 farklı bölgeden kişi ile görüşülmüştür. Görüşülenlerin %60,2’si Isparta’dan olmak üzere Isparta’yı sırasıyla %3,5 ile Antalya, %3,5 ile İzmir, %3,1 ile Afyon, %3,1 ile Burdur, 2,4 ile Denizli, %2,2 ile Ankara, %1,3 ile Aydın ve %1,3 ile Konya izlemektedir. Yabancı ülkelerden Almanya, Azerbaycan, Çin, Irak ve Suriye’den turistlerde Gölcük’ü ziyaret edenlerin arasında bulunmaktadır. Türkiye bazında baktığımızda her coğrafik bölgeden Gölcük’ü görmeye gelenlerin olduğu görülmektedir.

3.2.2. Tanımlayıcı İstatistikler

Katılımcıların tanımlayıcı sorulara verdikleri cevaplar tablolar halinde verilmiş ve tablolarda gösterilen veriler tabloların altında yorumlanmıştır.

Tablo 4.3. Tanımlayıcı İstatistikler (1)

Hangi Sıklıkla Seyahat Edildiği		
	N	%
Yılda 1 Defa	121	26,5
Yılda 2 Defa	198	43,3
Yılda 3 Defa ve Üzeri	138	30,2
Toplam	457	100,0
Kimlerle Seyahat Edildiği		
	N	%
Tek Başıma	84	18,3
Ailemle	290	63,5
Arkadaşlarımla	83	18,2
Toplam	457	100,0
Hangi Amaçla Seyahat Edildiği		
	N	%
Doğal Güzellik	98	21,4
Kültür ve Tarih	86	18,8
Sağlık ve Termal	49	10,7
Eş-Dost Ziyareti	62	13,6
Deniz-Güneş	98	21,4
İş-Kongre	39	8,5
Öğrenim	25	5,5
Toplam	457	100,0
Nerede İkamet Edildiği		
	N	%
Isparta	386	84,5
Burdur	4	0,9
İstanbul	2	0,4
Malatya	1	0,2
Batman	34	7,4
Antalya	30	6,6
Toplam	457	100,0
Sizce Ekoturizm Ne Demektir		
	N	%
Doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten bir turizmdir.	194	42,5
Sportif faaliyetlerimi gerçekleştirebildiğim bir turizmdir.	44	9,6
Pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir.	17	3,7
Yerel kalkınmaya yardımcı olan bir turizmdir.	60	13,1
Konforsuz, basit ve sade olanaklar sunan turizmdir.	21	4,6
Doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizmdir.	67	14,7
Stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir.	54	11,8
Toplam	457	100,0

Tablo 4.3'te araştırmaya katılanların hangi sıklıkla seyahat ettikleri, kimlerle seyahat ettikleri, hangi amaçla seyahat ettikleri, nerede ikamet ettikleri ve ekoturizm hakkında düşünceleri ile ilgili sonuçlar bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; görüşülenlerin %43,3'ü "Yılda 2 Defa", %30,2'si "Yılda 3 Defa ve Üzeri" ve %26,5'i

“Yılda 1 Defa” seyahat ettiklerini belirtmişlerdir. Kimlerle seyahat ettiklerine baktığımızda; görüşülenlerin %63,5’i ailesiyle, %18,3’ü tek başına ve %18,2’si arkadaşlarıyla seyahat ettiğini belirtmiştir. Görüşülenlerin seyahatlerini hangi amaçla yaptıklarına baktığımız da ise; %21,4’ü “Doğal Güzellik” ve yine %21,4’ü “Deniz ve Güneş”, %18,8’i “Kültür ve Tarih”, %13,6’sı “Eş-Dost Ziyareti”, %10,7’si “Sağlık ve Termal”, %8,5’i “İş ve Kongre” ve %5,5’i ise “Öğrenim” amaçlı seyahat ettiğini belirttiği görülmektedir.

Araştırma katılanların ikamet ettikleri yerlere baktığımızda; görüşülenlerin %84,5’i Isparta’da, %7,4’ü Batman’da, %6,6’sı Antalya’da, %0,9’u Burdur’da, %0,4’ü İstanbul’da ve %0,1’i Malatya’da ikamet ettiğini belirtmiştir. Bu durumda Gölcük daha çok sınırları içinde bulunduğu ilin sakinleri tarafından ziyaret edildiği görülmektedir.

Görüşülenlere ekoturizmin ne demek olduğu sorulduğunda; %42,5’i “Doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten bir turizmdir” cevabını, %14,7’si “Doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizmdir” cevabını, %13,1’i “Yerel kalkınmaya yardımcı olan bir turizmdir” cevabını, %11,8’i “Stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir” cevabını, %9,6’sı “Sportif faaliyetlerimi gerçekleştirebildiğim bir turizmdir” cevabını, %4,6’sı “Konforsuz, basit ve sade olanaklar sunan turizmdir” ve %3,7’si ise “Pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir” cevabını verdiği görülmektedir. Genel itibari ile bakıldığında insanların ekoturizm hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir.

Tablo 4.4. Tanımlayıcı İstatistikler (2)

Daha Önce Ekoturizm Amaçlı Bir Seyahatte Bulunulma Durumu		
	N	%
Evet	217	47,5
Hayır	240	52,5
Toplam	457	100,0
Isparta İsmi Duyunca Akla İlk Gelen Turizm Alanı		
	N	%
Eğirdir	160	35,0
Yalvaç	57	12,5
Senirkent	28	6,1
Sütçüler	23	5,0
Gölcük-Milas	137	30,0
Isparta Müzesi	34	7,4
Atabey	18	3,9
Toplam	457	100,0
Gölcük Yöresinin Tercih Edilmesinde Dikkate Alınan Bilgi Kaynağı		
	N	%
Daha önce görenlerin tavsiyeleri	80	17,5
Arkadaş ve çevre etkisi	135	29,5
Turizm fuarları ve konferansları	54	11,8
Yazılı ve Görsel Basın	47	10,3
Daha önce gelmişim	141	30,9
Toplam	457	100,0
Ekoturizmin Tercih Edilme Nedeni		
	N	%
Yörenin doğal güzelliklerini öğrenmek	106	23,2
Macera tutkusu	70	15,3
Araştırma ve gözlem merakı	33	7,2
Şehir gürültüsünden uzaklaşmak ve temiz hava	118	25,8
Doğa ile baş başa olmak	96	21,0
Farklı bir tatil yaşamak ve dinlenmek	19	4,2
Daha önce yapmadığım aktiviteleri gerçekleştirmek	15	3,3
Toplam	457	100,0
Gölcük ve Milas'ın Tercih Edilme Nedeni		
	N	%
Merak ve Macera tutkusu	80	17,5
Doğa ile baş başa huzurlu bir ortam	195	42,7
Yeşil ve temiz hava, manzara	75	16,4
Fotoğrafçılık	15	3,3
Yapmadığım aktiviteleri gerçekleştirmek	27	5,9
Doğa yürüyüşü (Trekking, Hiking)	10	2,2
Piknik	30	6,6
Farklı bir tatil yaşamak ve dinlenmek	14	3,1
Yörenin doğal güzelliklerini öğrenmek	7	1,5
Boş zamanımı değerlendirmek	4	,9
Toplam	457	100,0

Tablo 4.4'te araştırmaya katılanların daha önce ekoturizm amaçlı seyahate bulunma durumları incelendiğinde; %52,5'i "Hayır" yani ekoturizm amaçlı seyahate bulunmadığını, % 47,5'i ise "Evet" yani ekoturizm amaçlı seyahate bulunduğunu belirttiği görülmektedir.

Görüşülenlerin Isparta ismini duyunca akıllarına gelen ilk turizm alanı sorulduğunda; %35'i Eğirdir, %30'u Gölcük-Milas, %12,5'i Yalvaç, %7,4'ü Isparta Müzesi, %6,1'i Senirkent, %5'i Sütçüler ve %3,9'u ise Atabey cevabını verdiği görülmektedir. Gölcük –Milas'ın Eğirdir'den sonra en çok akla gelen yer olması potansiyelinin de yüksek olduğu görülmektedir.

Gölcük yöresinin tercih edilmesinde dikkate alınan bilgi kaynağının ne olduğuna bakıldığında; daha önce geldiğini belirtenlerin oranı %30,9, arkadaş ve çevresinin etkisi ile gelenlerin oranı %29,5, daha önce görenlerin tavsiyesi ile gelenlerin oranı 17,5, turizm fuarları ve konferansları sayesinde gelenlerin oranı %11,8 ve yazılı ve görsel basında görüp te gelenlerin oranı %10,3'tür.

Ekoturizmin tercih edilme nedenine bakıldığında; %25,8'i "Şehir gürültüsünden uzaklaşmak ve temiz hava" amacıyla, %23,2'si "Yörenin doğal güzelliklerini öğrenmek" amacıyla, %21'i "Doğa ile baş başa olmak" amacıyla, %15,3'ü "Macera Tutkusundan" dolayı, %7,2'si "Araştırma ve gözlem merakından" dolayı, %4,2'si "Farklı bir tatil yaşamak ve dinlenmek" amacıyla ve %3,3'ü ise "Daha önce yapmadığım aktiviteleri gerçekleştirmek" amacıyla ekoturizmi tercih ettiğini ifade etmiştir.

Gölcük-Milas'ın tercih edilme nedenlerine bakıldığında; %42,7'si "Doğa ile baş başa huzurlu bir ortam" nedeniyle, %17,5'i "Merak ve Macera tutkusu" nedeniyle, %16,4'ü "Yeşil ve temiz hava, manzara" nedeniyle, %6,6'sı "Piknik" nedeniyle ve %5,9'u "Yapmadığım aktiviteleri gerçekleştirmek" nedeniyle Gölcük-Milas'ı tercih ettiğini belirtmiştir.

Tablo 4.5. Tanımlayıcı İstatistikler (3)

Gölcük ve Milas'ta Neler Yapılabilir		
	N	%
Dinlenme ve huzurlu bir kamping	82	17,9
Bisiklet Turu	77	16,8
Yaya Yürüyüşleri	62	13,6
Günübirlik Değişik Bir Aktivite Gezisi	62	13,6
Yabani Hayatı İnceleme	33	7,2
Balık Tutma	31	6,8
Yamaç Paraşütü	29	6,3
Jeolojik Gezi – Gözlem ve İnceleme	28	6,1
Yörenin Doğal Bitki Örtüsünü Görme – İnceleme	28	6,1
Orman İçi İnceleme – Gözlem Gezileri	25	5,5
Toplam	457	100,0
Gölcük ve Milas Avrupa'da Olsa Ne Yapılırdı		
	N	%
Çevre düzenlemesi yeniden yapılırdı	71	15,5
Yeterince konaklama, eğlenme, dinlenme, inceleme yerleri olurdu	80	17,5
Dünya çapında tanıtımı yapılırdı	38	8,3
Çevre dağları birbirine teleferikle bağlanır ve gezi, gözlem, dinlenme yerleri yapılırdı	47	10,3
Doğaya uyumlu konaklama, kamp, yol vb. yapılırdı	12	2,6
Yöreye has bitki örtüsü ile ilgili gözlem ve inceleme gezileri yapılırdı	18	3,9
Yabani hayatla ilgili geziler düzenlenirdi	2	0,4
Yerel ve uluslararası turizm ve seyahat acentaları ile işbirliği yapılırdı	16	3,5
Jeolojik gezi – gözlem ve inceleme gezileri düzenlenirdi	3	0,7
Hepsi de yapılırdı	170	37,2
Toplam	457	100,0

Tablo 4.5’de araştırmaya katılanların Gölcük-Milas’ta neler yapılabileceği ile ilgili görüşleri incelendiğinde; %17,9’u “Dinlenme ve huzurlu bir kamping” yapılabileceği, %16,8’i “Bisiklet Turu” yapılabileceği, %13,6’sı “Yaya Yürüyüşleri” yapılabileceği, %13,6’sı “Günübirlik Değişik Bir Aktivite Gezisi” yapılabileceği ile ilgili görüş bildirmiştir. Yine görüşülenleri %7,2’si “Yabani Hayatı İnceleme” yapılabileceği, %6,8’i “Balık Tutma” yapılabileceği, %6,1’i “Yörenin Doğal Bitki Örtüsünü Görme – İnceleme” yapılabileceği, %6,1’i “Jeolojik Gezi – Gözlem ve İnceleme” yapılabileceği ve %5,5’i de “Orman İçi İnceleme – Gözlem Gezileri” yapılabileceğini ifade etmiştir.

Gölcük-Milas Avrupa’da olsaydı ne yapılırdı sorusuna araştırmaya katılanların verdiği cevaplara bakıldığında; %17,5’i “Yeterince konaklama, eğlenme, dinlenme, inceleme yerleri olurdu”, %15,5’i “Çevre düzenlemesi yeniden yapılırdı”, %10,3’ü “Çevre dağları birbirine teleferikle bağlanır ve gezi, gözlem, dinlenme yerleri yapılırdı”,

%8,3'ü “Dünya çapında tanıtımı yapıldı”, %3,9'u “Yöreyle has bitki örtüsü ile ilgili gözlem ve inceleme gezileri yapıldı”, %3,5'i “Yerel ve uluslararası turizm ve seyahat acentaları ile işbirliği yapıldı”, %2,6'sı “Doğaya uyumlu konaklama, kamp, yol vb. yapıldı”, %0,7'si “Jeolojik gezi – gözlem ve inceleme gezileri düzenlenirdi” ve %0,4'ü ise “Yabani hayatla ilgili geziler düzenlenirdi” cevabı verdiği görülmektedir. Bunun yanında görüşülenlerin %37,2'si gibi büyük bir çoğunluk ise eğer gölcük-Milas Avrupa'da olsaydı yukarıda sayılanlarını “Hepsi de yapıldı” cevabı vermiştir.

3.2.3. Faktör Analizi

Faktör Analizi, birbirleriyle ilişkili veri yapılarını birbirinden bağımsız ve daha az sayıda yeni veri setlerine dönüştürmek, bir oluşumu, nedeni açıkladıkları varsayılan değişkenleri gruplayarak ortak faktörleri ortaya koymak, bir oluşumu etkileyen değişkenleri gruplamak, majör ve minör faktörleri tanımlamak amacıyla başvurulmuş bir yöntemdir.²⁸⁰

Faktör analizine ortak boyutlar saptanarak, boyut indirgeme ve bağımlılık yapısının yok edilmesi yöntemidir denilebilir.²⁸¹

Örneklem büyüklüğü yeterliliği, verilerin faktör analizine uygulanması ve değişkenler arasındaki korelasyonun anlamlılığı için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Testi yapılmıştır. KMO değeri 0,87 bulunmuş olup seçilen örneklem büyüklüğünün analiz için yeterli olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra Bartlett testine baktığımızda değişkenler arası korelasyonun $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında Gölcük Gölü'nün ekoturizm bölgesi olarak değerlendirilmesi amacıyla yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerin oluşturdukları faktör gruplarının belirlenmesi amacıyla veriler faktör analizine tabi tutulmuştur.

Toplamda faktör analizine 31 soru tabi tutulmuştur. Analiz sonucu ölçeğimizin 6 faktörden oluştuğu görülmektedir. Ancak yapılan “scree test” uygulaması sonucunda;

²⁸⁰ Özdamar, Kazım, *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*, Eskişehir: Kaan Kitabevi, 2004 (<http://istatistik.gen.tr/faktnalizi-2/>, Erişim Tarihi: 02.02.2015).

²⁸¹ Özdamar, K., Dinçer, K.S., *Bilgisayarla İstatistik Değerlendirme ve Veri Analizi*. İstanbul: Bilim Teknik Kitabevi, 1987 (<http://istatistik.gen.tr/faktnalizi-2/>, Erişim Tarihi: 02.02.2015).

yorumlanabilme durumu, 6. Faktörün altında toplanan madde sayısının tek olması, 5. Faktördeki maddelerle aynı anlam taşıması ve binişik yani çok boyutluluk oluşturmaları nedeniyle faktör sınırlaması yapıp 5 faktöre indirgenmiştir.

Faktör analizi sonucu elde edilen bu faktörler altında toplanan maddeler değerlendirilerek isimlendirilmiştir. Böylece sırasıyla faktör isimleri;

1. *Faktör*: Ekoturizm Altyapısının Yeterliliği (EAY)
2. *Faktör*: Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri (EGF)
3. *Faktör*: Ekoturizm Faaliyetleri (EF)
4. *Faktör*: Ekoturizm Potansiyeli (EP)
5. *Faktör*: Alternatif Aktiviteler (AA)'dir.²⁸²

Yapılan güvenirlik analizi sonucu Cronbach Alpha değeri 0,89 çıkmış olup bu değer Sosyal Bilimlerde belirlenen ölçütlere göre; yüksek derecede güvenilirdir.

²⁸² Tavşancıl, E., Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayınları, 2002 (<http://istatistik.gen.tr/faktnalizi-2/>, Erişim Tarihi: 02.02.2015).

Tablo 4.6. Faktör Analizi

		Madde	Faktör Yüğü	Öz Değer	Tanım. Fark Yüzdesi	Güven. Değeri	Ort.
1. FAKTÖR: Ekoturizm Altyapısının Yeterliliği	1	Isparta'daki resmi kurumlar, özel sektör ve sivil toplum örgütleri yörenin ekoturizmi hakkında yeterli çalışma yapmaktadır.	,812	7,408	23,898	0,86	3,30
	2	Isparta'da ekoturizm ile ilgilenen yeterli sayıda profesyonel seyahat acentaları vardır.	,792				
	3	Gölcük'ün ulaşım imkanları, mevcut tesisleri (altyapısı) ve tanıtımı ile ekoturizm için yeterlidir.	,721				
	4	Isparta'da ekoturizmin istenilen seviyeye ulaşabilmesi için gerekli olan altyapı çalışmaları ve tanıtım yapılmaktadır.	,720				
	5	Gölcük Gölü için yapılan (ve ekoturizme de katkı sağlayabilecek) araştırmalar yeterlidir.	,694				
	6	Gölcük'te ekoturizm ile doğal ortam bozulur, kirlenir ve yok olabilir. Bunun için bu haliyle kalmalıdır.	,608				
	7	Gölcük Gölü yakınındaki köylerde ekoturizme yönelik alt yapı yeterlidir.	,581				
	8	Gölcük ve civarında yerel halk turistlere karşı bilinçli davranmaktadır.	,574				
	9	Gölcük Gölü ve çevresi Balonla turizm faaliyeti yapılabilecek durumdadır.	,572				
	10	Gölcük Gölü'ne ulaşım yeterlidir.	,463				
2. FAKTÖR: Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri	11	2-Gölcük Gölü yakınındaki köylerde ekoturizm için eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.	,644	3,881	12,519	0,76	3,82
	12	2-Gölcük, Türkiye'nin üçüncü krater gölüdür ve jeolojik açıdan incelenmeli ve turizme kazandırılmalıdır.	,623				
	13	2-Gölcük'ün doğal yapısını bozmadan doğaya uyumlu yeni yol, konaklama, eğlenme ve dinlenme alanları yapılmalıdır.	,582				
	14	2-Gölcük Gölü'ne ulaşım ve ekoturizmi geliştirmek için ayrıca Burdur ve Ağlasun tarafından yeni yollar yapılmalıdır.	,558				
	15	2-Gölcük Gölü yakınındaki köylerde yöreye has el sanatları (halı-kilim gibi) ekoturizme kazandırılabilir.	,537				
	16	2-Gölcük yakınındaki yerleşimlerde yaşayanlar (Yakaören ve Gelincik Köyü) halkı ekoturizm ile ek bir gelir kazanabilir.	,471				
	17	2-Dünyada ve ülkemizde sadece Gölcük ve çevresinde bulunan bazı bitki türleri mevcuttur ve ekoturizm ile tanıtımı mümkündür.	,455				
3. FAKTÖR: Ekoturizm Faaliyetleri	18	3-Gölcük Gölü ve çevresinde ekoturistlere domates, fasulye, lahana, biber, patlıcan gibi bazı sebzelerin yöresel yöntemlerle konserve veya turşusu yapılabilir.	,694	1,789	5,772	0,73	3,79
	19	3-Gölcük Gölü yol güzergahlarında yöresel ürünler satış yerleri açılmalıdır.	,618				
	20	3-Gölcük etrafında bisiklet ve yaya turları, dağ ve orman için gezi turları yapılabilecek durumdadır.	,518				
	21	3-Yakın bölgede yabani yaşam olarak sadece Gölcük'te bulunan yabani atlar görülp izlenebilecek durumdadır.	,460				
	22	3-Gölcük Gölü yöredeki (Salda, Burdur, Acıgöl, Eğirdir, Beyşehir gibi) her biri ayrı özelliklere sahip diğer göllerle birlikte ekoturistlere "Göller Turizmi" şeklinde pazarlanabilir.	,454				
	23	3-Gölcük Gölü ve çevresinde ekoturizm kapsamında kiraz, vişne, elma gibi bazı ürünlerin toplanması, satışı yapılabilir.	,453				
4. FAKTÖR: Ekoturizm Potansiyeli	24	4-Isparta ili normal turizm potansiyelinin yanında ekoturizm gibi diğer alternatif turizm potansiyeline sahiptir.	,766	1,290	4,160	0,77	3,34
	25	4-Isparta ve çevresinde milli parklar ve turizm merkezi alanlarının artması bölgede doğal yapıların korunmasına katkı sağlar.	,702				
	26	4-Doğal değerleriyle Gölcük ve çevresi, ekoturizm için uygun bir bölgedir.	,670				
	27	4-Isparta ve çevresi hava, kara, demiryolu gibi ulaşım imkanlarıyla ekoturizm için uygun ve yeterlidir.	,668				
5. FAKTÖR: Alternatif Aktiviteler	28	5-Gölcük'te konaklamalı turizm yapılmalıdır.	,718	1,224	3,949	0,69	3,79
	29	5-Gölcük'de kontrollü yabani hayvan ve balık, avcılığı sualtı jeolojik incelemesi yapılabilir.	,674				
	30	5-Gölcük etrafında doğa incelemesi, kuş gözleme, fotoğraf çekimi yapılabilir.	,554				
	31	5-Gölcük ekoturizminin tanıtımı ile başta Antalya olmak üzere diğer turizm merkezlerinden çok turist gelebilir.	,501				
		*KMO: 0,87 **Bartlett Testi(p): 0,00 ***Açıklanan Varyans Oranı: %50 ****Ölçek Güvenirlik Değeri(Cronbach Alpha):0,89					

Faktör yük değeri, maddelerin faktörlerle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır. Maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin yüksek olması beklenir. Bir faktörle yüksek düzeyde ilişki veren maddelerin oluşturduğu bir küme var ise bu bulgu, o maddelerin birlikte bir kavramı-yapıyı-faktörü ölçtüğü anlamına gelir. Bir değişkenin 0.3'lük faktör yükü, faktör tarafından açıklanan varyansın %9 olduğunu gösterir. Bu düzeydeki varyans dikkat çekicidir. Genel olarak, işaretine bakılmaksızın 0.60 ve üstü yük değeri yüksek; 0.30 ile 0.59 arası yük değeri orta düzeyde büyüklükler olarak tanımlanabilir ve değişken çıkartmada dikkate alınır. Faktör yük değerleri, bir korelasyon değeri olarak istatistiksel anlamlılık bakımından da incelenebilir. Ancak, düşük korelasyon miktarlarının da, örneklem arttıkça anlamlı çıkma olasılığının artacağı unutulmamalıdır. (Büyüköztürk, 2002).

Faktör analizi sonucu elde edilen faktörlerin faktör yüklerinin; 1. Faktör EAY için 0,463 ile 0,812 arasında, 2. Faktör EGF için 0,455 ile 0,644 arasında, 3. Faktör EF için 0,453 ile 0,694 arasında, 4. Faktör EP için 0,668 ile 0,766 arasında ve 5. Faktör AA için 0,501 ile 0,718 arasında değiştiği görülmektedir. Bu durumda madde faktör korelasyonu düzeyinin orta ve yüksek düzeylerde olduğunu söyleyebiliriz.

Ölçeğin yapılan faktör analizi sonucu elde edilen 5 faktörün açıkladığı toplam varyans oranı %50 olduğu görülmektedir. Bu oran ölçeğin faktör yapısının iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Analiz sonucu elde edilen 5 faktörümüzü değerlendirecek olursak;

1. Faktör- Ekoturizm Altyapısının Yeterliliği:

Faktör kapsamında araştırmaya katılanların bölgede ekoturizmin yapılabilmesi için gerekli altyapının yeterli olup olmadığı konusundaki düşünceleri değerlendirilmiştir.

Faktör 10 maddeden oluşup faktör özdeğeri 7.408, açıkladığı varyans oranı 23,898 ve faktör güvenirlik değeri (Cronbach Alpha) 0,86'dır. Bu bağlamda faktörün oldukça güvenilir olduğu görülmektedir. Ayrıca faktör ortalaması 3,30 olup cevaplayıcılar Gölcük'ün ekoturizm altyapısının "Kısmen" yeterli olduğu görüşünde yoğunlaştığı görülmektedir.

2. Faktör- Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri:

Faktör kapsamında Gölcük'ün ekoturizm açısından geliştirilmesi yapılması gereken faaliyetler cevaplayıcılara önerme şeklinde sorulmuş olup cevaplayıcıların bu önermeler ne düzeyde katıldıkları incelenmiştir.

Faktör 7 maddeden oluşup faktör özdeğeri 3,881, açıkladığı varyans oranı 12,519 ve faktör güvenirlik değeri (Cronbach Alpha) 0,76'dır. Faktörün güvenirlik değerinin güçlü olduğu görülmektedir. Faktör ortalaması 3,82 olup cevaplayıcıların Gölcük'ün ekoturizm açısından geliştirilmesine yönelik yapılması gereken faaliyetleri onayladıkları görülmektedir. Yani faktör kapsamında yapılan önermelerin, ekoturizmi geliştireceğini düşünmektedirler.

3. Faktör- Ekoturizm Faaliyetleri:

Faktör kapsamında cevaplayıcıların Gölcük'te yapılabilecek faaliyetlerin hakkında sunulan önermelere ne düzeyde katıldıkları incelenmiştir.

Faktör 6 maddeden oluşup faktör özdeğeri 1,789, açıkladığı varyans oranı 5,772 ve faktör güvenirlik değeri (Cronbach Alpha) 0,73'tür. Bu bağlamda oldukça güvenilir olduğunu söyleyebiliriz. Faktör ortalaması 3,79 olup ortalamadan da anlaşılabileceği gibi araştırmaya katılanların Gölcük'te yapılabilecek ekoturizm faaliyetlerinin neler olduğuna dair önermelere "Katılıyorum" düzeyinde cevap verdiği görülmektedir.

4. Faktör Ekoturizm Potansiyeli:

Faktör kapsamında Gölcük Gölü ve çevresinin ekoturizm açısından potansiyelinin ne düzeyde olduğunu anlamak için cevaplayıcılara sunulan önermelere verilen cevaplar incelenmiştir.

Faktör 4 maddeden oluşup faktör özdeğeri 1,290, açıkladığı varyans oranı 4,160 ve faktör güvenirlik değeri (Cronbach Alpha) 0,77'dir. Faktör güvenirlik düzeyinin iyi olduğu görülmektedir. Faktör ortalaması 3,34 düzeyinde olduğu görülmektedir. Diğer faktörleri de göz önünde bulundurduğumuzda cevaplayıcıların Gölcük bölgesinin şuan ki durumu ile ekoturizm potansiyeli açısından "Kısmen" yeterli olduğu fakat ekoturizm in geliştirmesi için çalışmalar yapılması durumunda ekoturizm için uygun bir yer olduğu anlaşılmaktadır.

5.Faktör Alternatif Aktiviteler:

Bu faktörde Gölcük'te mevcut yapılan aktivitelerin yanında hangi aktivitelerin yapılabileceği önermeler halinde cevaplayıcılara sunulmuş cevaplayıcıların bu önermelere ne düzeyde katıldıkları incelenmiştir.

Faktör 4 maddeden oluşup faktör özdeğeri 1,224, açıkladığı varyans oranı 3,949 ve faktör güvenirlik değeri (Cronbach Alpha) 0,69'dur. Faktör yapısının güvenirlik düzeyinin iyi olduğunu söyleyebiliriz. Faktör ortalaması 3,79 olup ortalamadan da anlaşılacağı gibi araştırmaya katılanların Gölcük'te yapılan ekoturizm faaliyetlerinin yanı sıra hangi alternatif faaliyetlerin yapılabileceğine yönelik sunulan önermelere "Katılıyorum" düzeyinde cevapladığı görülmektedir.

3.2.4. Hipotez Analizleri

Çalışmamızla ilgili hipotezler aşağıda verilmiştir. Yapılan analizlerle elde edilen test sonuçları tablolar halinde gösterilmiş ve devamında bu hipotezlerin "desteklendi" veya "desteklenmedi" şeklindeki sonuçları yine tablo halinde sunulmuştur.

- Gölcük'teki **ekoturizm altyapısının yeterliği** hakkındaki düşünceleri **cinsiyet durumuna** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'teki **ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri** hakkındaki düşünceler **cinsiyet durumuna** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'te yapılabilecek **ekoturizm faaliyetler** hakkındaki düşünceleri **cinsiyet durumuna** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'ün **ekoturizm potansiyeli** hakkındaki düşünceleri **cinsiyet durumuna** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'te yapılabilecek **alternatif aktiviteler** hakkındaki düşünceleri **cinsiyet durumuna** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'teki **ekoturizm altyapısının yeterliği** hakkındaki düşünceleri **yaş düzeylerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'teki **ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri** hakkındaki düşünceler **yaş düzeylerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'te yapılabilecek **ekoturizm faaliyetler** hakkındaki düşünceleri **yaş düzeylerine** göre farklılık gösterir.

- Gölcük'ün **ekoturizm potansiyeli** hakkındaki düşünceleri **yaş düzeylerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'te yapılabilecek **alternatif aktiviteler** hakkındaki düşünceleri **yaş düzeylerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'teki **ekoturizm altyapısının yeterliği** hakkındaki düşünceleri **eğitim düzeylerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'teki **ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri** hakkındaki düşünceler **eğitim düzeylerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'te yapılabilecek **ekoturizm faaliyetler** hakkındaki düşünceleri **eğitim düzeylerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'ün **ekoturizm potansiyeli** hakkındaki düşünceleri **eğitim düzeylerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'te yapılabilecek **alternatif aktiviteler** hakkındaki düşünceleri **eğitim düzeylerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'teki **ekoturizm altyapısının yeterliği** hakkındaki düşünceleri **medeni durumuna** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'teki **ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri** hakkındaki düşünceler **medeni durumuna** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'te yapılabilecek **ekoturizm faaliyetler** hakkındaki düşünceleri **medeni durumuna** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'ün **ekoturizm potansiyeli** hakkındaki düşünceleri **medeni durumuna** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'te yapılabilecek **alternatif aktiviteler** hakkındaki düşünceleri **medeni durumuna** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'teki **ekoturizm altyapısının yeterliği** hakkındaki düşünceleri **ikamet yerlerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'teki **ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri** hakkındaki düşünceler **ikamet yerlerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'te yapılabilecek **ekoturizm faaliyetler** hakkındaki düşünceleri **ikamet yerlerine** göre farklılık gösterir.
- Gölcük'ün **ekoturizm potansiyeli** hakkındaki düşünceleri **ikamet yerlerine** göre farklılık gösterir.

- Gölcük'te yapılabilecek **alternatif aktiviteler** hakkındaki düşünceleri **ikamet yerlerine** göre farklılık gösterir.
- Ölçek alt boyutları arasında anlamlı ve pozitif korelasyon ilişkisi vardır.

Tablo 4.7. Faktörlerin Araştırmaya Katılanların Cinsiyet Durumlarına Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermediği (T-Testi)

		N	X	SS	t	sd	p
EAY puan	Kadın	212	33,35	8,055	0,850	455	0,396
	Erkek	245	32,71	7,985			
EGF puan	Kadın	212	26,84	4,462	0,173	455	0,862
	Erkek	245	26,77	4,429			
EF puan	Kadın	212	18,90	3,414	0,809	455	0,419
	Erkek	245	19,16	3,493			
EP puan	Kadın	212	13,22	3,552	0,780	455	0,436
	Erkek	245	13,50	4,058			
AA puan	Kadın	212	15,14	2,871	0,339	455	0,734
	Erkek	245	15,23	2,891			

Araştırmaya katılan “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların “Isparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” ölçeğine verdiği cevaplar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Tablo 4.7’de alt faktörler bazında değerlendirildiğinde;

- “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların verdiği cevapların “Ekoturizm Altyapısı Yeterliliği” alt faktörü bazında incelenmesi sonucunda; Gölcük’ün ekoturizm altyapısının yeterliliği konusundaki düşünceler “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcılara göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (t:0,850, p>0,05).
- “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların verdiği cevapların “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” alt faktörü bazında incelediğinde; Gölcük’te ekoturizm geliştirilmesi için yapılması gereken faaliyetler konusundaki düşünceler “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcılara göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (t:0,173, p>0,05).
- “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların verdiği cevapların “Ekoturizm Faaliyetleri” alt faktörü bazında incelenmesi sonucunda; Gölcük’te yapılabilecek faaliyetler hakkında verilen cevapların araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (t:0,809, p>0,05).

- “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların verdiği cevapların “Ekoturizm Potansiyeli” alt faktörü bazında incelenmesi sonucunda; Gölcük’ün ekoturizm açısından bir potansiyelini olduğu ve bu potansiyelin hem kadın hem erkek cevaplayıcılara göre aynı düzeyde olduğu görülmektedir. Yani bu faktörden alınan puanlar araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (t:0,780, p>0,05).
- “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların verdiği cevapların “Alternatif Aktiviteler” alt faktörü bazında incelenmesi sonucunda; Gölcük’te alternatif olarak yapılabilecek aktivitelerin neler olduğu hakkındaki düşüncelerinin araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (t:0,339, p>0,05).

Tablo 4.8. Faktörlerin Araştırmaya Katılanların Yaş Düzeylerine Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermediği (ANOVA-Tukey)

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
EAY puan	Gruplar arası	209,584	5	41,917	0,650	0,662
	Gruplar içi	29085,396	451	64,491		
	Toplam	29294,980	456			
EGF puan	Gruplar arası	158,205	5	31,641	1,616	0,154
	Gruplar içi	8828,675	451	19,576		
	Toplam	8986,880	456			
EF puan	Gruplar arası	123,998	5	24,800	2,102	0,064
	Gruplar içi	5320,212	451	11,796		
	Toplam	5444,210	456			
EP puan	Gruplar arası	144,415	5	28,883	1,990	0,079
	Gruplar içi	6544,347	451	14,511		
	Toplam	6688,761	456			
AA puan	Gruplar arası	47,745	5	9,549	1,154	0,331
	Gruplar içi	3731,445	451	8,274		
	Toplam	3779,190	456			

Araştırmaya katılanların “Isparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” ölçeğine verdiği cevapların yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir farkın olup olmadığı Tablo 4.8’de alt faktörler bazında değerlendirildiğinde;

- Araştırmaya katılanların Gölcük'ün "Ekoturizm Altyapısının Yeterliliği" alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların verdiği cevapların yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:0,650, $p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların Gölcük'ün "Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri" alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların verdiği cevapların yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,616, $p>0,05$). Yani tüm yaş düzeylerinde cevaplayıcılar kendilerine sunulan önermelere birbirlerine yakın düzeyde cevapladıkları anlaşılmaktadır.
- Araştırmaya katılanların "Ekoturizmin Faaliyetleri" alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölcük'te yapılabilecek faaliyetler hakkındaki düşüncelerinin yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:2,102, $p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların Gölcük'ün "Ekoturizm Potansiyeli" alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; Gölcük'ün ekoturizm açısından bir potansiyelini olduğu fakat potansiyelin cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,990, $p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların "Alternatif Aktiviteler " alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölcük'te yapılabilecek alternatif ekoturizm faaliyetleri hakkındaki düşüncelerinin yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,154, $p>0,05$).

Tablo 4.9. Faktörlerin Araştırmaya Katılanların Medeni Durumlarına Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermediği (ANOVA-Tukey)

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
EAY puan	Gruplar arası	512,980	3	170,993	2,691	0,046	(1-4)
	Gruplar içi	28782,000	453	63,536			
	Toplam	29294,980	456				
EGF puan	Gruplar arası	29,301	3	9,767	0,494	0,687	Yok
	Gruplar içi	8957,579	453	19,774			
	Toplam	8986,880	456				
EF puan	Gruplar arası	53,713	3	17,904	1,505	0,213	Yok
	Gruplar içi	5390,497	453	11,900			
	Toplam	5444,210	456				
EP puan	Gruplar arası	57,117	3	19,039	1,301	0,274	Yok
	Gruplar içi	6631,644	453	14,639			
	Toplam	6688,761	456				
AA puan	Gruplar arası	24,388	3	8,129	0,981	0,402	Yok
	Gruplar içi	3754,802	453	8,289			
	Toplam	3779,190	456				

Araştırmaya katılanların “İsparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” ölçeğine verdiği cevapların, medeni durumlarına göre istatistiksel anlamda bir farkın oluşturup oluşturmadığı Tablo 4.9’da alt faktörler bazında değerlendirilmiştir. Anlamlı farklılık için medeni durumu;

- “Evli” olanlar için “1” değeri
- “Bekar” olanlar için “2” değeri
- “Eşinden Ayrılmış” olanlar için “3” değeri
- “Eşini Kaybetmiş” olanlar için “4” değeri

kullanılmıştır.

- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizm Altyapısının Yeterliliği” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların medeni durumlara göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir(F:2,691, p<0,05). Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır.

Tukey testi sonucunda; medeni durumu “Eşini Kaybetmiş”(X=34,78) olanların Gölcük’ün ekoturizm altyapısının yeterliği testinden aldığı puanın “Evli” (X=31,91) olanların puanından yüksek olduğu görülmektedir. Bu iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların verdiği cevapların medeni durumlara göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:0,494, $p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların “Ekoturizmin Faaliyetleri” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölcük’te yapılabilecek faaliyetler hakkındaki düşüncelerinin medeni durumlarına göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,505, $p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizm Potansiyeli” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Gölcük’ün ekoturizm açısından bir potansiyelini olduğu fakat potansiyelin cevaplayıcıların medeni durumlarına göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,301, $p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların “Alternatif Aktiviteler ” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölcük’te yapılabilecek alternatif ekoturizm faaliyetleri hakkındaki düşüncelerinin medeni durumlara göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:0,981, $p>0,05$).

Tablo 4.10. Faktörlerin Araştırmaya Katılanların Eğitim Düzeylerine Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermediği (ANOVA-Tukey)

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
EAY puan	Gruplar arası	773,689	4	193,422	3,065	0,016	(3-4)
	Gruplar içi	28521,292	452	63,100			
	Toplam	29294,980	456				
EGF puan	Gruplar arası	897,054	4	224,264	12,530	0,000	(1-3, 1-4,1-5), (2-3, 2-4, 2-5)
	Gruplar içi	8089,826	452	17,898			
	Toplam	8986,880	456				
EF puan	Gruplar arası	389,740	4	97,435	8,713	0,000	(1-3, 1-4,1-5)
	Gruplar içi	5054,470	452	11,182			
	Toplam	5444,210	456				
EP puan	Gruplar arası	593,367	4	148,342	11,000	0,000	(1-3, 1-4,1-5), (2-3, 2-4, 2-5)
	Gruplar içi	6095,394	452	13,485			
	Toplam	6688,761	456				
AA puan	Gruplar arası	242,612	4	60,653	7,752	0,000	(1-3, 1-4,1-5), (2-3, 2-4, 2-5)
	Gruplar içi	3536,579	452	7,824			
	Toplam	3779,190	456				

Araştırmaya katılanların “İsparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” ölçeğine verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir farkın olup olmadığı Tablo 4.10’da alt faktörler bazında değerlendirilmiştir. Anlamlı farklılık için eğitim düzeyleri;

- “Okur Yazar Değil” olanlar için “1” değeri
- “Okur Yazar” olanlar için “2” değeri
- “İlköğretim” olanlar için “3” değeri
- “Lise” olanlar için “4” değeri
- “Yüksek Öğrenim” olanlar için “5” değeri

kullanılmıştır.

- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır.

- Cevaplayıcıların verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Tukey testi sonucunda; eğitim düzeyi “İlköğretim”(X=35,17) olanların Gölcük’ün ekoturizm altyapısının yeterliği testinden aldığı puanın “Lise” (X=31,68) olanların puanından yüksek olduğu görülmektedir. Bu iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (F:3,065, p<0,05).
- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır(F:12,530, p<0,05). Tukey testi sonucunda; eğitim düzeyi “Okur Yazar Değil”(X=22,04) olanların Gölcük’ün “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” testinden aldığı puanın, “Lise” (X=26,95), “İlköğretim” (X=27,09) ve “Yüksek Öğretim”(X=27,54)’den düşük olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra eğitim düzeyi “Okur Yazar” (22,04) olanların testten aldığı puanın, “Lise” (X=26,95), “İlköğretim” (X=27,09) ve “Yüksek Öğretim”(X=27,54)’den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizm Faaliyetleri” alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır(F:8,713, p<0,05). Tukey testi sonucunda; eğitim düzeyi “Okur Yazar Değil”(X=15,82) olanların Gölcük’ün “Ekoturizm Faaliyetleri” testinden aldığı puanın, “Yüksek Öğretim” (X=19,32), “İlköğretim” (X=19,34) ve “Lise” (X=26,95),’den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

- Araştırmaya katılanların Gölçük'ün "Ekoturizm Potansiyeli" alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir($F:11,000$, $p<0,05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Tukey testi sonucunda; eğitim düzeyi "Okur Yazar Değil"($X=9,61$) olanların Gölçük'ün "Ekoturizm Potansiyeli" testinden aldığı puanın, "İlköğretim" ($X=13,59$), "Yüksek Öğretim"($X=13,79$) ve "Lise" ($X=13,85$), 'den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra eğitim düzeyi "Okur Yazar" (10,80) olanların testten aldığı puanın, "İlköğretim" ($X=13,59$), "Yüksek Öğretim"($X=13,79$) ve "Lise" ($X=13,85$), 'den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılanların "Alternatif Aktiviteler" alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır($F:7,752$, $p<0,05$). Tukey testi sonucunda; eğitim düzeyi "Okur Yazar Değil"($X=12,86$) olanların "Alternatif Aktiviteler" testinden aldığı puanın, "İlköğretim" ($X=15,35$), "Yüksek Öğretim"($X=15,41$) ve "Lise" ($X=15,54$), 'den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra eğitim düzeyi "Okur Yazar" (13,40) olanların testten aldığı puanın, "İlköğretim" ($X=15,35$), "Yüksek Öğretim"($X=15,41$) ve "Lise" ($X=15,54$), 'den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.11. Faktörlerin Araştırmaya Katılanların Mesleklerine Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermediği (ANOVA-Tukey)

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
EAY puan	Gruplar arası	434,672	5	86,934	1,359	0,239	Yok
	Gruplar içi	28860,309	451	63,992			
	Toplam	29294,980	456				
EGF puan	Gruplar arası	267,955	5	53,591	2,772	0,018	(1-3)
	Gruplar içi	8718,925	451	19,332			
	Toplam	8986,880	456				
EF puan	Gruplar arası	94,485	5	18,897	1,593	0,161	Yok
	Gruplar içi	5349,725	451	11,862			
	Toplam	5444,210	456				
EP puan	Gruplar arası	162,319	5	32,464	2,243	0,049	(1-3)
	Gruplar içi	6526,442	451	14,471			
	Toplam	6688,761	456				
AA puan	Gruplar arası	70,082	5	14,016	1,704	0,132	Yok
	Gruplar içi	3709,108	451	8,224			
	Toplam	3779,190	456				

Araştırmaya katılanların “İsparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” ölçeğine verdiği cevapların mesleklerine göre istatistiksel anlamda bir farkın olup olmadığı Tablo 4.11’de alt faktörler bazında değerlendirilmiştir. Anlamlı farklılık için mesleği;

- “Memur” olanlar için “1” değeri
- “İşçi” olanlar için “2” değeri
- “Serbest Meslek” olanlar için “3” değeri
- “Emekli” olanlar için “4” değeri
- “Ev Hanımı” olanlar için “5” değeri
- “Öğrenci” olanlar için “6” değeri

kullanılmıştır.

- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizm Altyapısının Yeterliliği” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların mesleklerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların mesleklere göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,359, p>0,05).

- Araştırmaya katılanların Gölçük'ün "Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri" alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların mesleklerine anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların verdiği cevapların mesleklerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Tukey testi sonucunda; mesleği "Memur"(X=26,00) olanların Gölçük'ün ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri testinden aldığı puanın, mesleği "Serbest Meslek" (X=27,50) olanların puanından düşük olup bu iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (F:2,772, p<0,05).
- Araştırmaya katılanların "Ekoturizmin Faaliyetleri" alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların mesleklerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölçük'te yapılabilecek faaliyetler hakkındaki düşüncelerinin mesleklerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,593, p>0,05).
- Araştırmaya katılanların Gölçük'ün "Ekoturizm Potansiyeli" alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların mesleklerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Gölçük'ün ekoturizm açısından potansiyeli olduğu hakkındaki düşüncelerin cevaplayıcıların mesleklerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir. (F:2,243, p<0,05). Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Tukey testi sonucunda; mesleği "Memur"(X=12,00) olanların Gölçük'ün ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri testinden aldığı puanın, mesleği "Serbest Meslek" (X=14,243) olanların puanından düşük olup bu iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılanların "Alternatif Aktiviteler " alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların mesleklerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölçük'te yapılabilecek alternatif ekoturizm aktiviteleri hakkındaki düşüncelerinin mesleklerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,704, p>0,05).

Tablo 4.12. Faktörler Arası Korelasyon İlişkisi

		Ekoturizm Altyapısının Yeterliliği	Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri	Ekoturizm Faaliyetleri	Ekoturizm Potansiyeli	Alternatif Aktiviteler
Ekoturizm Altyapısının Yeterliliği	<i>Pearson Korelasyon</i>	1	,194**	,295**	,215**	,289**
	<i>p</i>		,000	,000	,000	,000
	<i>N</i>	457	457	457	457	457
Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri	<i>Pearson Korelasyon</i>	,194**	1	,609**	,494**	,529**
	<i>p</i>	,000		,000	,000	,000
	<i>N</i>	457	457	457	457	457
Ekoturizm Faaliyetleri	<i>Pearson Korelasyon</i>	,295**	,609**	1	,425**	,582**
	<i>p</i>	,000	,000		,000	,000
	<i>N</i>	457	457	457	457	457
Ekoturizm Potansiyeli	<i>Pearson Korelasyon</i>	,215**	,494**	,425**	1	,398**
	<i>p</i>	,000	,000	,000		,000
	<i>N</i>	457	457	457	457	457
Alternatif Aktiviteler	<i>Pearson Korelasyon</i>	,289**	,529**	,582**	,398**	1
	<i>p</i>	,000	,000	,000	,000	
	<i>N</i>	457	457	457	457	457

Tablo 4.12’ye göre “İsparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” ölçeği alt boyutları arasındaki korelasyon ilişkisi yer almaktadır. Gölcük ekoturizm altyapısının yeterliliği alt boyutu ile ekoturizm faaliyetleri ($r=0,295$), alternatif aktiviteler ($r=0,289$), ekoturizm potansiyeli ($r=0,215$) ve ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri ($r=0,194$) alt boyutları arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ilişki vardır. Ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri ($r=0,194$) alt boyutu ile ekoturizm faaliyetleri ($r=0,609$) ve alternatif aktiviteler ($r=0,529$) alt boyutları arasında pozitif ve orta düzeyde, ekoturizm potansiyeli ($r=0,494$) alt boyutu ile de pozitif ve düşük düzeyde ilişki vardır. Ekoturizm faaliyetleri alt boyutu ile alternatif aktiviteler ($r=0,582$) alt boyutu arasında pozitif ve orta düzeyde, ekoturizm potansiyeli ($r=0,425$) alt boyutu arasında ise pozitif ve düşük düzeyde ilişki bulunmaktadır. Ekoturizm potansiyeli alt boyutu ile alternatif aktiviteler ($r=0,398$) alt boyutları arasında pozitif ve düşük düzeyde korelasyon ilişkisi bulunmaktadır.

Yukarıda saptanan test sonuçlarına göre hipotezlerin kabul ve red durumunu gösteren tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.13. Hipotez Listesi

1	Gölcük'teki ekoturizm altyapısının yeterliği hakkındaki düşünceleri cinsiyet durumuna göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
2	Gölcük'teki ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri hakkındaki düşünceler cinsiyet durumuna göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
3	Gölcük'te yapılabilen ekoturizm faaliyetler hakkındaki düşünceleri cinsiyet durumuna göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
4	Gölcük'ün ekoturizm potansiyeli hakkındaki düşünceleri cinsiyet durumuna göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
5	Gölcük'te yapılabilen alternatif aktiviteler hakkındaki düşünceleri cinsiyet durumuna göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
6	Gölcük'teki ekoturizm altyapısının yeterliği hakkındaki düşünceleri yaş düzeylerine göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
7	Gölcük'teki ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri hakkındaki düşünceler yaş düzeylerine göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
8	Gölcük'te yapılabilen ekoturizm faaliyetler hakkındaki düşünceleri yaş düzeylerine göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
9	Gölcük'ün ekoturizm potansiyeli hakkındaki düşünceleri yaş düzeylerine göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
10	Gölcük'te yapılabilen alternatif aktiviteler hakkındaki düşünceleri yaş düzeylerine göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
11	Gölcük'teki ekoturizm altyapısının yeterliği hakkındaki düşünceleri eğitim düzeylerine göre farklılık gösterir	p<0,05	Desteklendi
12	Gölcük'teki ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri hakkındaki düşünceler eğitim düzeylerine göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
13	Gölcük'te yapılabilen ekoturizm faaliyetler hakkındaki düşünceleri eğitim düzeylerine göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
14	Gölcük'ün ekoturizm potansiyeli hakkındaki düşünceleri eğitim düzeylerine göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
15	Gölcük'te yapılabilen alternatif aktiviteler hakkındaki düşünceleri eğitim düzeylerine göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
16	Gölcük'teki ekoturizm altyapısının yeterliği hakkındaki düşünceleri medeni durumuna göre farklılık gösterir	p<0,05	Desteklendi
17	Gölcük'teki ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri hakkındaki düşünceler medeni durumuna göre farklılık gösterir	p<0,05	Desteklendi
18	Gölcük'te yapılabilen ekoturizm faaliyetler hakkındaki düşünceleri medeni durumuna göre farklılık gösterir	p<0,05	Desteklendi
19	Gölcük'ün ekoturizm potansiyeli hakkındaki düşünceleri medeni durumuna göre farklılık gösterir	p<0,05	Desteklendi
20	Gölcük'te yapılabilen alternatif aktiviteler hakkındaki düşünceleri medeni durumuna göre farklılık gösterir	p<0,05	Desteklendi
21	Gölcük'teki ekoturizm altyapısının yeterliği hakkındaki düşünceleri ikamet yerlerine göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
22	Gölcük'teki ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri hakkındaki düşünceler ikamet yerlerine göre farklılık gösterir	p<0,05	Desteklendi
23	Gölcük'te yapılabilen ekoturizm faaliyetler hakkındaki düşünceleri ikamet yerlerine göre farklılık gösterir	p<0,05	Desteklendi
24	Gölcük'ün ekoturizm potansiyeli hakkındaki düşünceleri ikamet yerlerine göre farklılık gösterir	p<0,05	Desteklendi
25	Gölcük'te yapılabilen alternatif aktiviteler hakkındaki düşünceleri ikamet yerlerine göre farklılık gösterir	p>0,05	Desteklenmedi
26	Ölçek alt boyutları arasında anlamlı ve pozitif korelasyon ilişkisi vardır.	p<0,05	Desteklendi

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Akdeniz Bölgesinin Batı Toroslar bölümünde kalan Isparta yöresi Eğirdir, Burdur ve Beyşehir gölleri gibi büyük göl çanakları yanında ormanları, dağları, bitki örtüsü, yaban hayatı, mağaraları ve yaylaları ile eşsiz güzelliklere sahiptir. Önemli turizm bölgelerimiz olan Akdeniz ve Ege bölgelerine yakın oluşu ve yol güzergahı üzerinde bulunması, özellikle turizm merkezi Antalya'nın arka bahçesi konumunda olması, çok çeşitli tarih öncesi medeniyetleri bünyesinde barındırması, dinsel çekim alanlarına sahip olması gibi özellikleri nedeniyle Isparta Yöresi iç ve dış turizm açısından özellikle ekoturizm yönünden önemli bir konuma sahiptir.

Gölcük Gölü değerli doğal alanlara sahip bir yerdir. Ekoturizme yönelik olarak, çalışma alanının mevcut doğal kaynakların incelenip, potansiyel olanların tespit edilmesi şeklinde yapılan bu çalışmada mevcut doğal olanaklar, botanik, alpinizm, oryantiring, yayla turizmi, trekking, kanyon, agro turizmi, su sporları turizmi, bisiklet turları, kamp ve karavan turizmi, yamaç paraşütü, av ve yaban hayatı turizmi ve kültür turizmi olarak değerlendirilebilir.

Gölcük Tabiat Parkı Ekoturizmi ile ilgili yaptığımız anket sonuçlarını değerlendirdiğimizde bulunan bulgu ve verileri şöyle özetleyebiliriz:

Tablo 4.1 ve 4.2'de görüldüğü üzere katılımcıların demografik bilgileriyle ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir:

Araştırmaya katılan kişilerin demografik özellikleri olarak ele alınan; yaş, cinsiyet, mesleği, eğitim düzeyi ve gelir düzeyine ait yüzde ve frekans dağılımları yapılmıştır. Tablo 1'de görüldüğü üzere cevaplayıcıların cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında, %53,6'sı Erkek, %46,4'ü Kadın'dır. Araştırmaya katılanların yaşları incelendiğinde %21,2'sinin 24 ve altında, %31,9'unun 25-34 yaşları arasında, %23'ünün 35-44 yaşları arasında, %11,2'sinin 45-54 yaşları arasında, %9,7'sinin 55-44 yaşları arasında ve %4,8'inin ise 65 yaşın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılanların yaklaşık %76'sı gibi büyük bir çoğunluğu 25 ile 54 yaş aralığında yer almaktadır.

Eğitim düzeyi bulgularına bakıldığında; hiç eğitim almayanların oranı %6,1, okur-yazar olanların oranı %4,4, ilköğretim mezunlarının oranı %22,3, lise mezunlarının oranı %25,6 ve yükseköğrenim mezunlarının oranının ise %42,6 olduğu görülmüştür.

Medeni durum bulgularına bakıldığında; evli olanların oranı %44,4, bekar olanların oranı %38,1, eşinden boşanmış olanların oranı %12,5 ve eşini kaybetmiş olanların oranı %5'tir.

Araştırmaya katılanlar gelir düzeyleri bakımından ele alındığında, %3,9'unun 499TL'nin altında, %5,7'sinin 500-999TL arasında, %24,5'inin 1000-1499TL, %16,4'ünün 1500-1999TL arasında, %9,6'sının 2000-2499TL arasında, %16'sının, 2500-2999TL arasında, %8,8'inin 3000-3499TL arasında ve %15,1'inin 3500TL ve üzerinde gelire sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca meslek gruplamaları bakımından incelendiğinde; %35,2'sinin serbest meslek, %27,6'sının memur, %27,1'inin işçi, %8,8'inin emekli, %0,7'sinin ev hanımı ve yine %0,7'sinin öğrenci olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşülen kişilerin doğum yerlerine ilişkin bilgiler incelendiğinde; 5'i yabancı ülke, 45'i Türkiye'den iller ve 8'i de ilçeler olmak üzere 58 farklı bölgeden kişi ile görüşülmüştür. Görüşülenlerin %60,2'si Isparta'dan olmak üzere Isparta'yı sırasıyla %3,5 ile Antalya, %3,5 ile İzmir, %3,1 ile Afyon, %3,1 ile Burdur, 2,4 ile Denizli, %2,2 ile Ankara, %1,3 ile Aydın ve %1,3 ile Konya izlemektedir. Yabancı ülkelerden Almanya, Azerbaycan, Çin, Irak ve Suriye'den turistlerde Gölcük'ü ziyaret edenlerin arasında bulunmaktadır. Türkiye bazında baktığımızda her coğrafik bölgeden Gölcük'ü görmeye gelenlerin olduğu görülmektedir (Tablo 4.2).

Katılımcıların tanımlayıcı sorulara verdikleri cevaplar tablolar halinde verilmiş ve tablolarda gösterilen veriler tabloların altında yorumlanmıştır.

Tablo 4.3'te araştırmaya katılanların hangi sıklıkla seyahat ettikleri, kimlerle seyahat ettikleri, hangi amaçla seyahat ettikleri, nerede ikamet ettikleri ve ekoturizm hakkında düşünceleri ile ilgili sonuçlar bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; görüşülenlerin %43,3'ü "Yılda 2 Defa", %30,2'si "Yılda 3 Defa ve Üzeri" ve %26,5'i "Yılda 1 Defa" seyahat ettiklerini belirtmişlerdir. Kimlerle seyahat ettiklerine baktığımızda; görüşülenlerin %63,5'i ailesiyle, %18,3'ü tek başına ve %18,2'si

arkadaşlarıyla seyahat ettiğini belirtmiştir. Görüşülenlerin seyahatlerini hangi amaçla yaptıklarına baktığımız da ise; %21,4'ü “Doğal Güzellik” ve yine %21,4'ü “Deniz ve Güneş”, %18,8'i “Kültür ve Tarih”, %13,6'sı “Eş-Dost Ziyareti”, %10,7'si “Sağlık ve Termal”, %8,5'i “İş ve Kongre” ve %5,5'i ise “Öğrenim” amaçlı seyahat ettiğini belirttiği görülmektedir.

Araştırma katılanların ikamet ettikleri yerlere baktığımızda; görüşülenlerin %84,5'i Isparta'da, %7,4'ü Batman'da, %6,6'sı Antalya'da, %0,9'u Burdur'da, %0,4'ü İstanbul'da ve %0,1'i Malatya'da ikamet ettiğini belirtmiştir. Bu durumda Gölcük daha çok sınırları içinde bulunduğu ilin sakinleri tarafından ziyaret edildiği görülmektedir.

Görüşülenlere ekoturizmin ne demek olduğu sorulduğunda; %42,5'i “Doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten bir turizmdir” cevabını, %14,7'si “Doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizmdir” cevabını, %13,1'i “Yerel kalkınmaya yardımcı olan bir turizmdir” cevabını, %11,8'i “Stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir” cevabını, %9,6'sı “Sportif faaliyetlerimi gerçekleştirebildiğim bir turizmdir” cevabını, %4,6'sı “Konforsuz, basit ve sade olanaklar sunan turizmdir” ve %3,7'si ise “Pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir” cevabını verdiği görülmektedir. Genel itibari ile bakıldığında insanların ekoturizm hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir.

Tablo 4.4'te araştırmaya katılanların daha önce ekoturizm amaçlı seyahate bulunma durumları incelendiğinde; %52,5'i “Hayır” yani ekoturizm amaçlı seyahate bulunmadığını, % 47,5'i ise “Evet” yani ekoturizm amaçlı seyahate bulunduğunu belirttiği görülmektedir.

Araştırmaya katılanların %52,5'i “Hayır” yani ekoturizm amaçlı seyahate bulunmadığını, % 47,5'i ise “Evet” yani ekoturizm amaçlı seyahate bulunduğunu belirttiği görülmektedir (Tablo 4.4).

Görüşülenlerin Isparta ismini duyunca akıllarına gelen ilk turizm alanı sorulduğunda; %35'i Eğirdir, %30'u Gölcük-Milas, %12,5'i Yalvaç, %7,4'ü Isparta Müzesi, %6,1'i Senirkent, %5'i Sütçüler ve %3,9'u ise Atabey cevabını verdiği görülmektedir. Gölcük –Milas'ın Eğirdir'den sonra en çok akla gelen yer olması potansiyelinin de yüksek olduğu görülmektedir.

Gölcük yöresinin tercih edilmesinde dikkate alınan bilgi kaynağının ne olduğuna bakıldığında; daha önce geldiğini belirtenlerin oranı %30,9, arkadaş ve çevresinin etkisi

ile gelenlerin oranı %29,5, daha önce görenlerin tavsiyesi ile gelenlerin oranı 17,5, turizm fuarları ve konferansları sayesinde gelenlerin oranı %11,8 ve yazılı ve görsel basında görüp te gelenlerin oranı %10,3'tür.

Ekoturizmin tercih edilme nedenine bakıldığında; %25,8'i "Şehir gürültüsünden uzaklaşmak ve temiz hava" amacıyla, %23,2'si "Yörenin doğal güzelliklerini öğrenmek" amacıyla, %21'i "Doğa ile baş başa olmak" amacıyla, %15,3'ü "Macera Tutkusundan" dolayı, %7,2'si "Araştırma ve gözlem merakından" dolayı, %4,2'si "Farklı bir tatil yaşamak ve dinlenmek" amacıyla ve %3,3'ü ise "Daha önce yapmadığım aktiviteleri gerçekleştirmek" amacıyla ekoturizmi tercih ettiğini ifade etmiştir.

Gölcük-Milas'ın tercih edilme nedenlerine bakıldığında; %42,7'si "Doğa ile baş başa huzurlu bir ortam" nedeniyle, %17,5'i "Merak ve Macera tutkusu" nedeniyle, %16,4'ü "Yeşil ve temiz hava, manzara" nedeniyle, %6,6'sı "Piknik" nedeniyle ve %5,9'u "Yapmadığım aktiviteleri gerçekleştirmek" nedeniyle Gölcük-Milas'ı tercih ettiğini belirtmiştir.

Tablo 4.5'de araştırmaya katılanların Gölcük-Milas'ta neler yapılabileceği ile ilgili görüşleri incelendiğinde; %17,9'u "Dinlenme ve huzurlu bir kamping" yapılabileceği, %16,8'i "Bisiklet Turu" yapılabileceği, %13,6'sı "Yaya Yürüyüşleri" yapılabileceği, %13,6'sı "Günübirlik Değişik Bir Aktivite Gezisi" yapılabileceği ile ilgili görüş bildirmiştir. Yine görüşülenleri %7,2'si "Yabani Hayatı İnceleme" yapılabileceği, %6,8'i "Balık Tutma" yapılabileceği, %6,1'i "Yörenin Doğal Bitki Örtüsünü Görme – İnceleme" yapılabileceği, %6,1'i "Jeolojik Gezi – Gözlem ve İnceleme" yapılabileceği ve %5,5'i de "Orman İçi İnceleme – Gözlem Gezileri" yapılabileceğini ifade etmiştir.

Gölcük-Milas Avrupa'da olsaydı ne yapılırdı sorusuna araştırmaya katılanların verdiği cevaplara bakıldığında; %17,5'i "Yeterince konaklama, eğlenme, dinlenme, inceleme yerleri olurdu", %15,5'i "Çevre düzenlemesi yeniden yapılırdı", %10,3'ü "Çevre dağları birbirine teleferikle bağlanır ve gezi, gözlem, dinlenme yerleri yapılırdı", %8,3'ü "Dünya çapında tanıtımı yapılırdı", %3,9'u "Yöreye has bitki örtüsü ile ilgili gözlem ve inceleme gezileri yapılırdı", %3,5'i "Yerel ve uluslararası turizm ve seyahat acentaları ile işbirliği yapılırdı", %2,6'sı "Doğaya uyumlu konaklama, kamp, yol vb.

yapılırdı”, %0,7’si “Jeolojik gezi – gözlem ve inceleme gezileri düzenlenirdi” ve %0,4’ü ise “Yabani hayatla ilgili geziler düzenlenirdi” cevabı verdiği görülmektedir. Bunun yanında görüşülenlerin %37,2’si gibi büyük bir çoğunluk ise eğer gölcük-Milas Avrupa’da olsaydı yukarıda sayılanlarını “Hepsi de yapılırdı” cevabı vermiştir.

Faktör Analizi, birbirleriyle ilişkili veri yapılarını birbirinden bağımsız ve daha az sayıda yeni veri setlerine dönüştürmek, bir oluşumu, nedeni açıkladıkları varsayılan değişkenleri gruplayarak ortak faktörleri ortaya koymak, bir oluşumu etkileyen değişkenleri gruplamak, majör ve minör faktörleri tanımlamak amacıyla başvurulmuş bir yöntemdir (Özdamar ve Dinçer, 1987).

Faktör analizine ortak boyutlar saptanarak, boyut indirgeme ve bağımlılık yapısının yok edilmesi yöntemidir denilebilir (Tavşancıl, 2002).

Örneklem büyüklüğü yeterliliği, verilerin faktör analizine uygulanışı ve değişkenler arasındaki korelasyonun anlamlılığı için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Testi yapılmıştır. KMO değeri 0,87 bulunmuş olup seçilen örneklem büyüklüğünün analiz için yeterli olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra Bartlett testine baktığımızda değişkenler arası korelasyonun $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında Gölcük Gölü’nün ekoturizm bölgesi olarak değerlendirilmesi amacıyla yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerin oluşturdukları faktör gruplarının belirlenmesi amacıyla veriler faktör analizine tabi tutulmuştur.

Toplamda faktör analizine 31 soru tabi tutulmuştur. Analiz sonucu ölçeğimizin 6 faktörden oluştuğu görülmektedir. Ancak yapılan “scree test” uygulaması sonucunda; yorumlanabilme durumu, 6. Faktörün altında toplanan madde sayısının tek olması, 5. Faktördeki maddelerle aynı anlam taşıması ve binişik yani çok boyutluluk oluşturması nedeniyle faktör sınırlaması yapıp 5 faktöre indirgenmiştir. Faktör analizi sonucu elde edilen bu faktörler altında toplanan maddeler değerlendirilerek isimlendirilmiştir.

Ölçeğin yapılan faktör analizi sonucu elde edilen 5 faktörün açıkladığı toplam varyans oranı %50 olduğu görülmektedir. Bu oran ölçeğin faktör yapısının iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Analiz sonucu elde edilen 5 faktörümüzü değerlendirecek olursak;

Faktör kapsamında araştırmaya katılanların bölgede ekoturizmin yapılabilmesi için gerekli altyapının yeterli olup olmadığı konusundaki düşünceleri değerlendirilmiştir.

Faktör 10 maddeden oluşup faktör özdeğeri 7.408, açıkladığı varyans oranı 23,898 ve faktör güvenirlik değeri (Cronbach Alpha) 0,86'dır. Bu bağlamda faktörün oldukça güvenilir olduğu görülmektedir. Ayrıca faktör ortalaması 3,30 olup cevaplayıcılar Gölcük'ün ekoturizm altyapısının "Kısmen" yeterli olduğu görüşünde yoğunlaştığı görülmektedir.

Faktör kapsamında Gölcük'ün ekoturizm açısından geliştirilmesi yapılması gereken faaliyetler cevaplayıcılara önerme şeklinde sorulmuş olup cevaplayıcıların bu önermeler ne düzeyde katıldıkları incelenmiştir.

Faktör 7 maddeden oluşup faktör özdeğeri 3,881, açıkladığı varyans oranı 12,519 ve faktör güvenirlik değeri (Cronbach Alpha) 0,76'dır. Faktörün güvenirlik değerinin güçlü olduğu görülmektedir. Faktör ortalaması 3,82 olup cevaplayıcıların Gölcük'ün ekoturizm açısından geliştirilmesine yönelik yapılması gereken faaliyetleri onayladıkları görülmektedir. Yani faktör kapsamında yapılan önermelerin, ekoturizmi geliştireceğini düşünmektedirler.

Faktör kapsamında cevaplayıcıların Gölcük'te yapılabilecek faaliyetlerin hakkında sunulan önermelere ne düzeyde katıldıkları incelenmiştir.

Faktör 6 maddeden oluşup faktör özdeğeri 1,789, açıkladığı varyans oranı 5,772 ve faktör güvenirlik değeri (Cronbach Alpha) 0,73'tür. Bu bağlamda oldukça güvenilir olduğunu söyleyebiliriz. Faktör ortalaması 3,79 olup ortalama da anlaşılacağı gibi araştırmaya katılanların Gölcük'te yapılabilecek ekoturizm faaliyetlerinin neler olduğuna dair önermelere "Katılıyorum" düzeyinde cevap verdiği görülmektedir.

Faktör kapsamında Gölcük Gölü ve çevresinin ekoturizm açısından potansiyelinin ne düzeyde olduğunu anlamak için cevaplayıcılara sunulan önermelere verilen cevaplar incelenmiştir.

Faktör 4 maddeden oluşup faktör özdeğeri 1,290, açıkladığı varyans oranı 4,160 ve faktör güvenirlik değeri (Cronbach Alpha) 0,77'dir. Faktör güvenirlik düzeyinin iyi olduğu görülmektedir. Faktör ortalaması 3,34 düzeyinde olduğu görülmektedir. Diğer

faktörleri de göz önünde bulundurduğumuzda cevaplayıcıların Gölcük bölgesinin şuan ki durumu ile ekoturizm potansiyeli açısından “Kısmen” yeterli olduğu fakat ekoturizm in geliştirmesi için çalışmalar yapılması durumunda ekoturizm için uygun bir yer olduğu anlaşılmaktadır.

Bu faktörde Gölcük’te mevcut yapılan aktivitelerin yanında hangi aktivitelerin yapılabileceği önermeler halinde cevaplayıcılara sunulmuş cevaplayıcıların bu önermelere ne düzeyde katıldıkları incelenmiştir.

Faktör 4 maddeden oluşup faktör özdeğeri 1,224, açıkladığı varyans oranı 3,949 ve faktör güvenirlik değeri (Cronbach Alpha) 0,69’dur. Faktör yapısının güvenirlik düzeyinin iyi olduğunu söyleyebiliriz. Faktör ortalaması 3,79 olup ortalamadan da anlaşılacağı gibi araştırmaya katılanların Gölcük’te yapılan ekoturizm faaliyetlerinin yanı sıra hangi alternatif faaliyetlerin yapılabileceğine yönelik sunulan önermelere “Katılıyorum” düzeyinde cevapladığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların “Isparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” ölçeğine verdiği cevaplar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Tablo 4.8’de alt faktörler bazında değerlendirildiğinde;

- “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların verdiği cevapların “Ekoturizm Altyapısı Yeterliliği” alt faktörü bazında incelenmesi sonucunda; Gölcük’ün ekoturizm altyapısının yeterliliği konusundaki düşünceler “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcılara göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($t:0,850, p>0,05$).
- “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların verdiği cevapların “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” alt faktörü bazında incelediğinde; Gölcük’te ekoturizm geliştirilmesi için yapılması gereken faaliyetler konusundaki düşünceler “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcılara göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($t:0,173, p>0,05$).
- “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların verdiği cevapların “Ekoturizm Faaliyetleri” alt faktörü bazında incelenmesi sonucunda; Gölcük’te yapılabilecek faaliyetler hakkında verilen cevapların araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($t:0,809, p>0,05$).

- “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların verdiği cevapların “Ekoturizm Potansiyeli” alt faktörü bazında incelenmesi sonucunda; Gölcük’ün ekoturizm açısından bir potansiyelini olduğu ve bu potansiyelin hem kadın hem erkek cevaplayıcılara göre aynı düzeyde olduğu görülmektedir. Yani bu faktörden alınan puanlar araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($t:0,780$, $p>0,05$).
- “Kadın” ve “Erkek” cevaplayıcıların verdiği cevapların “Alternatif Aktiviteler” alt faktörü bazında incelenmesi sonucunda; Gölcük’te alternatif olarak yapılabilecek aktivitelerin neler olduğu hakkındaki düşüncelerinin araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($t:0,339$, $p>0,05$).

Araştırmaya katılanların “Isparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” ölçeğine verdiği cevapların yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir farkın olup olmadığı Tablo 4.9’da alt faktörler bazında değerlendirildiğinde;

- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizm Altyapısının Yeterliliği” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların verdiği cevapların yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($F:0,650$, $p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların verdiği cevapların yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($F:1,616$, $p>0,05$). Yani tüm yaş düzeylerinde cevaplayıcılar kendilerine sunulan önermelere birbirlerine yakın düzeyde cevapladıkları anlaşılmaktadır.
- Araştırmaya katılanların “Ekoturizmin Faaliyetleri” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölcük’te yapılabilecek faaliyetler hakkındaki düşüncelerinin

yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:2,102, $p>0,05$).

- Araştırmaya katılanların Gölcük'ün "Ekoturizm Potansiyeli" alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; Gölcük'ün ekoturizm açısından bir potansiyelini olduğu fakat potansiyelin cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,990, $p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların "Alternatif Aktiviteler " alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölcük'te yapılabilecek alternatif ekoturizm faaliyetleri hakkındaki düşüncelerinin yaş düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,154, $p>0,05$).

Araştırmaya katılanların "İsparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi" ölçeğine verdiği cevapların, medeni durumlarına göre istatistiksel anlamda bir farkın oluşturup oluşturmadığı Tablo 4.10'da alt faktörler bazında değerlendirilmiştir. Anlamlı farklılık için medeni durumu;

- "Evli" olanlar için "1" değeri
- "Bekar" olanlar için "2" değeri
- "Eşinden Ayrılmış" olanlar için "3" değeri
- "Eşini Kaybetmiş" olanlar için "4" değeri

kullanılmıştır.

- Araştırmaya katılanların Gölcük'ün "Ekoturizm Altyapısının Yeterliliği" alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların medeni durumlara göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir (F:2,691, $p<0,05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Tukey testi sonucunda; medeni durumu "Eşini Kaybetmiş" (X=34,78) olanların Gölcük'ün ekoturizm altyapısının yeterliği testinden aldığı

puanın “Evli” ($X=31,91$) olanların puanından yüksek olduğu görülmektedir. Bu iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların yaş düzeylerine anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların verdiği cevapların medeni durumlara göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($F:0,494, p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların “Ekoturizmin Faaliyetleri” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölcük’te yapılabilecek faaliyetler hakkındaki düşüncelerinin medeni durumlarına göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($F:1,505, p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizm Potansiyeli” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Gölcük’ün ekoturizm açısından bir potansiyelini olduğu fakat potansiyelin cevaplayıcıların medeni durumlarına göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($F:1,301, p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların “Alternatif Aktiviteler ” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölcük’te yapılabilecek alternatif ekoturizm faaliyetleri hakkındaki düşüncelerinin medeni durumlara göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir ($F:0,981, p>0,05$).

Araştırmaya katılanların “Isparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” ölçeğine verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir farkın olup olmadığı Tablo 4.11’de alt faktörler bazında değerlendirilmiştir. Anlamlı farklılık için eğitim düzeyleri;

- “Okur Yazar Değil” olanlar için “1” değeri
- “Okur Yazar” olanlar için “2” değeri

- “İlköğretim” olanlar için “3” değeri
- “Lise” olanlar için “4” değeri
- “Yüksek Öğretim” olanlar için “5” değeri

kullanılmıştır.

- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Tukey testi sonucunda; eğitim düzeyi “İlköğretim” ($X=35,17$) olanların Gölcük’ün ekoturizm altyapısının yeterliği testinden aldığı puanın “Lise” ($X=31,68$) olanların puanından yüksek olduğu görülmektedir. Bu iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. ($F:3,065$, $p<0,05$).
- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır ($F:12,530$, $p<0,05$). Tukey testi sonucunda; eğitim düzeyi “Okur Yazar Değil” ($X=22,04$) olanların Gölcük’ün “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” testinden aldığı puanın, “Lise” ($X=26,95$), “İlköğretim” ($X=27,09$) ve “Yüksek Öğretim” ($X=27,54$)’den düşük olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra eğitim düzeyi “Okur Yazar” ($22,04$) olanların testten aldığı puanın, “Lise” ($X=26,95$), “İlköğretim” ($X=27,09$) ve “Yüksek Öğretim” ($X=27,54$)’den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizm Faaliyetleri” alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu

görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır (F:8,713, $p<0,05$). Tukey testi sonucunda; eğitim düzeyi “Okur Yazar Değil” (X=15,82) olanların Gölcük’ün “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” testinden aldığı puanın, “Yüksek Öğretim” (X=19,32), “İlköğretim” (X=19,34) ve “Lise” (X=26,95),’den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizm Potansiyeli” alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir (F:11,000, $p<0,05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Tukey testi sonucunda; eğitim düzeyi “Okur Yazar Değil” (X=9,61) olanların Gölcük’ün “Ekoturizm Potansiyeli” testinden aldığı puanın, “İlköğretim” (X=13,59), “Yüksek Öğretim” (X=13,79) ve “Lise” (X=13,85),’den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra eğitim düzeyi “Okur Yazar” (10,80) olanların testten aldığı puanın, “İlköğretim” (X=13,59), “Yüksek Öğretim” (X=13,79) ve “Lise” (X=13,85),’den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılanların “Alternatif Aktiviteler” alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların eğitim düzeylerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır (F:7,752, $p<0,05$). Tukey testi sonucunda; eğitim düzeyi “Okur Yazar Değil” (X=12,86) olanların “Alternatif Aktiviteler” testinden aldığı puanın, “İlköğretim” (X=15,35), “Yüksek Öğretim” (X=15,41) ve “Lise” (X=15,54),’den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra eğitim düzeyi “Okur Yazar” (13,40) olanların testten aldığı puanın, “İlköğretim” (X=15,35), “Yüksek Öğretim” (X=15,41) ve “Lise” (X=15,54),’den düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılanların “Isparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” ölçeğine verdiği cevapların mesleklerine göre istatistiksel anlamda bir farkın olup olmadığı Tablo 4.12’de alt faktörler bazında değerlendirilmiştir. Anlamlı farklılık için mesleği;

- “Memur” olanlar için “1” değeri
- “İşçi” olanlar için “2” değeri
- “Serbest Meslek” olanlar için “3” değeri
- “Emekli” olanlar için “4” değeri
- “Ev Hanımı” olanlar için “5” değeri
- “Öğrenci” olanlar için “6” değeri

kullanılmıştır.

- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizm Altyapısının Yeterliliği” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların mesleklerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Cevaplayıcıların verdiği cevapların mesleklere göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir. (F:1,359, $p>0,05$).
- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizmin Geliştirilmesi Faaliyetleri” alt faktöründen aldığı puanlar cevaplayıcıların mesleklerine anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların verdiği cevapların mesleklerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Tukey testi sonucunda; mesleği “Memur” ($X=26,00$) olanların Gölcük’ün ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri testinden aldığı puanın, mesleği “Serbest Meslek” ($X=27,50$) olanların puanından düşük olup bu iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. (F:2,772, $p<0,05$).
- Araştırmaya katılanların “Ekoturizmin Faaliyetleri” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların mesleklerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölcük’te yapılabilecek faaliyetler hakkındaki düşüncelerinin mesleklerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,593, $p>0,05$).

- Araştırmaya katılanların Gölcük’ün “Ekoturizm Potansiyeli” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların mesleklerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için ANOVA testi yapılmıştır. Gölcük’ün ekoturizm açısından potansiyeli olduğu hakkındaki düşüncelerin cevaplayıcıların mesleklerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturduğu görülmektedir. (F:2,243, $p<0,05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Tukey testi sonucunda; mesleği “Memur” (X=12,00) olanların Gölcük’ün ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri testinden aldığı puanın, mesleği “Serbest Meslek” (X=14,243) olanların puanından düşük olup bu iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılanların “Alternatif Aktiviteler ” alt faktöründe aldığı puanlar cevaplayıcıların mesleklerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak için yapılan ANOVA testi sonucuna bakıldığında; cevaplayıcıların Gölcük’te yapılabilecek alternatif ekoturizm aktiviteleri hakkındaki düşüncelerinin mesleklerine göre istatistiksel anlamda bir fark oluşturmadığı görülmektedir (F:1,704, $p>0,05$).

Tablo 4.13’e göre “Isparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” ölçeği alt boyutları arasındaki korelasyon ilişkisi yer almaktadır. Gölcük ekoturizm altyapısının yeterliliği alt boyutu ile ekoturizm faaliyetleri ($r= 0,295$), alternatif aktiviteler ($r=0,289$), ekoturizm potansiyeli ($r=0,215$) ve ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri ($r=0,194$) alt boyutları arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ilişki vardır. Ekoturizmin geliştirilmesi faaliyetleri ($r=0,194$) alt boyutu ile ekoturizm faaliyetleri ($r=0,609$) ve alternatif aktiviteler ($r=0,529$) alt boyutları arasında pozitif ve orta düzeyde, ekoturizm potansiyeli ($r=0,494$) alt boyutu ile de pozitif ve düşük düzeyde ilişki vardır. Ekoturizm faaliyetleri alt boyutu ile alternatif aktiviteler ($r=0,582$) alt boyutu arasında pozitif ve orta düzeyde, ekoturizm potansiyeli ($r=0,425$) alt boyutu arasında ise pozitif ve düşük düzeyde ilişki bulunmaktadır. Ekoturizm potansiyeli alt boyutu ile alternatif aktiviteler ($r=0,398$) alt boyutları arasında pozitif ve düşük düzeyde korelasyon ilişkisi bulunmaktadır.

ÖNERİLER

Gölcük Tabiat Parkı henüz bozulmamış doğal yapısı ile bir ekoturizm merkezi olmaya aday yöremizdir. Yörenin tam olarak ekoturizme açılması ve ekoturistlere yeterli hizmeti verebilmesi ile hem yörenin kalkınması sağlanacak, hem de yöreye ve ülkeye girdi sağlanacaktır. Daha da önemlisi bölgenin doğal yapısı yani faunası, florası, jeolojik yapısı korunacağı için bu doğal varlık geleceğe bozulmadan aktarılabilir. Bunun için bazı yatırımların yapılması gereklidir.

Ekoturizm için yapılacak altyapı ve üst yapı çalışmaları genel turizm yatırımları içinde en az maliyeti olan yatırımlardır. Örneğin Antalya gibi deniz ve tarih ağırlıklı bir turizm için büyük bütçelerle büyük konaklama tesisleri ve buna bağlı büyük altyapı yatırımları gereklidir ve bu altyapı ve üstyapıların da dünya standartlarında olması gerekir ki, dış turizm için cazip hale gelebilsin. Fakat Gölcük Tabiat Parkı gibi ekoturizm adayı merkezlerde, çevre görüntüsünü ve doğal yapıyı bozmayacak daha küçük maliyetlerle yapılabilecek; küçük toprak patika yollar, taş örme duvarlar veya kaldırım taşlı yollar, ahşap küçük konaklama yerleri, ahşap ve doğaya uyumlu oturma dinlenme yerleri, piknik yerleri için ahşap masa-sandalye, ağaçtan kamufle edilebilen gözlem evleri, sıkıştırılmış toprakla yapılan bisiklet yolları... gibi yatırımlar mümkündür. Böylece daha az maliyetle doğayı ve çevreyi bozmadan, kirliletmeden ve zarar vermeden diğer turizm türlerinin getirisini getirebilecek ekoturizm yapılması mümkün olabilecektir. Bunun için öneriler şunlardır:

1. Altyapı ve Üstyapı ile İlgili Öneriler

- Ekoturizm master (ana) planının yapılması,
- Öncelikli işlerin belirlenmesi,
- Yönetim modelinin geliştirilmesi,
- Yörede su, elektrik, kanalizasyon ve haberleşme sistemlerinin var olan yerlerde yenilenmesi, olmayan yerlere yeni sistemlerin yapılması,
- Göl yolu üzerindeki köylere olan yollarda yol genişletme ve ıslah çalışmalarının yapılması, asfaltlanması ve il merkezinden göle ve yakın köylere (Yakaören ve Gelincik) ve mahallelere (Dere Mahallesi ve Hızırbey Mahallesi) ulaşım imkanlarının iyileştirilmesi,

- Sadece günübirlik değil konaklama/geceleme imkanının sağlanması. Geleneksel konaklamayı tercih etmeyenler için veya daha otantik olması açısından modern tesislerin yapılması, kamping alanlarının düzenlenmesi, başta bungola tipi olmak üzere köy tipi küçük konaklama yerlerinin yapılması,
- Ekotarım yapılan köy yakınlarına köy yaşamını gösterilebileceği doğal yapıya uygun konaklama tesislerinin kurulması,
- Gölcük ve Milas Mesireliği yakınlarına nitelikli yiyecek-içecek işletmesi yapılması,
- Yakın köylerdeki fiziksel açıdan uygun evlerin pansiyon olarak değerlendirilmesinin sağlanması ve yöre halkının teşvik edilmesi,
- Gerekli altyapı unsurlarının geliştirilebilmesi için kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ve desteklerinin alınması gerekmektedir.

2. Tanıtım ve Pazarlamaya Yönelik Öneriler

- Kamu kuruluşları, Üniversite, yerel yönetim ve sivil toplum örgütleri işbirliği ile ilgili tanıtım belgeselleri hazırlanarak, yerel/ulusal ve hatta uluslararası TV, radyo, gazete gibi basın ve yayın organlarında görsel ve yazılı tanıtım ve gösteriminin sağlanması,
- Yöre köyleri ve Gölcük Gölü'ne ait bir internet sitesinin hazırlanması, olanların reorganize edilmesi,
- Yöre Köylerine Turizm Geliştirme Kooperatifinin Kurulması,
- Gölcük Gölü ve Milas Mesireliği Koruma ve Geliştirme Derneği kurulması,
- Bölgesel Ekoturizm Geliştirme Kooperatifinin kurulması,
- Seyahat acentaları ile işbirliği yapılması,
- Yöreye özel hediyelik eşya ve eşantyon çeşitlerinin çoğaltılması ve yöre özelliklerine uygun yeni öğelerin yaratılması,
- Yörenin el sanatlarının tanıtılması, geliştirilmesi için teşvik edilmesi,
- Yöreye ait maddi ve manevi kültür öğelerinin tanıtılması gereklidir.

3. Ekoturizm Geliştirme Plan Önerisi

Hangi çeşitlilikte ve türde olursa olsun bir bölgede ekoturizmin gelişmesinde başarı sağlanabilmesi için şu unsurların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

- Doğal çevrenin ve kültürel dokunun korunması.
- Ekoturizm Ürününün Geliştirilmesi.
- Pazarlama
- Altyapı gereksinimi.
- Toplumsal Gelişme.
- İnsan kaynakları yönetimi.
- Devlet desteğinde bir yerel organizasyonun oluşturulması.
- Ekolojik, geniş katılımlı, bütüncül bir ekoturizm planlaması.

Bu öğelerin Gölcük Gölü Tabiat parkı için de geçerli olduğu düşünülüp ilgili ve yetkililerin de katılımıyla bir master planı hazırlanmalıdır. Bu planın değişik bölümleri aşağıdaki gibi ayrı ayrı ele alınıp hayata geçirilmelidir. Bu yıl içinde Isparta Milli Parklar Bölge Müdürlüğü'nce yapılan ve ilgili bakanlıktan da onayı alınıp yatırım programına alınan ve 2016 yılı içinde hayata getirilmesi planlanan Gölcük Gölü Tabiat Parkı'nda bisiklet turizmi, botanik turizmi ve tarım/çiftlik turizmi gibi ekoturizme yönelik çalışmalar sevindiricidir. Bu çalışmaların altyapı çalışmaları bir yıl içinde yapılırken, buna paralel olarak da yapılacak bir master planı çerçevesinde çevredeki yakın yerleşim birimlerine –gönüllülük esasıyla- eğitici kurslar, seminerler, konferanslar verilmesi, öncelikle Isparta ve Burdur illeri olmak üzere olanaklar çerçevesinde Antalya ve diğer illere reklam ve tanıtım çalışmalarının yapılması, konuyla ilgili seyahat acentaları ve tur organizatörleriyle bağlantılar kurulması ve yurt dışı tanıtımının da yapılması yerinde olacaktır. Ayrıca Isparta ve Burdur il kamu ve yerel yönetimleri, sivil toplum örgütleri ve üniversiteler ile milli eğitim kurumlarının da bu çalışmalara katılması yörenin tanıtımı ve ekoturizmi için faydalı olacaktır.

3.1. Gölcük Ekoturizm Geliştirme Kooperatifi Kurulması

Kooperatifçilik dünyada tüketim, üretim, satış, pazarlama, turizm... vb. gibi değişik alanlarda yapılmaktadır. Hatta bazı ülkelerde devlet, özel sektör, halk işbirliğini sağlayan uygulamaları da görülmüştür.

Model olarak tavsiye ettiğimiz “Gölcük Gölü Ekoturizm Geliştirme Kooperatifi” kolektif bir model olup; Isparta Valiliği, Özel İdare ve Isparta Belediyesi, Ticaret Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, özel sektör işletmeleri, sivil toplum kuruluşları, köy muhtarları, turizm işletmeleri, yerel halk vb. ile kurulabilir ve yörenin ekoturizminin gelişmesinde önemli rol oynayabilir. Gerek ildeki kamu ve özel kurumlar gerekse yakın köy ve mahallelerin bu konuda yeterli bilgi birikimi vardır. Örneğin 50 yıl önce şehir merkezinde (Davraz Mahallesi) kooperatifçilik başlamış ve devamındaki 10 yıl içinde de Gülistan, Gülevler ve Modernvler gibi mahalleler kooperatifler aracılığıyla oluşturulmuştur. Yine Yakaören ve Gelincik köylerinde de 50 yıl öncelerine dayanan kooperatifçilik hizmetleri vardır ve halen devam etmektedir.

3.2. Turizm Geliştirme Kooperatifi Kurulması

Tüzel kişiliğe sahip olan Turizm Geliştirme Kooperatifleri'nin bir diğer amacı; yörenin doğal, tarihsel, arkeolojik ve sosyo-kültürel turizm değerleri ile turizm potansiyelinin gelişmesine yardımcı olmak ve ortaklarının turizm ile ilgili gereksinimlerini karşılamaktır. Bu kooperatifler, genel kullanıma açık turistik tesisler açar, kiralar, bunları günümüz koşullarına uygun biçimde işletirler ve turizm endüstrisinin diğer alanlarında faaliyet göstererek yörenin turizm hareketine katkıda da bulunarak çalışmalarını sürdürürler.

Çalışma alanı ve çevresinin ekoturizmne ve diğer turizm aktivitelerine hizmet edecek böyle bir turizm kalkınma kooperatifi;

- Yer satın alma veya kiralama,
- Turistik tesis kurma ve işletme,
- Küçük esnaf ve sanatçıların ve köylülerin turistik/hediyelik ürünlerini pazarlama,
- Girişimcilere bilgi, proje ve maddi destek verme,

- Personel yetiştirme ve yöre halkını bilinçlendirme için eğitim hizmetleri verme,
- Yörenin reklam ve propagandasını yapma,
- Yöre ürünlerinin değerlendirilmesine yardımcı olma,
- Yöreye turistik geziler düzenleme,
- Bölgedeki ve ülkedeki hatta ülke dışındaki benzer kuruluşlarıyla işbirliği yaparak yörenin tanıtılmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olma,
- Çevre bilinci yaratarak çevre kirlenmesini önleme ve doğal ortamın bozulmasını önleme,
- Yeterli eğitim, yayın ve araştırma faaliyetlerinde bulunma

hizmetlerini yaparak yörenin ekoturizmine katkıda bulunabilir. Önerdiğimiz Turizm Geliştirme Kooperatifi, Gölcük Ekoturizmini Geliştirme Kooperatifi ile ortak amaçla ve işbirliği içinde çalışabilir.

3.3. Finansman Kaynak Sağlanması

Yukarıda önerisini yaptığımız kooperatif türleri her ne kadar kâr amacı değil hizmet amacı gütsen de finansal kaynaklara ihtiyaç duyacaktır. Her kooperatif gibi önerdiğimiz kooperatifler de hizmet edebilmek, kendi iç masraflarını karşılayabilmek ve yaşamlarına devam edebilmek için harcama yapmak zorundadır. Genel olarak kooperatifler giderlerini karşılayabilmek için iç ve dış kaynaklar olmak üzere iki kaynaktan faydalanırlar.

İç Kaynaklar kooperatiflerin en önemli kaynaklarıdır. Başlıca iç kaynaklar; Ortaklık Payları, Yedek Akçeler, Dağıtılmayan Risturnlar ve Fonlardır. Öz kaynaklar yeterli değilse daha değişik kaynaklara ihtiyaç duyulabilir. Başvurulabilecek bu dış kaynaklar ise ortaklardan alınan borçlar, devlet yardımları, bağışlar ve kredilerdir.

Gelirler:

Düşünülen kooperatifler aşağıda belirtilen girdilerden gelir elde edebilir;

- Reklam ve sponsorluk gelirleri,
- Nakdî ve aynî bağış ve yardımlar,
- Faaliyet gelirleri,

- Danışmanlık ve projelerden elde edilecek gelirler,
- Kurulacak tesislerin işletme veya kira gelirleri,
- Devletin verebileceği destek,
- Uluslararası fonlardan gelen gelirler olabilir.

Giderler:

Kooperatiflerin olası giderleri şunlar olabilir:

- Personel giderleri,
- Seyahat giderleri,
- Tanıtım ve reklâm (fuat katılımları v.b.)
- Bakım, onarım, temizlik giderleri,
- Enerji giderleri,
- Yeni makine, donanım ve malzeme alımları olabilir.

Kooperatiflerin yaşayabilmesi ve başarılı hizmetler verebilmesi için gelirlerinin giderlerinden çok olması gerektiği gibi yöre halkının da desteğini almalıdır. Böylece yörenin istenilen derecede ekoturizm arzı yaratması mümkün olabilecektir.

4. Eğitim – Bilgilendirme Çalışmaları

Henüz yeni bir kavram olan ekoturizm, kamuoyu tarafından yeterince bilinmemekte ve genel anlamdaki turizm kavramı ile bir tutulmaktadır. Bu nedenle hem çalışma konusu olan Gölcük Tabiat Parkı'na en yakın yerleşim yerlerinde hem de yine yöreye yakın iki ilde (Isparta ve Burdur) eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılması tarafımızdan yararlı görülmektedir. Bunun için yapılabilecek bazı çalışmalar şunlardır:

- Her iki köy (Yakaören ve Gelincik) ile yakın mahallelerin (Dere Mahallesi, Hızırbey Mahallesi, Davraz Mahallesi) halkına yaygın eğitim kapsamında ekoturizm, faydaları, bölgenin önemi ve değeri, doğa, doğanın korunması ve gelecek nesillere bozulmadan aktarılması, ekoturizmin ekonomik, sosyal ve kültürel getirileri, gibi konularda seminerler, toplantılar, kurslar yapılmalı ve halk daha da bilinçlendirilmelidir.
- Yöreye yakın köy ve mahallelerdeki el sanatları (halı, kilim, gül ürünleri, sebze konserveleri, yerel yemekler ve tatlılar, sebze ve meyvelerle ilgili üretim, tanıtım, pazarlama, reklam ve satışla ilgili eğitim çalışmaları

yapılmalıdır. Yine göl yolu güzergahlarına kurulabilecek yöre ürünleri satış ve tanıtım yerleri ile ilgili çalışmalar yapılmalı ve yöre halkı bu konuda bilgi ve finansal açıdan teşvik edilmelidir.

- Göl yolu üzerindeki mevcut tarım ve çiftlik işletmelerinden amaca uygun yerler tespit edilip, sahiplerine aydınlatıcı bilgiler verilmeli ve çiftlik ekoturizmine katılımları için her türlü teşvikler sağlanmalıdır.
- Her iki il kapsamındaki tüm eğitim kurumlarına, üniversitelere, kurs yerlerine, otobüslere, reklam panolarına, köy muhtarlıklarına, mahalledeki kahvelere varıncaya dek Gölcük Tabiat Parkı ve ekoturizmle ilgili tanıtım amaçlı reklam afişleri, duyuruları asılmalıdır.
- Yakın illerin yazılı ve görsel basınında Gölcük Tabiat Parkı ile ilgili programlar yapılmalı, bu tür programlara bilimsel açıdan konunun uzmanı yetkililer çıkarılmalıdır.
- Her iki il çapında Gölcük Tabiat Parkı ve Milas Mesireliği ile ilgili hem eğitim kurumlarının hem de halkın katılabileceği değişik yaş ve eğitim seviyelerinde resim, şiir, makale, afiş, tanıtım sözler ve resim yarışmaları düzenlenmelidir.
- Öncelikle her iki ilin tüm merkez, ilçe ve köylerinden uygun zaman dilimlerinde geziler düzenlenmelidir.
- Isparta il merkezinden yerel yönetimler tarafından her gün ve düzenli saatlerle belediye otobüslerinin sefer yapması sağlanmalıdır.
- Öncelikle yakın illerdeki nüfusun katılmasını sağlamak üzere Gölcük Tabiat Parkı'nda sportif kamplar, eğlenme-dinlenme gezileri, botanik veya jeolojik inceleme ve gözlem gezileri, bahar ve kır gezileri, dağ ve orman yürüyüşleri, toplantılar yapılması için bu illerin kamu yöneticileri, yerel yöneticileri, sivil toplum örgütleri ile işbirliğine gidilerek organizeler yapılmalı ve yörenin ekoturizm etkinliklerine açılması sağlanmalıdır.
- Öncelikle yakın illerdeki üniversitelerde olmak üzere Gölcük Tabiat Parkı ile ilgili bilimsel araştırmalar, toplantılar ve araştırmaların yapılması için

alışmalar yapılmalıdır. Çünkü dünya çapında bir ekoturizm potansiyeline sahip yöre ile ilgili günümüze kadar maalesef çok az çalışma yapılmıştır.

- Öncelikle yakın iller bazında yapılan tanıtım ve reklam faaliyetleri, belirli bir zaman ve tecrübe kazanımından sonra ve yeterli altyapı/üstyapı ünitelerinin yeterli seviyelere gelmesinden sonra ülke çapında ve uluslar arası düzeyde yapılmalıdır.
- Kurulması nerilen yöreye özgü kooperatifler, sivil toplum örgütleri ile yerel ve kamu yönetimleri işbirliği ile doğal yapıyı bozmadan ve çevreyi kirletmeden yapılan/yapılması planlanan altyapı/üstyapı ünite ve hizmetleri için ya bağış veya devlet yatırımı olarak ya da uzun vadeli ucuz mali kaynak sağlanmalıdır. Bunun sonucu elde edilen gelirlerle hem bu borçların ödenmesi hem de yörenin doğal yapısının bozulmadan ve kirlenmeden hizmet vermesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Ahipaşaoğlu, Suavi, *Seyahat İşletmelerinde Tur Planlaması ve Yönetim*, Ankara, Detay Yayıncılık, 2001.
- Akat, Ömer, *Pazarlama Ağırıklı Turizm İşletmeciliği*, 2. Baskı, Bursa, Ekin Kitabevi, 2000.
- Akat, Ömer, *Pazarlama Ağırıklı Turizm İşletmeciliği*, Bursa, Ekin Kitabevi, 1997.
- Akesen, Aytuğ, Sürdürülebilir Turizm Yaklaşımında Ekoturizmin İşlevsel Önemi. 10. *Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, 21-24 Ekim. Mersin. Detay Yayıncılık. Ankara, 2009, s. 365-374.
- Akıllı, Hüsnıye, “Eko Turizmin Sosyo Kültürel, Ekonomik, Yönetmel ve Çevresel Etkiler Bakımından İrdelenmesi Antalya Köprölü Kanyon Milli Parkı Örneği”, Akdeniz Üniversitesi Sos. Bil. Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Antalya, 2004, s. 22.
- Akpınar, Elif ve Bulut, Yahya, “Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları”, *Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*, 2010, C. 4, s. 1575- 1594.
- Altan, şule, “Türkiye’de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları”, Yüksek Lisans Tezi, Niğe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğe, 2006, s. 50-51.
- Altıparmak, Melek, “Turizmin Çeşitlendirilmesi, Sürdürülebilir Turizm ve Planlama”, *II. Turizm şurası Bildirileri*, II. Cilt, Turizm Bakanlığı, Ankara, 12-14 Nisan 2002, s.276.
- Atalay, İbrahim, *Genel ve Beşeri Ekonomik Coğrafya*, İzmir, Meta Basımcılık, 2005.
- Avcıkurt, Cevdet, “Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türk Turizmi (Sorunlar ve Çözüm Önerileri)”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), BAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 1997, s.136.
- Bakırcı, Mehmet, “Ekoturizm”, *II. Turizm şurası Bildirileri*, II. Cilt. 12-14 Nisan 2002, Ankara, 2002, s. 243-252.
- Bal, Candan V., “Ekoturizm”, First Tourism Congress of Mediterranean Countries, Akdeniz University, Antalya, 2002.
- Başaran, Ulusoy, *Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB) 23 Aralık 2013 Basın Toplantısı*, İstanbul, 2013.
- Bayer, Zekai, “Eco Tourism”, *I. Ulusal Turizm Kongresi*, 16-18 Kasım, 1990, s. 175.
- Bayer, Zekai, *Turizme Giriş*, İşletme Fakóltesi, Yayın No:253, İşletme İktisadi Enstitüsü Yayın No:146, İstanbul, 1992.
- Bekiroğlu, Merve, “Uçmakdere’nin (Tekirdağ) Doğal ve Kültürel Özelliklerinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ, 2008, s. 24, www.tez2.yok.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

- Beyhan, Şefika Gülin, “Kültürel Süreklilik ve Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Kavramsal Modeli: Pamukkale Örneği”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 2004, s. 30.
- Bilgin, Ali, Köseoğlu, Mesut, “Isparta Gölcük Yöresindeki Kil Minerallerinin Mühendislik Önemi”, *Akdeniz Üniversitesi Isparta Mühendislik Fakültesi Dergisi*, Antalya, 1991, S. 6, s. 41-53.
- Bilgin, Ali, Köseoğlu, Mesut, Özkan, G., “Isparta Gölcük Yöresi Pomza Yataklarının Jeolojik Konumu”, *Jeoloji Mühendisleri Odası Yayın Organı*, Isparta, 1988, s. 69-78.
- Bilgin, Ali, Köseoğlu, Mesut, Özkan, G., “Isparta-Gölcük Yöresi Kayaçlarının Mineraloji, Petrografi, Jeokimyası-2, *Doğa Türk Mühendislik ve Çevre Bilimleri Dergisi*, Ankara, 1990, C. 4, S. 2, s. 342.
- Bilgin, Ali, Köseoğlu, Mesut, Özkan, G., Isparta Gölcük Yöresi Kayaçlarının Mineraloji, Petrografi ve Jeokimyası, *TÜBİTAK Dergisi (DOĞA)*, Ankara, 1989, S. 14, s. 342-361.
- Bolton M., Eko Turizm ve Yaban Hayatı, *Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Doğa Dergisi* (Çeviri Ersin Yılmaz), Antalya, 2001, S. 7, s. 55-81.
- Boo, Elizabeth, “Ecotourism Planning for Protected Areas, Ecotourism: A Guide for Planners and Managers”. *The Ecotourism Society*, North Bennington, Vermont, 1993, pp: 15-31.
- Boo, Elizabeth, Planning for Ecotourism, Parks, *Washington DC*, 1991, C. 2, S. 3, s.4.
- Buckley, Ralf, A Framework for Ecotourism, *Annals of Tourism Research*, 2002, C, 21, S. 3, s. 662-663.
- Cooke, S.J., and I.G. Cowx. Contrasting Recreational and Commercial Fishing: Searching for Common Issues to Promote Unified Conservation of Fisheries Resources and Aquatic Environments. *Biological Conservation*, 2006, S. 128, s. 93-108.
- Çağatay, Ayhan, Yurdaer, Mustafa ve Kiriş, Rüstem, “Ekoturizm İçin Mekan ve Yerel Toplulukların Katılımının Planlanması”, *II. Turizm Şurası Bildirileri*, II. Cilt, Turizm Bakanlığı, 12-14 Nisan 2002, Ankara, s.204
- Çağlar Erkut, Ferda, “Eko Turizm Kaynağı Olarak Akçay Vadisi ve Mardan Dağı’nın Değerlendirilmesi”, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın, 2005, s. 33, www.tez2.yok.gov.tr Erişim Tarihi: 29.02.2015.
- Çakıcı, Celil ve Harman, Serhat, Kuş Gözlemciliğinin Önemi: Türkiye’de Kuş Gözlemcilerinin Profili. *Anatolia*, 2006, C. 17, S. 2, s.161-168.
- Çakıcı, Celil, Harman, Sedat and Bozkurt, Selahattin, “Place Attachment of Turkish Ecotourist: A Research on Tourists Visiting the Mt. Ida (Kazdağı) Region”, *International Tourism Conference*, Alanya, Turkey, 2008.

- Çavuş, Şahin, “Turistik Merkezlerin Taşıma Kapasiteleri ile Yaşam Evreleri Arasındaki İlişkiler ve Kuşadası Örneğinde Değerlendirme”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2002, s. 10.
- Çevirgen, Aydın, “Edremit Yöresinde Ekoturizme Yönelik Bir Talep Araştırması”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Aralık, Balıkesir, 2004, C.7, S. 12, s. 45-67.
- Çontu, Mehmet, “Alternatif Turizm Çeşitleri ve Kızılcahamam Termal Turizmi Örneği”, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Bolu, 2006, s. 26, www.tez2.yok.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.03.2015.
- Çoruh, Selahattin, *Genel Turizm Bilgisi*, Ankara, Güven Matbaası, 1979.
- Demir, Cengiz ve Çevirgen, Aydın, *Ekoturizm Yönetimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.
- Demir, Cengiz, “Milli Parkların Dünyadaki ve Türkiye’deki Turizm Potansiyeli Üzerine Bir Değerlendirme”, *Turizm Seçme Makaleler*, Ekim, İstanbul, 1999, S. 33, s. 40.
- Doğan, Seyhan ve Yıldız, Zafer, Bölgesel Kalkınma, Turizmin İlişkisi ve Göller Bölgesi Kalkınmasında Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2007, C. 2, S. 6, s. 147-181.
- Doğaner, Suna, *Türkiye Turizm Coğrafyası*, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2001.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara, 2000, s. 232.
- DTP (Devlet Planlama Teşkilatı), “Ekoturizm”, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara, 2000.
- Durmuş, M. Y., Demir, B., Aras, E., (Çoruh Vadisi) İspir, Uzundere ve Yusufeli Bölgelerinde Yapılan Yeni Trekking Rotaları. *Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi Trekking Raporu*, Erzurum, 2007.
- Dünya Kalkınma Raporu, 1992, <http://econ.worldbank.org/external/default/main?>, Erişim Tarihi: 20.03.2015.
- Eagles, Paul F. J., “The Travel Motivations of Canadian Ecotourists”, *Journal of Travel Research*, 1992, Vol: 31, No: 2, p. 3.
- Eagles, Paul F. J., International Ecotourism Management: Using Australia and Africa as Case Studies (November 23 through 29, 1997, s. 2. <http://www.ecotourism.org/KeyIssuesinEcotourism.htm>: 2, Erişim Tarihi: 20.03.2015.
- Ege, Zehra, “Bir Rekreasyon Türü Olarak Av Turizmi ve Türkiye’de Av Turizminin Geliştirilmesi ile İlgili Bir Model Önerisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 1996, s. 54.
- Elitok Ömer, ve Görmüş Muhittin., “Isparta ve Jeoloji; Gölcük Volkanizması (Isparta) ve Çevresel Sorunlar”, *SDUGEO e-dergi*, SDÜ, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Isparta, 2011, s. 32-43. omerelitik@sdu.edu.tr, 02.02.2015.

- Elitok, Ömer ve Görmüş, Muhittin, “Jeolojik Öykü”, Isparta ve Jeoloji; Gölcük Volkanizması (Isparta) ve Çevresel Sorunlar. <http://edergi.sdu.edu.tr/index.php/sdugeo/article/viewFile/2725/2441>. Erişim tarihi: 15 Kasım 2014.
- Elitok, Ömer, Özgür, Nevzat, Yılmaz, Kamil, Gölcük, Volkanizmasının (Isparta) Jeolojik Evrimi, GB Türkiye, *Süleyman Demirel Üniversitesi, TÜBİTAK Araştırma Projesi Final Raporu*, Isparta, 2008.
- Erdoğan Nazmiye, *Çevre ve Ekoturizm*, Ankara, Erk Yayınları, 2003.
- Erdoğan, Nazmiye ve Barış, Emin, “Türkiye’de Seyahat Acentalarının Ekoturizm Etkinliklerinin Değerlendirilmesi”, *Çevre ve Orman Şurası*, Ankara, 2005.
- Erdoğan, Nazmiye ve Erdoğan, İrfan, “Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası” *İletişim ve Kuram Dergisi, Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi*, Kış Bahar, Ankara, 2005, S.20, s.63
- Erdoğan, Nazmiye ve Yağcı, Ömer, “Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekoturizmin Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi”, *First Tourism Congress Of Mediterranean Countries*. Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Azim Matbaa, Antalya, 2002, s. 405-418.
- Erdoğan, Nazmiye, *Çevre ve (Eko)turizm*, Ankara, Pozitif Matbaacılık, 2003.
- Fennell, David A., *Ecotourism*, Second Edition, Routledge, England, 2003.
- Fermani Maviş ve Meryem Akoğlan, *Genel Turizm Bilgisi*, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 938, Eskişehir, 1997.
- Gallaher, Joanne Esther, *Ecotourism As A Social- Ecological System: A Case Study In Guanacaste, Costa Rica, For The Degree Of Doctor Of Philosophy*, The University of Arizona, Arizona ABD, 2010, s. 89.
- Gartner, William C., *Tourism Development*, Principles, Processes and Policies, New York, 1996, 539 p.
- Gökdeniz Ayhan, “Türkiye’nin Yeni Turizm Potansiyeli: Golf Turizmi”, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Haziran 1995, C. 6, S. 2, s. 40.
- Güleç, Sümer, “Yumuşak Turizm ve Doğa Koruma”, *Turizm Yıllığı*, Ankara, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, 1990, s. 29-35.
- Güvercin Göçmen, Zeynep, “Turizm Çeşitlendirilmesi Kapsamında İzmir’de Termal Turizmin Tedavi Amaçlı Kullanımı ve Ekonomik Değeri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2008, s. 34-35.
- Hawkins, David E. and Lamoureux, Kristin, Global Growth and Magnitude of Ecotourism, D.B. Weaver, (Ed.), *The Encyclopedia of Ecotourism* içinde (63-72), Australia: CABI International, 2001, 66-67.
- Herbig, Paul ve O’hara, B., *Ecotourism: a Guide for Marketers*, European Business Review, 1997, S. 5, s. 231-236.
- Higman, J. ve Carr, A., *Tourism Management*, V:23 I:2 2002 P:161-174’dan aktaran Ahıpaşaoğlu ve Çeltek: a.g.e. s. 19.

Hoşcan, Nail, “Orman Köylerinde Doğal ve Kültürel Değerlerin Ekoturizm Etkinliklerinde Kullanılması: Bolu ili, Mudurnu ilçesinde Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2008, s. 173-174

<http://bolge6.ormansu.gov.tr/6bolge/AnaSayfa/tabiatparklari/golcuktabiatparki.aspx?sflang=tr>, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

http://bolge6.ormansu.gov.tr/6bolge/Files/duyurular/antalya_ili_ekoturizm_master_plan_i.pdf, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

<http://cudost.cumhuriyet.edu.tr/dag/oryantiring/orienteering.htm>, 18.10.2014.

<http://kemerholiday.net/blog.asp?id=378>, Erişim Tarihi: 17.03.2015.

<http://peyzaj.org/trekking-dag-ve-doga-yuruyusu/>, Erişim Tarihi: 19.03.2015.

<http://tarihtarifi.com/turizmcesitleri.html>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=8552&start=10>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

<http://trueegypttours.com/site/index.php/tours-services/tour-packages/diving-packages.html>, Erişim Tarihi: 17.03.2015.

<http://www.fatihpekel.com/2014/03/golcuk-yuruyus-kampi/>, Erişim Tarihi: 11.03.2015.

<http://unwto.org/facts/eng/barometer.htm>, 10.11.2014.

http://www.adalı.net/?page_id=867, Erişim Tarihi: 10.03.2015.

<http://www.alasayvan.com/turkiye-gezi-rehberi/352256-rafting-nedir-rafting-turizmi-hakkinda-bilgi.html>, Erişim Tarihi: 15.03.2015.

<http://www.aydinkulturturizm.gov.tr/TR,64392/bisiklet-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

<http://www.ayyildizgazetesi.com/haber-13226-Akseki-Av-Sahalarinda-13-Yaban-Kecisi-Vuruldu.html>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

<http://www.balikesir.com.tr/tr/gezi-rehberi/doga-sporlari>, 13.03.2015.

<http://www.beyanhaber.net/haber/nallihan/yeni-trend:-nallihan%E2%80%99da-kamp-karavan-ve-kamping/1268.html>, Erişim Tarihi: 14.03.2015.

<http://www.bursa.bel.tr/termal-turizmde-buyuk-hamle/haber/16893>, Erişim Tarihi: 14.03.2015.

<http://www.csb.gov.tr/projeler/ockb/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=7781>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

<http://www.duzcekulturturizm.gov.tr/sayfa.asp?id=35>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

http://www.ecotourism.org/webmodules/webarticlesnet/templates/eco_template.aspx?articleid=15&zoneid=2, 10.11.2014

<http://www.fotografturk.com/firtina-vadisi-ve-kemer-kopru-p320183>, Erişim Tarihi: 17.03.2015.

<http://www.hurriyet.com.tr/egge/23102063.asp>, 13.03.2015.

<http://www.isparta.gov.tr/isparta.aspx?rid=37>. Erişim Tarihi: 19.03.2015.

<http://www.ispartakulturturizm.gov.tr/TR,103635/mesire-yerleri-ve-diger-dogal-guzellikler.html>, Erişim Tarihi: 14.03.2015.

<http://www.ispartakulturturizm.gov.tr/TR,70973/inanc-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 14.03.2015.

<http://www.ispartakulturturizm.gov.tr/TR,70986/goller.html>, 02.02.2015.

<http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr/TR,10335/magara-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 18.03.2015.

<http://www.melekermekani.com/threads/turkiyenin-en-guzel-yaylaları.141697/>, Erişim Tarihi: 14.03.2015.

http://www.istatistikanaliz.com/orneklem_buyuklugunu_saptanmasi.asp, Erişim Tarihi: 17.02.2015.

<http://www.memurlar.net/haber/399696/>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

<http://www.milliparklar.gov.tr/mpd/mp/millipark.asp>, 04.01201

<http://www.msxlab.org/forum/turizm/176617-akarsu-turizmi.html>, Erişim Tarihi: 19.03. 2015.

<http://www.olympus.com.tr/gezi/golcuk-krater-golu>, 02.02.2015.

<http://www.omcekonomi.com/175/ekoturizm> (BAKA'dan alıntı), Erişim Tarihi: 19.03.2015.

<https://dogadayiz.net/marmaris-4>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

<https://sites.google.com/site/ahmet42u/botanikturizmi>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Da%C4%9Fc%C4%B1%C4%B1k>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Oryantiring>, Erişim Tarihi: 14.03.2015.

<http://www.fotokritik.com/1338132/golcuk-krater-golu>, Erişim Tarihi: 13.03.2015.

Hunter, C., Green, H., *Tourism and The Environment*, Routledge, Great Britain, 1996, 78-86'den aktaran Tosun, C. ve diğ., "Alternatif Turizm ve Turistik Ürün Çeşitlendirme Stratejileri: Hatay Örneği", Bildiri, *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı 3-4 Mayıs 2003*, Çankırı, 2003.

Ingram, C. Denise ve Durst, Patrick B., "Doğaya Yönelik Tur Operatörleri Gelişmekte Olan Ülkelere Seyahatler", *Turizmde Seçme Makaleler*, İstanbul, 1990, S. 7, s.6.

Inskeep, Edward, *Tourisra Planning; an Integrated and Sustainable, Development Aproach*, New York: Van Nosrand Reinhold, 1991.

İçöz, Orhan, *Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlüğü, Yönetimi*. Genişletilmiş 4. Bası. Ankara, Turhan Kitabevi, 2003.

İnceoğlu, Murat M. ve İnceoğlu, N., Farklı Bir Turizm Anlayışı: Soft Turizm, Eko Turizm, Çevreye Uyumlu Turizm, Geleceğin Turizmi Olarak Soft Turizmin

- Rekabet Avantajları, Ankara, Freid-Naumann Vakfı ve Liberal Düşünce Topluluğu, 1996.
- Kahraman, Nükhet ve Türkay, Oğuz, *Turizm ve Çevre*, Ankara, Detay Yayıncılık, 2004.
- Karaman, Mehmet Erkan, “Burdur Dolayının Genel Stratigrafisi”, *Akdeniz Üniversitesi, Isparta Mühendislik Fakültesi Dergisi*, Antalya, 1986, S. 2, s. 23-35.
- Kart, Doğan, “Yahyalı İlçesi’nin Ekoturizm Potansiyeli ve Çevre Sorunları”, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde, 2009, s. 7, www.tez2.yok.gov.tr, Erişim Tarihi: 20.03.2015.
- Kayır Öztunalı, Gülser, “Ekoturizmin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Katkıları”, *Türkiye’nin Kıyı ve Deniz Alanları II. Ulusal Konferansı*. Kıyı Alanları Yönetimi Türk Milli Komitesi, Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayını, 1998, s. 1-11.
- Kiss, Agnes, Is Community-Based Ecotourism a Good Use of Biodiversity Conservation Funds?. *Trends in Ecology and Evolution*, 2004, C.19, S. 5, s. 232-237.
- Kozak, Akoğlan, Meryem ve Bahçe, Sadık, *Özel İlgi Turizmi*, Ankara, Detay Yayıncılık, 2009.
- Kozak, Meryem, Kozak, Nazmi ve Kozak, Metin, (1): *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, Ankara, Anatolia Yayıncılık, 1996.
- Kurdoğlu Oğuz, “Koruma Alanları ve Ekoturizmin Karadeniz Bölgesi Açısından İrdelenmesi”, *Orman ve Av*, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara, 2001, S. 4, s. 4.
- Kurdoğlu, Oğuz, ”Ekoturizm, Hayata Bakmak”, *Yeşil Atlas Dergisi*, Kasım 2003, S. 6, s. 94-99.
- Kuşçu, Mustafa ve Gedikoğlu, Atasever, Isparta-Gölcük Yöresi Pomza Yataklarının Jeolojik Konumu, *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, 1990, S. 37, s. 69-78.
- Kutay, Kurt, “The New Ethic in Anventure Travel: Buzzworm”, *The Environmental Journal*, 1989, Vol: 1, No: 4, pp: 33-36.
- Kuter, Nazan ve Ünal, H. Emre, “Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri”, *Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, Kastamonu, 2009, C. 9, S.2, s. 146-156.
- Kuter, Nazan, “Korunan Alanlarda Ekoturizm ve Çevresel Etkileri”, *10. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, 21-24 Ekim 2009, Mersin, 2009, s. 334.
- Kuvan, Yalçın, Korunan Alan-Turizm İlişkilerine Yönelik Kavramsal İrdeme, *First Tourism Congress of Mediterranean Countries, Tourism in Mediterranean From Past to Future*, 17-21 April 2002 Antalya, Azim Matbaa, 2002, s. 419-428.
- Lefevre, C., Bellon, H., and Poisson, A., Presence de Leucitites dans le Volcanism Pliocene de la Region d'Isparta (Taurides Occidentales, Turquie). *C. R. Acad, Sc. Paris*, 1983, S. 297, s. 367-372.
- Love, W. R., *An Environmental Approach to Golf Course Development*, American Society of Golf Course Architects Publications, 1992.

- Nikolic, Nebojsa, Missoni, Edvard and Medved, Gordana, *Medical Problems in Cycling Tourism. J. Travel Med.* 2005, S. 12, s.53-54.
- Nilsson, P.Å. Staying on Farms. An Ideological Background. *Annals of Tourism Research*, 2002, C. 29, S.1, s. 7-24.
- Nüzhet Kahraman ve Oğuz Türkay, *Turizm ve Çevre*, 2. Baskı, Ankara, Detay Anatolia Akademik Yayıncılık, 2006.
- Orhan, Tuba, “Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Sınıflandırılması”, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 2008, s. 42, www.tez2.yok.gov.tr., Erişim Tarihi: 20.03.2015.
- Özbey Funda Rana, *Kürselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Turizm Kalkınması*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2002.
- Özdamar, Kazım, *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*, Eskişehir: Kaan Kitabevi, 2004 (<http://istatistik.gen.tr/faktnalizi-2/>, Erişim Tarihi: 02.02.2015).
- Özdamar, K., Dinçer, K.S., *Bilgisayarla İstatistik Değerlendirme ve Veri Analizi*. İstanbul: Bilim Teknik Kitabevi, 1987 (<http://istatistik.gen.tr/faktnalizi-2/>, Erişim Tarihi: 02.02.2015).
- Özesmi, Uygur, “Doğal Alan Yönetimi, Sonsuz Ortaklık”, *Yeşil Atlas Dergisi*, Doğan Burda Rizzoli Dergi Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2003, C. 6, S. 2003/ 01, s. 64-69.
- Özgüç, Nazmiye, *Turizm Coğrafyası, Özellikle Bölgeler*, İstanbul, Çantay Kitabevi, 1998.
- Özgülbaş, Orhan, *Yamaç Paraşütü*. Ankara, THK Basımevi, 2004.
- Özhan, Erhan, “Kıyılarımızda Ekoturizmin Geliştirilmesinde Kentsel Tasarımın Rolü, Türkiye Kıyıları 1997”, *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları Konferansı*, Bildirileri Kitabı, 1997.
- Özkök, Ferah G. ve Çoban, Ömer, Ekoturizm mi Ekoterörizm mi?, *10. Ulusal Turizm Kongresi*, Bildiriler Kitabı. 21-24 Ekim Mersin, Ankara, Detay Yayıncılık, 2009, s. 591-602.
- Page, S.J., Dowling, R.K., *Ecotourism*, Londra, Prentice-Hall, İngiltere, 2002.
- Platevoet, B., Scaillet, S., Guillou, H., Blamart, D., Nomade, S., Massault, M., Poisson, A., Elitok, Ö., Özgür, N., Yağmurlu, F., Yılmaz, K., Pleistocene Eruptive Chronology of the Gölcük Volcano, İsparta Angle, Turkey. *Quaternaire*, 2008, C. 19, S. 2, s.147-156.
- Rodger, K., Moore, S A. ve Newsome, D., *Wildlife Tours in Australia: Characteristics. The Place of Science and Sustainable Tourism*, 2007, C.15, S. 2, s. 160- 178.
- Sabah Gazetesi, "Krater gölünde korkutan hareketlilik". <http://www.sabah.com.tr/yasam/> 2012/06/27/krater-golunde-korkutan-hareketlilik. Erişim Tarihi: 19.03.2015.

- Salam, M.A., Lindsay, G. R. and Beveridge, M.C.M, Eco-tourism to Protect the Reserve Mangrove Forest the Sunderbands and Its Flora and Fauna. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 2000, S. 11, s. 56-66.
- Saner, Samimi, “Çevre +Turizm = Ekoturizm” Önce Kalite, *Kal-Der*, Nisan 1995, C.3, S. 11 s. 35.
- Sarı, Cemali, “Antalya’nın Alternatif Turizm Kaynakları ve Planlaması”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 66-67, www.tez2.yok.gov.tr, Erişim Tarihi: 29.02.2014.
- Sarıkaya, Yüksel, “Kıyı Turizmi ve Orman İçi Dinlenme Yerleri2, *Türkiye Kıyıları 1197 Konferansı Bildiriler Kitabı*, Ankara, 1997, s. 289.
- Selimoğlu, Öykü, Türkiye ve Dünyada Ekoturizm Yaklaşımları, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası (ITO), *Etüt ve Araştırma Şubesi Yayını*, 2004.
- Sharpley, Richard ve Vass, A., Tourism, Farming and Diversification: An Attitudinal Study. *Tourism Management*, 2007, C. 27, S. 5, s. 1040-1052.
- Stem, C.J., J.P. Lassoie, D.R. Lee, and Deshler, D.J., “How 'Eco' is Ecotourism? A Comparative Case Study of Ecotourism in Costa Rica” *Journal of Sustainable Tourism*, 2003, 11 (4): 322-347.’den aktaran Erdoğan, Nazmiye ve Erdoğan, İrfan: “Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası” *İletişim ve Kuram Dergisi*, Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi, Ankara, 2005(Kış Bahar 2005), S. 20 s. 62.
- Swarbrooke, John, *Sustainable Tourism Management*, İngiltere, CABI Publising, 2005.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015 Verileri, <http://www.kultur.gov.tr>, Erişim Tarihi: 19.03.2015.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Tür Koruma Stratejisi ve Eylem Planı, 2014 – 2023, Ankara, 2014, s. 20.
- T.C. Turizm Bakanlığı, *Ekoturizm Bülteni*, 1999, s. 66, <http://www.kultur.gov.tr>, Erişim Tarihi: 19.03.2015.
- T.C. Turizm Bakanlığı, *Turizm Terimleri Sözlüğü*, Ankara, 1999.
- Tavmergen Pirnar, Ige ve Meriç P. Özdemir, “Çevre Korumasına Yönelik Turizm Uygulamaları: Yeşil Otelcilik, Doğa Turizmi ve ISO 14000”, *Turizmde Seçme Makaleler*, İstanbul, 1999, s. 9-36.
- Tavşancıl, E., Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayınları, 2002 (<http://istatistik.gen.tr/faktnalizi-2/>, Erişim Tarihi: 02.02.2015).
- Theresa, M. Doan, The Effects of Ecotourism in Developing Nations: An Analysis of Case Studies. *Journal of Sustainable Tourism*, 2000, Vol: 8, No:4, pp.288- 304.
- TIES (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu) 2000 Yılı Ekoturizm Çalışma Raporu, <http://www.ecotourism.org>, Erişim Tarihi: 18.03.2015..
- TIES (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu), 2006 Yılı Ekoturizm Çalışma Raporu, <http://www.ecotourism.org>, Erişim Tarihi: 18.03.2015.

- TIES, 2011, *What is Ecotourism*, Uluslararası Ekoturizm Topluluğu USA, <http://www.ecotourism.org>, Erişim Tarihi: 10.01.2015, s. 5
- Tisdell, Clem, "Ecotourism, Economics and the Environment: Observations from China" *Journal of Travel Research*, 1996, Volume: 34, Issue:4, Spring pp:11-19'den aktaran Demir ve Çevirgen: a.g.e. s.71.
- Travel Weekly Dergisi, <http://www.turizm gazetesi.com/news.aspx?id=76772>, Erişim Tarihi: 21.01.2015.
- Tsaur, Sheng-Hshiung, Lin, Yu-Chiang, Lin,Jo-Hui, Evaluating Ecotourism Sustainability From The Integrated Perspective of Resource, Community and Tourism. *Tourism Management*, 2006, C. 27, S. 4 s. 640-653.
- Tuna, Muammer, *Turizm, Çevre ve Toplum (Marmaris Örneği)*, Ankara, Detay Yayıncılık, 2007.
- Tunç, Azize ve Saç, Firuzan, *Genel Turizm Gelişimi- Geleceği*, Ankara, Detay Yayıncılık, 1998.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) 2014 Verileri, <http://www.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 18.03.2015.
- Türker, Nuray ve Çetinkaya, Adnan, *Batı Karadeniz Bölümü Ekoturizm Potansiyeli*, Ankara, Detay Yayınları, 2009.
- TÜRSAB Doğa ve Macera Turizmi Raporu, 2014.
- Uçkun, Gazi ve Çeltek, Evrim, Niş Pazarlama ve Turizm Sektöründe Uygulanabilirliği. *İşgüç Dergisi*, 2004, C.6, S. 2, s. 14, http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=222 , Erişim Tarihi: 17.03.2015.
- Uluocak, Uğur, "Macera Tırmanış", *Atlas Dergisi* Macera Eki, İstanbul, 2000, S. 2.
- UNEP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı / UN Environment Programme), 2010 Verileri.
- UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü), Market Trends Competitiveness and Trade in Tourism Services Section Grafik 1: 1950-2020 Uluslararası Ziyaretçi Sayısı ve Tahminleri (UNWTO Pazar Trendleri), 2015, s. 8.
- UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü), Tourism Highlights 2015 Edition- Turizm Trendleri 2015 Yayını". 19.04.2015. <http://www.unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>. Erişim Tarihi: 19.04.2015.
- Ülker, İsmet, *Dağ Turizminin Gelişimi*. Ankara, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayınları, 1978.
- Ürger, Savaş, *Genel Turizm Bilgisi*, Antalya, Akdeniz Üniversitesi Yayını, 1992.
- Wearing, Stephen and Neil, John, *Ecotourism, Impacts, Potentials, and Possibilities*, Oxford, 1999.
- Weaver, David B. ve Fennel, David A., The Vacation Farm Sector in Saskatchewan a Profile of Operations. *Tourism Management*, 1997, C. 18, S. 6. S. 356-359.
- Weaver, David B., *Ecotourism (First Published)*. Sydney: John Wiley&Sons Australia Ltd, 2001.

- WRI (Dünya Kaynakları Enstitüsü) 2010 Verileri.
- WTTC (Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi), “Ekoturizm Pazarı”, İspanya/Madrid 2015 Toplantısı,, (<http://www.turizm gazetesi.com/news.aspx?id=76772>, Erişim Tarihi: 21.01. 2015).
- WTTC (Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi), “Ekoturizm Pazarı”, İspanya/ Madrid 2015 Toplantısı 2015, <http://www.turizm gazetesi.com/news.aspx?id=76772>, Erişim Tarihi: 21.01.2015.
- WTTC (Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi), 2010 Verileri.
- WWF, Doğal Hayatı Koruma Vakfı 2001 Raporu.
- www.ekoturizmdernegi.org, Erişim Tarihi: 15.01.2015
- www.evrensel.net, Erişim Tarihi: 02.02.2015.
- www.gezikolik.com, Erişim Tarihi: 11.11.2014
- www.kultur.gov.tr, Erişim Tarihi: 11.11.2014
- www.kustr.org, 05.11.2014.
- www.tursab.org.tr, Erişim Tarihi: 11.03.2015.
- www.world-tourism.org, Erişim Tarihi: 17.03.2015.
- www.worldtourism.org.omt/ecotourism2002.htm, Erişim Tarihi: 11.01.2015.
- Yağcı, Özgür, “Ekoturizm”, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2000, s. 44.
- Yavuz, Melek, “Afyonkarahisar-Sandıklı İlçesi Akdağ Tabiat Parkı’nın Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi), Afyon, 2011, s. 40, (www.tez2.yok.gov.tr , Erişim Tarihi: 17.03.2015.
- Yılmaz, Ersin, R’wot Tekniği: Arıcılık Sektöründe Katılımcı Yaklaşım ile Örnek Bir Uygulaması. *Çevre ve Orman Bakanlığı*, Doa Yayın No: 40, 2006, s. 76.
- Yılmaz, Hatice, “Turizm Çeşitlendirilmesi Kapsamında Eko turizm Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye’deki Tatil Çiftliklerine Yönelik SWOT Analizi” (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, 2008, s. 78-79.
- Yılmaz, İsmail, Kum ve Deniz Yerine Yaylalar, *Ekonomik Trend Dergisi*, 1995.
- Yücel, Cengiz, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı, “Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm” Nisan 2002, s.4, www.tursab.org.tr/acrobat/CESIT/02niEKO.pdf, Erişim Tarihi: 19.03.2015.
- Yürük, Esin Özkan, “Turizmin Geleceği: Ekoturizm", 2008, s. 3, <http://www.cmyo.ankara.edu.tr/~iktisad/turkonf/web/yuruk.doc>., Erişim Tarihi: 19.03.2015.

EKLER

Ek -1. Anket Çalışması

ANKET FORMU

Sayın Katılımcı

Bu anket Süleyman Demirel Üniversitesinde yürütülmekte olan “Isparta Merkeze Bağlı Gölcük Gölünün Ekoturizm Bölgesi Olarak Değerlendirilmesi” başlıklı çalışma ile ilgili soruları içermektedir. Çalışmada isminiz yer almayacak, verdiğiniz bilgiler kesinlikle gizli tutulacak ve sadece akademik değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Atilla GÖKDEMİR

SDÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı

Lütfen, yanıtlarınızı “X” ile işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz: () Bayan () Erkek
2. Doğum yeriniz: () Isparta () Diğer (lütfen belirtiniz).....
3. Yaşınız: () 24 ve altı () 25-34 () 35-44
() 45-54 () 55-64 () 65 ve üstü
4. Medeni Haliniz: () Evli () Bekâr () Eşinden ayrılmış () Eşini Kaybetmiş
5. Eğitim durumunuz: () Yok () Okur Yazar () İlköğretim () Lise () Yüksek Öğrenim
6. Mesleğiniz: () Memur () İşçi () Serbest Meslek
() Emekli () Diğer (lütfen belirtiniz).....
7. Aylık Gelir düzeyiniz (tüm aile fertleri toplam):
() 499.- TL ve altı () 500.- 999.- TL () 1.000.- 1.499.-TL () 1.500.- TL - 1.999.- TL
() 2.000.- 2.499.- TL () 2.500.- 2.999.-TL () 3.000.- TL - 3.499.- TL () 3.500.- TL – ve üzeri
8. Hangi süreyle seyahat edersiniz? () Yılda 1 defa () Yılda 2 defa () Yılda 3 defa ve daha fazla
9. Kiminle seyahat edersiniz? () Tek başıma () Ailemle
() Arkadaşlarımla () Diğer (lütfen belirtiniz).....
10. Niçin ve hangi amaçla seyahat edersiniz?
() Doğal güzellik () Kültür ve Tarih () Sağlık ve Termal () Eş-Dost Ziyareti
() Deniz-güneş () İş/Kongre () Öğrenim () Diğer (lütfen belirtiniz).....
11. Nerede ikamet ediyorsunuz? () Isparta () Diğer (lütfen belirtiniz).....
12. Sizce Ekoturizm ne demektir? (Sadece 1 tane seçenek işaretleyiniz.)
() Doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten bir turizmdir. () Sportif faaliyetlerimi gerçekleştirebildiğim bir turizmdir.
() Pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir. () Yerel kalkınmaya yardımcı olan bir turizmdir.
() Konforsuz, basit ve sade olanaklar sunan turizmdir. () Doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizmdir.
() Stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir. () Diğer (.....)
() Bilmiyorum. (NOT: Bu seçeneği işaretlediyseniz bundan sonraki sorulara geçmeden ankete son verebilirsiniz.)
- Bundan sonraki soruları “Ekoturizm” ile ilgili bildikleriniz çerçevesinde işaretleyiniz.
13. Daha önce, sadece ekoturizm amaçlı bir seyahatte bulundunuz mu? () Evet () Hayır
14. Isparta ismini duyunca aklınıza gelen ilk turizm alanı neresidir?
() Eğirdir () Yalvaç () Senirkent () Sütçüler
() Gölcük - Milas () Isparta Müzesi () Atabey () Diğer (lütfen belirtiniz)....
15. Gölcük yöresini seçmenizde dikkate aldığınız en önemli bilgi kaynağı nedir?
() Daha önce görenlerin tavsiyeleri () Arkadaş ve çevre etkisi () Turizm fuarları ve konferansları
() Yazılı ve Görsel Basın () Daha önce gelmiştim () Diğer (lütfen belirtiniz).....
16. Ekoturizm etkinliklerini tercih etmenizin veya seçmenizin nedenleri nelerdir?
() Yörenin doğal güzelliklerini öğrenmek () Macera tutkusu () Araştırma ve gözlem merakı
() Şehir gürültüsünden uzaklaşmak ve temiz hava () Doğa ile baş başa olmak () Farklı bir tatil yaşamak ve dinlenmek
() Daha önce yapmadığım aktiviteleri gerçekleştirmek () Diğer (lütfen belirtiniz).....
17. Gölcük ve Milas’ı tercih etmenizin temel nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
() Merak ve Macera tutkusu () Doğa ile baş başa huzurlu bir ortam () Yeşil ve temiz hava, manzara
() Fotoğrafçılık () Yapmadığım aktiviteleri gerçekleştirmek () Doğa yürüyüşü (Trekking, Hiking)
() Piknik () Farklı bir tatil yaşamak ve dinlenmek () Yörenin doğal güzelliklerini öğrenmek
() Kuş gözleme () Boş zamanımı değerlendirmek () Diğer (lütfen belirtiniz).....

Lütfen arka sayfaya geçiniz...

18. Sizce Gölcük ve Milas'ta neler yapılabilir? (Birden çok tercih işaretleyebilirsiniz)

- () Dinlenme ve huzurlu bir kamping () Bisiklet Turu () Yabani Hayatı İnceleme
 () Yamaç Paraşütü () Yaya Yürüyüşleri () Jeolojik Gezi – Gözlem ve İnceleme
 () Günübirlik Değişik Bir Aktivite Gezisi () Balık Tutma () Orman İçi İnceleme – Gözlem Gezileri
 () Yörenin Doğal Bitki Örtüsünü Görme – İnceleme () Diğer (lütfen belirtiniz).....

19. Gölcük ve Milas Avrupa'da olsa ne yapılabilirdi?

- () Çevre düzenlemesi yeniden yapılırdı () Yeterince konaklama, eğlenme, dinlenme, inceleme yerleri olurdu
 () Dünya çapında tanıtımı yapılırdı () Çevre dağları birbirine teleferikle bağlanır ve gezi, gözlem, dinlenme yerleri yapılırdı
 () Doğaya uyumlu konaklama, kamp, yol vb. yapılırdı () Yöreyle has bitki örtüsü ile ilgili gözlem ve inceleme gezileri yapılırdı
 () Yabani hayatla ilgili geziler düzenlenirdi () Yerel ve uluslararası turizm ve seyahat acentaları ile işbirliği yapılırdı
 () Jeolojik gezi – gözlem ve inceleme gezileri düzenlenirdi () Hepsini de yapılırdı
 () Hiç önem verilmezdi

Aşağıdaki Sorulardan Sizce Uygun Olan Seçeneği Yan Tarafındaki Kareler İçine "X" ile işaretleyiniz.

- 1= Kesinlikle Katılmıyorum
 2= Katılmıyorum
 3= Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum
 4= Katılıyorum
 5= Kesinlikle Katılıyorum

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20	Isparta ili normal turizm potansiyelinin yanında ekoturizm gibi diğer alternatif turizm potansiyeline sahiptir.					
21	Isparta ve çevresinde milli parklar ve turizm merkezi alanlarının artırması bölgede doğal yapıların korunmasına katkı sağlar.					
22	Isparta ve çevresi hava, kara, demiryolu gibi ulaşım imkanlarıyla ekoturizm için uygun ve yeterlidir.					
23	Doğal değerleriyle Gölcük ve çevresi, ekoturizm için uygun bir bölgedir.					
24	Isparta'da ekoturizmin istenilen seviyeye ulaşabilmesi için gerekli olan altyapı çalışmaları ve tanıtım yapılmaktadır.					
25	Isparta'da ekoturizm ile ilgilenen yeterli sayıda profesyonel seyahat acentaları vardır.					
26	Isparta'daki resmi kurumlar, özel sektör ve sivil toplum örgütleri yörenin ekoturizmi hakkında yeterli çalışma yapmaktadır.					
27	Gölcük ve civarında yerel halk turistlere karşı bilinçli davranmaktadır.					
28	Gölcük'ün ulaşım imkanları, mevcut tesisleri (altyapısı) ve tanıtımı ile ekoturizm için yeterlidir.					
29	Gölcük'ün doğal yapısını bozmadan doğaya uyumlu yeni yol, konaklama, eğlenme ve dinlenme alanları yapılmalıdır.					
30	Gölcük, Türkiye'nin üçüncü krater gölüdür ve jeolojik açıdan incelenmeli ve turizme kazandırılmalıdır.					
31	Dünyada ve ülkemizde sadece Gölcük ve çevresinde bulunan bazı bitki türleri mevcuttur ve ekoturizm ile tanıtımı mümkündür.					
32	Yakın bölgede yabani yaşam olarak sadece Gölcük'te bulunan yabani atlar görülüp izlenebilecek durumdadır.					
33	Gölcük etrafında bisiklet ve yaya turları, dağ ve orman için gezi turları yapılabilecek durumdadır.					
34	Gölcük etrafında doğa incelemesi, kuş gözleme, fotoğraf çekimi yapılabilir.					
35	Gölcük'te kontrollü yabani hayvan ve balık, avcılığı sualti jeolojik incelemesi yapılabilir.					
36	Gölcük'te konaklamalı turizm yapılmalıdır.					
37	Gölcük ekoturizminin tanıtımı ile başta Antalya olmak üzere diğer turizm merkezlerinden çok turist gelebilir.					
38	Gölcük yakınındaki yerleşimlerde yaşayanlar (Yakaören ve Gelincik Köyü) halkı ekoturizm ile ek bir gelir kazanabilir.					
39	Gölcük'te ekoturizm ile doğal ortam bozulur, kirlenir ve yok olabilir. Bunun için bu haliyle kalmalıdır.					
40	Gölcük Gölü yol güzergahlarında yöresel ürünler satış yerleri açılmalıdır.					
41	Gölcük Gölü yakınındaki köylerde ekoturizme yönelik alt yapı yeterlidir.					
42	Gölcük Gölü yakınındaki köylerde ekoturizm için eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.					
43	Gölcük Gölü yakınındaki köylerde yöreye has el sanatları (halı-kilim gibi) ekoturizme kazandırılabilir.					
44	Gölcük Gölü'ne ulaşım yeterlidir.					
45	Gölcük Gölü'ne ulaşım ve ekoturizmi geliştirmek için ayrıca Burdur ve Ağlasun tarafından yeni yollar yapılmalıdır.					
46	Gölcük Gölü için yapılan (ve ekoturizme de katkı sağlayabilecek) araştırmalar yeterlidir.					
47	Gölcük Gölü ve çevresi Balonla turizm faaliyeti yapılabilecek durumdadır.					
48	Gölcük Gölü ve çevresinde ekoturizm kapsamında kiraz, vişne, elma gibi bazı ürünlerin toplanması, satışı yapılabilir.					
49	Gölcük Gölü ve çevresinde ekoturistlere domates, fasulye, lahana, biber, patlıcan gibi bazı sebzelerin yöresel yöntemlerle konserve veya tursusu yapılabilir.					
50	Gölcük Gölü yöresinde (Salda, Burdur, Acıgöl, Eğirdir, Beyşehir gibi) her biri ayrı özelliklere sahip diğer göllerle birlikte ekoturistlere "Göller Turizmi" şeklinde pazarlanabilir.					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Atilla GÖKDEMİR
Doğum Yeri ve Yılı : Keçiöorlu-20/09/1979
Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu

Lise Öğrenimi :Keçiöorlu Lisesi, (1992-1995)
Ön Lisans Öğrenimi :Süleyman Demirel Üniversitesi
Eğirdir Meslek Yüksek Okulu
Turizm ve Otelcilik Programı, (1997-1999)
Lisans Öğrenimi :Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi
İşletme Bölümü, (2005-2007)
Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi : İngilizce (Orta)